

مفکانه پژوهش، آموزش، اطلاع رسانی
 برنامه روزی و مدیریت شهری
 دوره جدید - سال سوم - شماره ۲۹ - مهر ۱۳۸۱
 ۱۶ صفحه - ۲۰۰۰ تومان

- برنامه روزی و مدیریت تجهیزات شهری
- نمونه موردی: گشتار گاه
- حازه مشق: عنصری جدید در محله
- تقسیم مطالبات شهرداریها؛ مبانی حقوقی
- کانونهای زیستی خودرانگیزه
- شورای شهر و پدیده مهاجرت به شهرها
- پدیده ای نوظهور در مناطق کلانشهری
- سیاستهای زیست شهری
- آسب شناسی شورای شهر
- بیانیه اروپایی حقوق شهری
- اصول برنامه روزی
- کانادا، کشوری صنعتی

شاسی مبارز مدل ۱۷۵۱

شاسی مبارز مدل ۱۹۵۱

شاسی مبارز مدل ۲۶۵۱

چاروب خیابانی مدل ۶۱۲ (اگر بدون)

زباله جمع کن مدل ۱۸۰۲ (اولیکس)

سائین نجات مدل ۲۴۱

اتن کشی مدل ۱۳۳۱ (توماتیک)

اتن کشی مدل ۱۲۲

جدول شوی مدل ۵۳۱

چاروب پیادهرو مدل ۱۱۲

زباله جمع کن مدل ۸۲

زباله جمع کن مدل ۲۰۱

زباله جمع کن مدل ۵۰۲

زباله جمع کن مدل ۲۰۲

دستگاه حمل زباله مدل ۸۰۱

- ⊗ قابل نصب بر روی شاسی خاور LP ۸۰۸ و شاسی های هم ردیف.
- ⊗ بارگیری از دریچه عقب بطور اتوماتیک.
- ⊗ بارگیری توسط سطهای زباله در اندازه های مختلف.
- ⊗ ارتفاع دریچه بارگیری از زمین: ۱ متر.
- ⊗ حجم دریچه بارگیری: ۱/۲ متر مکعب.
- ⊗ ظرفیت مخزن زباله: ۴ تن.
- ⊗ حجم مخزن زباله: ۸ متر مکعب.
- ⊗ ظرفیت مخزن شیرابه زباله: ۲۶۰ لیتر مخزن شیرابه زباله جهت پیشگیری از ریختن آب زباله ها به سطح شهر و برای پیشگیری از آلودگی محیط زیست می باشد.
- ⊗ آموزش کار با دستگاه بطور رایگان هنگام تحویل و صدور گواهی نامه.
- ⊗ ۶ ماه ضمانت.
- ⊗ ۱۵ سال تضمین خدمات و تامین قطعات.

دفتر فروش:

ایران - اصفهان - سی وسفیل
ابتدای چهارباغ بالا
مجمع تجاری و اداری کوثر
طبقه هفتم - شماره ۹۰۲
تلفن: ۰۳۱۱-۶۲۵۱۹۷۶-۸
دورنگار: ۶۲۵۱۹۷۸

تجداربا

ماضیة پژوهشی، آموزشی و اطلاع رسانی
برقلمه روزی و مدیریت شهری
نور و عصر - سال سوم - مهر ۱۳۸۶

۲۹

۲ یادداشت سردبیر
گزارش اصلی

۵ برنامه روزی و مدیریت تجویزات شهری نمونه موردی: گذشمارگاه / محمد اسلامی
اندیشه و پژوهش

۱۷ خانه عشق؛ عنصری جدید در محله / محرم اوروزی

۱۶ نظام استقرار کتابخانه مادر شهر / اسماعیل شیخه
قانون شهر

۲۰ تقسیم مطالبات شهر داریها، مبانی حقوقی / شمس الدین عیساوی

۳۳ مشاور حقوقی / دکتر حقیر وزارت کشور

۲۵ مشاور اداری - مالی / دکتر حقیر وزارت کشور
گفتگو

۳۷ کانونهای زیستی خود انگیزه؛ پدیده ای نو ظهور در مناطق کلان شهری / گفتگو با محسن حبیبی
آموزش

استانداردهای آتش نشانی؛ غمناک کننده های دستی / دبیر خانه ستاد هماهنگی امور ایمنی و
آتش نشانی کشور

۳۲ فنون مدیریت
اصول برنامه ریزی / د. ای. وت مور

۳۴ شورای مشارکت
شورای شهر و پیاده مهاجرت به شهرها / سهراب فل انگیزان

۳۵ ابتکاری دیگر / شیراز، پیشگام در خصوصی سازی حمل و نقل شهری

۳۷ آسیب شناسی شورای شهر / محمدباقر بهشتی
یک دریچه، یک نگاه
تجربیات جهانی

۳۳ سامانه های دست فروشان در پور / مایرین هیس میچل

۳۷ چند تجربه در طراحی مرکز خرید / الکساندر گاروین

۵۱ سیاستهای زیست محیطی شهرداری ماری / مرکز تحقیقات شهرداری ماری

۵۲ بیانیه اروپایی حقوق شهری / آن دوین و دیگران

۵۸ شهرها و شهرداریهای جهان
آلمانها پیشرو در بازیافت زباله / نوریه پارکسانی در بزرگراههای امریکا / تأکید بر استفاده از انرژی
خوب شیبی در شهرها با سیستم شهرداری صوفیه آشنا شویم و ...

۶۲ راه آورد سفر
کاتاندا، کشوری صنعتی با شهرهایی توریستی / محمد اسلامی

۶۳ آمار شهر
عمارت نو
پیاده راه جنت مشهدنگانی دیگر / وحیدرضا ابراهیمی

۷۲ گزارشهای خبری / علی کلانتری

۷۳ وزارت نیرو، شهرداریها و اختلالاتی که منتظر حل شدن اند / شهرداریهای مشهد و گرگان بهای خدمات
می گیرند / شهرداری بیرون چند، باعث قدیم را احیای کند / پشت بام یکی از محله های تهران سین شد /
شهرداری محله چلچولای از مشارکت مردمی / شهرداران، بازی توانمند شورای شهر کاشمر / گانه های
مهرشهر برای ارتقا کیفیت زندگی شهری

۸۸ اخبار کوتاه
پیشگامی وزارت کشور در توسعه آگاهی از قوانین / اجرای طرح ساماندهی اطلاعات شهری و املاک در
نیویز / اجرای طرح استاندارد ISO در شهرداری قزوین / جشنواره گل، گل آرایشی و گل سازی در مشهد
و ...

۹۲ تازه های نشر
فهرست انگلیسی

طرح روزی جلد محمد شمس
مربوط به گزارشی اصلی
عکس پشت جلد اینتالیا - تیز - نمایی از ساختمانهای
قدیمی شهر - مربوط به مقاله «بیانیه اروپایی
حقوق شهری»

- ۱- مطالب مطرح لزو با بیانگر نظرات
شهرداریها نیست.
- ۲- شهرداریها در ویرایش و
تخصیص مطالب آزاد است.
- ۳- مطالب ارسال به هیچ وجه باز
گردانده نخواهند شد.
- ۴- استفاده از مطالب و طرحهای ماهنامه
تنها با ذکر مأخذ مجاز است.

صاحب امتیاز و وزارت کشور - سازمان شهرداریهای
سرمشیر علی نوذری
معاون سرمشیر، نوید سعیدی رضوانی
هیئت تحریریه: سرویس فرهنگی - اجتماع
زهرا تشکر / سرویس علمی - پژوهشی: علیرضا
کاظمیان / سرویس حقوقی - بین المللی: حسن شفیعی
مطرب هروی؛ جمشیدبازی شیر مرد
عماهنگ کننده امور فنی: سعید مردانه
تصویر ساز: مهدی باز محمدی
ویراستار: حمید خدایی
امور آگهی: سرشیه تاسی
حرفه چین: فریده داریستانی غراهانی
نمونه خوان: لیلاد، شاد بختی
شمارگان: ۵۰۰ نسخه

یادداشت سردیبر

ضرورت نگاهی نو به مدیریت شهری

تغییر و تحولات در عرصه مدیریت شهری در زمینه‌های ذهنی و عینی، پس از دوم خرداد ۱۳۷۶، بسیار جدی است. این تغییر در مسائل عینی به ویژه در شکل‌گیری شوراهای شهری و واگذاری برخی از اختیارات وزارت کشور به این نهاد مدنی تجلی گرفته است که خود ناشی از پدیدار شدن واقعیات دیگری در عرصه مشارکت مردم بوده است. از جمله اینها می‌توان به بروز مطالبات اساسی نزد گروه‌های اجتماعی در شهرها و تفاضلی مشارکت و گرفتن اختیارات بیشتر در اداره امور شهرها اشاره کرد.

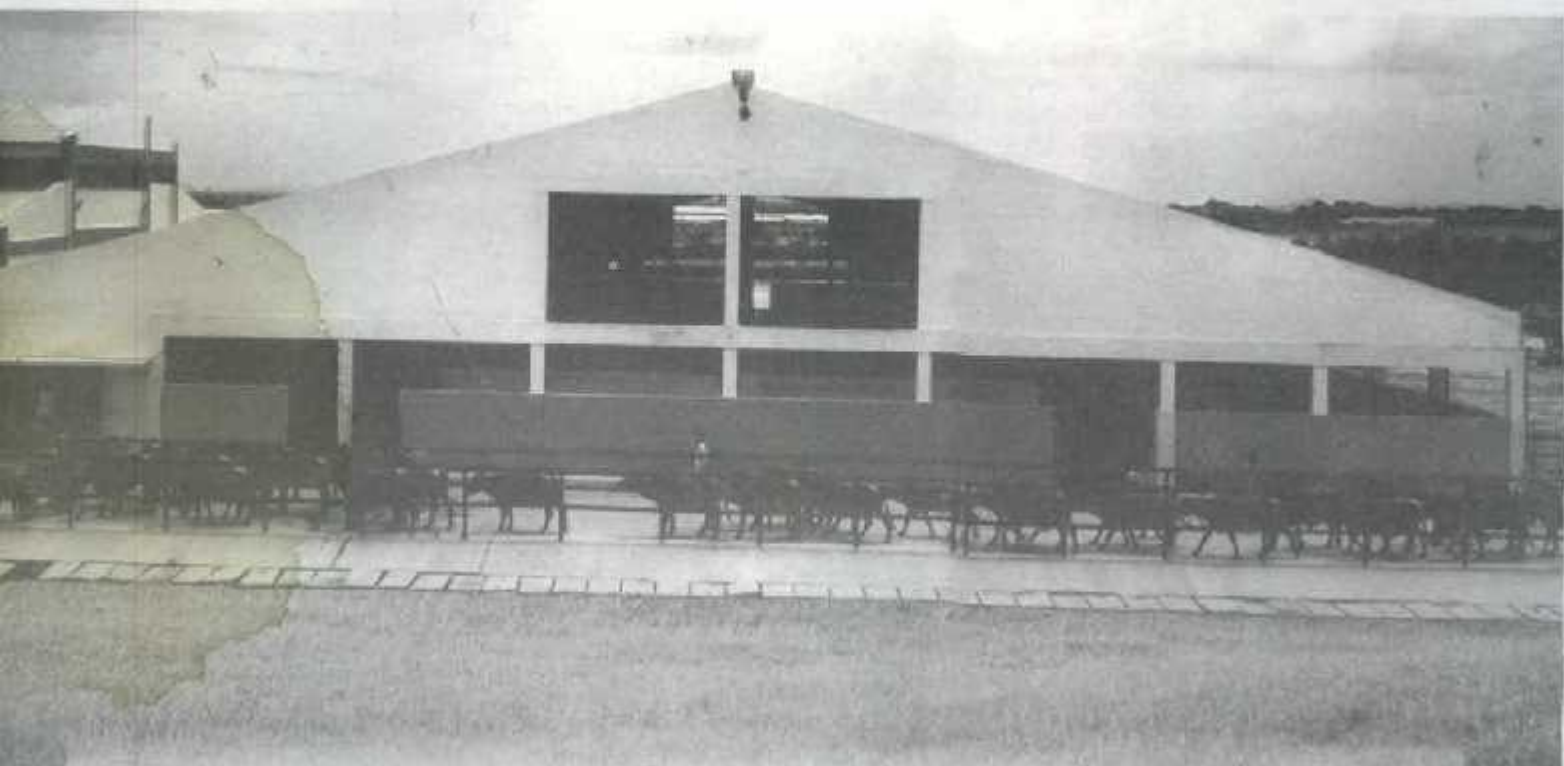
در زمینه مسائل ذهنی و نظری در این عرصه نیز چالش‌های جدی ایجاد گردیده است. اولین مسئله جدی، یعنی اینکه آیا این دو نهاد (شهرداری و شورا) را از نظر حقوقی جدا بدانیم و یا هر دو را یک واحد تلقی کنیم، تأخیرات و پیامدهای کاملاً متفاوت و عمده‌ای را به دنبال خواهد داشت.

در نگاه اول، شورا نهادی تقنینی و نظارتی، و شهرداری نهادی اجرایی تلقی می‌شوند و از این رو برای هر نهاد، قانونی مجزا تحت عنوان «قانون شهرداری» و «قانون شورا» تدوین گردیده است. ارتباط این دو نهاد نیز به مثابه ارتباط دولت و مجلس شورای اسلامی دیده شده است. در واقع در این نگاه «شهر» به مثابه کشور در نظر گرفته شده، شورا به عنوان قوه مقننه و شهرداریها به عنوان قوه مجریه قلمداد گردیده‌اند.

اشکال این نوع نگاه، تفاوت ماهوی مقوله شهر و کشور، و ماهیت حقوقی جداگانه این دو واحد سرزمینی است. نظام سیاسی و اداری «متمرکز» ایران با نظام‌های فدراتیو متفاوت است. تقسیمات سرزمینی دارای

اختیارات اساسی چون کشورهای دارای نظام فدراتیو نیست. همچنین بوگانگی در نظام مدیریت شهر مشکلاتی جدی را در اداره شهر فراهم ساخته است. به گونه‌ای که هر یک از اینها مشکلات و مسائل را به عهده دیگری می‌گذارد و در نهایت مردم شهر در پی‌گیری مطالبات خود حیران و سرگردان می‌مانند. بنابراین هر چند مبانی حقوقی پروا حدیودن مدیریت شهری دلالت دارد، لیکن واقعیات جامعه شهری بر ضرورت واحد بودن مدیریت شهری و یکسان دیدن ماهیت شهرداریها و شوراهای شهر تأکید می‌کنند. این امری است که باید در بازنگری قانون شهرداری و قانون شورا مورد توجه قرار گیرد و با عنایت به اینکه شورا و شهرداریها مجموعاً نهاد مدیریت شهری، تلقی می‌شوند، به نظر می‌رسد بازنگری همزمان هر دو قانون - و تدوین آن در قالب یک قانون واحد - صحیح و کارشناسانه باشد.

تأکید بر این دیدگاه که نظام مدیریت شهری واحد است و بر آرای مردم شهر متکی است، مشکل مشروعیت این بحران مشروعیت در کشور را نیز حل می‌کند. چرا که این بحران مشروعیت از زمان شکل‌گیری شهرداریها به مفهوم امروزین آن تا انقلاب اسلامی وجود داشته، و بعد از انقلاب اسلامی نیز تا قبل از برگزاری انتخابات شوراهای شهری کم و بیش ادامه یافته است. علت این امر فقدان هر نوع مشروعیت، اعم از سنتی و مدرن، در نظام اجتماعی ایران برای مدیریت شهری در کشور است. شهرداری به شکل و هیئتی که اکنون موجود است، سابقه سنتی در ایران ندارد، و از طرفی نیز - برخلاف نظام مدیریت شهری در اروپا - هیچ‌گاه رابطه متقابل و منطقی مبتنی بر انتخاب مدیریت شهری به وسیله جامعه شهرتندان، وجود نداشته است.

برنامه ریزی و مدیریت تجهیزات شهری؛ نمونه موردی: کشتارگاه

محمد اسلامی

معاون دفتر برنامه ریزی عمرانی

عصر عمومی و تراوش نجاست به جامعه مردم سبب اضرار می شود، پس حق آن است که در کشتارگاه ذبح کنند و نیز نباید فضاپان پاره های گوشت را چنان اویزند که از حد سکوی دکان بیرون آید زیرا چه بسا گوشت جامعه مردم را می آلودند. در بخش دیگر از این باب آمده است که «محتسب یکایک فضاپان را فرمان دهد که چون فروش را تمام کرده روی تخته فضایی نمک کوبیده بپاشد تا به هنگام گرمی نگذارد و نیز با حصیر بپوشاند و روی آن ظرف بزرگی خالی همراه با سنگهایی که آن را سنگین کند بگذارد تا نمک لیسند و از حشرات زمین محفوظ بمانند و اگر نمک نباشد ایشان کوبیده بپاشند».

در همین سادگی و بخشهایی از آن که ذکر شد، به وضوح می توان دریافت که بنا امکانات بسیار اندک آن زمان - که اصولاً عرضه گوشت در محیط باز و غیر مسقف انجام می شده - چه مقررات مهمی از یک مسائل اجتماعی، مانند عدم مزاحمت برای عابران، عدم سد معبر، عرضه گوشت مناسب و بهداشتی، یا مسائل بهداشتی همچون لزوم اختتام کشتارگاه و عدم ذبح دام در محل فروش و دکانها، نمک سود کردن تخته، محفوظ نگهداشتن گوشت از حشرات و حیوانات و سواردی از این قبیل و نکات و مسائل زیست محیطی از قبیل عدم سرآزیر شدن خون و فضولات در معابر و نظایر اینها وضع شده و کنترل های لازم نیز از طریق محتسب به عمل می آمده است. نکات مذکور اهمیت تولید و عرضه گوشت بهداشتی و حفظ محیط زیست جوامع انسانی را از آلودگی های ناشی از ذبح دامی، به روشنی در جوامع و عصر مورد بحث نشان می دهد.

احداث و بهره برداری از کشتارگاهها به عنوان یکی از تأسیسات شهری دارای اهمیت خاصی از ابعاد اقتصادی، اجتماعی، بهداشتی و محیطی زیستی است.

در ایران احداث کشتارگاهها تقریباً همزمان با شکل گیری و تأسیس شهرداریها شروع شد و قدمتی بیش از هشتاد سال دارد. هر چند که کشتارگاههای اولیه فاقد هر گونه تجهیزات و امکانات مورد نیاز و حتی بعضاً غیر مسقف و فقط محدود به فضایی محصور بودند که فضاپان و سلاخان موظف به ذبح دام در این مکانها می شدند ولی به تدریج تبدیل به اتاقها و سالنهای مسقف و دارای تجهیزات اولیه و کترلهای صحی و بهداشتی گردیدند.

به منظور آشنایی با اهمیت تولید و عرضه گوشت بهداشتی از نظر حفظ سلامت مردم و توجه به ذبح مناسب دام، در ادامه به مطالبی کوتاه از باب شانزدهم کتاب «آئین شهرداری در قرن هفتم» نوشته ابن احوه اشاره می شود. این کتاب مأخذ مهمی در جوامع اسلامی است و کتبه قوانین و مقررات مربوط به اداره مراکز جمعیتی آن زمان و وظایف حسبیت را در زمینه های مختلف بیان کرده است. در آن توجه بسیار ویژه ای به مسائل بهداشتی و محیط زیستی در آن زمان، و همچنین موارد مختلف از کشتار دام گرفته تا تهیه نان، کنترل و عرضه مناسب اوراق عمومی و نظایر اینها معطوف گردیده است. در این باب در سادگی شانزدهم کتاب مورد بحث چنین آمده است: «محتسب فضاپان را نگذارد تا بر در دکانهای شان کشتار کنند زیرا راه به خون و سرکین آلوده می شود که ناشایست و ممنوع است و

صورت مکانیزه و با نظارت دقیق فنی و بهداشتی انجام می‌گیرد و حضور هیچ فردی بجز کارکنان کشتارگاه و دامپزشکان را در این گونه کشتارگاهها نمی‌توان مشاهده کرد.

سیستمهای تصفیه فاضلاب و ملاحظات محیط زیستی کشتارگاهها نیز در این کشورها در چارچوب مقررات وضع شده که کاملاً رعایت می‌گردد و گرسزی از آن نیست. در این گونه کشتارگاهها براساس همین نوع کنترلها، امکان جلوگیری از سرایت بیماری مشترک انسان دام و ریشه‌کنی این نوع بیماریها فراهم می‌آید و منافع اقتصادی در خور توجهی نیز ایجاد می‌گردد. در کشور ما، همان گونه که اشاره شده، ایجاد کشتارگاههای اولیه هم‌زمان با شکل‌گیری شهرداریها و به صورت سنتی و ابتدائی انجام گرفت و به تدریج با رشد و افزایش جمعیت اینها توسعه یافتند و در مقاطع سالهای ۱۳۴۶ به بعد براساس اعتبارات اختصاص یافته به وسیله سازمان برنامه بودجه وقت - و با

در جوامع غیراسلامی و در کشورهای پیشرفته جهان امروز نیز کشتارگاهها به عنوان تأسیساتی اقتصادی مورد توجه قرار می‌گیرند و کلیه ملاحظات بهداشتی و محیط زیستی در آنها لحاظ می‌گردد و اصولاً کشتارگاهها را در این گونه جوامع می‌توان به پالایشگاههایی تشبیه کرد که در آن علاوه بر استحصال گوشت بهداشتی و مناسب از کلیه متفرعات دامی بیش از ۴۰ نوع تولیدات مختلف که بخشی از این تولیدات خوراکی، بخش دیگر آرایشی و برخی دارای کاربردهای دیگر است استفاده می‌شود و اصولاً ارزش افزوده واقعی بخش کشاورزی و دامپروری در کشتارگاهها ایجاد می‌گردد.

تولید گوشت به عنوان یکی از فرآورده‌های دامی، همچنین پوست، روده، بودر خون، بودر گوشت و استخوان و استفاده از شاخ، شمش و دیگر قسمتهای نام و تولید دهها فرآورده مصرفی و بهداشتی دیگر، در کشتارگاهها انجام می‌گیرد و تقریباً هیچ قسمتی از نام

در دوره قبل از انقلاب مدیریت و مالکیت کشتارگاهها عمدتاً بر عهده شهرداریها بود جز کشتارگاههای صنعتی و نیمه صنعتی که به وسیله سازمان گوشت وقت و تشکیلات وزارت کشاورزی مورد بهره‌برداری قرار می‌گرفت

مشارکت وزارت مسکن و شهرسازی - اقدام به احداث بیش از ۱۶ باب کشتارگاه صنعتی و نیمه صنعتی شد که این کشتارگاهها هنوز نیز در تعدادی از شهرها عملکردهای نسبتاً مناسبی دارند.

در دوره قبل از انقلاب علاوه بر این تعداد کشتارگاههای صنعتی که در شهرهای بزرگ و متوسط احداث گردید و بعضاً عملکرد منطقه‌ای داشت و نیز تأسیس چند مجتمع گوشت، سایر کشتارگاههای کشور عمدتاً سنتی و فاقد تأسیسات و تجهیزات لازم بودند و با امکانات اولیه و بعضاً حتی بدون ابتدائی ترین تجهیزات مورد بهره‌برداری قرار می‌گرفتند بدین ترتیب تولید و عرضه گوشت آلوده از طریق برخی از کشتارگاهها و ذبح قاجان دام در خارج از محیط کشتارگاهها نیز، در حد زیادی وجود داشت و به همین دلیل از ابتلای برخی از مردم به بیماریهای مشترک گریزی نبود. در آن زمان مدیریت و مالکیت کشتارگاهها عمدتاً بر عهده شهرداریها بود و بجز کشتارگاههای صنعتی و نیمه صنعتی که به وسیله سازمان گوشت وقت و تشکیلات وزارت کشاورزی مورد بهره‌برداری قرار می‌گرفت، شهرداریها به عنوان سازمانهای موظف به احداث و بهره‌برداری این واحدها فعالیت داشتند.

پس از انقلاب، در سالهای ۱۳۶۰ به بعد، براساس مصوبه

دور ریز نمی‌شود و یا بلااستفاده نمی‌ماند. در این کشتارگاههای صنعتی بزرگ، گوشت بعضاً حدود ۵۰ درصد ارزش افزوده نام را تشکیل می‌دهد و ۵۰ درصد دیگر مربوط به پوست و روده و سایر متفرعاتی است که مطرح گردید.

ماشین آلات، تجهیزات و صنایع وابسته و مرتبط با کشتارگاهها در این گونه کشورها به نحوی است که امکان استفاده صحیح از کلیه اندامهای نام را فراهم می‌سازد و ضایعات مربوط به پوست و روده و مانند اینها اصولاً با وجود ندارد و یا در حداقل ممکن است لذا کیفیت آن حفظ می‌شود و باقیمت‌های مناسب عرضه می‌گردد. نظارت‌های صحیح و کنترل‌های لازم از نظر کشف و بررسی بیماریهای مشترک انسان و دام و انگلهای دامی، به دست دامپزشکان و یادگفت و وسواس کافی انجام می‌شود. در کشتارگاهی در آلمان در چندین سال پیش، نگارنده خود شاهد حضور ۱۳ دامپزشک در یک کشتارگاه با ظرفیت ۲۵۰۰ رأس دام بوده است که اینان هر یک از قسمتهای مختلف، لاشه و امعاء و احشاء آن را با دقت کافی مورد بررسی و بازدید و کنترل قرار می‌دادند و این کنترلها قبل از ذبح نام نیز انجام می‌شد.

نحوه ذبح نام، پوست کنی، شقه کردن و دیگر فعالیتهای کلاً به

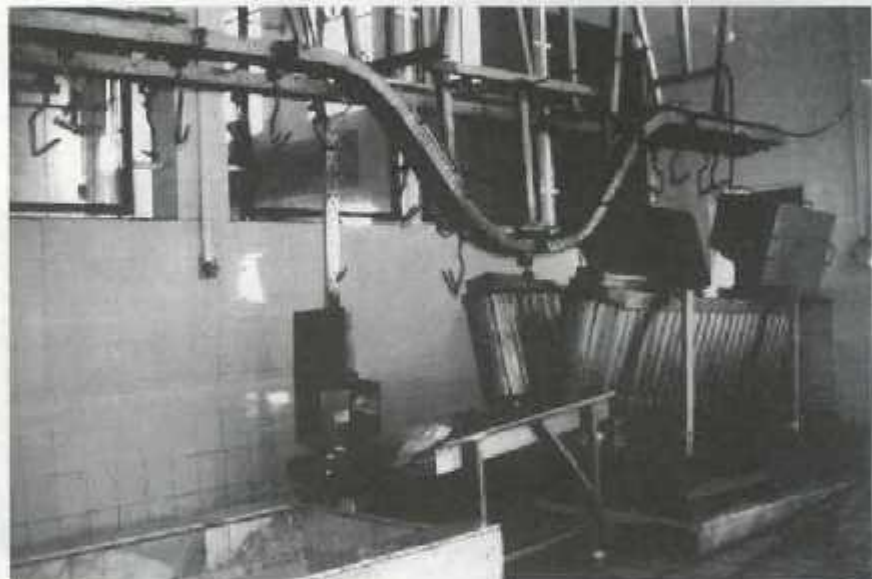
بویور احمد، چهارمحل و بختیاری، اقلید فارس، ایلام، خوزستان و تهران - تصویب کرد که متولی احداث این مجتمع‌ها نیز سازمان گوشت وقت بود و براساس مصوبه دیگری از مجلس سالانه ۲۰ درصد واردات گوشت باید کاهش می‌یافت و از محل این صرفه جویی در جهت تقویت دامپروری و صنایع گاوآهن اقدام می‌شد.

تصویب پروژه مطالعه تعیین استراتژی شیر و گوشت کشور با همکاری بانک جهانی و مشاوران داخلی و خارجی و شرکت مهندسان مشاور بین‌المللی دانمارک، در سال ۱۳۷۰ به وسیله دفتر پروژه توسعه منابع طبیعی وزارت جهاد سازندگی شروع شد، که از دیگر اقدامات مفید انجام گرفته در دهه اخیر بوده است. در این مطالعات پانزده نفر از کارشناسان مجرب کشورهای استرالیا، دانمارک، سوئد، فنلاند، هلند، انگلستان و بیش از یکصد نفر از کارشناسان سازمان دامپزشکی کشور و معاونت امور دام و دیگر متخصصان داخلی مشارکت داشتند.

**اصولاً گاوآهن‌ها را می‌توان به
پالایشگاههایی تشبیه کرد که در آن علاوه
بر استحصال گوشت بهداشتی،
کلیه متفرعات دامی که بیش از ۴۰ نوع
می‌باشد مورد استفاده قرار می‌گیرد
و اصولاً ارزش افزوده واقعی بخش کشاورزی و
دام‌پروری در گاوآهن‌ها ایجاد می‌شود**

شورای انقلاب تصدی و مدیریت آن تعداد از گاوآهن‌های صنعتی نیز به شهرداریها محول گردید و اینها از تشکیلات سازمان گوشت جدا شدند و در واقع از آن زمان تا کنون بیش از ۹۷ درصد از گاوآهن‌ها تحت مدیریت شهرداریها و وزارت کشور قرار گرفته و حدود ۳ درصد از آنها از طریق تشکیلات وابسته به وزارت جهاد سازندگی، بانکها و بخش خصوصی اداره شده‌اند. طی دهه اخیر نیز بخش خصوصی سرمایه‌گذاریهایی را در زمینه احداث گاوآهن‌ها در برخی از شهرها انجام داده و مجوزهای لازم را از وزارت جهاد سازندگی و سایر سازمانهای ذی‌ربط گرفته است. در این گاوآهن‌ها نیز سازمان دامپزشکی موظف به انجام کنترل‌ها و بازرسی‌های صحیح است.

طی دو دهه اخیر علاوه بر گاوآهن‌های قبلی، تعدادی از شهرداریهای کشور براساس نیاز شهر به احداث گاوآهن‌های جدید به دلیل سنتی بودن و غیربهداشتی بودن گاوآهن‌ها، ناگزیر به انجام سرمایه‌گذاری برای احداث گاوآهن‌ها شدند که

اینها عمدتاً جزو گاوآهن‌های کوچک و متوسط محسوب می‌گردند. وزارت کشور نیز برای احداث و تکمیل این گونه گاوآهن‌ها کمکهای مالی لازم را در اختیار شهرداریها قرار داده است.

همچنین در مقطع دو دهه اخیر از محل طرحهای عمرانی ملی و اعتبارات پیش‌بینی شده در ردیفهای بودجه عملیات احداث و تکمیل و اتمام پنج گاوآهن صنعتی مشهد، اهواز، بوشهر، کرمانشاه و همدان انجام گرفت که اجرای این پروژه‌ها نیز به دلیل عدم تناسب اعتبارات پیش‌بینی شده در ردیفهای مذکور با حجم عملیات و هزینه‌های مورد نیاز بسیار طولانی گردید. در این میان گاوآهن مشهد با وقته زیاد، از چندین سال قبل مورد بهره‌برداری قرار گرفت، که جزو گاوآهن‌های صنعتی خوب موجود محسوب می‌گردد. همچنین گاوآهن همدان اخیراً مورد بهره‌برداری قرار گرفته و دارای تجهیزات مناسب است، و گاوآهن اهواز و بوشهر و کرمانشاه نیز با کمبودها و نواقصی از نظر تأسیساتی در دست بهره‌برداری‌اند.

در همین مقطع مجلس شورای اسلامی احداث ۶ مجتمع گاوآهنی را در نقاط دام‌خیز کشور - شامل کهگیلویه و

در چارچوب این مطالعه، وضعیت موجود گاوآهن‌ها و همچنین فرآورده‌های دامی و فعالیت‌های مرتبط مورد بررسی قرار گرفت و در واقع کلیه زمینه‌های مربوط به صنعت گوشت، حمل و نقل آن، بازارهای، بهداشت، آموزش، تحقیقات، الگوهای گاوآهن‌ها، کارخانه‌های فرآورده‌های گوشتی، اقتصاد بخش و نظایر اینها مورد توجه قرار گرفت. بعد از انجام مطالعات مذکور نیز به منظور تعیین راهکارهای اجرایی، مطالعات تکمیلی (با همکاری سازمان دامپزشکی) و تأمین اعتبار به وسیله وزارت جهاد سازندگی برای هر یک از استانها در ۲۸ جلد تهیه شد و وضعیت هر یک از گاوآهن‌ها از جهت امکان ادامه فعالیت در کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت و با ضرورت تعطیل و عدم بهره‌برداری از آنها مشخص گردید.

عمده‌ترین اهداف مطالعات مذکور را می‌توان چنین برشمرد: شناخت و حذف گاوآهن‌های غیربهداشتی، مکانیسمی برای احداث گاوآهن‌های بهداشتی جدید و مورد نیاز با توجه به توسعه مناطق، کاهش آلودگی‌های محیط زیستی از طریق تعطیل تعدادی از گاوآهن‌ها، فراهم آوردن زمینه‌های مناسب برای مشارکت بخش خصوصی از طریق ایجاد شرایط مناسب

بهره برداری اقتصادی از این گونه تأسیسات و جلوگیری از ضایعات کشتارگاهی و تبدیل آنها به مواد قابل مصرف، انسان و دام از طریق ایجاد کشتارگاههای مناسب و صنایع جنبی آن.

براساس اطلاعات موجود، سالانه بیش از هشتاد هزار تن مواد زائد کشتارگاهی مثل استخوان، خون و جز اینها که جزو آلوده کننده ترین مواد هستند تولید می شود که در کشتارگاههای صنعتی به مواد موردنیازی همچون پودر خون، پودر استخوان و سایر مواد مورد استفاده انسان و یا دام بدل می گردد. برطبق برآوردهای به عمل آمده سالانه بیش از ۲۰۰ میلیون دلار فقط

کمتر از ۲۵ راس، ۲۵/۶ درصد بین ۵۰-۲۵ راس، و ۲۴/۵ درصد نیز بین ۱۰۰-۵۰ راس ظرفیت دارند.

- ۲۲/۷ درصد از کشتارگاههای موجود ظرفیتی معادل ۱۰۰ تا ۵۰۰ راس دارند، که جزو کشتارگاههای متوسط محسوب می شوند و در شهرهای میانی کشور فعالیت دارند.

- کشتارگاههای بزرگ با ظرفیت بین ۵۰۰ تا هزار راس که دارای تجهیزات و امکانات نسبی اند، حدود ۲/۲ درصد کشتارگاهها را تشکیل می دهند.

- تعداد محدودی از کشتارگاهها که ۲/۶ درصد آنها را تشکیل

سالانه بیش از هشتاد هزار تن مواد زائد کشتارگاهی مثل استخوان، خون و جز اینها که جزو آلوده کننده ترین مواد هستند تولید می شود که در کشتارگاههای صنعتی به مواد موردنیازی همچون پودر خون، پودر استخوان و سایر مواد مورد استفاده انسان و یا دام بدل می گردد. برطبق برآوردهای به عمل آمده سالانه بیش از ۲۰۰ میلیون دلار فقط

سالانه بیش از هشتاد هزار تن مواد زائد کشتارگاهی مثل استخوان، خون و جز اینها که جزو آلوده کننده ترین مواد هستند تولید می شود که در کشتارگاههای صنعتی به مواد موردنیازی همچون پودر خون، پودر استخوان و سایر مواد مورد استفاده انسان و یا دام بدل می گردد

می دهند، بیش از ۱۰۰۰ راس ظرفیت دارند و اکثراً جزو کشتارگاههای نسبتاً مجهز، با تأسیسات و تجهیزات مناسب تر و در زمره آنها می هستند که طی دهه اخیر به وسیله وزارت جهاد کشاورزی و با وزارت کشور از محل اعتبارات طرحهای عمرانی ملی در شهرهای بزرگ کشور احداث شده اند. این کشتارگاهها بخش عمده ای از گوشت موردنیاز جوامع بزرگ شهری را تهیه و عرضه می کنند.

- وضعیت کشتارگاهها از نظر ظرفیت و اندازه، نشانگر بسیاری از ویژگیهای دیگر آنهاست از جمله آنکه اکثر قریب به اتفاق کشتارگاههای کوچک با ظرفیت کمتر از ۱۰۰ راس - که ۶۹/۵ درصد مجموعه کشتارگاهها را تشکیل می دهند - فاقد تجهیزات لازم کشتارگاهی (و تعدادی از آنها اصولاً فاقد هرگونه تجهیزاتی) هستند و ذبح دام در سالن صاف و کوچک به شیوه سنتی و روی زمین انجام می شود و سایر مراحل نیز به همین گونه انجام می گیرد. تعدادی از آنها حتی آب گرم هم برای شست و شوی محیط آلوده کشتارگاه ندارند و به دلیل ظرفیت کم و پراکندگی شان نظارتها و کنترلهای صحیحی را نیز تکمیل انجام می دهند.

در کشتارگاههای دارای ظرفیت ۵۰۰-۱۰۰۰ راس، تجهیزات و امکانات بیشتری نسبت به گروه قبیل وجود دارد ولی کمبود تجهیزات کافی و کنترلهای دقیق کماکان در آنها به چشم می خورد.

- کشتارگاههای دارای ظرفیت بیش از ۵۰۰ راس، امکانات و

خسارات ناشی از کیفیت بد پوست صادراتی کشور است - که می توان از اینگونه خسارات جلوگیری کرد خصوصیات کلی کشتارگاههای موجود از ویژگیهای عمده کشتارگاههای موجود می توان موارد ذیل را برشمرد:

- براساس اطلاعات موجود، اکثر کشتارگاههای کشور جزو کشتارگاههای کوچک و دارای ظرفیت کمتر از ۱۰۰ راس اند که به دلیل کوچکی و به تبع آن فقدان تجهیزات و امکانات کافی در این کشتارگاهها و عدم حضور دامپزشک، امکان آلودگی لاشه در محیط کشتارگاه و یا عدم دقت کافی در تشخیص لاشه های مریض، انگلی و غیر قابل مصرف وجود دارد. کشتارگاههای دارای ظرفیت کمتر از ۱۰۰ راس در زمان حاضر بیش از ۶۹/۵ درصد از کشتارگاهها را تشکیل می دهد که در این میان ۱۹/۴ درصد آنها

تجهیزات نسبتاً خوبی دارند ولی این گونه کشتارگاهها نیز دارای نواقص بسیاری هستند؛ از جمله فقدان سردخانه مناسب و یا ظرفیت ناکافی سردخانه‌های مورد نیاز نبود آزمایشگاههای مجهز، فقدان صنایع چینی و تکمیلی، نداشتن کادر تخصصی برای انجام معاینات و کنترلهای قبل از ذبح و پس از آن، و نظایر اینها.

- براساس مطالعات وزارت جهاد کشاورزی، در زمان حاضر؛ بیش از ۹۰ درصد کشتارگاهها اصولاً فاقد سردخانه‌اند.

۹۷٪ درصد از کشتارگاهها فاقد سیستم تبدیل ضایعات هستند، که این علاوه بر ایجاد مشکلات بهداشتی، امکان

بهره‌برداریهای اقتصادی و کسب درآمدهای مناسب را نیز در کشتارگاهها با مشکل مواجه می‌سازد.

- همچنین اکثر کشتارگاههای موجود فاقد سالن نگهداری لاشه مشکوک، اسطبل انتظار دام و مواردی از این قبیل هستند.

مسائل و مشکلات اساسی کشتارگاههای کشور

- به دلیل ویژگیهای کشتارگاههای موجود که مطرح شد، اکثریت قریب به اتفاق کشتارگاههای کشور که تحت پوشش شهرداریها قرار دارند، غیرانتفاعی‌اند و اکثر آحادی هزینه‌هایی به مراتب بیش از درآمدهای قابل وصول هستند؛ در نتیجه امکان سرمایه‌گذاری لازم برای تجهیز و بهبود کشتارگاهها از محل درآمدهای آن وجود ندارد. بدین ترتیب می‌توان گفت که عملکرد غیراقتصادی کشتارگاهها یکی از مشکلات عمده آنها به شمار می‌آید.

- اکثر کشتارگاههای موجود قدمتی بیش از ۴۰ سال دارند و ضرورت سرمایه‌گذاری برای احداث کشتارگاههای جدید در بسیاری از شهرها به چشم می‌خورد ولی به دلیل حجم سرمایه‌گذاری زیاد و وضعیت مالی شهرداریها، امکان سرمایه‌گذاری مستقل شهرداریها برای ایجاد کشتارگاههای صنعتی و بهداشتی و اقتصادی وجود ندارد.

- به دلیل گسترش شهرها، به ویژه طی دو دهه اخیر، تعداد زیادی از کشتارگاهها در محدوده‌های داخلی شهر و در کنار اماکن مسکونی مردم استقرار یافته‌اند و فعالیت آنها مشکلات اجتماعی فراوانی را به وجود آورده است. این گونه کشتارگاهها باید به ناگزیر

تعطیل شوند و ظرفیتهای جدید کشتارگاهی ایجاد گردد.

- توسعه کشتارگاههای موجود و مجهز کردن کشتارگاهها به تجهیزات لازم، مستلزم تأمین اعتبارات و سرمایه‌گذاریهای کلان است که در توان مالی شهرداریها نیست و کمکیهای وزارت کشور در این زمینه نیز به دلیل محدودیت اعتبارات در اختیار، تأثیر کافی ندارد.

- تعداد کارکنان متخصص کشتارگاهها متناسب با اهمیت بهداشتی و تخصصی کار این گونه واحدها نیست، به گونه‌ای که از نظر بازرسی بهداشتی گوشت، تعداد ۲۹ دامپزشک، ۸۶ نفر بازرسی بهداشتی گوشت در حد لیسانس، ۳۱۷ نفر کارکن بهداشت گوشت و ۱۰۵ نفر بازرسی بهداشت گوشت دیپلم و زیر دیپلم و جمعا ۵۳۷ نفر در مجموعه کشتارگاهها، وظایف بازرسی گوشت را انجام می‌دهند. کمبود کادر کاملاً تخصصی در همه کشتارگاهها و حضور و بررسیهای دقیق لاشه به وسیله دامپزشک از مهم‌ترین مشکلات کشتارگاهها محسوب می‌شود، ضمن آنکه به دلیل کوچک بودن اکثر کشتارگاهها و کمبود دامپزشک، عملاً این اقدام امکانپذیر نیست.

اکثر قریب به اتفاق کشتارگاههای کوچک دارای ظرفیت کمتر از ۱۰۰ رأس می‌باشند که ۶۹/۵ درصد مجموعه کشتارگاهها را تشکیل می‌دهند و اکثراً فاقد تجهیزات لازم کشتارگاهی هستند و ذبح دام در سائنی مسقف و کوچک و به شیوه سنتی انجام می‌شود

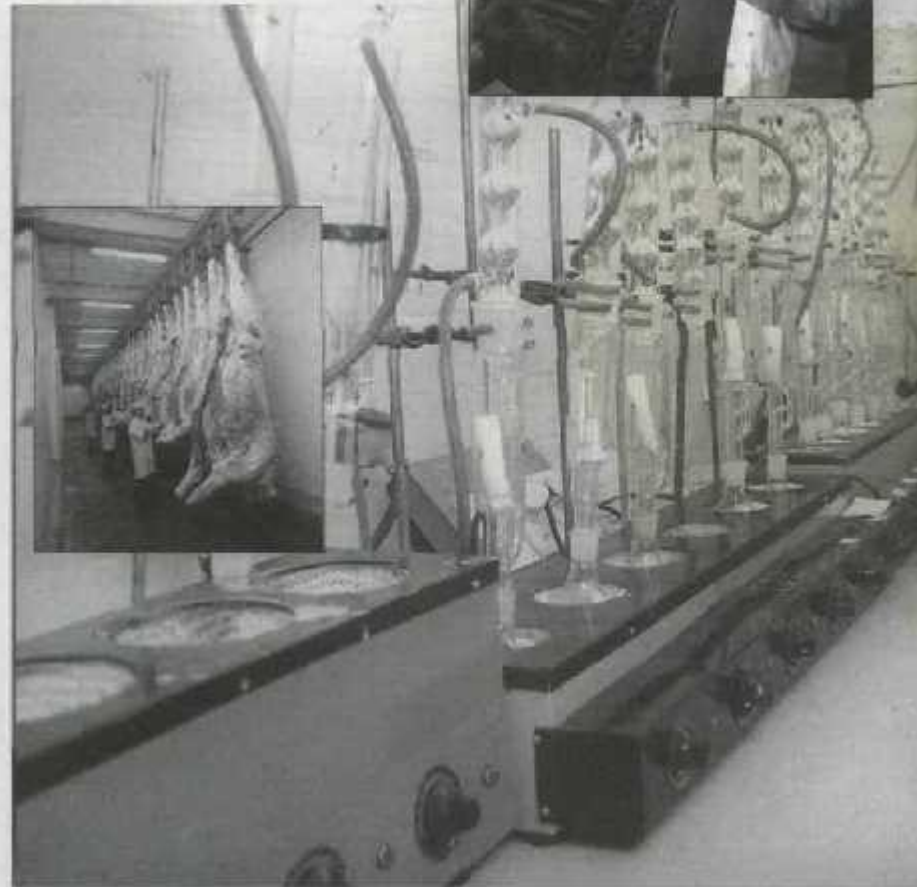
- فقدان منابع مالی کافی در اختیار شهرداریها برای بهره‌گیری از نیروهای متخصص، و تجهیز این واحدها، از دیگر مشکلات مهم در شهرهای مختلف کشور است.

- در احداث و مدیریت کشتارگاهها دستگاههای اداری و محلی مختلفی فعالیت دارند که از جمله‌است: وزارت جهاد سازندگی و سازمانهای وابسته مثل دامپزشکی، بهداشتی امور دام و همچنین شهرداریها، وزارت کشور و مدیریت بازرگانی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی. بدین ترتیب در واقع مدیریت یکپارچه کشتارگاهها و نظارت دقیق بر فعالیت آنها بعضاً با مشکلاتی مواجه است.

پیشنهادها و راهکارهای اجرایی برای احداث و بهره‌برداری مناسب از کشتارگاهها

- نخست باید سیاستهای کلان دولت و سازمانهای ذی ربط در زمینه چگونگی تأمین و توزیع گوشت قرمز - به ویژه در مورد میزان واردات و یا صادرات گوشت - در برنامه‌های بلندمدت مشخص گردد و از طریق دستگاههای مسئول اعلام شود.

- با توجه به سیاستهای مذکور، باید سرتانه مصرف گوشت قرمز در زمان حاضر، پیش‌بینی و برآورد آن در ۲۵ سال آینده، پیش‌بینی افزایش جمعیت و میزان مصرف و نیز بررسی ظرفیت موجود و قابل بهره‌برداری در آینده مشخص گردد. همچنین باید با توجه به تعداد کشتارگاههایی که در برنامه‌های کوتاه و میان مدت باید تعطیل شوند، ظرفیتهای مورد نیاز در برنامه‌های بلندمدت

صحنی و بهداشتی را تقریباً ناممکن می‌سازد، باید سیستم بهره‌برداری از کشتارگاهها به صورت کاملاً بهداشتی و بسته‌بندی شده با قید دقیق و روشن محل ذبح (نام کشتارگاه)، تاریخ ذبح، دامپزشک مشمول کشتارگاه و سایر مشخصات و مهر معتبر کشتارگاه باشد به گونه‌ای که امکان کنترلهای صحنی و جلوگیری از فروش هر نوع گوشت آلوده فراهم گردد و فروش هر نوع گوشت خارج از این گونه بسته‌بندیهای مشخص و معتبر ممنوع گردد و به عنوان گوشت قاچاق و آلوده قابل بیگرد قانونی باشد.

- در مکانیابی و طراحی کشتارگاههای جدید و نواقص کنونی کشتارگاههای موجود از این جهات کاملاً مورد توجه قرار گیرد و مکانیابی‌ها مبتنی بر برنامه‌های بلندمدت بهره‌برداری و در نظر گرفتن جهات توسعه شهر و کسب مجوزهای لازم از کلیه دستگاههای ذی‌ربط و تخصصی باشد. طراحی قسمتهای مختلف کشتارگاهها از سالنهای کشتار، آرایش، صنایع جنبی و تبدیلی، نوع ذبح و جز اینها مبتنی بر روشهای علمی و موازین بهداشتی انجام گیرد.

توسعه و تجهیز کردن کشتارگاهها به تجهیزات لازم، مستلزم تأمین اعتبارات و سرمایه گذاریهایی کلان است که در توان مالی شهرداریها نیست و کمکهای وزارت کشور در این زمینه نیز به دلیل محدودیت اعتبارات در اختیار، تأثیر کافی ندارد.

- با توجه به نیاز آتی کشور تعداد کافی دامپزشک و یادر رشته‌های مربوطه در حد حداقل لیسانس مرتبط با کنترلهای صحنی گوشت، کادر مورد نیاز برای کشتارگاهها تأمین شود و این وظیفه بر عهده سازمان دامپزشکی کشور قرار گیرد تا با هماهنگی مراکز آموزش عالی کادر مورد نیاز را حداقل در حد لیسانس صحنی گوشت تربیت کند و اینان در کشتارگاهها به صورت دائم به فعالیت بپردازند.

- تسهیلات و زمینهای لازم برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در ایجاد و بهره‌برداری از کشتارگاهها با نظارت دقیق سازمان دامپزشکی فراهم گردد. مناسبتر آن خواهد بود که این گونه سرمایه‌گذارها به طور مشترک بین شهرداریها و سازمانهای ذی‌ربط، یا بانکها و بخش خصوصی انجام شود.

- اقدامات لازم به منظور تعطیل کردن کشتارگاههای غیربهداشتی در برنامه‌های کوتاه و میان‌مدت به عمل آید و در این مقطع جایگزینی از طریق توسعه و بازسازی کشتارگاههای موجود که واجد شرایط بهره‌برداری در بلندمدت باشند، انجام شود.

- تدابیر لازم برای خرید دام زنده از دامداران را - اعم از دام سالم و یا مریض - باید از طریق سازمانها و یا شرکتهای وابسته به وزارت جهاد سازندگی و یا شرکتهای وابسته به هر کشتارگاه اتخاذ گردد. آنگاه دام برای ذبح به کشتارگاهها فرستاده شود. روتبه موجود باعث خواهد شد که حضور چوپداران و دامداران در کشتارگاهها و تحویل دام و گرفتن لاشه به کلی منسوخ گردد.

- در ساخت و بهره‌برداری از کشتارگاهها باید با در نظر گرفتن صنایع جنبی و امکان استفاده از کلیه سرفعات دامی، شرایط بهره‌برداری اقتصادی در کشتارگاهها ایجاد گردد تا این گونه

برای هر منطقه یا استان تعیین شود.

- پیش بینی دقیق تأمین منابع مالی لازم در سرمایه‌گذاری برای ایجاد ظرفیتهای مورد نیاز، از طریق اعتبارات طرحها و ردیفهای عمرانی ملی، منابع محلی و به ویژه سرمایه‌گذاری بخش خصوصی - اعم از بانکها و مؤسسات مختلف و یا افراد حقیقی - به عمل آید و منابع تأمین اعتبار مشخص گردد.

- برنامه‌ریزی کلان برای احداث کشتارگاههای جدید باید بر اساس مطالعات آمایش سرزمین و همچنین ظرفیتهای منطقه‌ای و استانی، مراکز تولید دام، مراکز مصرف گوشت و ظرفیتهای موجود کشتارگاهی قابل استفاده در برنامه‌های بلندمدت انجام شود.

- عملکردهای مثبت و منفی گذشته در مورد احداث و بهره‌برداری از کشتارگاهها، از جمله احداث کشتارگاههای منطقه‌ای و خیلی بزرگ (مجموعهای گوشت) کشتارگاههای استانی یا چند شهری، کشتارگاههای مکانیابی شده بر اساس مراکز تولید دام، کشتارگاههای مکانیابی شده بر اساس مراکز مصرف گوشت، کشتارگاههای تکه شهری، تجربیات احداث کشتارگاه به دست بخش خصوصی، بخش دولتی، سازمانهای محلی و جز آن مورد بررسی دقیق قرار گیرد و با توجه به شرایط کشور و پیشرفتهای علمی در این زمینه ظرفیت مطلوب، مکانیابی مناسب و فرایندهای مناسب تولید و عرضه گوشت مشخص و تعیین گردد.

- به رغم تمایل و مساعدت اقشاری از مردم به نحوه کنونی عرضه گوشت به صورت لاشه، که امکان کنترلها و نظارت‌های

واحدها بتوانند تأسیسات و تجهیزات لازم و کادر تخصصی مورد نیاز را از محل درآمد های خود همواره در اختیار داشته باشند. راهکارها و موارد بسیار دیگری در این زمینه وجود دارد که در میزگردهایی که در همین مورد با مسئولان وزارت جهاد سازندگی و سازمان مدیریت و برنامه ریزی تشکیل خواهد شد، مورد بحث و بررسی قرار خواهد گرفت و نتایج آن در شماره های بعد منتشر خواهد شد.

جمع بندی

در جمع بندی کلی می توان گفت که متأسفانه در جوامع شهری کشور ما متناسب با قابلیت های بخش کشاورزی و زیر بخش دام از یک سو، و متناسب با رشد جمعیت، توسعه شهرها، پیشرفت تکنولوژی و سایر عوامل تأثیر گذار از سوی دیگر، سرمایه گذاری های کافی برای بهره برداری صحیح و گسترش افزوده واقعی زیر بخش دام و احداث صنایع کشتار گاهی متناسب به گونه ای که امکان استفاده از کلیه متفرعات دامی و همچنین لاشه دام به عنوان گوشت فرمز در فرایندی صنعتی و بهداشتی و اقتصادی فراهم گردد، و از ضایعات و هدر رفتن منابع عظیم و

دامداری کشور وارد می سازد. تبعات این امر نیز به صورت شیوع بیماری های مشترک انسان و دام دارای ابعاد اقتصادی - اجتماعی و بهداشتی مهمی است. لذا ضمن آنکه باید در جهت کاهش و کنترل بیماری های دام اقدام کرد، رفع نواقص کشتار گاهها و انجام کنترل های دقیق بهداشتی و صحتی و استفاده از تکنولوژی مناسب برای ذبح و آرایش دام ضروری است.

طی دهه اخیر وزارت کشور از محل اعتبارات محدود در اختیار خود همه ساله سرفصلی تحت عنوان بازسازی و توسعه و تکمیل کشتار گاهها پیش بینی و برای بهبود وضعیت کشتار گاهها پرداخت و هزینه کرده است. تاکنون تعداد زیادی از کشتار گاهها در استانهای مختلف از این طریق اقدام به بهبود وضعیت تأسیسات و تجهیزات و نواقص ساختمانی کشتار گاهها کرده اند. البته این رقم اعتباری به دلیل محدود بودن اعتبارات در اختیار وزارت کشور و وجود بیش از ۵۵۰ کشتار گاه متناسب با نیازهای توسعه و بازسازی این واحد نبوده است.

در همین مقطع وزارت کشور از محل اعتبارات طرحهای عصرانی ملی نیز اقدام به احداث پنج کشتار گاه صنعتی کرده است

در احداث و مدیریت کشتار گاهها دستگاههای اداری و محلی مختلفی فعالیت دارند که از جمله وزارت جهاد سازندگی و سازمانهای وابسته مثل دامپزشکی، پشتیبانی امور دام و

همچنین شهرداریها، وزارت کشور و مدیریت بازرگانی سازمان مدیریت و برنامه ریزی است. بدین

ترتیب در واقع مدیریت یکپارچه کشتار گاهها و نظارت دقیق بر فعالیت آنها بعضاً با مشکلاتی

مواجه است

که این خود ظرفیتهای درخور توجه جدیدی را فراهم ساخته است. همزمان وزارت جهاد سازندگی نیز اقدام به سرمایه گذاری برای ایجاد ۶ کشتار گاه صنعتی، انجام مطالعات طرح جامع و فعالیتهای مفید و مؤثر در سطح گسترده کرده است.

به رغم کلیه فعالیتها و تلاش وزارت جهاد کشاورزی و سازمانهای وابسته و مرتبط آن وزارتخانه و اقدامات گسترده دفتر برنامه ریزی عمرانی وزارت کشور برای ساماندهی و بهبود وضعیت کشتار گاهها و هفت و تلاش شهرداریهای کشور در زمینه بهره برداری مناسب و عرضه بهداشتی گوشت، باید اذعان داشت که تحقق هدف ارتقاء ارزش افزوده بخش دام از طریق جلوگیری از ضایعات دام در کشتار گاهها، و استفاده از کلیه متفرعات دامی، جلوگیری از شیوع بیماری های مشترک انسان و دام و تعدیل تأثیرات انسانی و اقتصادی - اجتماعی آن، تولید و عرضه گوشت بهداشتی، و جلب اطمینان خاطر مردم کشور از سلامت و بهداشتی بودن گوشت های عرضه شده و یا مصرف شده در مراکز و اماکن مختلف و همچنین تعدیل تأثیرات سوء محیط زیستی ناشی از فعالیت کشتار گاهها و کنترل بیماری های مختلف انگلی و یا کیست هیداتیک، شاربین و صدها نوع بیماری مشترک دیگر، مستلزم تلاشی مضاعف از طریق کلیه دستگاههای مسئول، و انجام هماهنگی های لازم و سرمایه گذاری های مناسب خواهد بود. مسائلی از این دست، در شماره های بعدی ماهنامه در قالب تشکیل میزگردها و یا مصاحبه با مسئولان، کارشناسان و افراد صاحب نظر مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

ارزشمند غذایی یا صنعتی حاصل از این فرایند جلوگیری شود - به عمل نیامده است. در نتیجه این کاستی، ضمن خسارات اقتصادی فراوان، امکان تولید و عرضه گوشت بهداشتی نیز فراهم نشده است.

سرمایه گذاری های انجام شده در این زمینه اندک اندک و اکثر ادر سالهای خیلی قبل انجام شده اند. نوسازی و بازسازی و ایجاد ظرفیتهای جدید کشتار گاهی باید به عنوان نوعی ضرورت بهداشتی و محیط زیستی مورد توجه قرار گیرد.

همان گونه که اشاره شد، تعداد زیادی از کشتار گاهها به دلیل کوچک بودن و غیر بهداشتی بودن باید تعطیل گردند. مطالعات شرکت سهامی پشتیبانی امور دام کشور وابسته به وزارت جهاد کشاورزی نشان می دهد که تعداد ۱۳۴ کشتار گاه موجود دارای چنین وضعیتی هستند و باید طی ۵ سال آتی تعطیل شوند.

تعداد ۲۹ کشتار گاه کشور نیز قابلیت نسبی دارند و در صورت بازسازی و تأمین اعتبارات لازم می توانند در برنامه های میان مدت عملکرد مناسب داشته باشند.

۲۶ کشتار گاه نیز در صورت بهسازی در بلندمدت واجد قابلیت های لازم و مناسب خواهند بود.

با توجه به شرایط پیش گفته، ضرورت ایجاد تغییرات و تحولی اساسی در نظام کشتار گاهی کشور و یاد ر واقع نظام تولید و عرضه گوشت از مرحله تولید و پرورش دام تا عرضه و مصرف گوشت، اجتناب ناپذیر است. در زمان حاضر شیوه های رهنمائی دامداری و دامپروری در کشور دارای مشکلاتی است و شیوع بیماری های مختلف در دامهای کشور همه ساله خسارات اقتصادی فراوانی به

خانه مشق؛ عنصری جدید در محله

محرم نوروزی

دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری - دانشکده شهید بهشتی

احداث فضاهای سروروی در محله‌های جنوبی شهر و دیگر محله‌های مشابه، در سطح واحد مسایگی ای که، تواند به نوعی کمبود فضای سطامه و آموزش و رسیدگی به تکالیف درسی را در واحدهای مسکونی به ویژه برای کودکان مقطع سنی ۶-۱۰ ساله جبران کند، می‌تواند تا حدودی از عوارض مترتب بر این کمبود بکاهد. خوشبختانه اخیراً برخی از شهرداریهای مناطق ۲۲ گانه تهران توجهی درخور تقدیر به این امر نشان داده‌اند و احداث فضای فرهنگی - آموزشی تحت عنوان «خانه مشق» برای جبران این کمبود در دستور کار آنها قرار گرفته است.

در این نوشته سعی بر این است تا به اختصار هدفها و سرورویهای اجتماعی و فرهنگی این نوع از کاربری شهری، که می‌تواند تأثیر مطلوبی در ارتقای کیفی آموزش کودکان دبستانی و پرورش منش اجتماعی آنان داشته باشد، تبیین گردد. این نوع کاربری با عملکرد چندمنظوره خود با نام «خانه مشق» و در سطح یک واحد مسایگی (۳) یا «جزء محله» (۵) معرفی می‌گردد.

طرح موضوع

طرح خانه مشق (۶)، طرحی اجرایی است که عمدتاً با هدف تأمین فضای مطلوب برای رسیدگی به تکالیف درسی آن دسته از دانش آموزان دبستانی خانوارهای یوجمیت در محله‌های متراکم شهر، که با فقدان فضای مسکونی متناسب با تعداد افراد خانوار مواجه‌اند، اجرا می‌گردد. پایین بودن سرانه مسکونی، به ویژه در برخی از محله‌های جنوب شهر و محله‌های مشابه دیگر با توجه به بالای بودن میانگین بعد خانوار در این محله‌ها، از جمله عوامل افت تحصیلی دانش آموزان و در برخی موارد ترک تحصیل آنان و همچنین سروروی برخی ناهنجاریهای اجتماعی و فرهنگی به شمار می‌آید. از طرف دیگر، این طرح با توجه به ماهیت چند منظوره‌ای آن، فضای مطلوبی را برای گذران بهینه اوقات فراغت گروه سنی سروروی (۶-۱۰ ساله) به وجود می‌آورد، و هدف غایی آن سلامت روانی و سروروی منش اجتماعی و شهروروی این شهروندان بزرگسال آینده است. فقدان فضاهای مناسب و مطلوب برای گذران اوقات فراغت گروه‌های سنی پایین در محله‌هایی با مشخصات یاد شده، از دیگر کمبودهایی است که طرح حاضر در پی پاسخگویی به آن است.

مقدمه

مسکن و محیط زندگی - به عنوان بخشی از زیرساخت‌ها و پیش‌نیازهای «کیفیت زندگی» - در نواحی پیرامونی و برخی از مناطق ۲۲ گانه شهرداری‌های تهران با استانداردهای توسعه انسانی قریب‌تعمومی ندارد. این درحالی است که نواحی و مناطق مذکور در محدوده انسانی واقع شده‌اند که - به استناد اولین گزارش ملی توسعه انسانی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۷۸) - مقام اول توسعه و مقام آخر فقر انسانی را در مقدس کشوری به خود اختصاص داده است (۱). تراکم شدید پایین بودن شاخص سرانه زمین، بعد خانوار بالا، فقدان و یا کمبود فضاهای فرهنگی و تفریحی صورتنیاز، غیراستاندارد بودن زیربنای اکثر خانه‌ها، و نظایر اینها، از مشخصه‌های بارز این مناطق است.

براساس برآورد «طرح حفظ و ساماندهی تهران مصوب سال ۱۳۷۱» حدود ۱۱ درصد جمعیت شهر تهران در ۵۱ درصد از وسعت تهران، و در مقابل ۲۲ درصد جمعیت در ۵ درصد از وسعت آن زندگی می‌کنند. به استناد نتایج این طرح، ۴۲ محله در شهر تهران دارای تراکم نسبی بیش از ۲۲۵ نفر در هکتار هستند. در حالی که ۲۱ محله در سطح شهر تهران وجود دارد که تراکم جمعیت در آنها کمتر از ۵۰ نفر در هر هکتار است (۲). بیشترین تعداد محله‌های متراکم به مناطق جنوبی تهران اختصاص دارد که این تراکم در سروروی خانوارهای ساکن در این مناطق نیز مشق می‌کنند. در این مناطق خانوارهایی به چشم می‌خورند که به شکل «گسترده» در زیر یک سقف زندگی می‌کنند. مناطقی همچون ۱۹، ۲۱، ۱۸، ۲۰ و ۲۱ به ترتیب با میانگین ۴/۱۸، ۴/۶۳، ۴/۶۱ و ۴/۴۰ نفر در هر خانوار، متراکم‌ترین مناطق ۲۲ گانه شهرداری‌های تهران را به لحاظ تعداد افراد خانوار تشکیل می‌دهند (۳). و سرانه فضای مسکونی در آنها دارای شاخص به مراتب پایین‌تر نسبت به سایر مناطق شهر است.

فقدان فضایی کافی و سرانه پایین فضای زیست و مطالعه در خانه‌ها از یک طرف، و عدم امکان گذران بهینه اوقات فراغت و سرگرمی و تفریح به ویژه برای کودکان از طرف دیگر، به عنوان بخشی از عوامل پیدایش برخی معضلات اجتماعی شهر عمل می‌کند و در شرایط مساعد زمانی امکان ظهور می‌یابد. بنابراین،

ضرورت‌های اجرایی طرح

تراکم خانه‌ها، سرانه فضای سکونت، فضاهای فرهنگی و هنری، تأسیسات و تجهیزات و خدمات شهری، محله‌های جنوب شهر، در مقایسه با شاخصهای مشابه سایر مناطق تهران، رقم پایینی است. یکی از کاربریهایی که تفاوت‌های آشکاری در مقایسه با شاخص مشابه دارد، واحدهای مسکونی ساکنان مناطق جنوبی تهران و نواحی پیرامونی آن است. نتایج مطالعات کالبدی طرح حفظ و ساماندهی تهران، مصوب سال ۱۳۷۱، سرانه کاربری مسکونی شهر تهران را در سال مورد مطالعه برابر ۳۶/۷۳ مترمربع (۷) ارزیابی کرده است. با توجه به واقعیت‌های مشهود و تفاوت‌های فاحش و آشکار بین سطوح مسکونی خانوارها در مناطق جنوبی شهر با سایر مناطق شهری، چنین به نظر می‌رسد که سرانه کاربری مسکونی در این مناطق و مناطق مشابه دیگر، حتی بسیار پایین‌تر از شاخص نتایج مطالعات کالبدی طرح جامع باشد. نتایج یکی از بررسیها (۸) نیز حاکی از آن است که در هر واحد مسکونی نقاط شهری تهران حدود ۱/۱۲ خانوار در ۱۳/۸۴ اتاق زندگی می‌کنند. براساس نتایج همین طرح شاخص تراکم متوسط نفر در هر اتاق نقاط شهری تهران برابر ۷/۲۲ نفر است؛ البته با این توضیح که براساس تعریفی که مرکز آمار ایران در این طرح از «اتاق» به عمل آورده است، اتاق فضای محصور مسقفی است که لااقل ۴ مترمربع مساحت و ۲ متر ارتفاع داشته باشد. به این ترتیب تعدادی از فضاهای مسقف محصور که در این طرح «اتاق» به شمار آمده است در واقعیت امر اتاق نیستند و کاربردی غیر از اتاق مسکونی دارند.

از طرف دیگر، یکی از کمبودهای اساسی مناطق متراکم و پرجمعیت شهر تهران عدم تناسب بین فضاهای فرهنگی و هنری و مراکز گذران بیهوده اوقات فراغت به ویژه برای کودکان، با امکانات و فضاهای موجود است. این امر از جمله معضلات این گونه مناطق است. بزرگسالان با تردد در فضاهای باز شهری و مراکز تفریحی چنین کمبودی را تا حدی جبران می‌کنند اما کودکان اگر نخواهند در چارچوب تنگ خانه‌ها محبوس شوند، چاره‌ای جز سازی در خیابانهای پررفت و آمد خطرآفرین و با کوچه‌های پرتردد و بسیار شلوغ ندارند. این مسئله با توجه به اینکه به پدیده فراغت مانند سایر پدیده‌های اجتماعی از نظام و هنجارهای خاصی پیروی می‌کند و قانونمندی خاص خود را دارد است (۹) اهمیت دوچندانی می‌یابد و باید مورد توجه ویژه مدیران و برنامه‌ریزان شهری قرار گیرد.

در صورت عدم توجه به این نقیصه اجتماعی، یعنی فقدان فضای کافی گذران اوقات فراغت و فضای آموزشی-تفریحی برای کودکان دبستانی به منظور رسیدگی مطلوب به مطالعه و انجام تکالیف درسی، تساقط رفتارهای افراد خانواده با تبعات روحی و روانی خاص امکان رشد و ظهور پیدا می‌کنند. این معضلات رفتاری همچون پرخاشگری، بدرفتاری، تحکم و استبداد رای، بی‌علاقگی به ادامه تحصیل و کسب علم و نوعی تکیه‌زنی قرار از محیط خانه و رهاشدن در کوچه و خیابان، بعدها خود باعث بروز بیماری‌های ناخنکاریهایی اجتماعی و فرهنگی می‌شود. محرومیت‌های محیطی (فضای سکونت) و فقر نسبی، به ویژه برای افراد کم سن و سال که بنابه دلایل سنی و مراقبت‌های محدودکننده پدر و مادر و عدم توانایی مالی بیشتر خانوارها در تأمین هزینه‌های جانی زندگی (همچون هزینه‌های تفریح و گذران اوقات فراغت)، از مراجعه به فضاهای عمومی نظیر پارکها،

کتابخانه‌ها و مراکز هنری و آموزشی و تفریحی محروم هستند. عوارض نامطلوب مضاعفی را به دنبال دارد که هزینه‌های آن را جامعه شهری در سالهای آتی متقبل خواهد شد. این عوارض به عنوان عوامل تأثیرگذار بر فرهنگ شهرنشینی و حیات مدنی جامعه به شکل بیگانه‌ای به رشد خود ادامه می‌دهند. لذا سازماندهی اوقات فراغت کودکان این محله‌ها به صورت فعال، و نیز فراهم ساختن شرایط محیطی مناسب برای رسیدگی به تکالیف درسی کودکان، به نحوی که به راحتی امکان دسترسی به آن وجود داشته باشد، می‌تواند در ارتقاء فرهنگ شهرنشینی کودکان دبستانی امروزی و منش شهروندی آنان در آینده مؤثر واقع گردد.

اهداف و نتایج قابل انتظار

با توجه به مسائل پیش گفته که اجرای طرح‌هایی از این دست را در محله‌های مناطق جنوبی شهر تهران و سایر مناطق مشابه ضروری می‌سازد، اهداف کلان و خرد اجرایی طرح «خانه مشق» را می‌توان به شرح زیر فهرست‌بندی کرد:

براساس برآورد طرح حفظ و ساماندهی

تهران، حدود ۱۱ درصد جمعیت شهر تهران در ۵۱ درصد از وسعت تهران، و در مقابل ۲۴ درصد جمعیت در ۵ درصد از وسعت آن زندگی می‌کنند

طرح خانه مشق، طرحی اجرایی است که

عمدتاً با هدف تأمین فضای مطلوب برای

رسیدگی به تکالیف درسی دانش آموزان

دبستانی خانوارهای پرجمعیت در محله‌های

متراکم شهر، اجرا می‌گردد

الف - اهداف کلان طرح

- کمک به سلامت روانی و رفتار اجتماعی شهروندان
- ممانعت از بروز برخی ناهنجاریهای اجتماعی
- تقویت زندگی جمعی و شکوفایی روابط اجتماعی
- ارتقاء شاخص فضاهای آموزشی و پرورشی
- تغییر نگرش مردم به برنامه‌های مدیریت شهر
- ایجاد زمینه‌ها و اهرم‌های تسهیل‌کننده اجتماعی و فرهنگی در مشارکت مردم
- توانمندسازی و ایجاد ظرفیتهای بالفعل در امر مدیریت مردمی کاربریهای شهری

ب - اهداف خرد طرح

- پرکردن اوقات فراغت کودکان دبستانی
- رسیدگی منظم و مؤثر به تکالیف درسی
- ایجاد آرامش روانی در کودکان دبستانی
- ممانعت از افت تحصیلی یا ترک تحصیل دانش آموزان
- شکوفایی خلاقیت‌های فردی کودکان
- ممانعت از بروز تنش‌های رفتاری بین کودکان و والدین در

انجام تکالیف درسی

همتکیزی و تبادل نظر دانش آموزان در رفع اشکالات و ابهامات درسی.

مشخصات عمومی طرح

مکان یابی: بحث مکان یابی در طراحی و برنامه ریزی شهری از جمله مباحث مهمی است که عوامل متعددی در آن دخالت دارند. بی توجهی به هر کدام از این عوامل چه بسا منجر به دور افتادن از اهداف، آوارگی و در نتیجه عدم اثربخشی طرح باشد. بنابراین تعیین عوامل مؤثر در انتخاب مکان اجرا را شاید بتوان سنگ بنای موفقیت طرح دانست. در طرح احداث «خانه مشق» با توجه به اهداف اصلی طرح و گروه سنی استفاده کننده از مکان، باید عواملی همچون اندازه محله، تعداد جمعیت، دسترسی راحت و پیاده، شعاع عملکرد مطلوب، خصوصیات اجتماعی و فرهنگی محله، ترکیب سنی و جنسی استفاده کنندگان و عوامل مؤثر دیگر مدنظر قرار بگیرد. مجموعه این عوامل احتیاج به مطالعه تفصیلی در زمینه مسائل اجتماعی و فرهنگی محله دارد.

سازماندهی اوقات فراغت کودکان به صورت فعال، و نیز فراهم ساختن شرایط محیطی مناسب برای رسیدگی به تکالیف درسی کودکان می تواند در ارتقاء فرهنگ شهرنشینی کودکان دبستانی امروزی و منش شهروندی آنان در آینده مؤثر واقع گردد

طراحی فضای مطلوب برای رسیدگی به تکالیف درسی و گذران باشناط اوقات فراغت کودکان دبستانی توأم با پرورش خلاقیت های فردی آنان باید به عنوان دو عامل اصلی در کاربری فضایی «خانه مشق» در نظر گرفته شود

فعالیت در فضا: با توجه به اهداف طرح و ترکیب سنی و جنسی استفاده کنندگان، طراحی فضاهای مورد نیاز اهمیت ویژه ای دارد. استفاده از فضای مطلوب برای رسیدگی به تکالیف درسی و گذران باشناط اوقات فراغت کودکان دبستانی، توأم با پرورش خلاقیت های فردی آنان باید به عنوان دو عامل اصلی در کاربری فضایی «خانه مشق» در نظر گرفته شود. از این نظر سازماندهی فضا علاوه بر تأمین نیازهای عمده ذکر شده، باید به اهداف کیفی انسانی همچون ادراک زیبایی، احساس هویت فضایی و احساس تعلق به محیط نیز پاسخ گوید؛ چرا که در نهایت همین عوامل است که زمینه آسایش و رضایت استفاده کنندگان و شهروندان را فراهم می سازند.

شعاع عملکرد: مقیاس عملکردی این نوع کاربری شهری، به دلیل درآمیختگی کالبدی با محله از یک سو و بیوستگی عملکردی با واحدهای همسایگی (زیرمحله) از سوی دیگر، خواه ناخواه متأثر از نظام کالبدی - فضایی محله و نظام سلسله مراتب تقسیمات شهری خواهد بود، ولی در عین حال با توجه به اهداف طرح و خصوصیات استفاده کنندگان، دارای خود ویژگی عملکردی

نیز خواهد بود. این خود ویژگی «خانه مشق» را در نظام سلسله مراتب تقسیمات شهری، در ردیف واحدهای همسایگی قرار می دهد. شعاع عملکرد این نوع کاربری شهری با توجه به تعداد جمعیت و میزان نیاز (تقاضا) تعیین می گردد، ولی این بدان معنا نیست که از معیار و سیاست مشخصی تبعیت نکند. با در نظر گرفتن وضعیت کالبدی و فضایی محله ها و زیر محله های مناطق مورد بحث، شهرداری تهران، پیش بینی می شود که شعاع عملکردی ۲۰۰ متر - که بتواند حدود ۱۵۰ خانوار را بامیانگین بعد خانوار حدود ۴ تا ۵ نفر تحت پوشش قرار دهد - شاخص مناسبی برای احداث این قبیل کاربریهای شهری باشد.

عوامل اجرایی: به منظور کلی «کاربری زمین» انعکاس کالبدی کاربریهای شهری است. بنابراین همان طور که کاربریهای شهری از گروهها و نهادها، مختلف اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و نظایر اینها تأثیر می پذیرد، سازمان یابی و شکل گیری کاربریهای همان گروهها و نهادهای متفاوت و در عین حال ذی نفع متاثر می گردد. این گروهها به سه گروه دولتی، خصوصی و مردمی و عمومی (شهرداریها) تقسیم می شوند. در اجرای خانه مشق، هر چند نوعی همکاری و هماهنگی میان بخشهای مختلف یاد شده باید وجود داشته باشد ولی به نظر می رسد که متولی مستقیم و تأمین کننده منابع مالی طرح، باید شهرداریهای مناطق (و از محل اعتبارات عمرانی شهرداریها) باشند که این امر در راستای سیاستهای مدیریت شهری و تأمین رفاه اجتماعی شهروندان صورت می گیرد. مدیریت و نظارت: بهره برداری مناسب از این گونه فضاها در صورتی که با مشارکت شهروندان و اولیای دانش آموزان صورت پذیرد و به نوعی مکان محله را در مدیریت و برنامه ریزی به کمک و همکاری بطلبد، می تواند به موفقیت بینجامد. واقعیت این است که برنامه ریزی و طراحی شهری بدون مشارکت فعال و مؤثر مردم در فرایند تصمیم گیری و اجرا، موفقیت شایسته ای کسب نخواهد کرد و این واقعیت حداقل به تجربه ثابت شده است. چنین مشارکتی در مراحل مختلف فرایند برنامه ریزی و حتی طراحی شهری ضرورت دارد و در هر مرحله به نحوی به بالا بردن کیفیت شناخت، اتخاذ تصمیمات منطقی و بنا اجرای مؤثر تصمیمات کمک می کند.

کلیات برنامه فیزیکی (۱۰)

همان طور که پیش تر توضیح داده شد، خدماتی که مجموعه حاضر، با توجه به اهداف احداث آن به کودکان ارائه خواهد داد، علاوه بر بحث گذران اوقات فراغت پهنه و مؤثر کودکان، تسهیل آموزش انسان در خارج از مدرسه و ارائه امکاناتی است که برآورده شدن آن در فضای خانه با توجه به محدودیتهای ذکر شده، میسر نیست. بنا در نظر گرفتن این امر، فضاهای مورد نیاز برای تحقق اهداف یاد شده به شرح زیر پیش بینی می شود:

فضای قرائت و مطالعه انفرادی: در این فضای باید امکان مطالعه انفرادی و انجام تکالیف مدرسه به صورتی فراهم گردد که دانش آموزان بتوانند در آرامش لازم و به صورت متمرکز، تکالیف محول شده را به انجام رسانند.

کارگاه فعالیتهای هنری و کاردستی: در این فضا می باید تجهیزات و لوازم مورد نیاز ساخت کاردستی های کوچک که در دوره آموزش ابتدایی، در طول سال به کودکان داده می شود، فراهم گردد. از آنجا که این گونه فعالیتهای متناسب با قابلیتها و امکانات کودکان - محدود است، لوازم مورد نیاز آنها ساده است. این فضا

فعالیت‌های هنری، فعالیت‌های فوق برنامه نظیر کاردستی‌های فردی و گروهی، کارهای نقاشی، گاه می‌تواند نتایج در خور توجهی به بار آورد. نمایش نتایج این فعالیت‌های کودکان به دیگر همسالان و نیز اولیاء آنها، موجب تشویق آنها خواهد شد

می‌بایست ابزار و یا قفسه‌های لوازم کار پیش‌بینی شود. فضای نمایش و نمایشگاه‌ها: نمایش فیلم و اسلایدهای کمک آموزشی و یا سرگرم کننده برای کودکان وسیله‌ای مناسب برای تکمیل آموزش رسمی خواهد بود. بدین منظور، فضای قرانت باید به صورتی پیش‌بینی شود که امکان ارائه چنین نمایش‌هایی در بعضی از مواقع سال میسر باشد. فعالیت‌های هنری (انفرادی و گروهی کودکان - چه به صورت تکالیف مدرسه و یا به صورت فعالیت‌های فوق برنامه نظیر کاردستی‌های فردی و گروهی، کارهای نقاشی، مجسمه‌سازی‌های مومی، روزنامه دیواری و نظایر آن) گاه می‌تواند نتایج در خور توجهی به بار آورد. نمایش نتایج این فعالیت‌های کودکان به دیگر همسالان و نیز اولیاء آنها، موجب تشویق آنها و گسترش فرهنگ استفاده از وقت آزاد و جلب بیشتر کودکان خواهد شد. لذا بهتر است که فضاهای ارتباطی و یا قرانتخانه به شکلی سازماندهی شود که امکان برگزاری چنین نمایشگاه‌هایی در آن میسر باشد. پیش‌بینی محلی برای نصب روزنامه دیواری و یا آثار هنری کودکان در فضای عمومی و ارتباطی و یا معابر عمومی مجاور ساختمان نیز بر جذابیت محیط می‌افزاید و می‌تواند انگیزه‌های خلاقانه‌ای را برای فعالیت‌های کودکان به وجود آورد.

فضاهای جنبی و سرویس‌های بهداشتی: فضاهای جنبی عبارت خواهند بود از ابزارهای لوازم، میز و صندلی‌ها و لوازم اداری که بخشی از آنها در مجاورت فضاهای اداری و بخش دیگر در مجاورت فضای قرانت قرار می‌گیرد. سرویس‌های بهداشتی کارکنان، ابدارخانه و سرویس‌های بهداشتی کودکان (دختر و پسر) دیگر فضاهای مورد نیاز را تشکیل می‌دهند.

ظرفیت و سطوح مورد نیاز: ظرفیت و سطوح مورد نیاز برای کاربری یاد شده باید کاملاً مرتبط با ترکیب سنی و جنسی دانش‌آموزان مقطع مورد نظر، و همچنین عواملی چون تراکم جمعیت و سرنانه مسکونی محله، وضعیت اجتماعی و فرهنگی ساکنان و نظایر اینها باشد؛ که خود این عوامل مطالعه محله را قبلاً از اجرای طرح ضروری می‌سازد. ظرفیت و سطوح مورد نیاز برای یک واحد خانه مشق نیز حداقل باید دارای مشخصات زیر باشد:

با توجه به تنوع فضاهای مورد نیاز و تأثیر عملکردی مجموعه، ظرفیت اعمال شدنی برای خانه مشق می‌تواند در حدود ۸۰ نفر (۴۰ نفر دختر و ۴۰ نفر پسر) باشد که در دو نوبت از فضای آن بهره‌برداری خواهند کرد. بنابراین، زیربنای ۳۰۰ متر مربع یا سرنانه ۶ متر مربع برای هر دانش‌آموز (استفاده ۵۰ کودک به طور همزمان) برای مجموعه پیش‌بینی می‌شود. در این زیربنا دو قرانتخانه، هر یک به وسعت تقریبی ۵۰ متر مربع، و یک کتابخانه با وسعت تقریبی ۳۰ متر مربع، و کارگاه فعالیت‌های هنری با وسعت تقریبی ۳۰ متر مربع استقرار خواهد یافت.

با وجود آنکه حرکت در ارتطاف برای کودکان دبستانی چندان مناسب نیست، اما محدودیت‌های زمین (با توجه به تراکم محله‌های مورد نظر) احتمالاً موجب خواهد شد که بنای خانه مشق در دو طبقه ساخته شود. باسار این فضاهایی که مستلزم دسترسی عمومی‌اند (مانند بخش‌های اداری، کتابخانه و کارگاهها) در طبقه همکف و فضاهای آرام‌تر (مانند قرانتخانه) در طبقه اول مستقر خواهند شد. بدین ترتیب باید زیربنایی در حدود ۱۵۰ مترمربع در طبقه همکف و زیربنایی در همین حدود (و شاید مقداری کمتر) در طبقه اول در نظر گرفته شود.

می‌باید به صورتی طراحی و مبلمان شود که برای فعالیت‌های متنوع و گسائی که قابلیت‌ها و ویژگی‌های فیزیکی بسیار متفاوتی دارند، متناسب باشد. از آنجا که این فضا در ماه‌هایی از سال برای انجام امور مربوط به تکالیف درسی کاربرد نخواهد داشت، امکان استفاده از آن برای آموزش کارهای هنری فوق برنامه و یا تمرین‌های انفرادی برای کودکان نیز وجود دارد.

کتابخانه: انجام تکالیف درسی گاه مستلزم استفاده از منابع آموزشی است؛ بنابراین فضای کتابخانه که کتب گوناگون علمی، آموزشی، ادبی، هنری و دیگر کتاب‌های متناسب با گروه سنی «ب» و «ج» (۱۱) را در بر خواهد گرفت، باید طوری طراحی گردد که علاوه بر قرارگیری در موقعیتی آرام، امکان دسترسی مستقیم از خارج نیز به آن فراهم باشد. ضمناً دسترسی مناسب بر قرانتخانه ضروری است.

بخش اداری: این بخش برای استقرار مدیریت و پاسخگویی به مراجعه کنندگان و نیز استراحت مربیان در نظر گرفته می‌شود. از آنجا که مجموعه دارای بخش‌های متعددی نیست، فضاهای اداری در حداقل خود (در حدود ۲ یا ۲ تا ۳ اتاق اداری کوچک) باقی خواهند ماند.

اتاق راهنما و مربیان: انجام تکالیف مدرسه، چه توسط نظری و چه تکالیف عملی، مستلزم راهنمایی‌هایی است که در منزل از طریق اعضای بزرگ‌تر خانواده انجام می‌گیرد - و در مورد مجموعه حاضر می‌بایست به عهده افراد واجد صلاحیت گذاشته شود. این فضا باید در نقطه‌ای مشرف به فضاهای مطالعه قرار داشته باشد تا امکان کنترل و برقراری معلم آن فراهم باشد.

ابزار و آرشیم لوازم کمک درسی: انجام تکالیف نظری یا عملی و فعالیت‌های هنری فوق برنامه، گاه مستلزم دسترسی به منابع کمک آموزشی نظیر نقشه‌ها و کتاب‌های آموزشی مرجع مناسب این سنین است. پیش‌بینی محلی برای نگهداری و یا نصب لوازم کمک آموزشی در مجاورت قرانتخانه (که می‌تواند در محل استقرار مشاور و مربی قرار گیرد) امری ضروری است. بخشی از این گونه منابع نیز در کتابخانه نگاهداری خواهد شد و در آنجا در اختیار کودکان قرار خواهد گرفت. در مجاورت کارگاه نیز

- ۱- سازمان برنامه و بودجه اولین گزارش ملی توسعه تکناسی جمهوری اسلامی ایران، تهران، ۱۳۷۸.
- ۲- جهندسین مشاورانک، چگونه طرح جامع تهران مطرح شد و ساماندهی، ص ۲۰.
- ۳- مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن، تهران، آبان ۱۳۷۵.
- ۴- کارهای هنری در سطح واحد همسایگی یا محله: دست‌نویس پیاده با اقتضای گروهی (در حدیوانگین، فضاهای مسکونی)، در له شبکه‌های محلی و کوچک مستقر می‌شود و خدمات مورد نیاز ساکنان مساهرا در بر می‌گیرد.
- ۵- مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهری وزارت کشور، مطالعه و بررسی تعیین سرنانه‌های شهری، مرحله چهارم، جهندسین مشاوران پارس و مسنده تهران، ۱۳۷۸، ص ۱۷۲.
- ۶- عنوان طرح می‌تواند متناسب با ویژگی‌های روانشناختی و مقطع سنی استفاده‌کنندگان تغییر کند. این عنوان باید طوری باشد که به لحاظ تأثیر روانی جانب باشد و با کارکرد فضا نیز مستقیماً ارتباط داشته باشد.
- ۷- جهندسین مشاورانک، همان مأخذ، ص ۱۷۳.
- ۸- مرکز آمار ایران، مطالعه‌های دراکم‌های و احصای مسکونی کشور، ۱۳۷۱.
- ۹- نوید سمیعی، رضوانی، شهرهای آریه و قرانت گرفته، مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری، نوروز، ۱۳۷۸، ص ۷.
- ۱۰- در تعیین این مقاله از نظریات کارشناسی آقایان مهداد هاشم‌زاده‌عیلی و فرهاد محمد سهر - کارشناسان ارشد معماری - استفاده شده است.
- ۱۱- بر اساس تعریف کلون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، گروه‌های سنی ۵، ۶ و ۷ شامل کودکان واقع در سنین ۵ تا ۶ ساله (مجموع اول تا پنجم ابتدایی) است.

نظام استقرار کتابخانه‌ها در شهر

اسماعیل شیخه

عضو هیئت علمی دانشکده علم و صنعت ایران

صمیمیتها و دوستیها، از تقاضای سطح علم و دانش و آگاهی و نظارت بر آسیبهای اجتماعی است. روان‌سازی جریان زندگی در سکونتگاهها بر مبنای نظام بوم ساخت طبیعی و انسانی، و بر حسب گروههای جمعیتی ساکن در کنار یکدیگر، نیز از آن جمله است.

تأسیسات عمومی مورد نیاز در محله‌های مسکونی را معمولاً مراکز خرید، مراکز آموزشی، درمانی و بهداشتی، فرهنگی و مذهبی، تفریحی و ورزشی، راههای ارتباطی و دیگر خدمات عمومی تشکیل می‌دهد. نیاز مندیها می‌باید به نسبت میزان جمعیت و حد نیاز به آنها، از نظر تعداد و عملکرد، در نقاط مناسبی جایگزین شوند. این گونه است که محله‌های مسکونی، خودکفایی لازم را در جهت تأمین نیاز مندیهای روزمره جمعیت به دست می‌آورند.

تأسیسات فرهنگی محله‌ها معمولاً شامل مراکز مذهبی، کتابخانه و موزه، سینما و تئاتر، تالار اجتماعات و امثال آنهاست. این موارد، ضمن تأمین بیشتر نیاز مندیهای اجتماعی، بر انسجام و کنارایی بیشتر محله‌ها می‌افزایند. بنابراین می‌توان به این نتیجه رسید که برنامه‌ریزی در سطح محله‌های مسکونی، علاوه بر تعبیه تأسیسات زیربنایی، دارای دو جنبه مهم است که عبارتند از: تأمین نیاز مندیهای اجتماعی، و رفع احتیاجات مربوطه به خرید. در عین حال باید ضمن برنامه‌ریزی و طراحی کالبدی، به برنامه‌ریزی جنبه‌های نامرئی زندگی در مراکز زیستی نیز توجه کافی مبذول شود و علاوه بر تأمین سربانه مناسب زمینه ایجاد محیطی برای ارتقاء سطح تعلیم و تربیت، بسط پیوندهای اجتماعی و رفع نارساییهای آن بر مبنای محیط اجتماعی سالم فراهم آید. یکی از

یکی از راههای ترویج فرهنگ کتابخوانی و رفع تنگناهای ناشی از دسترسی به کتاب، ایجاد کتابخانه‌های عمومی است. کتابخانه‌های عمومی با دربرداشتن کتابهای مورد نیاز، نقش عمده‌ای در رفع مشکلات ناشی از دسترسی به کتاب - با توجه به قیمت بالای آن - دارند. در این مقاله تلاش بر آن است که با استفاده از مبنای شهرسازی، یکی از روشهای تعمیم کتابخوانی، از طریق استقرار سلسله مراکز کتابخانه‌های عمومی به نسبت سطوح سلسله مراتبی شهری، مورد بررسی قرار گیرد و پیشنهادهایی نیز درباره آن ارائه گردد.

در عصر درخشان تمدن اسلامی و در زمان سامانیان، در شهر بخارا کتابخانه‌های وجود داشت که دارای چند صد هزار جلد کتاب بود. در کنار این کتابخانه، مهمانخانه‌ای بود که از بنامرند مردم برای مطالعه و تحقیق در آنجا اقامت می‌کردند. مرکب، کاغذ، وسایل زندگی، و حتی پول برای گذران روزانه، از طرف اداره‌کنندگان کتابخانه در اختیار مطالعه‌کنندگان قرار می‌گرفت. (۱)

یکی از اهداف اولویت دار برنامه‌ریزی مسکن، اصلاح محیط اجتماعی است (۲). در این زمینه تأمین تسهیلات مورد نیاز جمعیت - مانند مراکز آموزش، درمانی، تفریحی، فرهنگی و زیربنایی - بر مبنای کارایی و عملکرد واحدهای مسکونی می‌افزاید. معمولاً در چنین صورتی است که از اجتماع خانه‌ها و نیاز مندیهای عمومی و زیربنایی وابسته به آنها، مسکن معنا و مفهوم اصلی خود را به دست می‌آورد. تا گنبد عمده در اصلاح محیط اجتماعی نیز بالا برن می‌آورد، کنارایی و قابلیت‌های نواحی مسکونی، به نسبت تحکیم

کتابخانه‌ای به نام کتابخانه شهر با کتابخانه‌های دیگر، اگر چه تلاش خود را کرده‌اند، ولی بر حسب موقعیت و مکان و دوری و نزدیکی این نقاط به مراکز جمعیتی، کارایی چندانی ندارند.

بنابراین با توجه به روند افزایش جمعیت و مراکز جمعیتی (اعم از شهری یا روستایی) در سطح کشور، همسای بر نامه‌ریزی و تدوین برنامه‌هایی به منظور توسعه کابندی و اجتماعی و اقتصادی شهری، به تدوین و ترویج برنامه‌ای نیاز است که گروه‌های مختلف جمعیت - اعم از کودک، نوجوان، جوان، میانسال و سالمند - را از نظر دسترسی به کتاب، تحت پوشش قرار دهد و مطالعه را در میان جمعیت فراگیر سازد.

از نظر شهرسازی، در روند سلسله مراتب استقرار مراکز جمعیتی شهری، شهرها (و روستاها) به نسبت نوع جمعیت خود دارای تقسیماتی هستند که عمده‌ترین آنها از سطح جزء به کل به قرار زیر است:

- خانواده؛
- زیر محله (مجموعه‌ای از خانواده‌ها با جمعیت حدود ۲۵۰۰ نفر)؛

- محله (چند زیر محله) با جمعیت حدود ۵۰۰۰ تا ۱۰۰۰۰ نفر؛
- ناحیه شهری (شامل چند محله شهری)؛
- منطقه شهری (شامل چند ناحیه شهری)؛
- شهر (شامل چند منطقه شهری)؛

این سلسله مراتب، عاملی در جهت پخش تأسیسات عمومی و خدمات مختلف به محله‌هاست (۳). به عنوان مثال، حدود زیر محله را شعاع عملکرد یک کودکستان (به شعاع ۲۰۰ متر و با ۱۰ دقیقه

اساسی‌ترین نیاز مندیهای مراکز فرهنگی، تأمین کتابخانه‌هاست. در دنیای امروز، مطالعه کتاب و افزایش سطح معلومات علمی و آموزشی، اگر چه نسبت به گذشته و به دلیل افزایش سطح سواد و وسعت زیادی یافته است، ولی پاره‌ای از مشکلات مانند بالا بودن قیمت کتب، تعدد موضوعی آنها، دوری فاصله از مراکز فروش، و نظایر اینها، حریف وسیعی از جمعیت علاقه‌مند به کتاب را با مشکل مواجه ساخته است. یکی از روشهایی که از گذشته دور به منظور در اختیار نهادن کتاب و رفع نقصه‌های مذکور - به ویژه در مقایسه با سطوح درآمدی جمعیت و سطح قیمت‌ها - مورد توجه قرار گرفته، ایجاد کتابخانه بوده است. کتابخانه‌ها از نظر عملکردی می‌توانند ضمن در برداشتن اجتماع کتب، بر حسب نوع و موضوع خود، فضایی مناسب را برای در اختیار نهادن کتب به جمعیت علاقه‌مند، و حفظ و نگهداری کتب از زحمند، فراهم آورند و بسیاری از معضلات پیش گفته را مرتفع سازند. در این زمینه در طول چند دهه اخیر کتابخانه‌های کشور ما به طور عمده در مراکز علمی و آموزشی و تحقیقاتی، از نظر زمانی و مکانی و کار بردی با محدودیتهایی روپرو بوده‌اند دانشگاهها، حوزه‌های علمیه، مدارس و سازمانهای اداری و فرهنگی، کتابخانه‌هایی را فراهم آورده‌اند که به طور عمده جمعیت مربوط به خود را پوشش می‌دهند و کمتر مورد استفاده عموم جمعیت قرار می‌گیرند. به عنوان مثال، دسترسی به کتابهای وزارتخانه‌ها، اگر چه ممکن است به راحتی امکان پذیر باشد، ولی حداقل اطلاع از نوع کتب و نشریات کتابخانه‌های آنها با بعد فاصله و ناآشنایی علاقه‌مندان، چندان ممکن نیست. سازمانهای شهری نیز در این میان با ایجاد

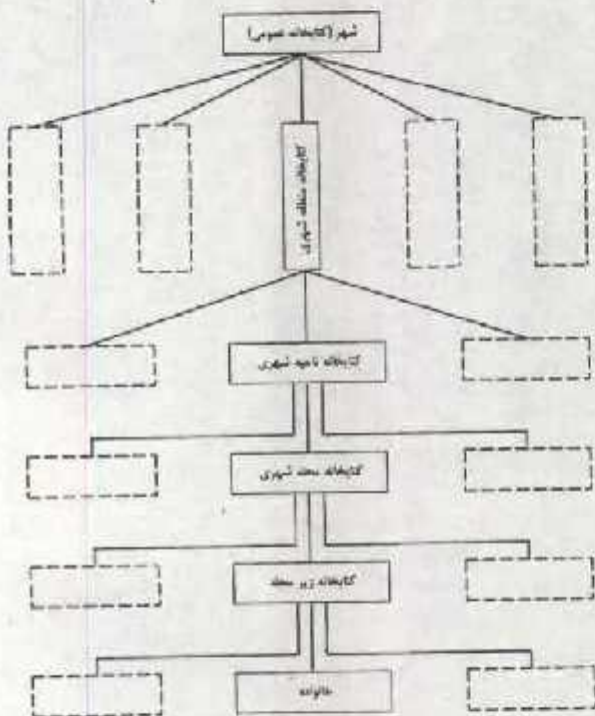
فاصله زمانی)، حدود محله را شعاع عملکرد یک، دبستان (به شعاع ۵۰۰ متر و یا ۱۵ دقیقه فاصله زمانی) و حدود ناحیه شهری را نیز شعاع عملکرد یک مدرسه راهنمایی (یا شعاع عملکرد ۱۰۰۰ تا ۱۲۰۰ متر و یا فاصله زمانی ۲۰ دقیقه) به وجود می آورد. از نظر گاه شهرسازی، مراکز آموزشی و فرهنگی و تفریحی باید در مرکز این تقسیمات قرار گیرند و حوزه عملکرد آنها را نسبت به اماکن مسکونی، حدود همین تقسیم بندی ها تشکیل می دهند. سایر نیازمندیهای شهری نیز به طور سلسله مراتبی بر حسب سطح عملکرد روزانه، هفتگی، ماهانه و سالیانه و به نسبت عملکرد خود در این تقسیمات توجیه پذیرند.

- در سطح شهر نیز باید کتابخانه های عمده - مانند کتابخانه عمومی شهر یا مراکز علمی و دانشگاهی و اداری و سازمانی - شکل گیرند.
این سلسله مراتب تا زمانی که شرایط زیر را نداشته باشد، کارایی مطلوبی نخواهد داشت. از این رو با توجه به آنکه تعاون و همکاری نقشی عمده در حل بسیاری از معضلات دارد، موارد زیر به عنوان زمینه این در افزایش کارایی کتابخانه پیشنهاد می گردد:
- اعضای کتابخانه در سلسله مراتب شهری ذکر شده را اهالی همان سطوح شهری (زیر محله، محله، ناحیه و جز آن) تشکیل دهد.

سلسله مراتب بخش کتابخانه های شهری

سطح	مراکز	حدود جمعیت	نوع کتابخانه	شعاع عملکرد (متر)	عمده استفاده کننده
شهر	کتابخانه عمومی شهر	۱۰۰۰۰۰	کتابخانه عمومی	۱۰۰۰	مردم شهر
ناحیه	کتابخانه ناحیه شهری	۱۰۰۰۰	کتابخانه ناحیه	۵۰۰	مردم ناحیه
محله	کتابخانه محله شهری	۱۰۰۰	کتابخانه محله	۱۵۰	مردم محله
زیر محله	کتابخانه زیر محله	۱۰۰	کتابخانه زیر محله	۵۰	مردم زیر محله
خانوار	کتابخانه خانوار	۱۰	کتابخانه خانوار	۱۰	خانوار

سلسله مراتب تقسیمات شهری

- کودکان، نوجوانان و جوانان در کتابخانه های این سطوح عضو باشند.
- اهالی زیر محله ها و محله ها و ناحیه ها (به ویژه کودکان) باید در اداره امور کتابخانه مشارکت ورزند.
- ساعات کار کتابخانه ها، علاوه بر ساعات روزانه، شامل اوقات عصر و شب و ایام تعطیل نیز باشد.
- اهالی هر زیر محله یا محله یا ناحیه بتوانند کتاب مورد نیاز خود را از کتابخانه محل زندگی شان به امانت بگیرند.
- حل مسائل مالی ناشی از اداره کتابخانه، علاوه بر کمکهای سازمانهای مسئول و ناظر، از طریق تعاونی ها و شوراهای محله ای و انجمنهای خیریه محله ها، مدارس و انجمن اولیاء و مربیان صورت پذیرد و از دریافت پول از اعضا خودداری شود.
- اداره کتابخانه ها با نظارت سازمانهای ذی ربط بر عهده اهالی همان زیر محله ها و محله ها و ناحیه ها باشد.
- کتابخانه ها کتب مورد نیاز را برای مراجع کتده از کتابخانه های دیگر نقاط به امانت بگیرند و بر حسب مورد کتاب را

از جمله مراکز فرهنگی که باید در جوار مراکز آموزشی (با عملکرد مستقل) شکل گیرند، کتابخانه ها هستند. بهتر است کتابخانه ها به نسبت جمعیت تحت پوشش خود به شکل سلسله مراتبی و به صورت زیر به وجود آید.
- زیر محله یا جمعیت حدود ۲۵۰۰ نفر، باید علاوه بر کودکستان (یا مهد کودک)، پارک کودک و وسایل بازی، دارای کتابخانه کوچکی نیز به منظور دسترسی راحت کودکان باشند.
- محله یا جمعیت حدود ۵۰۰۰ تا ۱۰۰۰۰ نفر، باید علاوه بر دبستان، مسجد، پارک محله و تأسیسات ورزشی، دارای کتابخانه ای متوسط برای نوجوانان باشد.
- ناحیه (شامل چند محله) باید علاوه بر مدرسه راهنمایی، پارک ناحیه و تأسیسات فرهنگی و ورزشی، دارای کتابخانه عمومی برای جوانان نیز باشد.
- منطقه (شامل چند ناحیه) باید علاوه بر دبیرستان، پارک منطقه، مجتمع ورزشی و تأسیسات جنبی دیگر، یک کتابخانه عمومی هم داشته باشد.

مشکله مرآت کتابخانه‌های پست‌مدرنی

از طریق کارکنان به محل مسکونی متقاضی برسانند.

- کتابخانه‌های کوچک (به ویژه کتابخانه‌های سلوچ کوچک شهری) لازم نیست دارای ساختمان‌های با ویژگی‌های کتابخانه باشند، بلکه حتی ساختمان مسکونی اجاره‌ای نیز برای این کار کفایت می‌کند. ساختمان‌های قدیمی قابل نگهداری بهترین زمینه را در ارائه این عملکرد و حفظ بنای موجود خود فراهم می‌سازند.

- بهتر است کتابخانه‌ها در مسیر راه‌های اصلی و پررفت و آمد قرار نداشتند؛ باشنده و موقعیت آنها در کنار تقاطع مانند پارکها، تالارهای اجتماعات، فضاهای ورزشی و تفریحی، مکان‌هایی شود. اهالی محله نیز می‌توانند از طریق به امانت دادن کتابهای خود به کتابخانه محل سکونت خود بر غشای کتابها بیفزایند و در تأمین کتابها مشارکت ورزند.

- کتابخانه‌ها می‌توانند تأسیسات جنبی کمک آموزشی را نیز برحسب مورد در جوار خود به وجود آورند.

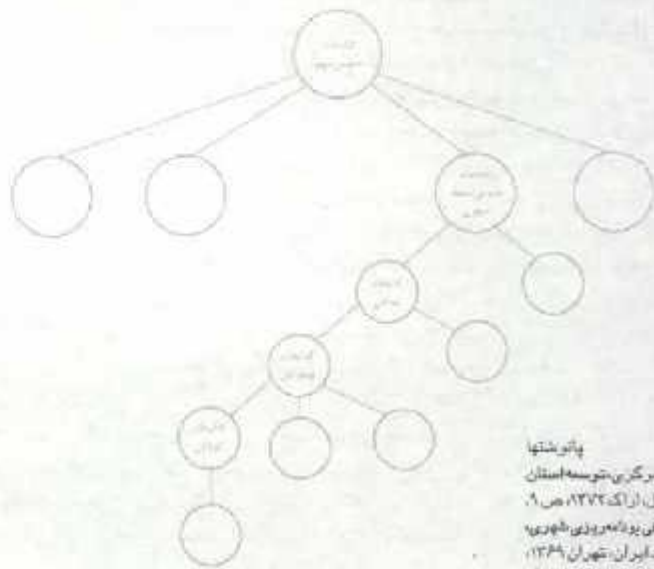
- کتابخانه‌ها به صورت سلسله مراتبی با هم مرتبط خواهند بود و بر یکدیگر نظارت خواهند داشت.

در صورتی که این موارد ملحوظ شوند، اوقات فراغت اهالی و به ویژه کودکان و نوجوانان، در کنار کتابخانه‌ها، مراکز ورزشی و تفریحی محله طی خواهد شد. به همین خاطر والدین نیز به دلیل نزدیکی کتابخانه با محل سکونت‌شان، از محل تفریح یا مطالعه فرزندان‌شان مطلع خواهند بود و انسجام و ارتباط سالم محله‌ای بیشتر خواهد شد.

در این صورت یک شهر حدود بیست هزار نفری دارای حداقل ۸ کتابخانه کوچک زیر محله‌ای، دو تا چهار کتابخانه محله‌ای، یک تا دو کتابخانه ناحیه‌ای و یک کتابخانه شهری (منطقه‌ای) خواهد بود. اداره کنندگان آنها را نیز به طور عمده اهالی همان محله‌ها تشکیل خواهد داد. زمین کتابخانه‌ها می‌تواند از طریق سازمانهای مختلف شهری مانند شهرداریها (در قسمتی از پارکها یا فضاهای سبز) افراد خیر محلی، آموزش و پرورش، ارشاد اسلامی، میراث فرهنگی، ادارات و قاف (برای تقاطع که این مکان را دارند) تأمین شود.

ایجاد سلسله مراتبی کتابخانه‌ها در سلوچ مختلف محله‌ای و ناحیه‌ای و همکاری و تعاون اهالی در برپایی و اداره این کتابخانه‌ها، با در دسترس قرار دادن کتاب در نزدیک‌ترین فاصله به واحدهای مسکونی، پارامالی ناشی از تأمین و مطالعه کتاب را برای اقتضای مختلف - اعم از کم درآمد یا پردرآمد و یا پیر و جوان - امکان پذیر خواهد ساخت. کتابخانه‌های پیشنهادی می‌توانند برحسب نوع و موقعیت‌شان، به دسته‌بندی موضوعی کتابخانه‌ها بپردازند. به عنوان مثال، می‌توان کتب مستقر در کتابخانه زیر محله را بیشتر از کتب مربوط به کودکان، کتب کتابخانه در سطح محله را بیشتر از کتب نوجوانان و کتب کتابخانه‌های ناحیه را از کتب جوانان و در سلوچ مختلف علمی و آموزشی و فرهنگی برگزید. کتب بزرگسالان نیز در کتابخانه‌های عمومی منطقه‌ای و شهری جایگزین خواهد شد. البته این مورد به معنای آن نیست که کتابخانه‌ها دارای کتب‌های دیگر نباشند، بلکه عمده کتب بیشتر مورد توجه است.

امید است که به مانند عصر درخشان قرون سوم تا پنجم هجری، به همراه تجلی علم و دانش و از تقاضای سلوچ مطالعه در کشور، سرچشمه‌های علم درخشندگی بیشتر خود را از سرگیرند، و درآمد ناچیز و تراکم کار و فعالیت، مانعی در این راه ایجاد نکند.

- پانوشها
- ۱- استانداری استان مرکزی توسعه استان مرکزی، شماره اول، آراک، ۱۳۷۲، ص ۹.
 - ۲- شیعه امده لعل، هیئت پودمانه روزی شهری، دانشکده علم و صنعت ایران، تهران، ۱۳۳۹، ص ۲۸.
 - ۳- اسماعیل شیوه، همان کتاب، ص ۷۷.

تقسیمات

مطالبات شهرداریها؛ مبانی حقوقی

شمس الدین عیسیایی

حالت اگر قرارداد روز معینی را برای آغاز تأدیه خسارت معین کرده باشد از آن بیرونی می‌شود.

ب- در بسیاری خسارت تأخیر تأدیه توافق نشده است. در چنین صورتی خواه موعده انجام دادن تعهد معین باشد و خواه به اختیار طلبکار باشد، هنگامی به خسارت تأخیر تأدیه حکم داده می‌شود که اصل مطلب با اقامه دعوی مطالبه شده باشد. متعهد باید مفاد قرارداد را بهنگام اجرا کند. تأخیر در اجرای قرارداد خود باعث ایجاد ضمان است و در واقع عدم اجرای سوخت آن است در برابر عدم اجرای نهایی، وضع تأخیر با اجرای تعهد و ابراه طلبکار و ناممکن شدن اجرای آن پایان می‌پذیرد. به همین جهت خودداری از اجرای شرط موعده در حکم عدم اجرای بخشی از قرارداد است و مسئولیت متناسب با خود را دارد. بر مبنای همین تحلیل خسارت تأخیر در اجرای تعهد را از خسارت عدم انجام تعهد جدا کرده‌اند. تأخیر در انجام تعهد، خسارت ویژه خود را ندارد و با انجام دادن تعهد قابل جمع است ولی خسارت عدم انجام تعهد بدل اصل تعهد است و با آن جمع نمی‌شود. برای مطالبه خسارت، طلبکار باید ثابت کند که به علت تأخیر با عدم انجام تعهد، به او زیان وارد شده است زیرا مسئولیتی که برای مدیون در نتیجه پرداختن دین ایجاد می‌شود به خاطر جبران زینتی است که در اثر تقصیر او به طلبکار وارد شده است. هیچ طلبکاری نمی‌تواند عدم اجرای تعهد را وسیله بهره‌برداری از اموال مدیون قرار دهد. ماده ۵۲۰ قانون آیین دادرسی مدنی در این مورد می‌گوید: در خصوص مطالبه خسارت وارده خواهان باید این جهت را ثابت نماید که زیان وارده بلاواسطه ناشی از عدم انجام تعهد یا تأخیر در آن بوده است. در غیر این صورت دادگاه دعوی مطالبه خسارت را رد خواهد کرد.

یکی از مشهورترین قواعد فقهی که در بیشتر ابواب فقه مانند عبادات و معاملات و جز اینها به آن استناد می‌شود، قاعده لاضرر است که به تجویز قاعده کلی آن جلوگیری از زیان وارده به متعهدله و یا جبران آن از سوی متعهد ضرورت دارد. این بدان خاطر است که در اکثر پیدایش ضرر، وضعیت اقتصادی متضرر تغییر می‌یابد و دارایی او نقصان می‌پذیرد و چون این امر بدون مجوز قانونی به وسیله غیر به عمل می‌آید، نظم اجتماعی متزلزل می‌گردد. قانون برای برقراری نظم اجتماعی به حمایت متضرر آمده است و جبران خسارت را از ناحیه فاعل آن لازم می‌داند و در این امر سعی و کوشش می‌کند تا آنجا که ممکن است وضعیت اولیه متضرر به صورت قابل از پیدایش ضرر عودت یابد. قانون مدنی طریق جبران خسارت موردی را که منقبت تقویت شده بیان نکرده است ولی با توجه به روح مواد مربوط به غصب و اضرار و تسبیب و سواذ مربوط به خسارت ناشیه از عدم انجام تعهد و بالاخره عرف و عادت، باید بدل آن منفعت به بول مستجیده شود.

با وجود این، قاعده مربوط به لزوم ایجاد ضرر در موردی که دو

۱- تعهدات قراردادی و خسارات حاصل از عدم اجرای تعهدات

طبق ماده ۱۰ قانون مدنی: «قراردادهای خصوصی نسبت به کسانی که آن را منعقد نموده‌اند در صورتی که مخالف صریح قانون نباشد نافذ است». مقصود از «قید» صراحت قانون «تأیید اصل میاج بودن قراردادهاست». قانونگذار دریافته است که ایجاد حس اعتماد در امور تجارت و تأمین عدالت نسبی، مستلزم این است که همه بایبند به گفته‌ها و بیماهیهای خویش باشند و این پندار از میان برود که اگر قانون به صراحت قلم‌دانی را مجاز نشمارد، مقصود اعلام نافذ نبودن آن است. بر طبق اصل آزادی قراردادی، همان گونه که دو طرف عقد می‌توانند ایجاد تعهد کنند، حق دارند نتایج تخلف از آن را نیز آزادانه همین سازند. تعهدی که در اثر قرارداد به عهده مدیون قرار می‌گیرد ممکن است ناظر به دادن مال، یا به انجام کاری که بر عهده مدیون است باشد. آنچه که مشترک است لزوم یگانگی موضوع تأدیه و تعهد قراردادی است. این یگانگی باید هم در اوصاف و کیفیت موضوع تعهد رعایت شود و هم در کمیت آن. طلبکار را نمی‌توان به قبول مال دیگری و ادا ساختن، همچنان که نمی‌توان او را ناگزیر از قبول بخشی از طلب کرد (ماده ۲۷۵ قانون مدنی) زیرا تمیز نیاز طلبکار و هدفی که از تملک دارد با خود اوست. منع اجبار متعهدله به قبول چیز دیگر با امکان تراضی او یا به‌هنگار حفاظت ندارد؛ آن دو می‌توانند توافق کنند که مال دیگری به جای موضوع تعهد پرداخته شود. بی‌گمان این اقدام نوعی تأدیه است زیرا مدیون با انتقال مال دیگر دین خود را می‌پردازد و طلبکار نیز با پذیرفتن آن به سقوط طلب رضایت می‌دهد. یکی از نتایج لزوم یگانگی بین طلب و تأدیه این است که مجموع طلب یکباره پرداخت شود و مدیون نتواند آن را به اقساط تبدیل کند. تجزیه پرداخت از ارزش آن می‌گاهد و طلبی که به اقساط پرداخته می‌شود، همان ارزش نیست که مدیون در قرارداد به عهده گرفته است، و لکن مجموع تأدیه نیز به تأخیر نیندند. ماده ۲۷۷ قانون مدنی در این باره می‌گوید: متعهد نمی‌تواند متعهدله را مجبور به قسمتی از موضوع تعهد نماید. قاعده تجزیه‌ناپذیری پرداخت با نظم عمومی ارتباط ندارد. بنابراین هنگام تأدیه توسط طرف می‌تواند به تسطین طلب بپردازد و به قرار سابق خود نیز بایبند باشند.

در غالب قراردادهای موعده انجام دادن تعهد معین است. اگر معین باشد به‌هنگار یا بستی تا پایان مهلت آن را انجام دهد و طلبکار در دعوی جبران خسارت هیچ نیازی به اثبات مطالبه آن از مدیون ندارد. (ماده ۲۲۶ قانون مدنی)

در صورتی که موعده معینی در عقد پیش بینی نشده باشد، مدیون باید بی‌درنگ تعهد را انجام دهد و در مواردی که موضوع تعهد پرداختن وجه نقد باشد، قواعد خاصی در باب مطالبه خسارت حکومت می‌کند.

الف - در باب تأدیه خسارت، قراردادی بسته شده است. در این

در ماده ۳۲ آیین‌نامه مالی شهرداری آمده است که شهرداری مجاز به تقسیم مطالبات خود ناشی از عوارض نیست مگر به تشخیص کمیسیون حل اختلاف مؤدی؛ و شهرداری و در شرایطی که مؤدی قادر به پرداخت بدهی خود به صورت یکجا نباشد، می‌تواند ظرف حداکثر سه سال بدهی خود را پرداخت کند و صدور مقاصح حساب موکول به پرداخت تمام بدهی مؤدی است. مقاله حاضر با استناد به اصول کلی حقوقی حاکم بر عقود و تعهدات و آرای شورای نگهبان، قانون اساسی و همچنین قوانین عملیات بانکی، شهرداریها را به تقسیم بدهی خود با سود متعارف مجاز می‌داند. این مقاله به بررسی تعهدات قراردادی، آرای شورای نگهبان، حرمت ربا و خسارت تأخیر تأدیه ربا و قراردادهای بانکی پرداخته است.

و اعتبار بدون ربا نیز در زمره «مطابق بانکی قرار گرفت - هر چند که بانکها در قراردادهای خود بیش از موضوع اعتبار و وامی که می دهند از مشتریان خود می گیرند، آنچه که هنوز به گزینهای قاطع حل نشده، تمیز مصداقهای ربا و تفاوت میان بهره پول و خسارت ناشی از عهدشکنی بدهکار است. اگر در عقد قرض شرط شود که وام گیرنده مالی اضافه بر مثل یا قیمت وام بپردازد باطل است، خواه مال اضافی از جنس موضوع وام باشد یا از جنس دیگر، در بیع شرط تحقق ربا همجنس بودن دو عوض و مکمل یا موزون بودن ثمن یا مبیع است؛ ولی در قرض، شرط هر گونه نفع و اضافه پرداخت فاسد است، در فرضی که وام دهنده به طور رسمی طلب خود را به وسیله اظهارنامه یا دادخواست مطالبه می کند و بدهکار از پرداخت بدهی امتناع می ورزد، خسارتی که به طلبکار وارد می شود نتیجه عهدشکنی و تقصیر قراردادی است نه عقد قرض، به بیان دیگر، خسارت تأخیر تأدیه به این معنی، سبب ویژه و مشروع خود را دارد و بطل زایند بر اصل نیست تا به منزله خوردن مال دیگری به باطل باشد، محروم ساختن طلبکار از تصرف در پول خود لوراً از منافع مسلم آن بی بهره می کند و چه بسا سبب تلف اموال او نیز بشود. پس، فرض قانونگذار در لزوم جبران خسارت طلبکار یا واقعیتهای اقتصادی و اجتماعی سازگار است و اینکه خسارت ناشی از تقصیر داخل در معاوضه نمی شود و ربا در آن راه ندارد و نظم در معاملات نیز ایجاب می کند که از مدیون ممتنع حمایت نشود و او نتواند در پناه شرع از مال طلبکار استفاده کند و در برابر آن خسارت بپردازد. در حقوق گنونی قرض پول تا پایان مدت آن رایگان است، ولو آنکه سودی در آن شرط شده باشد.

۳- نظر شورای نگهبان در مورد خسارت تأخیر تأدیه

فقهایی شورای نگهبان با عنایت به ونظریه تعیین شده در اصل ۴ و ۹۶ قانون اساسی نظریاتی را در این خصوص ابراز کرده اند که در ذیل به آنها خواهیم پرداخت:

شورای عالی قضایی در مورخ ۱۳۶۲/۵/۳۱ طی نامه شماره ۱/۲۶۹۳۱ از شورای نگهبان چنین استفسار کرد که: «چون در خصوص احتساب و معالجه خسارت تأخیر تأدیه استناد رسمی و

طرف ضامن قرارداد اصلی نتیجه تخلف از آن را پیش بینی می کنند اجرائی شود؛ یعنی مدیون متعهد می شود که در صورت تأخیر یا عدم انجام تعهد میانی را به عنوان خسارت به طلبکار بدهد. این توافق محترم است و مدیون باید مبتنی را که به عنوان وجه التزام معین شده است به طلبکار بدهد - هر چند که در نتیجه اجرا نشدن قرارداد خسارتی به او وارد نشده باشد (ماده ۳۲۰ قانون مدنی) - یا آنکه خسارت واقعی متعهدله زیادتز از میزان خسارت مورد قرار داد باشد. زیرا طرفین میزان خسارت را که در صورت تخلف مورد التزام قرار داده اند، همان مقدار است و تعیین مقداری خاص متضمن انصراف از کم و زیادی خسارت واقعی است. همچنین در معاملات که موضوع آن وجه رایج است، در صورت تغییر فاختن شاخص قیمت سالانه، از زمان سررسید تا هنگام پرداخت و پس از مطالبه طلبکار، دادگاه میزان وجه را با رعایت تناسب تغییر شاخص سالانه که به وسیله بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تعیین می گردد، محاسبه خواهد کرد و حکم خواهد داد.

مطابق ماده ۲۲۱ قانون مدنی، اگر کسی تعهد اقدام به امری را بکند، در صورت تخلف مسئول خسارت طرف مقابل است مشروط بر اینکه جبران خسارت تصریح شده یا تعهد عرفاً به منزله تصریح باشد و یا بر حسب قانون موجب ضمان باشد زیرا در عرف تجارت امروز هیچ زمانی نباید بدون جبران باقی بماند و قانونگذار نیز هر کس را مسئول خسارتی می داند که از فعل او ناشی شده است (مواد ۲۲۸ تا ۲۳۵ قانون مدنی و قانون مسئولیت مدنی).

۲- حرمت ربا، و اینکه آیا خسارت تأخیر تأدیه ریاست

پس از پیروزی انقلاب و تشکیل جمهوری اسلامی، در قانون اساسی، حکومت به رعایت کامل قوانین اسلامی ملتزم گشت و بنابر اصل ۲۹ قانون اساسی، دولت موظف است ثروتهای ناشی از ربا را بگیرد و به صاحب حق - و در صورت معلوم نبودن او به بیت المال - بدهد. پس رباخواری حرام و حتی در پناه قرارداد ممنوع است و از مصداق خوردن مال دیگری به باطل است. در ماده ۳۱ قانون عملیات بانکی بدون ربا (مصوب شهر پور ماه ۱۳۶۲) بانکها از انجام عملیات بانکی ربوی منع شدند و اعطای وام

اجرائی از طرف رئیس سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و همچنین افرادی از این شورا اعلام شده است، مقتضی است در این خصوص نظریه فقهای محترم آن شورا را اعلام فرمایند.» شورای نگهبان در پاسخ اعلام کرد در یافت خسارت تأخیر تأدیه موضوع مواد ۷۱۲ و ۷۱۹ آیین دادرسی به نظر اکثریت فقها مغایر موازین شرعی شناخته شد.

چون مسئله در خصوص عملکرد بانکها و مبالغی که به عنوان زیان دیرکرد می گیرند دارای ابهام بود، مجدداً شورای مذکور در پاسخ شورای عالی قضایی چنین ابراز داشته: «مطالبه مازاد بر بدهی بدهکار به عنوان خسارت تأخیر تأدیه چنانچه حضرت امام مدظله نیز صریحاً به این عبارات (آنچه به حساب دیرکرد تأدیه بدهی گرفته می شود ربا و حرام است) اعلام نموده اند جایز نیست و احکام صادره براین مبنی شرعی نمی باشد بنابراین مواد ۷۱۹ تا ۷۲۳ قانون آیین دادرسی مدنی و سایر موادی که به طور متفرق احتمالاً در قوانین در این رابطه موجود باشد خلاف شرع انور و قابل اجرا نیست. نامه مذکور طی شماره ۲۸۴۵ در مورخ ۱۳۶۲/۴/۱۲ به شورای عالی قضایی ارسال گردید.

شورای نگهبان در جواب نامه ها و پی گیریهای شورای عالی قضایی در خصوص احتساب و مطالبه خسارت تأخیر تأدیه طی نامه شماره ۳۳۷۸ مورخ ۱۳۶۷/۱۰/۱۴ برادرت به صدور نظریه ذیل کرد:

آن قسمت از ماده ۲۳ قانون ثبت و بنصره ۴ و ۵ آن و ماده ۲۶ و ۲۷ آیین نامه اجرائی ثبت که اخذ مازاد بر بدهی بدهکار را به عنوان خسارت تأخیر تأدیه مجاز شمرده است خلاف موازین شرع و باطل اعلام می شود. لازم به تذکر است که تأخیر در اداء دین حال، پس از مطالبه طلبکار برای شخص متبکّن شرعاً جرم و قابل تمیز است. با توجه به نظریات صریح پیش گفته، با این حال مشاهده می شود که فقهای شورای نگهبان اخذ خسارت تأخیر تأدیه را چنانچه در متن قرارداد فی مابین طرفین تصریح شده باشد که چنانچه متعهد در تأدیه بدهی خود تأخیر کند مبلغی را به عنوان خسارت به متعهد له بپردازد، مورد پذیرفتن قرار داده اند. بانک مرکزی طی نامه شماره ۹۵-۴ مورخ ۱۳۶۱/۱/۲۸ به شورای نگهبان اعلام کرد:

همان طور که استحضار دارند، نظیر آن شورای محترم در خصوص جریمه ناشی از تأخیر تأدیه مطالبات بانکها از مشتریان خود طی نامه شماره ۲۳۶ مورخ ۱۳۶۱/۷/۶ استفسار گردید، لکن نظر به اینکه اجرائی نظریات اصلاحی آن شورا، بانکها را عملاً مواجه با مشکلاتی می نمود، مراتب حضور حضرت آیتا... حاج آقا غلامرضا رضوانی عضو فقهای شورای نگهبان ق، اساسی در چهارم اردیبهشت و نهمین جلسه شورای پول و اعتبار مطرح گردید و قرار شد تعصبات لازم در این مورد به عمل آید.

اکنون عین مفاد مانعای که در قراردادهای سیستم بانکی با مشتریان خود تحت عنوان خسارت تأخیر تأدیه گنجانده می شود جهت اظهار نظر تقدیم می گردد. خواهشمند است نظر آن شورا را در مورد متن ذیل اعلام و مراتب را ابلاغ فرمایند:

در صورت عدم تسویه کامل بدهی ناشی از قرارداد تا سررسید مقرر، به علت تأخیر در تأدیه بدهی ناشی از این قرارداد از تاریخ سررسید تا تاریخ تسویه کامل بدهی، مبلغی به ذمه انضام کننده این قرارداد تعلق خواهد گرفت. از این رو وام گیرنده یا اعتبار گیرنده، با امضای این قرارداد، ملزم و متعهد می شود تا زمان تسویه کامل بدهی ناشی از این قرارداد علاوه بر بدهی تأدیه نشده.

مبلغی معادل ۱۲ درصد مانده بدهی برای هر سال نسبت به بدهی مذکور بر حسب قرار داد به بانک پرداخت نماید. به همین منظور وام گیرنده و یا اعتبار گیرنده، ضمن امضای این قرارداد، به طور غیر قابل برگشت به بانک اختیار داد که از تاریخ سررسید تا تاریخ تسویه کامل بدهی، معادل مبلغ مورد قرارداد از حسابهای وام و یا اعتبار گیرنده برداشت و یا به همین میزان از سایر داراییهای آن تعلق نماید. اخذ مبلغ مقرر، موضوع این ماده مانع تعقیب عملیات اجرائی برای وصول مطالبات بانک نخواهد شد.

در غالب قراردادها موعد انجام دادن تعهد معین است. اگر معین باشد بدهکار بایستی تا پایان مهلت آن را انجام دهد و طلبکار در دعوی جبران خسارت هیچ نیازی به اثبات مطالبه آن از مدیون ندارد

پاسخ شورای نگهبان به شرح ذیل بود:

رئیس کل بانک مرکزی ایران

عطف به نامه شماره ۹۵-۴ مورخ ۱۳۶۱/۱/۲۸:

با اصلاح عبارات «تسویه کامل بدهی» به عبارت «تسویه کامل اصل بدهی» اشکالی ندارد و مغایر با موازین شرعی نمی باشد.

۴ قراردادهای بانکی و بهره بانکی در عملیات بانکی بدون ربا

تسهیلات عقود اسلامی، که از سال ۱۳۶۲ در شبکه بانکی کشور جایگزین سیستم قدیم گردیده، اصل را بر مشروعیت معاملات و تراضی طرفین معامله دانسته و در این خصوص نفعی را برای هر دو طرف در نظر گرفته است. اهم وجه افتراق سیستم قدیم معاملات و تسهیلات عقود اسلامی مورد عمل شبکه بانکی را می توان در حذف ربا از سطح شبکه بانکی از طریق مشروعیت بخشیدن به تسهیلات عقود اسلامی دانست. آنچه که سبب تحول در سیستم عملکردی شبکه بانکی کشور گردید، تحقق و برقراری انقلاب اسلامی و تضاد آن با مفاهیمی مانند ربا و نظایر آن (که در سیستم معاملات به وضوح مشاهده می گردد) بوده است. از این میزان می توان به عنوان اعطای اعتبار به شرح ذیل اشاره کرد که ذاتاً ریشه ربوی دارد و استفاده کنندگان از این گونه اعتبارات اکثر از این متفسر بوده اند که معاملات انجامی مبنای ربوی داشته است (۱- اعتبار در حساب جاری، ۲- جاری بدهکار اسناد و پروات ترولی و وام های عادی).

ربا را می توان چنین تعبیر و تفسیر کرد که در صورت تحقق امری که مبنای مال دارد و استفاده کنندگان از آن در پایان موضوع و تحقق امر ناگزیر به تأدیه عین مال به اضافه مبلغی بیشتر که از قبل از سوی طرف معامله تعیین شده و مورد طلب قرار گرفته است شوند، و بدین ترتیب متضرر گردند، این کار ربا محسوب می شود و از نظر شرعی حرام است و جایز نیست.

از آنجا که اعتبارات موسسوف ناخواسته و بنابه ضرورتهای منطقی و زمانی از سوی استفاده کنندگان تحقق پذیرفته و از ابتدا امر میناء و نرخ بودیع اصل و فرع معاملات بانکی نظام قدیم تعیین می شد و بدون تبادل هیچ گونه جنسی محقق می گردید لذا این

گونه تسهیلات ربوی بوده است. تسهیلات عقود اسلامی که بر مبنای تبادل جنس، تحقق امر و یا خدمتی بنا نهاده شده امری است که به جهت تحقق موضوع عقود اعطاء و استفاده کنندگان از این گونه تسهیلات اعتبارات دریافتی را در خدمت تولید و خدمتی جدید در سطح جامعه مصرف می کنند و سطح تولید جامعه را افزایش می دهند که از تحقق این امر علاوه بر نفع شخصی تولید کننده، منفعتی نیز به جامعه اعطا کننده تسهیلات می رسد. لذا این گونه تسهیلات که به تفکیک عقود ذیل اعطاء می شود، جایز است و توصیه می گردد:

یکی از مشهورترین قواعد فقهی که در بیشتر ابواب فقه مانند عبادات و معاملات و جز اینها به آن استناد می شود، قاعده لاضرر است که به تجویز قاعده کلی آن جلوگیری از زیان وارده به متعهدله و یا جبران آن از سوی متعهد ضرورت دارد

۱- عقد مشارکت مدنی، مشارکت طرفین در ایجاد واحدهای تولیدی و مسکونی برای فروش و انتفاع که ممکن است قدرالسهم بانک از طرف مشتری و در طول چندین سال خریداری گردد.

۲- فروش اقسالی؛ بانک تأمین کننده واحدهای مسکونی، تجاری، تولیدی و تجهیزات مورد نیاز است که بنابه درخواست مشتریان نسبت به خرید و واگذاری آن به منظور فروش تدریجی اقدام می کند و این اصلأ عقدی است جایز و نافذ.

۳- جماله: مشتری به منظور تحقق امری از بانک طی قرار دادی جماله اولیه درخواست می کند تا در موعد مقرر نسبت به اقبالی آن اقدام کند و بانک نیز طی قرار داد ثانویه و یا تأمین هزینه های تحقق این سهم، مشتری را به نمایندگی از طرف خویش متسولی این موضوع می کند تا از منفعت تحقق این مهم نفعی عاید بانک گردد.

۴- سلف: بانک به عنوان خریدار تولیدات واحدهای تولیدی و کشاورزی، قبل از ایجاد آن نسبت به پیش خرید تولیدات اقدام می کند تا در موعد تولید نسبت به تحویل آن اقدام گردد. یقیناً این گونه اجناس و فروش آنها منفعتی را برای بانک ایجاد می کند. مشتری نیز به عنوان نماینده بانک به فروش محصول و تودیع وجوه به دست آمده به حساب بانک اقدام خواهد کرد.

۵- اجاره به شرط تملیک: بانک بنابه درخواست مشتری اقدام به خرید واحدهای تجاری، لازمی و مسکونی جهت اجاره به شرط تملیک می کند و مشتری نیز در سررسید نسبت به تودیع مال الاجاره ظرف مدت قرار داد اقدام می کند تا در پایان آن را به تملیک خویش درآورد.

۶- عقود دیگری نیز مانند مضاربه، خرید دین، مزارعه، مساقات و مانند اینها مصرف سیستم بانکی است که همه این تسهیلات نیز همانند تسهیلات پیش گفته، مبنای معامله بر اساس عقود اسلامی است.

همان گونه که از مطالبی که شرح داده شد مستفاد می گردد و ضوابط و دستورالعمل های هر یک از عقود اسلامی نیز تأکید می کنند، تسهیلات اعطایی می بایست در خدمت تولید و ارائه خدمتی قرار گیرد که سبب انتفاع شخصی و کلی جامعه گردد و لذا

جهت تحقق این موضوع به اعطاء کننده تسهیلات اجازه نظارت مستمر به تحقق موضوع قرار داد داده شده است تا در صورت عدم ایفای تعهدات از سوی مشتری ضمن اعمال اقدامات لازم مطابق با ضوابط و مقررات هر یک از قرار دادهای منعقد عقود اسلامی و در راستای جبران خسارات وارده به عدم استفاده از فرصتهای از دست رفته نسبت به مطالبه جرایم تأخیر تأدیه مطالبات خویش مطابق با درصد سود مورد انتظار - به علاوه ۶ درصد - اقدام کند.

در صورت سود مورد انتظار تسهیلات اعطایی به برخی املاقی می گردد که بانک قبل از انعقاد قرار داد عقود جهت وجوهی که در صورت مصرف شخصی اعطاء کننده تسهیلات عاید می گردد، تعیین می کند. لذا بانک به هنگام انعقاد قرار داد عقود نسبت قدرالسهم خویش از سود حاصل از عملکرد مشتری را اعلام و نسبت به مطالبه آن در سررسید اقدام می کند. از آنجا که میزان مبلغ این نسبت به تناسب سود عملکردی ممکن است متغیر باشد، لذا نرخ شخصی اعلام نمی گردد که حکم ربوی داشته باشد. لازم به توضیح است که بانک به لحاظ برهیز مشتریان از اعمال خلاف مقررات تأکید می کند که بانک در پایان قرار داد نسبت به وصول اصل به همراه حقال سود مورد انتظار اقدام خواهد کرد تا بدین وسیله مشتری حداکثر تلاش خود را در سوددهی معامله به انجام رساند.

بنابر این وصول جرایم تأخیر تأدیه اقتضا و یا طلب بانک از مشتریان که منسأ عقود اسلامی داشته است جهت جبران فرصتهای از دست رفته و همچنین حفظ ارزش زمانی هر واحد زمانی پول است که مناسفانه در شرایط تورمی روند کاهنده دارد و امکانات خرید گمشده را به اعتبار دهندگان می دهد. بدین ترتیب می توان نتیجه گرفت که هر واحد مالی جهت حفظ ارزش زمانی پول و نقدینگی خویش که مطابق با عقود اسلامی در اختیار استفاده کنندگان این گونه تسهیلات قرار می دهد و در راستای ایجاد سود حاصل از معاملات عقود اسلامی جهت خودگردانی امور خویش، حسب ضوابط ضمن وصول سود معاملات نسبت به طلب جرایم عدم ایفای تعهدات مشتریان به منظور جبران خسارات وارد شده اقدام کند. این امر مطابق مقررات جایز شمرده شده است.

با عنایت به تنوع عقود و کاربرد هر یک در بخشی از امور جامعه، می توان از عقد جماله در ایفای تعهدات مؤدیان اقدام و مطابق مفاد قرار داد این عقد نیز در صورت عدم ایفای تعهدات نسبت به مطالبه جرایم مرسوم به آن اقدام کرد. به عبارتی شهرداریها به عنوان جاعل نوسازی، بهسازی و هر عنوان دیگر که به ارائه خدمات در سطح گسترده جامعه می پردازند، می توانند نسبت به مطالبات مؤدیان - به تشخیص کمیسیون منظور در ماده ۷۷ قانون اصلاح بارهای از مواد و الحاق مواد جدید به قانون شهرداری مصوب سال ۱۳۳۴ - به صورت تصیطنی که مورد توافق قرار می گیرد اقدام و به استناد این عقد جرایم عدم ایفای تعهدات را نیز طلب کنند.

با توجه به آنچه شرح داده شد اقدام شهرداری در چارچوب ماده ۳۲ این نامه مالی مورد بحث با هر قرار دادی در قالب ماده ۱۰ قانون مدنی که تنظیم گردد و به تأیید طرفین برسد، و در واقع مندرجات قرار داد متعلقه نسبت به طرفین آن لازم الاتباع است و اقدام شهرداری فاقد ایراد و اشکال قانونی است و بر عدالت و انصاف انطباق دارد.

مشاور حقوقی

دفتر حقوقی وزارت کشور

مطلب مندرج در شماره ۲۵ ماهنامه در قسمت مشاور حقوقی راجع به صدور سند مالکیت، مورد تعابیر مختلفی واقع گردید. مشاور حقوقی این شماره با انتخاب جوابیه معاونت عمرانی، ابعاد مختلف آن را بررسی کرده و پاسخ داده است. این پاسخ به منزله دیدگاه دفتر حقوقی وزارت کشور است که مشاور حقوقی آن را تنظیم کرده است.

در شماره ۲۵ این ماهنامه، مطلبی راجع به صدور سند مالکیت در اجرای قانون اصلاح مواد ۱ و ۲ و ۳ قانون اصلاح و حذف موادی از قانون اسناد و املاک (مصوب ۱۳۶۵/۴/۳۱) و الحاق موادی به آن (مصوب ۱۳۷۱/۶/۲۱) و ارتباط آن با قوانین و مقررات شهرداری در قسمت مشاور حقوقی درج گردید که مورد انتقاد معاونت محترم امور عمرانی استانداری مازندران قرار گرفت، با بررسی موارد مطرح شده در این انتقاد، پاسخ آن به شرح ذیل ارائه می گردد:

در قانون اصلاح مواد ۱ و ۲ و ۳ قانون اصلاح و ... مصوب ۱۳۷۱/۶/۲۱، به ویژه قسمت صدور ماده یک آن، که بر طبق آن ماده ۱۴۷ مورد اصلاح قرار می گیرد، چنین آمده است: «برای تعیین وضع ثبتی اعیان املاکی که اشخاص تا تاریخ ۱۳۷۰/۱/۱ بر روی زمینهایی ایجاد نموده اند که به واسطه موانع قانونی تنظیم سند رسمی برای آنها میسر نبوده است، همچنین تعیین وضع ثبتی اراضی کشاورزی و نسق های زراعی و باغات اعم از شهری و غیرشهری و اراضی خارج از محدوده شهر و حريم آن که مورد بهره برداری متصرفین است و اشخاص تا تاریخ فوق خرابی نموده اند و به واسطه موانع قانونی تنظیم سند یا صدور سند مالکیت برای آنها میسر نبوده است به شرح زیر تعیین تکلیف می شود...»

حکم تبصره ذیل ماده ۳ نیز اشعار می دارد: «در هر مورد که در اجرای موارد مذکور در این قانون نیاز به تفکیک یا افراز ملک باشد واحدهای ثبتی با توجه به وضع موجود رأساً اقدام خواهند نمود و مورد مشمول مقررات ماده ۴ قانون اصلاح و حذف موادی از قانون ثبت اسناد و املاک کشور مصوب ۱۳۱۰ و اصلاحات بعدی آن نخواهد بود.»

بدین ترتیب چنین مستفاد می گردد که قانونگذار بر آن بوده است که وضعیت موجود اعیان املاکی را که تا تاریخ ۱۳۷۰/۱/۱ افراز شده اند و یا اراضی ای که تا این تاریخ خرابی شده اند، به رغم اینکه این وضعیت مغایر با برخی قوانین و مقررات حاکم باشد، تثبیت کنند. به دیگر سخن، قانونگذار خواسته است با نگرشی استثنایی به وضعیت اعیان و اراضی مذکور که مغایر با قوانین و مقررات موجود است و همین مغایرت صدور سند مالکیت را برای آنها با موانع قانونی روبرو ساخته است. این گونه موانع قانونی را از پیش روی آنها بردارد. بنابراین چون تعیین وضعیت مغایر با قوانین و مقررات موجود املاک مذکور را تثبیت و قانونی کرده است، لذا نمی توان با استناد به قوانین و مقررات مغایر با این تثبیت مانع از اعمال حق مالکیت اشخاص بر روی این گونه املاک گردید. به عبارت دیگر، دستگاهها و مؤسسات دولتی و عمومی ذی مدخل در این امر نیز می بایست با نگرشی استثنایی به این موضوع به اعمال قوانین و مقررات عبادت و رزق، هر چند در اجرای این قانون مضافاً مشکلاتی - از جمله از نظر اصول و مقررات شهرداری - حادث

می گردد، ولی چون این قانون حاکم و نتیجتاً لازم الاجراست هر گونه برداشتی از آن، که منجر به عدم تحقق خواست تعیین گردد، غیرناقد و محکوم به بطلان است. با این مقدمه، در خصوص اعتراض معاونت محترم امور عمرانی استانداری مازندران که عمدتاً مربوط است به اینکه صدور گواهی پایان کار برای اعیانیهایی که مقررات شهرداری در احداث آنها رعایت نشده و صدور پروانه ساختمان برای عرصه هایی که فاقد حداقل نصاب تفکیک شد به علت مغایرت با مقررات شهرداری (مقرراتی که شهرداری ملزم به رعایت آن است) مقذور نیست، اعلام می دارد:

الف - معاونت محترم عمرانی استانداری مازندران در قسمت اول اعتراضیه خود تحت عنوان «پاسخ به قسمت اول سؤال» چنین آورده است: «نظریه اینکه در احداث هر بنا بر طبق تبصره یک ماده سند قانون شهرداری رعایت اصول شهرداری یک ضرورت تام است، از علاوه بر لزوم ارائه سند مالکیت رعایت دو اصل دیگر یعنی داشتن کاربسی مربوطه و نیز نصاب تفکیک الزامی است که چنانچه رعایت نشده باشد کمیسیونهای ماده سند فقط مجاز به صدور رأی قلع بنا بوده و افرادی که موفق به صدور سند رسمی از طریق مواد ۱۴۷ و ۱۴۸ ثبت اسناد و املاک کشور شده اند و در گذشته بدون پروانه احداث کرده اند و یا برخلاف مندرجات پروانه اقدام به احداث بنا کرده اند در مورد اول چنانچه بنای بدون پروانه در کاربری مربوطه با رعایت نصاب تفکیک طرح شهرداری مورد عمل احداث شده باشد کمیسیونهای ماده صد به استناد تبصره ۴ ماده صد قانون شهرداری می توانند نسبت به صدور جریمه برای ساختمان بدون پروانه اقدام کنند و چنانچه مازاد بر تراکم مجاز طرح نیز بنا ساخته باشد و اصول شهرداری در خصوص حداکثر تراکم مجاز رعایت شده باشد مازاد بر آن بر اساس مفاد تبصره های ۲ و ۳ عمل نمایند، بنابراین برای فردی که حتی بی ساختمان را اجرا کرده است نمی توان پروانه ساختمان صادر کرد زیرا به استناد صدور ماده صد قانون شهرداری پروانه ساختمانی باید قبل از اقدام عمرانی اخذ گردد و در این گونه موارد که کمیسیونها حکم به جریمه صادر می نمایند، شهرداری پس از اخذ عوارض قانونی و جریمه فقط مجاز به صدور برگ پایان کار می باشد.»

پاسخ: با توجه به مراتب مندرج در مقدمه و حکم تبصره ذیل ماده ۳ که طی آن در مواردی که واحدهای ثبتی در اجرای قانون اصلاحی ثبت مصوب ۱۳۷۰ رأساً اقدام به تفکیک می کنند، از مشمول مقررات ماده ۱۵۴ اصلاحی (موضوع ماده ۴ قانون اصلاح و حذف موادی از قانون ثبت اسناد و املاک مصوب ۱۳۱۰ و اصلاحات بعدی آن مصوب ۱۳۶۵/۴/۳۱) مستثنی شده است، و نیز حکم ماده ۱۵۴ اصلاحی قانون ثبت که مقرر می دارد:

دادگاهها و ادارات ثبت اسناد و املاک باید طبق نقشه تفکیکی که به تأیید شهرداری محل رسیده باشد نسبت به افراز و تفکیک کلیه اراضی واقع در محدوده شهرها و حریم آنها اقدام نمایند و شهرداریها مکلفند براساس ضوابط طرح جامع تفصیلی یا هادی و دیگر ضوابط مربوط به شهرسازی نسبت به نقشه ارسال کننده اعلام تازند و در غیر این صورت دادگاهها و ادارات ثبت نسبت به افراز و تفکیک راساً اقدام خواهند نمود. چنین استنباط می گردد که:

۱- در هر مورد که در اجرای قانون اصلاحی ثبت (مصوب ۱۳۲۰) نیاز به تفکیک و افراز ملک باشد، واحدهای ثبتی بنویسند اعلام از شهرداری راساً اقدام می کنند. ۲- شهرداریها در اجرای ماده ۱۵۴ اصلاحی ثبت نقشه های تفکیکی ارسالی از سوی دادگاه یا ادارات ثبت را با ضوابط طرح جامع، هادی و تفصیلی و دیگر ضوابط مربوط به شهرسازی تطبیق و اظهار نظر می کنند و ادارات ثبت و دادگاهها نیز مکلفند طبق نقشه تفکیکی، که به تأیید شهرداری محل رسیده باشد، اقدام به تفکیک کنند؛ که در مانحن فیه چون مستند به حکم تبصره ذیل ماده ۲ تفکیک اراضی و املاک موضوع قانون اصلاحی ثبت ۱۳۲۰ که راساً به وسیله واحدهای ثبتی انجام می گیرد از شمول حکم ماده ۱۵۴ اصلاح مستثنی شده اند لذا به نظر مقنن رعایت ضوابط و مقررات شهرسازی در این گونه املاک به عنوان یکی از موانع تنظیم سند مالکیت، شرط نیست. ۳- چون رعایت ضوابط و مقررات شهرسازی شرط نیست لذا کمیسیون ماده صد قانون شهرداری نیز نمی تواند مستند به تبصره یک ماده مذکور، رأی به تخریب صادر کند. به عبارات دیگر، صدور رأی به تخریب ساختمانی که بدون

پروانه یا خلاف مترجات پروانه احداث شده است و در اجرای ماده ۱۲۷ و ۱۲۸ اصلاحی ثبت برای آن سند مالکیت صادر گردیده است، به دلیل معایرت آن با ضوابط و مقررات شهرسازی، موجب نقض غرض قانونگذار، و در نتیجه باطل است. کمیسیون ماده صد فقط مجاز به صدور رأی بر جریمه است. ۴- پس از طرح موضوع در کمیسیون ماده صد و اخذ حقوق قانونی شهرداری، می بایست حسب مورد نسبت به صدور پروانه ساختمانی یا پایان کار اقدام گردد. ۵- حسب تصریح صدر ماده ۱۲۷ اصلاحی، اینکه می بایست احداث بنا قبل از تاریخ ۱۳۷۰/۱/۱ باشد، امری بدیهی است.

ب- در خصوص قسمت دوم اعتراضیه، دایر بر اینکه نصاب تفکیک از اصول شهرسازی است و زمینهایی که فاقد نصاب تفکیک مصوب طرح جهای تفصیلی و هادی هستند برای آنها نمی توان پروانه ساختمان صادر نمود. همان طور که در پاسخ به قسمت اول اعتراض عنوان گردید، در این امر که نصاب تفکیک از اصول شهرسازی است هیچ شکی نیست ولی بنابه مصالحی، قانونگذار به طور استثنایی این اصل از اصول شهرسازی را در مورد املاک مورد نظر لازم الرعایه ندانسته است.

در پایان ذکر این نکته ضروری است که برای اجرای قانون اصلاحی مصوب ۱۳۷۰ و قوانین و مقررات مورد عمل شهرداری و به منظور هماهنگی در اجرای آنها و نیز کاهش تأثیرات ناشی از عدم رعایت اصول شهرسازی که در اجرای مواد ۱۳۷ و ۱۳۸ اصلاحی ثبت حادتر می گردد، ایجاد هماهنگی بین شهرداری و اداره ثبت الزامی می نماید، البته با نظر مقنن.

مشاور اداری - مالی

دفتر حقوقی وزارت کشور

«مشاوره اداری - مالی این شماره ماهنامه به موضوعات متعدد اداری - مالی، از قبیل صلاحیت شورای شهر در تخفیف و تقسیط عوارض تصویبی، مبلغ نصاب معاملات جزئی و متوسط و عمده، و حدود صلاحیت کمیسیون ماده صد در تعیین جریمه، پرداخته است. علاوه بر موضوعات مذکور، یک رأی دیوان عدالت اداری، که براساس آن کارمندان شهرداری نیز مشمول پرداخت پاداش پایان خدمت می گردند، آورده شده است. این مطالب به منزله دیدگاه دفتر حقوقی وزارت کشور است که مشاور اداری - مالی، آن را تنظیم کرده است.»

● صلاحیت شورای اسلامی شهر در تخفیف و تقسیط عوارض تصویبی یا معافیت از پرداخت آن تا چه اندازه است؟ آیا شورا می تواند به صورت موردی و سلیقه ای نسبت به تخفیف و تقسیط عوارض، یا معافیت از پرداخت آن، اقدام کند؟

(موضوع تخفیف و معافیت از پرداخت عوارض یا تقسیط آن، دو مقوله جداگانه است و صلاحیت تصمیم گیری در هر یک از آنها را مرجع خاص بر عهده دارد که تفصیل آن در ذیل می آید:

الف - تقسیط عوارض و مرجع آن: مدلول ماده ۳۲ آیین نامه مالی شهرداریها مقرر می دارد: «شهرداری مجاز به تقسیط مطالبات خود ناشی از عوارض نیست، مگر در مواردی که به تشخیص کمیسیون منظور در ماده ۳۷ قانون اصلاح پارامای از موارد و الحاق مواد جدید به قانون شهرداری مصوب سال ۱۳۳۴ مؤدی قادر به پرداخت تمام بدهی خود بطور یکجا نباشد که در این صورت ممکن است بدهی مؤدی برای مدتی که از سه سال تجاوز نکند یا بهره متداول بانک ملی ایران تقسیط شود ولی در هر حال دستور مقاصد حساب موقوف به وصول کلیه بدهی است». بدین ترتیب استنباط می گردد که اولاً مرجع تقسیط عوارض مؤدی شهرداری است و نه شورای اسلامی شهر؛ ثانیاً شهرداری نیز راساً

نمی تواند به تقسیط مطالبات خود ناشی از عوارض اقدام کند بلکه پس از تشخیص کمیسیون ماده ۳۷ منتهی بر عدم قدرت مؤدی به پرداخت تمام بدهی خود به طور یکجا، شهرداری مجاز به تقسیط عوارض مؤدی (حداکثر تا سه سال) است. به دیگر سخن، مؤدیانی که قادر به پرداخت تمام عوارض خود به طور یکجا نیستند، می بایست مراتب را کتباً به شهرداری مرموساً اعلام کنند. شهرداری نیز می بایست موضوع را در کمیسیون مذکور مطرح سازد و حسب تشخیص کمیسیون اقدام کند. نکته در خور توجه این است که چگونگی تقسیط، و این امر که بدهی مؤدی به چند قسط تقسیط گردد، در صلاحیت شهرداری است و نه کمیسیون ماده ۳۷.

ب - تخفیف عوارض و معافیت از پرداخت آن و مرجع ذی صلاح: ۱- مطابق ماده ۱۰ و آیین نامه، نحوه وضع و وصول عوارض به وسیله شوراها یا اسلامی شهر، بخش و شهرک مصوب ۱۳۲۸/۷/۷، شوراها می توانند در هنگام وضع عوارض جدید یا در زمان مقتضی نسبت به موارد معافیت، کاهش، تخفیف و نحو عوارضی که تصویب کرده اند، با توجه به سیاستهای مقرر در این آیین نامه، تصمیم گیری کنند. همچنین عوارضی که قبل از تشکیل شورا به وسیله سایر مراجع ذی صلاح وضع شده، و موضوع

تبصره ماده ۲ این نامه مذکور نیست به عهده شورای است. مطابق بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون شوراها، یکی از وظایف شورای اسلامی شهر عبارت است از: «تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن یا در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می شود».

۲- سیاستهای عمومی دولت که شورای شهر موظف به رعایت آن در وضع عوارض (بند ۱۶ ماده ۷۱) و معافیت، کاهش، تخفیف و لغو آن (ماده ۹ این نامه نحوه وضع و وصول عوارض) است. در ماده ۱۴ این نامه نحوه وضع و وصول عوارض اعلام گردیده که در مورد آن عبارتند از: توجه به فشار کم درآمد هنگام وضع عوارض با اعطای تخفیف، معافیت و نظایر آن (بند ۱) و وضع بدون تبعیض عوارض بر اساس اصل ۳ قانون اساسی (بند ۱).

۳- مطابق اصل سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، تو مورد از اموری که دولت جمهوری اسلامی ایران موظف شده است که برای نیل به اهداف مذکور در اصل سوم همه امکانات خود را برای آن به کار برد، عبارتند از: «رفع تبعیضات تباری و ایجاد امکانات عادلانه برای همه، در تمام زمینه های مادی و معنوی و تأمین حقوق همه جانبه افراد از زن و مرد و ایجاد امنیت قضایی عادلانه برای همه و تساوی عمومی در برابر قانون».

با توجه به مراتب مذکور، چنین به نظر می رسد که شورای اسلامی شهر نه تنها در وضع عوارض موظف به رعایت سیاست عمومی دولت در وضع بدون تبعیض عوارض است، بلکه در اعطای تخفیف، معافیت و کاهش آن نیز موظف به رعایت آن هستند. این امر نیز تنها در صورتی محقق می گردد که مطابق ماده ۹ این نامه نحوه وضع و وصول عوارض در شورای شهر در هنگام وضع عوارض - یا زمان متناسبی پس از آن - ضوابط و ضوابط اعطای معافیت و تخفیف عوارض را نیز تهیه و تصویب کند. به عبارت دیگر، شورای اسلامی شهر می بایست به جای برخورد موردی و سلیقه ای با مسئله اعطای معافیت و تخفیف عوارض، به شکلی ضابطه مند برخورد کند و بدین منظور در زمان تصویب عوارض یا پس از آن به تهیه و تصویب ضوابطی بپردازد که در آن شرایطی که مؤدی می بایست نازا باشد تا بتواند از تسهیلات تخفیف و معافیت بهره مند گردد. همین شده باشد. در غیر این صورت، وضع عوارض تکلی تبعیض آمیز به خود می گردد و این امر مغایر با نظر قانونگذار و حکم قانون است. لذا مجدداً تأکید می گردد که شورای اسلامی شهر نمی تواند به طور سلیقه ای و موردی به اعطای تخفیف یا معافیت از پرداخت عوارض مبادرت ورزد.

● در زمان حاضر نصاب معاملات جزئی، متوسط و عمده موضوع ماده یک این نامه شهریها و این نامه معاملات شهری تهران، چگونه است؟

۱- با توجه به مستندات که در پی می آید در زمان حاضر نصاب معاملات جزئی عبارتند از معاملات تا مبلغ یک میلیون و دویست هزار ریال، معاملات متوسط از یک میلیون و دویست و یک هزار ریال تا هجده میلیون ریال و معاملات عمده بیشتر از هجده میلیون ریال.

۱- مطابق قانون تطبیق سقف معاملات شهرداریهای کشور و شهرداری تهران با نصابهای مذکور در قانون اصلاح بندهای (الف)، (ب) و (ج)، ماده ۸۰ و ماده ۸۶ قانون محاسبات عمومی کشور (مصوب ۱۳۷۳) و تغییرات بعدی آن (مصوب ۱۳۷۶/۲/۱۱)، سطح معاملات جزئی، متوسط و عمده موضوع ماده (۱) این نامه

صالی شهر تهرانیها (مصوب ۱۳۴۶) و ماده (۱) اصلاحی این نامه معاملات شهرداری تهران (مصوب ۱۳۶۲) مطابق نصابهای مندرج در بندهای (الف)، (ب) و (ج) جزء (۱) ماده واحده قانون اصلاح بندهای (الف)، (ب) و (ج) ماده ۸۰ و ماده ۸۶ قانون محاسبات عمومی کشور (مصوب ۱۳۷۳) و تغییرات بعدی آن تعیین می شود.

۲- مطابق جزء (۱) قانون اصلاح بندهای (الف)، (ب) و (ج) ماده (۸۰) و ماده (۸۶) قانون محاسبات عمومی کشور (مصوب ۱۳۷۳/۷/۲۴)، نصابهای مذکور در بند (الف) یعنی معاملات جزئی تا یک میلیون ریال، بند (ب) یعنی معاملات متوسط بیشتر از یک میلیون ریال تا پانزده میلیون ریال و بند (ج) یعنی معاملات عمده بیشتر از پانزده میلیون ریال افزایش داده شود.

۳- مطابق ماده ۶۳ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۷۹/۱/۱۷)، حد نصاب معاملات دولتی (موضوع مواد ۸۰ و ۸۶ و ۸۷ قانون محاسبات عمومی) بر مبنای سال ۱۳۷۸ با شاخص خرده فروشی کالا و خدمات همه ساله با پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی و تصویب هیئت وزیران تعدیل می گردد.

۴- مطابق تصویب نامه مورخ ۱۳۷۹/۶/۱۲ هیئت وزیران در خصوص ماده ۶۳ قانون برنامه توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران نصابهای مندرج در بندهای (الف)، (ب) و (ج) ماده (۸۰) و ماده (۸۶) قانون محاسبات عمومی کشور و اصلاحیه آن را در بند (الف) یعنی معاملات جزئی تا یک میلیون و دویست هزار ریال، در بند (ب) یعنی معاملات متوسط بیشتر از یک میلیون و دویست هزار ریال تا هجده میلیون ریال و در بند (ج) یعنی معاملات عمده بیشتر از هجده میلیون ریال تعیین کرده است.

بنابراین از این پس همه ساله میزان تغییر نصاب مندرج در بندهای (الف)، (ب) و (ج) ماده (۸۰) و ماده (۸۶) قانون محاسبات عمومی که به ماده یک این نامه صالی شهر تهرانیها و این نامه معاملات شهرداری تهران نیز تسری می یابد، به وسیله هیئت وزیران تعدیل می گردد.

● آیا کمیسیون ماده صد می تواند نسبت به پرداخت جریمه های کمتر از حداقل مندرج در تبصره ۲ و ۳ و ۴ ماده صد، رای صادر کند؟

۱- با توجه به اینکه در تبصره های ۲ و ۳ و ۴ ذیل ماده صد برای صدور رای به پرداخت جریمه، حداقل و حداکثر آن تعیین شده است، لذا کمیسیون ماده صد نمی تواند به سلیقه کمتر از حداقل یا بیشتر از حداکثر رای صادر کند.

● آیا اعضای کمیسیون ماده صد می توانند از امضای رای امتناع ورزند؟ در صورت امتناع از امضای رای، تکلیف چیست؟

۱- هر یک از اعضای کمیسیون ماده صد قانون شهرداری می بایست ذیل رای صادره را امضا کنند، حال یا به عنوان موافق یا مخالف، به عبارت دیگر، چنانچه عضوی از اعضای کمیسیون ماده صد به هر دلیل مخالف با رای صادر شده باشد، می بایست ذیل آن رای را به عنوان مخالف - با ذکر دلیل مخالفت یا بدون آن - امضا کند. چنانچه از امضاء امتناع ورزد، شهرداری می تواند مراتب را به مافوق آن عضو گزارش و معرفی نماینده دیگری را از وی نقضاً کند.

کانونهای زیستی خودانگیخته:

پدیده‌ای نوظهور در مناطق کلان شهری

گفت‌وگو با سید محسن حبیبی

محمد شیخی

درباره محسن حبیبی

محسن حبیبی، استاد رشته شهرسازی و معاون آموزشی دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران، در سال ۱۳۲۶ متولد شده است. وی پس از کسب درجه کارشناسی از دانشگاه تهران، در سال ۱۳۵۵، اعزام فرانسه شد و پس از گرفتن دیپلم تخصصی تحقیقات پدیده‌های شهری، از دانشگاه پاریس و تکمیل پژوهش‌های خود، در سال ۱۹۸۱ از رساله دکتری خود با عنوان «ترکیب شهری، از شهر سنتی، به شهر مدرن» دفاع کرد. او علاوه بر تحقیق و تدریس در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی شهرسازی دانشگاه تهران، در امور پژوهشی و مشاوره‌های نوظهور شهری و معماری محلی تلاش کرده و توانمند بوده است.

هنگامی که بخش عمده‌ای از ساکنان کلان شهر و میان شهرهای ما، در معادلات اقتصاد و برنامه‌ریزی شهر به حساب نیامده و نتوانسته‌اند در بازار رسمی زمین و مسکن برای خود سرپناهی جست و جو کنند، در بازار غیررسمی زمین و مسکن ابتدا در حاشیه شهر و سپس در کانونهایی بانسب مستقل از آن در صدد حل مسئله سرپناه و مسکن خود برآمده‌اند. آنچه تا پیش از این حاشیه‌نشینی، الونگ‌نشینی و مانند آن نامیده می‌شد و امروز در شکل کانون‌ها و سکونتگاههای زیستی مستقل و به رسمیت شناخته شده و در حاشیه کلان شهرها یا شهرهای میانی ظهور کرده است، محصول تلاش خودانگیخته مردمانی است که نه با برنامه و سازمان یافتگی از پیش تعیین شده، بلکه با حس و تلاش خود خواسته آنها شکل گرفته و پیش آمده است! این در حال به عنوان الگوی - انکارناشدنی و روبه

گسترش - از زیست و سکونت پیش روی برنامه‌ریزان و مدیران قرار دارد. باز شناسی و تغییر نگرش به این پدیده که سالها پیش در عرصه نظری و اجرایی در کشورهای جهان سوم رخ داده و در پرتو آن سیاست‌ها و اقدامات گذشته مورد ارزیابی مجدد قرار گرفته است، نیاز اساسی جامعه در حال تحول مائیز هست. این نیازی است که عدم توجه به آن می‌تواند منجر به گسترش دامنه بحران و کنترل ناپذیری آن شود. از این شماره به بعد ماهنامه شهرداریها در صدد است تا برخی از دیدگاههای صاحب نظران را منعکس سازد و باب گفت‌وگو را در این عرصه بگشاید. اولین مصاحبه در این زمینه با سید محسن حبیبی انجام شده است که متن خلاصه شده آن در پی می‌آید.

و منظور از آن نقاط زیستی بود که در اطراف شهرهای بزرگ شکل گرفته و به سبب قرار گرفتن در حاشیه اقتصادی شهر، از ترقی حاشیه‌های داشته‌اند. بحثی که ما با اسلام‌شهر شروع کردیم - و از آن به عنوان پدیده‌های جدید یاد کردیم - تحلیل گسترش سریع یک کانون زیستی بود. می‌دانید که نقطه اولیه این کانون در سال ۱۳۲۵ روستایی کوچک به نام قاسم‌آباد شاهی بود یا حدود ۲۰۰۰ نفر جمعیت و چندین مزرعه پراکنده. این کانون در سال ۱۳۵۵ یا ۵۰۰۰ نفر جمعیت و با عنوان «شادشهر» وارد مفاهیم شهرسازی شد و در سال ۱۳۶۴ با جمعیتی حدود ۲۵۰ هزار نفر دارای طرح جامع گردید و با عنوان «اسلام‌شهر» شهرت یافت. برخورد ما با مسئله در سال ۱۳۶۹ همزمان بود با اقدامات دولت و وزارت مسکن و شهرسازی برای سامان کردن و انتظام بخشی تهران و

در سالهای آغازین دهه ۱۳۷۰ نتایج کار پژوهشی شما و همکاران در زمینه «دگرگونی روستاهای پیرامون شهرهای بزرگ» و نقش آنها در نظام اسکان - به تازگی رسید که انعکاس آن در فضای حرفه‌ای و دانشگاهی موجب تأمل بیشتر در پدیده‌های بود که شما در جایی دیگر آن را «کانونهای خودانگیخته» نامیده‌اید. لطفاً با توجه به نتایج کار پژوهشی، دیدگاه خود را درباره جایگاه مفهومی و تعریف پدیده‌های که به اعتباری آن را «نوظهور» هم می‌دانید، بیان فرمایید.

این امر پدیده‌های جدید نیست و تا دهه ۱۹۷۰ در پژوهش‌های جهانی تحت عنوان «حاشیه‌نشینی» شناخته می‌شد.

کلان شهرهای کشور از طریق ایجاد شهرهای جدید یا اقماری؛ و این بدان سبب بود که به موازات این اقدامات اضافی همگرف رخ داده بود و مردم خودشان جاهایی را شکل داده بودند که اصطلاحاً خودانگیخته یا خودرو نامیده می شد. کاریست واژه خودانگیخته از آن سبب بود که مشاهدات نشان می داد مردم با حسن خود و نه با منطق شان تقاطی را انتخاب کرده، آنها را به مکان زیستی بدل ساخته، به آن فضا داده اند و در آنجا زندگی می کنند. مطالعه ما نشان داد که لازم است در واژه اسکان غیررسمی یا دیگر واژه های مرتبط تردیدی جدی داشت، زیرا مفهوم غیررسمی هنگامی با معناست که در آمارها به حساب نیاید و بیرون از محاسبات قرار گیرد. در حالی که این سکونتگاهها رسماً جزء موجودی مسکن کشور به شمار آمده و از طرف نهادهای قانونی کشور به رسمیت شناخته شده اند از تزاوی آنها رسمی و اسکان آنها

حاشیه شهر ارتزاقی نمی کردند بلکه کاملاً در اقتصاد کلان شهر تهران سهیم و شریک بودند بخش های کارگر نشین حاکی از این امر هستند و بخشی - مهم و تعیین کننده - از فرایند تولید کلان شهر را در خود جای داده اند و در تقسیم اجتماعی کار برای تولید ثروت ملی یا لاقال استفاده از این ثروت سهیم اند. یعنی این کانونهای خودانگیخته خیلی جدی در چرخه اقتصاد شهری وارد شده اند و - همان گونه که کار ما و شما دیگران نیز نشان داده است - نقش آنها در اقتصاد شهری منطقه تهران نه تنها حاشیهای نیست بلکه نوعی برابر نشینی نیز هست. بنا بر این آنها نه تنها از لحاظ مفهوم کلاسیک حاشیه نشین نیستند بلکه از لحاظ تقسیم کار اجتماعی هم حاشیه ای نیستند، چون اصولاً وارد تقسیم کار با مادر شهر شده اند و نقشی جدی را در تولید اقتصاد شهری بر عهده دارند.

● شما در مقاله اسلام شهر و مقالات بعدی تان اشاره می کنید که این کانونهای زیستی ممکن است در آغاز در مجاورت صنایع و کارخانجات و به جهت اشتغال ایجاد شده به وسیله آنها شکل گرفته و رشد کرده باشند اما بعداً مشاغل حاشیه ای و گردش سوداگرانه پول و سرمایه عامل اصلی بقا و تداوم رشد آنهاست. یعنی آنچه که «سرمایه داری سوداگر» نامیده اید، به پیرامون کلان شهر نقشی داده که عامل دگرگونی و پیدایش این کانونهاست. بنابراین اگر چه در آغاز پایه رشد این کانونها ممکن است صنایع و کارخانجات تولیدی بوده باشند اما من در کار رساله ام نشان دادم که شاید در زمان حاضر این تصور که مشاغل تولیدی و صنعتی در میان ساکنان سکونتگاههای خودرو و عمومیت دارد صحیح نباشد بلکه به ویژه در دهه اخیر رونق چشمگیر مشاغل حاشیه ای درون این سکونتگاهها به چشم می خورد. پس در زمان حاضر مشکل بتوان برای آنها پایه اقتصادی و شغلی مولد، رسمی و پایدار جست و جو کرد! آیا شما فکر نمی کنید که پدیده کانونهای خودرو در روند رشد خود نوعی «دگرگونی» را تجربه می کند؟

(ب) به نکته درستی اشاره می کنید اقتصاد سوداگر، من گمان می کنم که این اقتصاد سوداگر نقش خود را در کل مملکت بازی کرده و بنابراین باز تولید آن هم کاملاً معنادار است. این اقتصاد سوداگر همان گونه که تهران را تولید کرده است، کانونهای زیستی حاشیه ای را هم تولید می کند.

آن تقسیم کار اجتماعی که اشاره کردم، صرفاً مختص سازمان

کاریست واژه خودانگیخته از آن سبب بود که مشاهدات نشان می داد مردم با حسن خود و نه با منطق شان تقاطی را انتخاب کرده، آنها را به مکان زیستی بدل ساخته، به آن فضا داده اند و در آنجا زندگی می کنند

این سکونتگاهها رسماً جزء موجودی مسکن کشور به شمار آمده و از طرف نهادهای قانونی کشور به رسمیت شناخته شده اند، از تزاوی آنها رسمی و اسکان آنها هم از نظر عرفی و رسمی است؛ یعنی سند و بنجاح دارد

هم از نظر عرفی رسمی است؛ یعنی سند و بنجاح دارد. و اما نوظهور بودن قضیه که اشاره کردید، بدان جهت مطرح شده که ما در اسلام شهر یا کلبی فضایی - کالبدی به نام اسلام شهر مواجه هستیم و نه با شهری به نام اسلام شهر. این توده پسرگ کالبدی - فضایی مجموعه ای است از توده های کوچک تر کاملاً تعریف شده یا به دیگر سخن با سیستمی کلان مرکب از خرده سیستم های مستقل روبرو هستیم که هر کدام تاریخ و قلمرو خاص خود را دارند؛ ۲۹ تا ۳۰ کانون زیستی با مرزهای روانی و ذهنی بسیار مشخص که از لحاظ ذهنی، رفتاری و منجاری کاملاً مستقل اند و تنها زمانی که بخواهند خواسته ها و مطالبه هایی را از دولت یا حکومت مطرح کنند، متحد می شوند و در این حالت ما با مجموعه و کلبی واحد مواجه هستیم؛ کلبی با نام واحد اسلام شهر؛ و نوظهوری مسئله در این نکته نهفته است و همین نیز بر خوردی دیگر را در ساماندهی فضایی - کالبدی طلب می کند.

● شما در آغاز به اصطلاح «حاشیه نشینی» به مفهوم کلاسیک آن اشاره کردید؛ چه تفاوت های بنیادینی را بین حاشیه نشینی و آنچه که «کانونهای خودانگیخته» می نامید، قائل هستید؟

(د) اول اینکه، در تعریف حاشیه نشینی به مفهوم کلاسیک، ارتزاقی از حاشیه اقتصاد شهری و در نتیجه حال و هوای کالبدی حاشیه های مملکت عمل بود؛ یعنی حتی نوعی باز یافت مجدد مصالح دور ریخته و مستعمل برای ساخت و ساز فضایی - کالبدی، که ما اصلاً با چنین چیزی مواجه نشدیم.

دوم آنکه، کانونهای تشکیل دهنده اسلام شهر به هیچ وجه از

اقتصادی مبتنی بر تولید نیست؛ این تقسیم کار در درون اقتصاد سوداگر هم صورت می‌گیرد و باز تولید آن نیز همین کلان‌شهرها و کانونهای زمینی حاشیه‌های آنهاست. حال اگر روزی جهت اقتصادی تغییر کند و قرار شود ثروت اجتماعی از طریق تولید حاصل گردد، باز هم من تصور می‌کنم که چنین کانونهایی نقش خود را بازی خواهند کرد. بنابراین اگر زمانی صنعت - ولو مونتاز - آمده و کانونهای زمینی مورد نظر را بر زمینه‌های سازمان تولیدی خودش شکل داده و امروز شرایط دیگری داریم، من می‌خواهم بگویم که به هر حال این کانونها و ساکنان آنها در تولید (و توزیع) ثروتی که از بخش اقتصاد سوداگر حاصل می‌شود سهیم‌اند.

● به تغییر سازمان اقتصادی و پیامدهای آن اشاره کردید؛ به نظر شما اگر این تغییر از اقتصاد مبتنی بر سوداگری، مصرف و متکی به دلارهای نفتی به یک سازمان اقتصادی مبتنی بر تولید و توزیع عادلانه صورت گیرد، آیا باز هم شاهد پیدایش چنین کانونهایی خواهیم بود؟

۱) من فکر می‌کنم در صورتی که چنین اتفاقی بیفتد شاهد تغییر در سازمان فضایی کشور و از جمله کلان‌شهرها و پیرامون آنها خواهیم بود؛ به این معنی که آن موقع به تبع نظام اقتصادی مبتنی بر تولید، باز تولید آن در شکل سازمان (و ساختار) فضایی هم دیگر گونه خواهد شد در آن صورت هم ما البته این کانونها را در ابعاد کوچکتر و اما برنامه‌دار و طراحی شده خواهیم داشت و حتی این کانونهای خودنگیخته بدون برنامه هم نقش تازه خود را در دل آن سازمان اقتصادی باز خواهند یافت. آنها در عرصه اقتصادی به عنوان بازیگر اقتصادی و در عرصه اجتماعی نیز به عنوان بازیگر اجتماعی همچنان با کلان‌شهر در تعامل قرار می‌گیرند. بنابراین من فکر می‌کنم این کانونهای زمینی برآیند مجموعه نیروها و شرایط اقتصادی - اجتماعی جامعه ما هستند که در صورت تغییر آنها، این کانونها نیز به راحتی می‌توانند نقش خود را ایفا کنند.

● حال اگر شرایط موجود تداوم پیدا کند، آن گاه آینده این کانونها چگونه خواهد بود؛ و تغییرات و دگرگونیها و روال رشد آنها به چه ترتیب رخ خواهد داد؟

۲) در آن صورت این کانونها به طور متوالی رشد و گسترش خواهند یافت. یعنی تهران، اسلام‌شهر را تولید کرده و نیروی رشد اسلام‌شهر پس از ضابطه مند شدن و تهیه طرح جامع و خواباندن مقررات برای آن متوقف شده و از دل آن اکبر آباد و سلطان آباد و میان‌آباد و مانند اینها متولد شده است. به عبارتی این داستان پیرامون پیرامون پیرامون تکرار می‌شود، چون این توان بالقوه

وجود دارد. یعنی تما می‌آیند یک کلسون خوددنگیخته مثل اسلام‌شهر را بسامان کنیم، یک کانون دیگر شکل می‌گیرد و این خود به معنای رشد و گسترش کلان‌شهرها به جای رشد شهرهای میانی است. به عبارت دیگر شهرهای میانی کنارند در مجاورت کلان‌شهر (و پیوسته به آن) شکل می‌گیرند. اسلام‌شهر می‌توانست یک شهر میانی - که با حوزه پیرامونی خود معنا پیدا می‌کند - باشد اما در شرایط موجود (و در صورت تداوم در آینده) در اتصال با کلان‌شهر (تهران) عمل می‌کند و در واقع از ایفای آن نقش عاجز مانده است. براین اساس در صورت تداوم این شرایط ما در آینده باز هم شاهد رشد (سریع و وسیع) این کانونها در حاشیه کلان‌شهرها خواهیم بود و این یعنی رشد و گسترش هر چه بیشتر کلان‌شهرهای ما، کلان‌شهرهایی که در روال رشد خود به خودی، خودشان را متوالیاً باز تولید کرده‌اند.

● در صحبت‌های تان در اشاره به این کانونها، آنها را شهر و شهر میانی نامیدید؛ این درحالی است که شهر به معنای عام کلمه باید دارای ویژگیها و مشخصه‌هایی چون سازمان اداری - سیاسی مستقل، فرهنگ شهری، الگوهای رفتاری، زیرساخت‌ها و خدمات شهری، نظام کالبدی طراحی شده و منظم، تعامل و تبادل قوی با پیرامون و امثال آن باشند. این کانونها - حتی مطابق تعریف ماده ۴ قانون تقسیمات کشوری - صرفاً از نظر جمعیتی و مساحت مشمول تعریف شهر شده‌اند، به نظر شما آیا این کانونها ظرفیت و استعداد لازم را برای تبدیل شدن به شهر و جامعه مدنی داشته‌اند، یا خواهند داشت؟

۳) اشاره درستی کردید. من اول هم گفتم که کنیتی به نام شهر - مثلاً اسلام‌شهر - داریم؛ اما آنچه بعداً به نام شهر میانی اشاره کردم با دو صفت تعریف می‌شود؛ یکی جمعیت که آنها به حد تعریف شهر میانی رسیده‌اند و دوم مساحت و سطحی که اشغال کرده‌اند. یعنی مثلاً در مورد اسلام‌شهر ۲۹ یا ۳۰ کانون خوددنگیخته سطحی را اشغال کرده‌اند که اندازه یک شهر میانی است. به علاوه اسلام‌شهر را آهن دو حلقه به تهران دارد که کمتر شهری از چنین چیزی بهره‌مند است و همچنین بزرگراههایی که الان آنجا را به تهران وصل می‌کند پس زیرساخت دارد آماده می‌شود؛ اما از لحاظ مدنی و اینکه این کانونها تا چه حد ظرفیت تبدیل به شهر و جامعه مدنی را دارند مقدم این قابلیت وجود دارد، همان گونه که من در کار قدیم خودم و شما در کار خودتان دنبال آن رفتید و مجموعاً «پژوهشگاه» نشان می‌دهد که گذار از جامعه حاشیه مدنی که مبتنی بر شور و هیجان و گرمی و احساس است و روابط خویشاوندی در آن قوی است به جامعه مدنی که سرد است، خشک است و قانون و ضابطه و چارچوبهای قانونی (حکم‌جا) حاکم است، دارد در این کانونها اتفاق می‌افتد. در واقع این استحاله اکنون دیده می‌شود. این بل رده شده است و رنگه‌هایی از آن اکنون در اسلام‌شهر دیده می‌شود که خواستهای اجتماعی مدنی خودش را معلوم می‌کند، این مطلب‌ها به دو صورت ظهور و بروز پیدا کرده است؛ یکی کساناً جنبه قانونی و آرام دارد مثلاً در مورد ایجاد شهرداری، بیمارستان، ورزشگاه و مانند اینها، و دیگری به صورت تظاهرات عمومی که در همه شهرهای دنیا مرسوم است که آن هم می‌تواند آرام یا خشن باشد. بنابراین در اسلام‌شهر می‌توان خنجرها و رفتارهای اجتماعی (در شرف مدنیست) را دید. در آنجا بچه‌ها، جوانها، خانمهای خانه‌دار و جز اینها طلب‌های مشخصی در زمینه ورزش، آموزش، بهداشت و درمان، قضای سبز و نظایر آن

دارند (که به تدریج هم نارد فراهم می شود).

معتقد بعضی وقتها این کانونها تعریفی از جامعه مدنی می دهند که از شهرهای سنتی با جلوتر است. چون در شهرهای سنتی و جا افتاده، طلبها گناه از طرف جامعه فراموش شده از مطرح نمی شود) در حالی که این کانونها از بیم رسمی تلقی نشدن و به حساب لیامدن طلبهای خود را خیلی سریع تر و رسمی تر بیان (و دنبال) می کنند.

● البته توجه داریم که کانونهای پیرامونی تهران با آنچه در حاشیه سایر کلان شهرها و به ویژه در داخل یا حاشیه شهرهای میانی و کوچک وجود دارد متفاوت است. من سوائم را به گونه دیگری طرح می کنم و آن اینکه اگر مدنیت را با شاخصهایی چون مشارکت، تشکیلات و سازماندهی الگوهای رفتاری و امثال آن، و نتیجه و محصول کالبدی و فضایی بسنجیم، در آن صورت ممکن است به نتایج متفاوتی برسیم. من در کار رساله دکتری با این شاخصها که جلورفتم به این نتیجه رسیدم که مثلاً از نظر سازمان و تشکیلات به دلایلی چون دخالت دولت و برخی پیش زمینه های سیاسی، فرهنگ و اقتصادی اصولاً امکان سازمان یابی و تشکل مردمی (غیر دولتی) در این کانونها وجود ندارد و حتی برخلاف همسایه های شرقی (پاکستان) و غربی (ترکیه) ما، در آنها تشکیلات نهادینه شده، مستمر و پویا به چشم نمی خورد و همبستگی و کار جمعی بیشتر در مقابله با مشکلات حاد و مقطعی است و بلکه با تأمین خدمات و زیر بناها به وسیله دولت: حتی آن مشارکت مدنی هم در آنها بسیار ضعیف است و مشارکت بیشتر به الگوهای سنتی و ماقبل مدنی - و به تعبیر شما مبتنی بر شور و احساس و عواطف انسانی - نزدیک است. مجموعه شاخص های اجتماعی فرهنگی نیز این نتیجه را تکرار می کنند. حتی ساختار و سازمان کالبدی این کانونها هم به تبع این امر با آنچه که «شهر» می نامیم تفاوت دارد. در این کانونها - حتی در اسلام شهر تحول یافته - هنوز مجموعه های یکتبه ساخت به وجود می آید. برای مبنای یا هنوز هم می توان آنها را شهر نامید؟ آیا تأمین پیش نیازهای دیگری در این میان ضرورت نمی یابد؟

شکی نیست که زیرساختها باید تأمین شود و پیش نیازها فراهم آید. اما آنچه من گفتم، این است که این کانونها به جنبی شباهت دارند که نطفه آن بسته شده است اما نحوه تولد (و تحول و رشد) آن را ما می توانیم تعیین کنیم. در مورد همین قضیه مشارکت که شما اشاره کردید، باید بگویم که این را ما اصلاً در مقیاس کشوری نداریم. حتی در آنجا هم که اسم شهر دارند و تمام شاخصها را برای شان می شماریم هم مشارکت مدنی وجود ندارد! چون اساساً در شهرهای ما و تاریخ آنها، دولت قانون گذار و مجری بوده است؛ یعنی هم خودش قانون وضع می کند و هم خودش اجرا می کند. بدین ترتیب کمتر امکان مشارکت وجود داشته است و اگر مشارکتی صورت می گرفته در حد (سطوح پایینی) امور اجرایی بوده است. بنابراین خیلی معنادار است که وقتی ما در شهری که به جرأت می توانیم آن را شهر نامیم، هنوز مشارکت به صورت نهادینه شده وجود ندارد به طریق اولی در جایی که هنوز مفهوم شهر ندارد، نمی توان چنین چیزی را طلب کرد. اما من می گویم در این کانونها چون انسان می خواهد خودش (و محلی زندگی اش) را به رسمیت بشناساند، چیزهایی برمی نارد و حرکاتی می کند که به

حراست به سرعت بر سر از شهرهای سنتی ما شرایط نهادینه شدن هسته های مدنی (مدنیت) را فراهم می کند. یعنی در واقع طبق این گذار برای او راحت تر است چون در این زمینه تجربه دارد. در جایی که هنوز مردم در انجسام امور مربوط به خود (چار و گردن کوچک، باز کردن راه قاضی، اسفالت کوچه ها) مشارکت دارند، در مقایسه با جایی که این گونه مشارکتها سالهاست از ذهن (و خاطره) مردم دور شده است، امکان نهادینه شدن بیشتر و راحت تر وجود دارد. از طرف دیگر ساختن این کانونها برای تثبیت خود و محض سکونت شان مجبورند قانون (در رونه های قانونی) را بشناسند و با آن سروکار داشته باشند. بر این اساس یک برسوخ دیگر هم در مدنی شدن آنها مداخله می کند و آن ساختن و رعایت قوانین است. بدین ترتیب این جنبه در نطفه خود این استعدادها و ظرفیتها را دارد. و الا همین طور که شما گفتید آنها راه درازی در پیش دارند تا به این دگرگونی و دگرگونی برسند و از کانونهای نوظهوری که نه شهر است و نه روستا به یک کانون شهری و جامعه مدنی تبدیل شوند.

نکته دیگر در همین زمینه نحوه انتخاب نام، و نام گذاری مجموعه های یکتبه ساخت است. معمولاً نامی برای آنها انتخاب می شود که برای شان مشروعیت بیاورد، یا اسم آن بتواند جلور برد و از محمل قانونی استفاده کند. بنابراین انتخاب اسم کاملاً اشتباهانه و آگاهانه است. عمل آنها حتی در چارچوب اقتصاد سوداگری که اشاره کردید خیلی معنادار است یعنی ساخت یکتبه در زمینهایی که بعداً قانونی و رسمی شده و با افزایش قیمت می تواند در بازار زمین و ساختمان نقش بازی کند.

● مورد تجریبات برخی کشورها حاکی از سازمان یابی و تشکل و تأثیر گذاری جدی تشکلهای مردمی این گونه سکونتگاهها بر محافل اداری و اجرایی است. مثلاً عارف حسن در مسوره کانونهای خود روی پیرامون گراچی از شکل گیری چنین تشکل هایی در نسل دوم ساکنان خبر می دهد که آنها در جانش مستمر بالایی های مدیران، برنامه ریزان و طراحان در تثبیت خود و سکونتگاه و گرفتن امتیاز نقش مهمی دارند. این در حالی است که در کشور ما - شاید به دلیل نقش و دخالت بیشتر دولت - این تشکلهای مجال کمتری برای ایجاد و تأثیر داشته اند؛ با توجه به مباحث قبلی، شما نحوه مداخله دولت را در این کانونها چگونه ارزیابی می کنید؟

انتخاب دولت هنوز در مفهوم کهن خود مطرح است یعنی دولت قانون گذار و مجری که در هر زمانی قانونی را وضع و هر زمانی (هم که خواست) آن را نسخ می کند. دخالت دولتها نیز هنوز همان دخالت سنتی است. حتی وقتی شورا تشکیل می شود، خیلی زود به سمت جنبه اقتدار گرایانه دولتی میل می کند. به همین دلیل هم مردم معطل می شوند و آب و برق و خدمات را از دولت می خواهند؛ اما در مورد کانونهای خودانگیخته قضیه فرق می کند آنها در شروع خود خدمات، آب و برق را - به هر صورت - تأمین کرده اند و بعد دولت برای تثبیت حضور خود و گرفتن سهم خود وارد شده و مداخله کرده و سپس آنها را به رسمیت شناخته است. از آن طرف چون دولت ترسند هم بوده (از محل درآمد نفت) بنابراین نقش (پدرسالارانه) خود را در مورد این کانونها نیز بازی کرده است. در نتیجه در اینجا نهادهای مدنی ابتدا در جانش با مفهومی از دولت قرار دارند که هم قانون گذار است و هم مجری و در نتیجه نهادینه شدن مشارکت کندتر و سخت تر صورت می گیرد. مداخله دولت در

چنین زمینه‌های حتی فرصت ساماندهی درونی را هم از این کانونهای گسسته و بی‌نوعی «انور عالی در سیستم» این کانونها منجر شده است. البته در سالهای اخیر زمینه اینکه دولت و مردم به نوعی تعامل جدید با هم برسد فراهم شده است؛ از یک سو دولت دارد به تدریج نقش قانون‌گذاری و اجرا را از هم جدا می‌کند (به کاهش تصدی‌گری می‌اندیشد) و از دیگر سو مردم دارند می‌آموزند که قانون و ضوابط و مقررات را رعایت کنند و در تدوین و اجرای آن سهیم و شریک شوند.

● حال که بحث به اینجا رسید، می‌خواستم به مطلبی اشاره کنم: در حالی که سیاست تخریب و پاک‌سازی کانونهای زیستی حاشیه‌های سالهاست که کنار گذاشته شده و دیدگاههای نظری حامی این گونه سیاستها و اقدامات نیز کهنه گردیده و به تاریخ سپرده شده‌اند، در کشور ما - در تهران و در برخی دیگر از شهرها - هنوز هم شاهد تخریب و پاک‌سازی در کانونهای مورد بحث هستیم. شما تا چه حد این اقدامات را توجیه پذیر می‌دانید و اساساً سیاستها و اقدامات گذشته تا به حال را در مواجهه با این پدیده چگونه ارزیابی می‌کنید؟

د این داستان تخریب که اشاره کردید، به نظر من تنها پاک کردن صورت مسئله است و لیکن اصل این نیست؛ یعنی در همه جای دنیا ثابت شده که این روش برخورد جوابگوی حل مسئله نیست، مثل بیماری‌ای که به دو طریق می‌توان با آن برخورد کرد: یکی - و درست آنکه با تربیق و دارو بیماری را از بین ببریم و یا آنکه با جراحی موجب نشت بیماری و سرایت آن به بقیه بدن بشویم. تخریب و پاک‌سازی آن در دنیا چندان معمول نیست، اساساً هم از آنجا که شهر (و این کانونها) موجودی زنده است، حرکت موجود زنده را نمی‌توان محدود ساخت و با آن نمی‌توان به هر شکل برخورد کرد!

از سوی دیگر، مشکل عبارت است از فقدان نگاهی آینده بین و آینده‌نگر، در این حالت روزمره گی و حل آبی مسائل موجود جایگزین نگرش بنیادی و فراگیر شده است. از همین رو حل (ظاهری) مسئله در امروز می‌تواند به معنی گسترش ابعاد آن در آینده باشد.

● شاید حتی نگاهی دیگر هم باشد به قضیه؛ مثلاً اینکه آنجا محل تمرکز فساد و محل تجمع مجرمان و تبهکاران است، که با پاک‌سازی می‌توان مسئله را حل کرد.

(بله، اما گفتم که، مسئله حل نمی‌شود بلکه توزیع می‌گردد. اتفاقاً در صورت تجمع، می‌شود آن را کنترل کرد و بران نظارت داشت اما با تخریب عملاً ما حتی آن را بخش می‌کنیم و به نقطه‌ای (ونقاطی) برت می‌کنیم که دیگر شاید نتوان بران نظارت و کنترل داشته.

حتی اگر در جایی تخریب هم ضرورت داشته باشد، باید قبل از آن به حد کافی مطالعه کرد، یا مخاطبان حرف زد و برای این کار ادله کافی فراهم آورد.

● حال که فکر می‌کنیم سیاست تخریب و پاک‌سازی راه حل مناسبی نیست و سیاستها و اقدامات گذشته هم در برخورد با موضوع جدی نبوده است، و ما در عین حال شاهد تکثیر و گسترش بی‌رویه این کانونها هستیم، با توجه به مجموعه بحث شما چه پیشنهادها و راهکارهایی برای برنامه‌دار کردن و کنترل پدیده دارید؛ یا چه راهکارهایی را اصولاً می‌توان پیش روی مجریان گذاشت؟

(اولاً باید گفت که راهکارها نمی‌توانند کوتاه مدت باشند بلکه باید صبر داشت. اصولاً هر کار اجتماعی نیازمند صبر و بردباری است، اما به نکتته‌ای می‌خواهم اشاره کنم و آن اینکه ما باید ورود به جامعه مدنی را تمرین کنیم. ورود به جامعه مدنی یعنی دور شدن از جامعه احساسی، دور شدن از جامعه غیر عقلی و هیجانی؛ و فکر می‌کنم که مدیریت شهری در برخورد با این پدیده و پدیده‌های مشابه نباید احساسی عمل کند. باید مدیریت شهری هم باز‌گیری در جامعه مدنی را بیاموزد و خود را متکلم و حده نداند بلکه به مخاطب خود نیز توجه کند و این البته به تمرین زیاد نیاز دارد. البته نطفه این کار بسته شده و تصور می‌کنم، در زمانی که چندان دراز این حالت جینی هم حل خواهد شد.

● اگر شما الان شهردار تهران بودید و می‌خواستید راه حل کوتاه مدتی برای مواجهه با این کانونها در داخل و پیرامون شهر پیدا کنید چه می‌کردید؟

(اتفاقاً نکته همین جناس است که من نمی‌توانم فکر کنم که شهردار تهران باشم، چون شهردار تهران بودن بی معنی است. ما وقتی از تهران حرف می‌زنیم باید بدانی که در تهران (حد. اقل) ۲۲ شهر داریم که هر کدام باید شور و شهردار خاص خود را داشته باشند. کار شهرداری مرکزی آن وقت تنها نظارت عالی خواهد بود. و در هر منطقه هم مردم بر امور اجرایی خود کاملاً نظارت و کنترل خواهند داشت. در آن صورت مثلاً در اسلام شهر ما ۲۶ تا ۳۰ شهردار و شهرداری و یک دستگاه نظارتی و مراقبتی (شهرداری مرکزی) خواهیم داشت که آنها هم درونی خودشان را تنظیم و اداره خواهند کرد و تنها امور مشترک را آن دستگاه نظارتی مرکزی تنظیم خواهد کرد) و این همه با نظر و رای مردم ساکن خواهد بود. معتقدم که می‌توان برای جایی مثل اسلام‌شهر یک طرح ساختاری داشت (که آن امور مشترک مثل راه و دسترسیمه، بیمارستان، ورزشگاه و امثال آن را سامان دهد) و بعد طرحهای تفصیلی برای مقیاسهای کوچک‌تر داشت که به دست شهردارهایی همچون مهدی‌آباد، قاسم‌آباد، موسی‌آباد، قائمیه و امثال آن، و همچنین شورای شهر مربوط به آنها به اجرا درآید و حتی اجرا نیز به دست مردمانی خواهد بود که در مقیاس کوچک‌تر مورد مشورت قرار گرفته‌اند. تنها در آن صورت است که بین قاعده و آس هم رفت و برگشت مبتنی بر قانون، نظارت و مراقبت (مناظر) خواهد شد.

● با تشکر فراوان از اینکه وقتتان را در اختیار ما گذاشتید.

استانداردهای آتش نشانی خاموش کننده‌های دستی

انجمن ملی حفاظت از حریق

ترجمه گروه آمار و اطلاع‌رسانی - دبیرخانه ستاد هماهنگی امور ایمنی و آتش‌نشانی کشور

آموزش همگانی وسیعی را در مورد پیشگیری و حفاظت در مقابل آتش‌سوزی به وجود می‌آورد و همکاری اعضای آن را برای ایجاد حفاظتی مطمئن در برابر تلفات جانی و مالی ناشی از آتش‌سوزی، تضمین می‌کند.

آنچه در این معیارها لحاظ شده، عبارت است از انتخاب، نصب، بازدید، نگهداری و آزمایش خاموش‌کننده‌های دستی. نیازهای ارائه شده در آن نیز، حداقل است.

خاموش‌کننده‌های دستی حکم اولین خط دفاعی را در مبارزه با حریق‌های محدود دارند. حتی اگر محل مجهز به سیستم اسپرینکلر خودکار، شیر آتش‌نشانی، لوله یا دیگر تجهیزات ثابت نصب شده باشد، باز هم به خاموش‌کننده دستی نیاز است.

در مکانهایی که از سیستم ثابت اطفاء کننده حریق استفاده می‌شود حتی اگر بخشی از آن سیستم قابل حمل باشد، اطفاء کننده‌های دستی نیز مورد نیازند.

تعاریف

از آنجا که برای بیان این معیارها ابتدا باید کاربرد و انواع خاموش‌کننده‌ها مشخص گردد، در ادامه به معرفی واژه‌های مورد استفاده در این بخش پرداخته می‌شود.

آتش‌سوزی گروه A: آتش‌سوزی‌های مواد معمولی قابل اشتعال از قبیل چوب، پارچه، کاغذ، لاستیک و بسیاری از پلاستیکها.

آتش‌سوزی گروه B: آتش‌سوزی‌های مایعات قابل اشتعال از قبیل روغن‌ها، گریس‌ها، قیرها، روغن‌های روغنی، لاک، الکل و گازهای قابل اشتعال.

آتش‌سوزی گروه C: دستگاه‌های مسرف کننده برقی، که در

با توجه به وابستگی شدید میان پیشروی و توسعه حریق با عامل زمان، و نیز اهمیت اطفاء حریق در مراحل شروع و جلوگیری از تبدیل آتش‌سوزی‌های کوچک به حریقهای گسترده، نقش خاموش‌کننده‌های دستی بیشتر مورد توجه قرار گرفته است. این در حالی است که انتخاب نوع، اندازه، تعداد، مکانهای مناسب نصب و بازدیدها و آزمایشهای دوره‌ای، ممکن است به طرق مختلف انجام پذیرد و این عمل موجب عدم کارایی مطلوب خاموش‌کننده گردد. با توجه به این موارد انجمن ملی حفاظت از حریق (NFPA) معیارهایی را تدوین کرده و در اختیار علاقه‌مندان قرار داده است تا راهنمایی برای تولیدکنندگان، سازندگان، مصرف‌کنندگان و به ویژه کارشناسان حریق و آتش‌نشانی باشد.

انجمن مذکور، انجمنی فنی و آموزشی است که وظیفه تدوین و انتشار معیار (استاندارد)ها را بر عهده دارد. به کارگیری این معیارها از میزان تلفات و خسارات ناشی از آتش‌سوزی می‌کاهد.

از انواع دی اکسید کربن، پودرهای خشک شیمیایی و عوامل هالوژن باشد.

خاموش کننده و عوامل اطفاء برای حفاظت در برابر خطرهای طبقه D، باید از انواع مقرر شده برای خطر فلز قابل اشتعال مخصوص انتخاب گردد.

بازدید، نگهداری و شارژ مجدد

بازدید دوره‌ای خاموش کننده‌ها باید شامل کنترل موارد ذیل باشد:

- قرار داشتن در محل طراحی شده

- نداشتن مانع دسترسی

- مشخص و خوانا بودن راهنمای عمل روی پلاک و روی خاموش کننده (باید به سمت بیرون باشد)

- درآبیدن و سالم بودن پمپ خاموش کننده

- تعیین شارژ از نظر وزنی و سنگینی خاموش کننده

- مشاهده آسیبهای فیزیکی

- خواندن فشار درجه یا نشان دهندهٔ دانهٔ عملکرد

شارژ خاموش کننده‌ها به صورت دوره‌ای و پس از بازدید در حالت‌های مختلف صورت می‌گیرد. علاوه بر آن، خاموش کننده باید پس از استفاده و در زمان سرویس و تعمیر، مجدداً شارژ گردد.

بر اساس استانداردهای NFPA خاموش کننده‌ها باید به طور منظم به صورت دوره‌ای تست شوند و مورد بازدید قرار گیرند، تا کارایی لازم را در زمان استفاده داشته باشند.

زمان وجود برق باید برای فرونشاندن آتش از خاموش کننده عایق استفاده کرد.

آتش سوزی گروه D: آتش سوزی فلزات قابل اشتعال، مانند فلزاتی از قبیل منیزیم، زیرکونیوم، سدیم، لیتیم و پتاسیم.

خاموش کننده‌های دستی براساس نوع و میزان آتش و تأثیر در اطفاء حریق در حرارت ۷۰ درجه فارنهایت طبقه‌بندی می‌شوند.

خاموش کننده‌های دستی متناسب با این استاندارد، باید فهرست و برجسب داشته باشند و تمام مواد مورد نیاز استانداردهای تست حریق و نیز معیارهای عملکرد موثر را که در زیر نشان داده شده است، مطابق موارد ذکر شده یا فراتر از آن، داشته باشند.

- استاندارد تست حریق خاموش کننده؛

- استاندارد عملکرد موثر خاموش کننده (براساس انواع مختلف: دی اکسید کربن؛ پودر خشک شیمیایی؛ آب؛ هالوژن؛ کف).

انتخاب خاموش کننده با توجه به میزان خطر

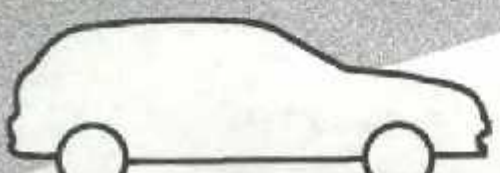
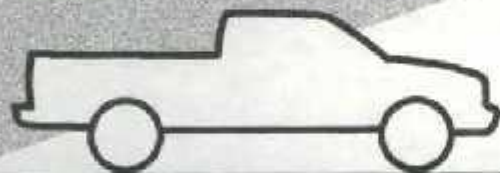
خاموش کننده برای حفاظت در برابر خطرهای طبقه A، باید از انواع مختلفی همچون آبی، سواد سودا، کف، کف لایه نازک، عوامل خیس کننده، پودر خشک شیمیایی چندمنظوره، هالوژن

۱۲۱۱ و هالون ۱۲۱۱/۱۳۰۱ باشد.

خاموش کننده برای حفاظت در برابر خطرهای طبقه B، باید از انواع مختلفی همچون کف لایه نازک، دی اکسید کربن، پودرهای خشک شیمیایی، کف و عوامل هالوژن باشد.

خاموش کننده برای حفاظت در برابر خطرهای طبقه C، باید

www.armelat.com

مشاوره، ساخت و اجرا برای پارکینگها و مناطق پر ترافیک

• پارکینگ طبقاتی مجلس شورای اسلامی

• پارکینگ طبقاتی نمایشگاه بین المللی

• پارکینگ طبقاتی برج ولیعصر

• پایانه و تعمیرگاههای مترو

بخشی از ۵۰۰ هزار متر مربع فضایی است که

پوشش صنعتی آرمelat به عنوان پرداخت نهایی

در آنها استفاده شده است.

شرکت آرمelat، تهران، جماران، سرحد، شماره ۶۹
تلفن: ۰۲۱-۸۷۵۷۱۸۸ (خط ۴) فکس: ۰۲۱-۸۷۵۷۱۸۸
پست الکترونیک: info@armelat.com

یک کف خوب را بهتر بسازیم.
یک کف خوب را بهتر بسازیم.
یک کف خوب را بهتر بسازیم.

اصول برنامه ریزی

دو نالد ای، وت مور

ترجمه: ماهر و شاه حسینی

۲- برنامه را بنویسید. قلم نیروی خارق العاده‌ای دارد. با نوشتن برنامه‌های مان به خودمان کمک می‌کنیم تا احساس مسلط بودن بر امور، و در حقیقت واقعیت مسلط بودن، افزایش یابد. هر گاه می‌کشیم اثر هر چیزی را در سر خود نگه داریم، اینها شروع به گریختن از رخته‌ها می‌کنند.

۳- «مجبور بودن» و «خواستن». برنامه ریزی خوب امری قسراتر از صرفاً انجام درست امور اجباری است. مطلقاً باید به خوبی امور اجباری را انجام دهیم اما همچنین نیاز به وظیفه خوب توجه به خواسته‌های مان داریم. تنها برای اموری که به اجبار انجام شان می‌دهید برنامه ریزی نکنید بلکه مهم‌تر از آن برای کارهایی که «می‌خواهید» انجام دهید نیز برنامه داشته باشید.

۴- «برای تمام روز برنامه ریزی کنید». اگر می‌خواهید کاری انجام شود آن را به فرد بزرگاری بدهید. هر چه برای کار بیشتری برنامه ریزی کنید، توانایی انجام کار بیشتری به دست آورده‌اید. زیرا از امتیاز قانون پارکینسون بهره گرفته‌اند. این قانون می‌گوید که هر پروژهای می‌تواند به اندازه زمانی که برایش اختصاص داده‌اند، گسترش یابد. اگر برای روزتان یک کار برای انجام دادن دارید آن کار تمام روز را خواهد گرفت. اگر سه کار برای یک روز در نظر دارید، همه آن سه کار را انجام خواهد داد. اگر در طول روز دوازده کار برای انجام دارید، ممکن است نتوانید همه دوازده کار را انجام دهید. اما احتمالاً نه کار را تمام خواهید کرد. به عبارت دیگر، داشتن کارهایی بیشتر برای انجام، احساس فشار سالمی در ما ایجاد می‌کند و ما تقریباً به گونه‌ای خودکار مدبران زمان بهتری می‌شویم.

۵- فهرست کارهای مان را اولویت بندی کنید. فهرست ما تقریباً همیشه شامل امور «مهم» و «غیرمهم» است. بعضی امور اهمیت بیشتر و برخی دیگر اهمیت کمتری دارند. ما بدون میزانی از مدیریت و راهبری، به جانب امور «غیرمهم» جذب خواهیم شد زیرا آنها نوعاً آسان تر انجام می‌شوند. زمان کمتری می‌گیرند و ممکن است حتی نیز جانش تر از بسیاری امور «مهم» نیز باشند. یک فهرست ساده عددی کافی است. یک «۱» کنار مهم ترین کار در فهرست مان بگذارید. آن کاری را که اگر می‌توانستید تنها یک کار انجام دهید، آن را انتخاب می‌کنید. بعد یک «۲» کنار کار بعدی بگذارید. و این کار را تا جایی که تمامی کارها در فهرست مان بر حسب اهمیت شان تنظیم شوند، ادامه دهید.

منبع:
www.Balancetime.com

ضرب المثلی قدیمی به یادمان می‌آورد که «مردم برخی شکست برنامه ریزی نمی‌کنند، اما بسیاری شکست می‌خورند تا برنامه ریزی کنند». جنگی را در نظر آورید که در آن یک راننده تانک و یک فرمانده هستند. وظیفه کدام یک از آنها مهم تر است؟ حداقل از نظر ما، احتمالاً فرمانده. فرد می‌تواند بهترین راننده تانک در خط مقدم جبهه باشد. هر روز در آنجا گلوله‌های فراوانی را با دقت بسیار زیادی نسبت به هر فرد دیگری شلیک کند. اما اگر به هفتاد مورد نظر شلیک نکند، تمام روزش را به هدر داده است. فرمانده از طریق برنامه ریزی پیشرفته تصمیم می‌گیرد که راننده تانک باید کجا برود و در نتیجه «بهرموری» او را افزایش می‌دهد.

بسیاری از سردمدار روزهای خود را مانند راننده تانک بدون فرمانده سپری می‌کنند. صبح از خواب بزمی بیدار می‌شوند، لباس می‌پوشند، به سر کار می‌روند، اولین شلنگ آتش نشانی را که هر کس به سمت شان پرتاب می‌کند می‌قاپند و به درخواستهایی که با بلندترین فریادها سرشان زده شود، پاسخ می‌دهند. شب بیشتر اوقات در هم شکسته و فرسوده به خانه می‌آیند. می‌آرامند، و صبح روز بعد از خواب بزمی بیدار می‌شوند و این چرخه را تکرار می‌کنند. این زندگی کردن بر حسب تصادف است.

عن استیفا را تشویق می‌کنم که با هدف زندگی کنند. می‌خواهم هر کدام مان فرمانده باشیم. در پیرون، جنگی است که در آن، آدم با بروقت خود تسلط دارد، یا اینکه فرد دیگری این کار را می‌کند. برای آنکه فرمانده باشیم و وقت مان در اختیار خودمان باشد، بهترین شیوه برنامه ریزی روزانه مؤثر و همیشگی است.

پنج اصل برنامه ریزی هوشمندانه برای کمک به پیشینه کردن بهره‌وری روزانه عبارتند از:

۱- برنامه ریزی را یک شب قبل انجام دهید. من می‌گویم هر شب وقتی را برای برنامه ریزی روزانه اختصاص دهم. به این ترتیب از کار روزانه آرامش می‌یابم و تحت فشار کمتری قرار می‌گیرم. اگر چه فایده اصلی اینجاست که با داشتن برنامه اقدامی که شب قبل کامل شده، با احساس قطعیت و کنترل فردای مان و با حس پیش بینی که معمولاً فاقد آیم، به خواب می‌رویم. پس از اینکه هر شب به تکمیل برنامه روزانه مان عادت کردیم، کیفیت خواب مان افزایش خواهد یافت، زیرا هر شب طرحی ریخته ایم که به ما نشانه مسیر یا برنامه عمل روز بعد را داده است. پس به درگیری با تمامی اهداف بی پایانی که طی ساعات خواب مان در سرداریم، نیازی نداریم. این درگیرها جزو اموری است که کیفیت خواب فرد را می‌کاهد.

شورا و مشارکت

شهراب نل انگیزان

عضو شورای شهر کرمانشاه

شورای شهر و پدیده مهاجرت به شهرها

شهرهای بزرگ‌تر مهاجرت می‌کنند. بنابراین به نظر می‌رسد که براساس اطلاعات موجود، مهاجرت به سمت شهرها همیشگی است. به همین دلیل در اولین گام باید وجود این پدیده و پیامدهای آن - از جمله حاشیه‌نشینی، شهرکهای جدید، فقر شهری، بیکاری و فساد - را به عنوان واقعیت‌های موجود شهری پذیرفت و برای آن برنامه‌ریزی کرد.

مطالعات و تجربه کشورهای نشان می‌دهد که آنچه در واقع برای شهرها مشکل ایجاد می‌کند، مهاجران رها شده هستند و چنین نیست که مهاجرت به خودی خود امری منفی و نامطلوب باشد. واقعیات مؤید این است که با جذب سرمایه و احداث کارخانه و ایجاد مراکز علمی، آموزشی، تفریحی، درمانی و نظایر اینها در شهرها، هر روز بیش از پیش بسر جاذبه شهرها افزوده می‌شود و چنانچه در تصمیم‌گیریهای شهری حضور و افزایش مهاجران نادیده گرفته شود، بیکاری و به تبع آن فقر و فساد، سیای حقیقی شهرها را زشت و نازیبا خواهد ساخت.

مهاجرت به شهرها، در روند زندگی امروزی و گسترش شهرها، پدیده‌ای است رو به افزایش. این روند افزایشی تا به‌اندازه پیش رفته است که بسیاری از کشورها آن را به عنوان پدیده‌ای مهم در مسائل شهری، و حتی توسعه پایدار، مورد توجه قرار داده‌اند.

مهاجرت به شهرها می‌تواند انتخابی یا اجباری باشد. مهاجرت انتخابی - به نقل از هریس تودارو - عمدتاً زمانی اتفاق می‌افتد که امکانات، افراد، توانمندیها، تخصصها، ثروت، قانون، توسعه و به طور کلی همه چیز، جذب برخی از فضاها می‌شوند. در عین حال فضاهایی هم وجود دارند که دارای این امکان و توان نیستند. با شروع مهاجرت، فضاهای کم توان به تدریج سرمایه‌های انسانی خود را نیز از دست می‌دهند و کم توان‌تر می‌شوند، همین امر شتاب مهاجرت را دامن می‌زند و این چرخه همچنان ادامه می‌یابد.

در کشورمان نیز، آن گونه که آمار و ارقام نشان می‌دهند، عمده شهرها مهاجرپذیر هستند و جریان خالص مهاجرت به سمت آنها مثبت است. ساکنان روستاهای کوچک - به شکل نوعی جریان - به مراکز دهستان، ساکنان مراکز دهستان به مراکز بخشی، ساکنان مراکز بخشی به شهرها و در نهایت ساکنان شهرهای کوچک به

یک دریچه؛ یک نگاه

در زمان حاضر شورا به عنوان نهادی مدنی در کشور تجربه می‌شود، اما آنچه مشخص به نظر می‌رسد این است که شورا به فراخور وضعیت کاری و گستره کاری‌ای که ناخواسته برایش ایجاد شده، عملاً بدون آنکه خود بخواهد در بخش اجرایی کشور دخالت می‌کند و تصدی‌گری امور را بر عهده دارد. در قانون شورا قیود و محدودیت‌هایی به چشم می‌خورد. شوراهای در عین حال که باید پاسخگو باشند، ابزار عمومی کار را در اختیار ندارند. این در حالی است که هر گاه به شخصی تصدی‌گری داده می‌شود یا مسئولیت بر دوش عده‌ای قرار می‌گیرد، باید اختیارات لازم را نیز داشته باشد، ولی در زمان حاضر توازنی بین مسئولیت‌های شورا و اختیارات آن مشاهده نمی‌شود.

به هر حال راهی جز حرکت به سوی مردم سالاری وجود ندارد، و اگر چه راه سختی از دیوان سالاری تا مردم سالاری در پیش روسته تازه سال پنجم مطرح شدن تفکر مردم سالاری در حال تجربه شدن است. شورا نیاز به تجربه دارد؛ هم مردم باید آن را تجربه کنند و با این نهاد آمیخته شوند و هم این نهاد توپا باید خود را بیابد تا در این دنیای دیوان سالاری بتواند جایگاه واقعی خود را پیدا کند.

حسن عابدینی
عضو شورای شهر تهران

لحاظ کردن پدیده مهاجرت در تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی شهری، اگرچه در کشور ما بعضی توپا و کم تجربه است اما در این راه به خوبی می‌توان از دانش نظری و تجربی سایر کشورها سود جست. شوراهای شهر و شهرداریها در بسیاری کشورها - به عنوان متولیان اصلی شهر - این مسئولیت را بر عهده دارند که افراد شهری یا محله‌ها آمیخته کنند و هر کس برای اینکه بتواند در یک محل - یا یک شهر - زندگی کند، باید اجازه شهرداری را داشته باشد. این طرح در بسیاری از کشورها با موفقیت انجام شده است و در کشور ما نیز شوراهای اسلامی شهرها می‌توانند ماطی کردن مراحل قانونی، این اختیار را به دست بگیرند و ترتیبات اجرایی و اداری آن را نیز به شهرداریها واگذار کنند. به این ترتیب هر یک از شهروندان صاحب شناسنامه‌ای در شهرداری می‌شوند و هر کس که می‌خواهد وارد شهر شود در دفتر شهرداری ثبت نام می‌کند و هنگام خروج نیز نامش از لیست شهروندان آن شهر خارج می‌شود.

به این ترتیب اولین گام در راه مدیریت شهرها - با نگاه واقع‌گرایانه سبیل مهاجرت به شهر - برداشته خواهد شد. این گام عبارت است از شناسایی کمی و کیفی مهاجرت در هر شهر تا در گامهای بعدی بتوان برای آن برنامه‌ریزی کرد. این شناسایی کمک خواهد کرد که شوراهای شهرها بدانند که تعداد مهاجران به شهر چقدر است، از چه گروه‌هایی است، علت آمدن آنها چیست و به تبع آن چه خواسته‌هایی از شهر دارند. شورای شهر با این کار

می‌تواند توان و تخصص مهاجران را شناسایی کند و در صورت لزوم از توان آنها بهره‌برداری به عمل آورد یا امکانات دستیابی به شغل را برای آنها فراهم سازد. ثبت مشخصات افراد در دفتر شهرداری نشان می‌دهد که مهاجران در کدام محله‌ها به صورت گروهی سکنی گزیده‌اند و شهرداری و شورای شهر می‌توانند در این محله‌ها از توان جمعی این گروه‌ها برای انجام برخی پروژه‌های شهری در همان محله‌ها بهره‌گیرند.

شوراهای شهرها به عنوان تصمیم‌گیران اصلی شهر می‌توانند با برنامه‌ریزی مناسب و استفاده از تجربه سایر کشورها از پدیده مهاجرت به درستی بهره‌جویند و چنانچه همچنان از این عامل مهم در تصمیم‌گیریهای خود غفلت کنند، با گسترش بیش از پیش فقر و بیکاری و فساد در شهرها و نیز مشکلات مهاجرت و حاشیه‌نشینی مواجه خواهند شد.

شیراز؛ پیشگام در خصوصی سازی حمل و نقل شهری

ابتکار عابدیگرد

واگذاری امور مردم به خود آنها از مهم ترین وظایفی است که قانونگذار برای شوراهای شهرها تعریف کرده است و صاحب نظران نیز بر این وظیفه صحه می گذارند و بر آن تأکید می کنند. در این میان واگذاری امور شهری دارای اهمیت ویژه ای است، ضمن آنکه تسهیل و تسهیل بر تمامه سوم توسعه منی بر خصوصی سازی، نقش شوراها را پررنگتر و مؤثرتر به تصویر می کشد.

در همین زمینه، و با توجه به تبصره ۱۹ قانون بودجه شورای شهر شیراز از ابتدای سال ۱۳۷۹ با همکاری شهرداری این شهر، اقدام به واگذاری تعدادی از اتوبوسهای شرکت واحد اتوبوسرانی شهر شیراز به رانندگان آنها کرده است. این اقدام که پس از برگزاری جلسات متعدد با حضور کارشناسان اتوبوسرانی و کمیسیون حمل و نقل شورا مورد بررسی قرار گرفت، با ابلاغ دستورالعملی از وزارت کشور به تصویب شورای شهر شیراز رسیده و به شهرداری این شهر ابلاغ شده است.

شهرداری شیراز از ابتدای سال جاری، اتوبوسهای شرکت واحد اتوبوسرانی را به تدریج به واجدان شرایط واگذار کرده است. شورا پیش بینی کرده است که با این اقدام، میزان کارایی بخش حمل و نقل و جابجایی مسافر در این شهر بالا رود و موجب بازدهی بیشتر شود.

شورای شهر در تصمیم خطوط کلی این طرح و ابلاغ آن به شهرداری شکایتی را مدنظر قرار داده و سازوکار (مکانیسم) اعای

آیین نامه مالی و قانون شهرداریها، که مربوط به ۲۰ سال پیش است، یکی از مشکلات شورای شهر شیراز در جریان واگذاری بوده است، چرا که در این قانون پیش بینی مواردی از این دست نشده است

اجرای این آن رایحه شهرداری واگذار کرده است. از جمله اینکه طبق نظر شورای شهر در واگذاری اتوبوسها به بخش خصوصی باید تسهیلاتی برای رانندگان شرکت واحد در نظر گرفته شود. به همین منظور شهرداری شیراز سازو کار واگذاری اتوبوسها را به گونهای تعیین کرده است که قراردادی میان دو طرف از متقاضیان و شرکت واحد اتوبوسرانی منعقد شود. یکی از متقاضیان باید حتماً از رانندگان شرکت واحد اتوبوسرانی شهر شیراز باشد و اولویت در واگذاری به رانندگانی است که سابقه کاری بیشتری دارند.

شهرداری، اتوبوسهای قابل واگذاری را با قیمت گذاری کارشناس رسمی آماده واگذاری می کند و بخشی از مبلغ واگذاری نیز با احتساب سنوات خدمتی متقاضی یا متقاضیان تحت عنوان باز خرید افراد محسوب می شود.

در توافق شورای شهر و شهرداری، قیمت جز آوردی اتوبوسهای قابل واگذاری پایین تر از نرخ روز بازار در نظر گرفته می شود. تا روند واگذاری همین ترتیب تسهیل شود. شهرداری شیراز ترتیبی اتخاذ کرده است که با احتساب مبلغ باز خرید متقاضی، نیمی از مبلغ کارشناسی نقدا پرداخت شود (امکان پرداخت آن به شکل اقساطی نیز فراهم آمده است) و دو نفر خریدار هر اتوبوس می توانند مبلغ باقیمانده را در اقساط ۳۶ ماهه پرداخت کنند.

یک دریچه؛ یک نگاه

یکی از مشکلات شهرستانهای کشور تهیه و تنظیم طرح جامع و تفصیلی شهرها، در محلی غیر از آن شهر و به دست افرادی است که اطلاع آنها از شهر کلی است و با ویژگیهای شهرها آشنایی چندانی ندارند.

در زمان حاضر طرح جامع کلیه شهرهای کشور را وزارت مسکن و شهرسازی تهیه می کند. این طرح اگر چه در درون خود با اصول صحیح شهرسازی منطبق است اما غالباً ویژگیهای شهر را مد نظر قرار نمی دهد.

به نظر می رسد چنانچه تهیه این طرح ها با حضور پر رنگ تر دست اندرکاران و نمایندگان مردم در شورای هر شهر صورت گیرد به واقعیت نزدیک تر است. در شرایط فعلی گاه اتفاق می افتد که به دلیل به درازا کشیدن تهیه و تصویب طرحهای جامع، ساخت و ساز و تغییراتی در شهر ایجاد می شود که امکان اجرای طرح را سلب می کند. کمیسیون ماده پنج نیز که در مراکز استانها تشکیل می شود و از هر شهرستان دو نماینده در آن شرکت می کنند، نمی تواند چندان در تصمیم گیریها مؤثر واقع شود.

به نظر می رسد که بهتر است جلسات لاقبل در محل هر شهرستان و با حضور نمایندگان شهر تشکیل شود تا با واقعیات موجود در شهر انطباق بیشتری داشته باشد.

شوراهای شهرها به عنوان نمایندگان مردم در امور شهری می توانند و باید نقش مؤثری در تهیه طرح جامع، طرح تفصیلی و کمیسیون ماده پنج ایفا کنند. قطعاً افرادی که به طور مستقیم و روزمره با مشکلات شهر درگیر هستند، دست کم می توانند کمک کنند تا طرحهای جامع به گونه ای تهیه شوند که بتوان آنها را در شهرها به اجرا در آورد و وضعیت کنونی تهیه این طرحها نیز که راه خود را - مستقل از واقعیات شهر - بر کاغذ و نمودار می بینند، در شرایطی عینی و واقعی به یاری شهرسازان و شهرداران بیاید.

حسن خدايگانه

رئیس شورای شهر لاهیجان

شهرداری شیراز در روند این واگذاری، تاکنون ۱۱۰ دستگاه اتوبوس را به متقاضیان واگذار کرده است و مجوز واگذاری ۱۰۰ دستگاه دیگر را نیز در برنامه کاری خود دارد.

این نامه مالی و قانون شهرداریها، که مربوط به ۲۰ سال پیش است، یکی از مشکلات شورای شهر شیراز در جریان واگذاری بوده است، چرا که در این قانون پیش بینی مواردی از این دست نشده است.

نحوه ارائه خدمات این اتوبوسها همانند خدمات شرکت واحد اتوبوسرانی شهر شیراز است، با این تفاوت که اینها در قبال ارائه خدمات، پول نقدی معادل بهای بلیت دریافت می کنند. برای شناسایی این اتوبوسها و تمایز آنها با سایر اتوبوسهای شرکت اتوبوسرانی، نوار زرد رنگی بر بدنه آنها نقش بسته است.

شورای شهر شیراز در این طرح، افزایش بازده کاری با افزایش تعداد اتوبوسها، کاهش هزینه های نگهداری و تعمیرات آنها، میزان رضایت مندی مردم در دسترسی آسان، و همچنین افزایش

شورای شهر شیراز در این طرح، افزایش بازده کاری با افزایش تعداد اتوبوسها، کاهش هزینه های نگهداری و تعمیرات آنها، میزان رضایت مندی مردم در دسترسی آسان، و همچنین افزایش سرعت جابجایی را به عنوان مزیت های این طرح در نظر داشته است

سرعت جابجایی را به عنوان مزیت های این طرح در نظر داشته است. در مصوبه شورا آمده است که با این تصمیم نباید تعداد ناوگان اتوبوسرانی شهری کاهش یابد؛ و به همین منظور در ناوگان اتوبوسرانی، با واگذاری اتوبوسها به مردم و اتوبوسرانی، اتوبوسهای جدید - در نتیجه کم هزینه - جایگزین اتوبوسهای واگذار شده می شود و به این ترتیب تعداد اتوبوسهای موجود در ناوگان حمل و نقل شهری افزایش می یابد.

به رغم وجود برخی دیدگاههای مخالف در زمینه واگذاری اتوبوسرانی به بخش خصوصی در کشور، به نظر می رسد که شورای شهر و شهرداری شیراز روش تعدیل شده ای را برای واگذاری ارائه این خدمات به بخش خصوصی برگزیده است. با حفظ سیاستهای کلی این بخش به وسیله شرکت واحد اتوبوسرانی، کمیت و کیفیت خدمات ارائه شده به مردم - به واسطه حضور بخش خصوصی - در سطح بالاتری قرار خواهد گرفت.

آسیب شناسی شورای شهر

هم اکنون پس از گذراندن بیش از نیمی از دوره فعالیت شوراهای، یکی از مؤثرترین گامها در جهت تبیین و تقویت جایگاه شورای اسلامی شهر، پرداختن به نقاط آسیب‌پذیری شوراهای از نگاه درونی و بیرونی است. شناسایی مشکل، تحلیل آن و تلاش برای یافتن راه‌حل مناسب فرآیندی است که شوراهای با اتکاد تجربه‌ی عملی خود و استفاده از تجربیات جهانی به خوبی می‌توانند طی کنند. غفلت از این امر در این برهه از زمان می‌تواند مشکلات را به دوره‌های بعدی منتقل کند و حل آنها را بیش از پیش دشوار سازد. به همین منظور ماهنامه شهر دارها بر آن است تا ذیل صفحه‌ی شوراهای مشارکتی به موضوع آسیب‌شناسی شوراهای بردارد و در این راه آماده‌ی پذیرفتن مطالب اعضای شوراهای کارشناسان و صاحب‌نظران در این حوزه است.

محمد باقر بهشتی

دکتر در اقتصاد و عضو شورای اسلامی شهر تبریز

جامعه‌ی ما در خانه، مدرسه، محیط کار و دانشگاه به گونه‌ای تربیت نمی‌شوند که بتوانند با مشارکت یکدیگر به طریق شورایی تصمیم‌گیری کنند و کار جمعی انجام دهند. این مشکل ریشه در مسائل فرهنگی جامعه دارد و برطرف کردن آن مستلزم اصلاح عناصر فرهنگی و روشهای تربیتی افراد جامعه در سطوح مختلف است؛ اگرچه بدون شک این فرآیند زمان‌بر خواهد بود و نمی‌توان انتظار داشت جامعه‌ای که در سطوح مختلف خود همواره فردمحوری را تجربه کرده است در مدت زمان کوتاهی بتواند به روحیه جمعی و مشارکت مردمی دست یابد.

در همین زمینه، نبود آموزش کافی برای اعضای شوراهای از جمله کمبودهایی است که اساس کار شوراهای را از درون تضعیف می‌کند. بسیاری از اعضای شورا به دلیل تشکیل اولین دوره شوراهای - و نبود تجربه قبلی در این زمینه - نسبت به شورا آگاهی و توجه کافی ندارند. بدین ترتیب به نظر می‌رسد که گذراندن یک دوره آموزشی برای توجیه و آشناسدن به وظایف کار شورایی برای

شوراهای به عنوان مهم‌ترین نهاد مدنی جامعه مطرح‌اند و بار عملی کردن مفهوم دموکراسی و تحقق جمهوریت نظام را بردوش می‌کشند. شورا مدرسه دموکراسی است. همین که افراد برگزیده مردم با دیدگاههای مختلف به مدت ۴ سال در کنار یکدیگر مدیریت شهر را برعهده می‌گیرند و در هر موضوعی رأی مساوی دارند، تمرینی است برای دستیابی به دموکراسی و استمرار آن مردم سالاری را در کشور نهادینه می‌کند. اما شوراهای با توجه به نقش ارزنده‌ای که در قانون اساسی به آنها به عنوان یکی از ارکان تصمیم‌گیری نظام واگذار شده است، هنوز نتوانسته‌اند در جایگاهی مناسب شأن خود قرار گیرند. دست نیافتن شوراهای برجایگاه واقعی‌شان از دو دلیل عمده نشأت می‌گیرد که در ذیل مطرح می‌گردد:

۱) نبود فرهنگ شورایی

اولین علت عمده مشکلات شوراهای را می‌توان در نبودن فرهنگ شورایی در جامعه، خانواده و نظام آموزشی جست‌وجو کرد. افراد

آموزشی برای توجه و آشنا شدن به وظایف کار شورایی برای برگزیدگان مردم در شوراهای اسلامی شهر و روستا، الزامی است.

۲) قانون شوراها

دومین مشکل عمده‌ای که شوراها با آن روبرو هستند، نارسا بودن قانون و اجرای ناقص آن است. مشکلات قانونی شوراها را می‌توان به دو بخش محتوایی و اجرایی تقسیم کرد. مهم‌ترین مشکل محتوایی قانون این است که ارتباط و اختیارات شوراها - بر اساس قانون اساسی و قانون شوراها مصوب سال ۱۳۶۱ که تا سال ۱۳۷۵ اصلاحاتی نیز روی آن صورت گرفته است - محدود است و اختیارات واگذار شده به شوراها متناسب با مسئولیتهای آنها نیست. در زمان حاضر مشاهده می‌شود که شورای شهر به دلیل نبود مدیریت واحد شهری به شورای تخصصی از شهرداری تبدیل شده است، چرا که حتی بسیاری از موضوعات مربوط به شهرداری نیز در اختیار شورای شهر نیست؛ به عنوان مثال، شورا در حالی بودجه شهرداری را تصویب می‌کند که نقشی در اصلاح ساختار درآمدی و هزینه شهرداری ندارد. در وهله اول باید شوراها با اصلاح قانون، تمام وظایف و مسائل حوزه شهرداری را بر عهده بگیرند و در نهایت با دستیابی به مدیریت واحد شهری به شورای شهر تبدیل شوند.

اصلاح قانون شوراها در جهت تبیین جایگاه شوراها و حرکت به سمت مدیریت واحد شهری، از ضروریات امور شوراهاست. اگر چه این کار در زمان حاضر، هم در وزارت کشور و هم در مجمع شورایی کلان شهرها در حال انجام است اما به درستی مشخص نیست که چه کسی و با چه ساز و کاری باید قانون شوراها را اصلاح کند و این اصلاحات به چه مقامی باید ارجاع داده شود.

دومین بخش از مشکلات قانونی فراروی شوراها، ناقص اجرا کردن همین قانون محدود است. مصداق بارز اجرای ناقص قانون فعلی شوراها، تشکیل نشدن زنجیره کامل شوراها و عدم تحقق شوراها در عالی استان است که تاکنون تبعات منفی بسیاری را نیز برای شوراها و کشور به همراه داشته است.

در زمان حاضر با تشکیل نشدن شورایی عالی استانها، وزارت کشور معاونتی را به امور شوراها اختصاص داده است. شورایی عالی استانها دقیقاً هم تراز هیئت دولت عمل می‌کند و مانند هیئت دولت می‌تواند به مجلس لایحه بدهد اما در فقدان این شوراهای بالادستی، شوراها در اسلامی شهر و روستا زیر نظر وزارت کشور قرار گرفته‌اند که این در واقع به معنی کوچک نگه داشتن شوراهاست. این در حالی است که در صورت تکمیل زنجیره شورایی، شوراها در اسلامی

یک دریچه؛ یک نگاه

شهری و جلب مشارکتهای مردمی، آنها را به سمت استفاده از دیدگاههای تخصصی سوق داده است. که کمبود اینگونه اطلاعات نزد اعضای شوراهای منجر به استفاده یک سوپه و با حداقل تعامل از نظر مشاوران متخصص در بسیاری موارد می شود؛ بنابراین، تصمیم گیری شوراهای در فقدان شفافیت و درک پیامدهای راه حل های گزیده شده، تحت نفوذ حرفه گرانی (در کمبود دیدگاههای جامع و حقوق شهری) قرار می گیرد. نمونه این تصمیم گیریها را می توان در بسیاری از شهرها مشاهده کرد، که در حالی که مشکلات ابتدایی و روزمره شهر لاینحل مانده، شوراهای به تبعیت از مشاوران خود به اقدامات ناهمخوان با شهر یا وظایف شهری خود دست زده اند.

از این رو با توجه به فعالیت دوره اول شوراهای، به نظر می رسد دارا بودن سطحی از آگاهی و تخصص برای اعضای شوراهای اسلامی شهرها - تا زمانی که حضور نهادهای مدنی، تشکیلهای حرفه ای و احزاب در کشور نهادینه نشده - الزامی است چرا که شوراهای در فضای کنونی شوراهای نه فقط تصمیم گیر و بسیج کننده سرمایه اجتماعی، بلکه راسا درگیر راه حل یابی تخصصی نیز می باشند که این به تنهایی یا «معمد شهر بودن» برآورده نخواهد شد.

مظفر صرافقی

دکتر در برنامه روزی شهری

شوراهای اسلامی شهرها، که اینک بیش از نیمی از اولین دوره فعالیت خود را می گذرانند، تجارب بسیاری اندوخته اند و اکنون به درستی می توان تحلیل کرد که آیا شرط حداقل سواد خواندن و نوشتن برای اعضای شورای تمامی شهرها کافی است یا خیر. مدافعان این شرط قانون، بر ضرورت مردمی بودن شوراهای تأکید دارند و معتقدند که چنانچه عضویت در شوراهای متضمن شرایط خاصی باشد، تنها طیف خاصی از مردم امکان حضور در شوراهای را پیدا می کنند و این نافی مردمی بودن شوراهای است.

این استدلال اگر چه به خودی خود می تواند درست باشد - همان گونه که در کشورهای پیشرفته چنین است - اما تجربه دو ساله شورای انسان می دهد که در کشورهایی که نهادهای مدنی در آنها با نگرش نماند و برای گذر از شهروند منفعل به شهروند فعال به فضا سازی نیاز است، تخصص اعضای شوراهای نیازی مبرم به شمار می آید. این نیاز به ویژه در شهرهای بزرگ و میانه نمود بیشتری می یابد، چرا که مسائل شهرهای بزرگ - چه به لحاظ موضوعات شهری و چه از جنبه مشارکت - نیازمند تدبیر ساز و کارهایی است که تنها از عهده معتمدان محل ساخته نیست.

واقعیت این است که شوراهای اسلامی شهرهای ما بر بستر فرهنگی - اجتماعی و حتی ساختار اداری غیر آماده شروع به فعالیت کردند. الزام شوراهای به تصمیم گیری در مورد مسائل

شهرها به شورای شهرستان، شورای استان و شورای عالی استان منتهی می‌شود. به این ترتیب شوراهای اقتدار کافی خواهند داشت و خواهند توانست در مقابل وظایفی که از آنها انتظار می‌رود پاسخگو باشند.

البته از آنجا که تجربه شوراهای هنوز در ابتدای راه است، بدون شک استفاده از تجربیات وزارت کشور که در طول سال‌های قاتمقامی شوراهای را به عهده داشته، مفید و مؤثر است. اما باید در نظر داشت که شوراهای در نهایت باید زیر نظر شورای عالی استان مداوم یابند نه اینکه تحت پوشش یکی از وزارتخانه‌های دولت باشند؛ چرا که با این کار شوراهای دولتی تلقی می‌شوند، و این خلاف فلسفه وجودی آنهاست.

به هر ترتیب اگر در انتظار اداره جامعه و شهرهایمان به شونده در دست و مناسبت هستیم، قطعاً به نهادهای مدنی و غیردولتی نیاز مندیم، که مهم‌ترین آنها شوراست. اگر چه شاید هنوز گروه‌هایی که با تفکر سنتی بر مدیریت جامعه به دست دولت اصرار می‌ورزند وجود داشته باشند، ولی تجربه نشان داده است که حتی تفکر دولتی دیدن شهرداریها ضرر به بسیاری بر شهر و شهرداری وارد کرده است. در واقع تنها راه رسیدن به جامعه‌ای مطلوب، مدیریت جامعه به دست خود مردم است و در این الگو دولت نقش هدایتی را بر عهده خواهد داشت و شوراهای نیز نقش اصلی را ایفا خواهند کرد. اولین گام برای قرار گرفتن شوراهای در جایگاه اصلی خود، تکمیل زنجیره شوراهای و تشکیل شوراهای بالادستی است.

همکاران و نویسندگان صفحه شورا و مشارکت
(در ادامه)
مجله دکان
مجله نسیم
آرژان سرونا
(مراکز استان‌های تهران)

ساماندهی دستفروشان در پرو

مایورین هیس - میچل

ترجمه و تلخیص: جلال عظیمی آملی

در پرو دستفروشان خیابانی بسیار به نام «امبولنت» (A) معروفند. بیشتر این فروشندگان دوره گرد با همان امبولنت‌ها در طول مسیرهای خیابان‌های شهر و یا در مکان‌های عمومی به دستفروشی می‌پردازند و زندگی آنها از طریق فروش کالاها و با انجام خدمات شهری می‌شود. از نظر الگوهای فضایی نیز اینان به طور یکنواخت در تمام نواحی شهری توزیع نشده‌اند. جدول شماره ۱ تعداد این قبیل فروشندگان را در شهرهای نمونه و نسبت به جمعیت فعال اقتصادی نشان می‌دهد:

جدول شماره ۱: فروشندگان دوره گرد در شهرهای نمونه و نسبت به جمعیت فعال اقتصادی

شهر	جمعیت فعال اقتصادی	دوره گردها	در صد دوره گردها نسبت به جمعیت فعال اقتصادی
کاجامارکا	۲۰۷۰۶	۱۳۵۲	۷
شیکلایو	۶۲۶۹۹	۳۸۲۷	۷/۷
کاسکو	۳۹۳۹۷	۵۶۷۷	۱۹/۴
خیانکایو	۳۶۱۳۹	۶۹۵۶	۳۶/۶
هیواراز	۱۹۸۸۶	۲۰۸۸	۱۰/۵
ایکا	۲۲۸۸۶	۷۱۸۷	۹/۶
سپانگین	-	-	۱۳/۵

«کشور پرو در آخر ربع قرن بیستم در گردابی از بحران‌های سیاسی و اقتصادی که ناشی از مدیریت غلط و ساختار غیر عادلانه مالی بود، غرق شده بود به طوری که در سال‌های اخیر این کشور با تورمی نزدیک به ۴۰۰ درصد و بیکاری شهری متجاوز از ۷۰ درصد و کاهش دستمزدها به بیش از ۵۰ درصد در سال روبرو بوده است. این فشارهای اقتصادی و بحران‌های سیاسی در پرو اگر چه بر روی تمام نقاط کشور اثر می‌گذاشت اما این تأثیر بر روی مناطق شهری بسیار شدیدتر بود، به طوری که تمامی شاخصهای توسعه انسانی را - نظیر بهداشت، تغذیه، آموزش، مسکن، قدرت خرید و امنیت اجتماعی - با ضعف و نقصان روبرو ساخت. از سوی دیگر، به موازات افزایش بحران‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی در پرو، جمعیت روز افزون شهری مجبور بود تا به طور گسترده‌ای خدمات را پیشه سازد و از این طریق به اقتصاد شهری خدمت کند. این بخش از جمعیت در بخش غیر رسمی به اشتغال مشغول بود و در فعالیتهایی نظیر خدمات خانگی، فعالیتهای کوچک مقیاس، تجارت خرده پا و کارهای ساختمانی و حمل و نقل فعالیت داشت. در این فعالیتهای از فن آوری ساده استفاده می‌شد و در بسیاری از موارد نیز این امور به صورت سازمان نیافته و به شیوه سنتی انجام می‌گرفت.

طبق پیش‌بینی‌های انجام شده، بخش غیر رسمی کشور پرو در سال ۲۰۰۰ میلادی و بعد از آن تقریباً ۶۸ درصد از جمعیت فعال اقتصادی، ۶۱ درصد از درآمد خالص ملی و ۴۲ درصد از درآمد ناخالص ملی کشور پرو را شامل می‌شود.

دستفروشان خیابانی (۱) مهم‌ترین شاخص قابل مشاهده بوده و از نظر کمی نیز سهم زیادی را در اکثر شهرهای آمریکای لاتین برعهده داشته است. در پرو دستفروشان خیابانی ریشه‌های تاریخی دارند و این کار در زمره نخستین فعالیتهای اقتصادی ثبت شده در آمریکای مستعمراتی است. بر اساس تحقیقات انجام شده در طول قرن گذشته تعداد دستفروشان خیابانی همسراه با رشد جمعیت شهری در این کشور به شدت افزایش یافته است. امروزه دستفروشان خیابانی در این کشور نقش مهمی در تغذیه گروههای کم درآمد دارند و تا یک چهارم نیروی کار جمعیت فعال اقتصادی در شهرهای کشور پرو را در برمی‌گیرند.

«مایورین هیس میچل» در این مقاله به بررسی ابعاد فضایی بخش غیر رسمی در ۶ شهر این کشور می‌پردازد، که عبارتند از: کاجامارکا (۲)، شیکلایو (۳)، کاسکو (۴)، هیانکایو (۵)، هیواراز (۶)، ایکا (۷). این شهرها عمدتاً از نواحی ساحلی و نواحی کوهستانی انتخاب شده‌اند.»

مصاحبه با فروشندگان دوره‌گرد در تمام ۶ شهر مورد مطالعه بیانگر این موضوع است که عامل اصلی در تصمیم‌گیری آنها در مورد مکان فروش کالاها، شان، جریان عابر پیاده است. بیشتر آنها برای این عقیده‌اند که رفت و آمد مشتریان عامل اصلی رقابت بین فروشندگان خیابانی در زمینه مکان فروش است

در بیشتر مواقع، مناطقی که تراکم فروشندگان دوره‌گرد در آنها به چشم می‌خورد، مناطقی هستند که امتداد بازارهای شهری به مراکز بخش تجاری شهر، امتداد مسیرهای حمل و نقل، تقاطع خطوط راه‌آهن و شاهراهها و خیابانهای منتهی به بازار و میدان‌های مرکزی، در برخی از شهرهای پربو به دلیل انبوه تراکم دوره‌گردها در برخی از خیابانها، عبور و مرور وسایط نقلیه متنوع است و در واقع خیابانهای مترکم از فعالیتهای دستفروشان خیابانی به روی رفت و آمد وسایط نقلیه بسته است. معمولاً فعالیت فروشندگان خیابانی به نسبت فاصله شان از مراکز تجاری شهرها کاهش پیدا می‌کند و آن دسته از مجموعه‌های فعالیتی که به هم گره خورده و با یکدیگر مرتبطند، معمولاً در بازارهای محلی کوچک‌تر نزدیک مرکزی چون منارس و بیمارستان‌ها، قبرستان‌ها، استادبوم‌ها و محل‌های نمایش و همچنین در طسول خیابانهای اصلی منتهی به راه‌آهن و ترن‌های اتوبوس، دیده می‌شوند. در چنین حالتی، فروشندگان دوره‌گردی که با یکدیگر در یک خیابان خاصی جمع می‌شوند بازارهای خیابانی را به وجود می‌آورند.

میدانها نقاط مرکزی شهرهای امریکایی لاتین را تشکیل می‌دهند. این میدانها به صورت مکانهای گردهمایی - یعنی جایی که دوستان همدیگر را ملاقات می‌کنند، وقت‌شان را می‌گذرانند، دور هم جمع می‌شوند، توقفگاه اتوبوسها، منتظر شدن تاکسی‌ها و نظایر اینها - عمل می‌کنند. تأسیسات تجاری، سیاسی و فرهنگی نظیر مغازه‌ها، سالنهای شهری، سینماها، تئاترها، کلیساها و مکانهایی از این دست، میدانهای مرکزی شهرها را احاطه کرده‌اند. معمولاً خیابانهای فرعی بیشتر به وسیله خرده‌فروشی، تجارت و ادارات شهری اشغال می‌شوند. اینها نقش تشدیدکننده‌ای را برای تمرکز بیشتر مردم و فعالیتهای آنها ایفا می‌کنند. مصاحبه با فروشندگان دوره‌گرد در تمام ۶ شهر مورد مطالعه بیانگر این موضوع است که عامل اصلی در تصمیم‌گیری آنها در مورد مکان فروش کالاها، شان، جریان عابر پیاده است. بیشتر آنها برای این عقیده‌اند که رفت و آمد مشتریان عامل اصلی رقابت بین فروشندگان خیابانی در زمینه مکان فروش است.

همان‌طور که گفته شد، فروشندگان دوره‌گردی که در پرو کالاهای مشابه را به فروش می‌رسانند غالباً در کنار هم قرار

می‌گیرند. از سوی دیگر اغلب آنها در جوار ورودیهای فروشگاههای بزرگ، نیز به فروش کالاها می‌پردازند. ناگفته نماند که اغلب مالکان فروشگاهها اعتقاد دارند که این قبیل فروشندگان باعث جذب مشتری می‌شوند. در عین حال بسیاری از فروشندگان دوره‌گرد نیز خواستار آن هستند تا در مدخل ورودی مغازه‌ها و فروشگاهها مستقر گردند تا از مشتریانی که وارد مغازه‌ها می‌شوند استفاده کنند. از سوی دیگر بسیاری از مشتریان نیز مسیر خود را طوری انتخاب می‌کنند تا کالاها را که این فروشندگان عرضه می‌کنند در مکان‌های شناخته شده بررسی کنند.

دوره‌گردی این فروشندگان نیز تحت تأثیر تغییرات برنامه‌های روزانه، و مرتبط با عناصر خاص محیط شهری است. به عنوان مثال، نقش و عملکرد یک ساختمان بر نوع فعالیتهای فروشندگان دوره‌گرد اثر می‌گذارد. ساختمان بانکها، دادگستری و سالنهای شهری در ساعات اداری، ماشین‌نویسان را به خود جذب می‌کند. بیمارستانها نیز در ساعات ملاقات، فروشندگان دوره‌گرد را به خود جذب می‌کنند تا مواد غذایی و هدایای کوچک را به فروش برسانند. رفت و آمد مداوم ملاقات‌کنندگان زندانیان نیز نوعی بازار را برای زنان فروشندگان دوره‌گرد فراهم می‌کند. با تعطیلی مدارس و خروج دانش‌آموزان از مدارس، این دوره‌گردها به فروش شکلات، اسباب بازی و وسایل سرگرمی دیگر می‌پردازند. در بیشتر ساعات روز و به ویژه عصرها، دوره‌گردهای واگس و روزنامه‌فروش‌ها به سمت هتل‌ها، رستوران‌ها و اماکنی از این دست جذب می‌شوند. استادبوم‌ها و محل‌های نمایش نیز فروشندگان چیزهای تزئینی کم‌ارزش، مجلات، کتابهای کم‌بندی و پوشاک را به خود جذب می‌کنند. در نزدیکی سینماها، کتابهای کم‌بندی و مجلات را می‌توان یافت. گه آنهایی را که در صف سینما ایستاده‌اند مشغول نگاه می‌دارند. میدانهای عمومی شهر نیز پر از واگس‌ها و دکمه‌های روزنامه‌فروشی، دلقک‌آزان، بازیگران پانتومیم و انواع مختلف دیگری است که در طول روز به نمایش گذاشته می‌شوند.

از نظر فروشندگان دوره‌گرد «مکان» فروش کالاها، آنها بسیار پراکنده است. به اعتقاد آنها ملاحظات اقتصادی و مکانی به هم گره خورده‌اند و نمی‌توان تفکیک‌شان کرد. به عنوان مثال، دوره‌گردها مکانی را جهت فروش کالاها، خود انتخاب می‌کنند که آن مکان برای آنها دارای ارزش اقتصادی باشد و از سوی دیگر ارزش اقتصادی یک مکان نیز به موقعیت آن بستگی دارد. زمانی که از فروشندگان دوره‌گرد ملی مصاحبه‌ای خواسته شد که متغیرها و عناصر تأثیرگذار بر انتخاب مکان‌های فروش را توضیح دهند، آنها عوامل زیادی را مطرح کردند اما اکثریت آنها (۷۰ درصد) جنبه‌های اقتصادی مکان و محل فروش را به عنوان مهم‌ترین و اصلی‌ترین عامل ذکر کردند. از سوی دیگر ملاحظات قانونی نیز برای فروشندگان دوره‌گرد لازم‌الاجراست. به طوری که آنها ملزم به تابعیت از مقررات شهرداری هستند و باید فعالیتهای شان تحت نظارت مسئولان شهرداری قرار گیرد. این مسئله به ویژه در شهرهای بزرگ‌تر پیرو قابل مشاهده است و در مکان‌هایی فروشندگان دوره‌گرد نیز بسیار مؤثر است. نتیجه مصاحبه‌ها و مشاهده‌ها در ۶ شهر نمونه کشور پرو و مین این موضوع است که فعالیتهای موفقیت‌آمیز دستفروشان خیابانی عمدتاً مبتنی بر ارتباط کاری مثبت با مغازه‌داران، تجار بازاری، مالکان و نیز سایر فروشندگان دوره‌گرد است.

جدول شماره ۲ عوامل مؤثر بر انتخاب مکان فروش را از نظر فروشندگان دوره‌گرد در ۶ شهر مورد مطالعه پرو نشان می‌دهد:

جدول شماره ۲: عوامل مؤثر بر انتخاب مکان و محل فروش از نظر فروشندگان دوره گرد

شهرها	عوامل اقتصادی (درصد)	عوامل اجتماعی (درصد)	عوامل فیزیکی (درصد)	ترکیب ارمه عوامل (درصد)
کازمارکا	۶۲	۱۸	۱۲	۴
شیرکلیو	۹۲	۴	-	۴
کاسکو	۶۸	۴	۱۹	۹
هیانکایو	۵۸	۱۱	۱۸	۱۳
هیوآز	۵۳	۱۸	۱۱	۱۸
ایکا	۸۰	۱۱	۷	۲
میانکین	۶۹	۱۱	۱۲	۸

مطلوب نمی‌داند. این دلایل عبارتند از:

- ۱- جلوگیری کردن از تشکیل بازار چلهای عمومی
- ۲- سد معبر در قلب تجاری شهرها
- ۳- خطر برای سلامت و امنیت عمومی، مانند انتشار بیماری
- ۴- ایجاد شدن اعتراضات

بیشتر فروشندگان دوره گرد ترجیح می‌دهند که در مراکز تجاری شهرها مستقر شوند. اینها مناطقی هستند که دارای تراکم فعالیت‌های مربوط به دستفروشان خیابانی‌اند. مسئولان شهرداری و خودفروشندگان دوره گرد ترجیح می‌دهند که به صورت گروهی کار کنند. به اعتقاد آنان این امر برای آنها سودآوری بیشتری در

برخی از مقامات و مسئولان شهرداری پرو جایگاههای خاصی را به فروشندگان دوره گرد می‌فروشند تا اینان در آن جایگاههای خاص به توزیع و فروش کالاهای خود بپردازند. بر این اساس نوعی حس تملک در میان تعدادی از فروشندگان ایجاد می‌شود و آنها دور جایگاه خود را رنگ می‌زنند و از این طریق بهتر می‌توانند با سایر فروشندگان دوره گرد رقابت کنند

۵- تصرف زمینی که می‌تواند برای کنارهای دیگر شهری سودمندتر باشد.

با توجه به این موارد، یک تفکر در مورد فروشندگان دوره گرد این است که اینان و فعالیت‌هایشان در زمره عناصر نامطلوب صحنه شهری‌اند. این مسائل منجر به طراحی مجموعه‌ای از عملیات به منظور محدود کردن یا حذف فعالیت‌های دستفروشیهای خیابانی در همه شهرهای پرو شده است.

در بیشتر شهرهای پرو، قوانین و مقررات بسیاری برای انتظام بخشی فعالیت‌های فروشندگان دوره گرد در مرکز تجاری شهر وضع شده است. میزان کنترل شهرداری بر این فعالیتها متغیر است و دامنه آن از کنترل ساده همچون گرفتن حالیات روزانه تا کنترل پیچیده مانند نظارت بر مکانهای دستفروشی، کالاهای مورد عرضه، بر نامه‌های فروش و جز اینها متغیر است. در برخی از موارد نیز سیاستهای شهرداری پیش‌بینی ناشدنی و دلخواهی است، به طوری که فروشندگان دوره گرد در شرایط نامطمئن به کار می‌پردازند و اغلب با توقیف کالا و تجهیزات و تحمیل رشوه‌ها به وسیله پلیس و بازرسان شهرداری روبرو هستند. بر سرپا نشان می‌دهد که بسیاری از سیاستهای شهرداری در بر خورد با این قبیل

بهر خواهد داشت چون مشتری زیاد، دفاع، امنیت و خدمات را به همراه دارد. اما آنچه که بیش از همه اهمیت می‌یابد جذب مشتری است که حتی می‌تواند بر سود کم نیز غلبه و برتری داشته باشد. در زمینه تجمع فروشندگان دوره گرد، مسئولان شهرداری نیز به تجمع آنها اتفاق نظر دارند. مثلاً در هیانکایو، مسئولان شهرداری دستفروشان مواد بازیافت شده و فروشندگان لباسهای مستعمل را در کنار هم جمع می‌کنند و یا در کاسکو، پینه‌دوزها با یکدیگر گروهی را تشکیل می‌دهند. تجمع این قبیل فروشندگان می‌تواند آنقدر بزرگ و متمرکز باشد که بازارهای خیابانی را تشکیل دهد و به خاطر همین است که پس از اندک زمانی، تمرکز اینان در یک مکان مشخص باعث جذب مشتری می‌شود.

محدودیت‌های مکانی

تاریخچه دستفروشیهای خیابانی در پرو غالباً از تضاد و اختلاف بین دستفروشها و دیگر عناصر جمعیت شهری حکایت دارد. افزایش دستفروشیهای خیابانی در سالهای اخیر منجر به برخوردهایی در مورد استفاده از مکانهای عمومی و کشمکش بین دستفروشیهای خیابانی و مسئولان شهرداری شده است. گرچه فروشندگان دوره گرد ممکن است تن به قوانین اداری ندهند و در مقابل آن مقاومت ورزند، لیکن مسئولان شهرداری بیشتر تمایل دارند تا علائق و تمایلات اقشار با نفوذتر نظیر معازداران، بازرگانان و تجار، توزیع کنندگان عمده فروش و مانند اینها را در اولویت قرار دهند و در نتیجه به چند دلیل تجمع فروشندگان خیابانی را چندان

پرو-کاسکو نقشه تراکم دوره گردها

نتیجه گیری

تحقیقات در مورد ایجاد فضایی - زمانی - مکانی دستفروشیهای خیابانی در شهرهای پرو نتایج تعیین سودمندی را در مورد رفتار مکان یابی دستفروشان خیابانی در شهرهای سراسر امریکای لاتین نشان می دهد. رفتار فروشندگان خیابانی پرو که تابع عناصر ثابت و ناپایدار محیط شهری است، نتیجه تأثیر متقابل بین نیازهای مکانی آنها و محدودیت های مکانی اعمال شده به وسیله دیگر عناصر سیستم شهری است. دستفروشان نیز همانند بازرگانان، افرادی اقتصادی و منطقی اند که درصددیه حداکثر رساندن دستیابی به مشتریان بیشتر هستند در حالی که سعی دارند تا هزینه های مالی و شخصی فضایی خود را تقلیل دهند. «مکان» عامل اصلی در پایایی فضای اقتصادی کار دستفروشان دوره گرده است، در ابتدا، آنها کالاهای یکسان را شناسایی و متمایز می کنند و بر طبق آن بر روی مشتریان و درجه موفقیت تأثیر می گذارند اینان به منظور افزایش پایایی اقتصادی، در صدد مکان هایی هستند که عابرن بیاده زیاد رفت و آمد کنند و با عناصر ثابت محیط شهری نظیر فروشگاهها، مسیرهای حمل و نقل و ساختمانهای عمومی شهر مرتبط باشند. منطقه تجاری مرکزی شهر دارای مشتریان زیادی است.

به رغم تلاشهایی به کار گرفته شده از طرف مقامات شهرداری برای ریشه کن کردن فروشندگان دوره گرده، امروزه تغییرات بنیادی مهمی در دیدگاههای مسئولان و مقامات شهرداری در مورد آنها و عملکردشان رخ داده است. شرایط اقتصادی - اجتماعی و سیاسی در پرو که دستفروشی را به نحوی ضروری بدل ساخته، کاهش نیافتن است. بدیهی است به دلیل بیکاری شدید و گسترده، خشونت های سیاسی و فقر مزمن، این فروشندگان و فعالیتهای شان و نهایتاً مهمی را در سیستم اقتصاد شهری انجام می دهند. دستفروشی خیابانی به کاهش کمبودها در سیستم بازار یابی خردفروشی کمک می کند و این مسئله ویژگی بیشتر شهرهای پسرور را مشخص می سازد. سیاستهای شهرداری باید در راستای تأمین نیازهای دستفروشان (مکان فروش و نظایر آن) باشد تا بتواند مؤثر و کارآمد تلقی شود. برای نیل به این مقصود باید هم دستفروشان و نیازها و فعالیتهای شان و هم نیازهای مشتریان آنان به دقت مورد بررسی قرار گیرد و اینان به همراه مشتریان شان به عنوان شرکت کنندگان فعال در روند های برنامه ریزی و تصمیم گیری در نظر گرفته شوند. تنها از طریق در پیش گرفتن روش گامی و جامع و اتخاذ سیاستهای مناسب می توان به فروشندگان دوره گرد یاری رساند و آنها را حفظ کرد و به عنوان بخشی از واقعیتهای مهم شهرهای کشورهای جهان سوم پذیرفت.

فروشندگان موفقیت چندانی نداشته و نه تنها به کاهش مشکلات ختم نشده بلکه آن را نیز تشدید کرده است. البته در سال های اخیر تغییراتی اساسی در دیدگاههای مقامات شهرداری نسبت به فروشندگان دوره گرد دیده شده است. آنها تشخیص داده اند که فروشندگان دوره گرد مشخصه های دائمی شهرهای شان هستند و بعضاً خدمات اساسی و مهمی را نیز ارائه می کنند؛ از این رو به جای ریشه کن کردن آنها، بیشتر سیاستها و اقداماتی در جهت تنظیم فعالیتهای آنان اتخاذ گردیده است. اساس این سیاستها و برنامه ها بر شناسایی فروشندگان دوره گرد، سازماندهی فعالیت آنها و نگاه به فعالیت آنها به صورت منبع درآمدی جدید برای شهرداری، رفع محدودیتهای مکانی و مانند آنها استوار است. برخی از مقامات و مسئولان شهرداری پرو جایگاههای خاصی را به فروشندگان دوره گرد می فروشند تا اینان در آن جایگاههای خاص به توزیع و فروش کالاهای خود بپردازند. بر این اساس نوعی حس تمک در میان تعدادی از فروشندگان ایجاد می شود و آنها دور جایگاه خود را رنگ می زنند و از این طریق بهتر می توانند با سایر فروشندگان دوره گرد رقابت کنند. از جمله فروشندگان دوره گرد لینکا که محدوده مکانی خویش را در بازار رنگ می زنند و حتی گاهی آن را به چند صد دلار به فروش می رسانند با القای تخریبی حس مالکیت در این فروشندگان، مقامات شهرداری شماره جایگاه و ابعاد آن را بر روی پلاکاردهایی در بسیاری از ساختمانهایی که آنها در جلوی آن به کار مشغولند مشخص کرده است. به طور کلی عمده ترین سیاستهای شهرداری در شهرهای کشور پرو در مورد این فروشندگان به شرح جدول شماره ۳ است:

این مقاله از منبع زیر ترجمه و تکمیل شده است

Maureen Hays-Mitchell, Street vending in Peruvian cities: The spatiotemporal Behavior of Ambulantes, Professional Geographer, Vol. 46, Number 4, November 1994, Page 425-438.

- دوره گردها
1. Street Vending
 2. Cajamarca
 3. Chidayo
 4. Cusco
 5. Huancayo
 6. Huaraz
 7. Ica
 8. Ambulance

جدول شماره ۳: سیاستهای شهرداری در مورد فروشندگان دوره گرد

شهرها	سیاستها
هائیکایو و کاسکو	۱- وضع مقررات مربوط به مکان فروش، برنامه فروش و کالاهای فروخته شده ۲- ثبت نام نزد مسئولان شهرداری ۳- داشتن مدارک و اسناد گوناگون ۴- پرداخت حق جواز و کار ۵- الزام وابستگی به اتحادیه های تجاری ۶- الزام پوشیدن لباس متحدالشکل ۷- الزام استفاده بودن دکمه های فروش
شیکایو و هواراز	۱- پرداخت مالیات کار کرد ۲- رعایت مقررات مکانی
کاجامارکا و ایکا	۱- پرداخت مالیات کار کرد ۲- رعایت قوانین و مقررات مربوط به مکان

چند تجربه در طراحی مراکز خرید

الکساندر گاروین

ترجمه و تألیف: مجتبی حالمقانی

کارشناس ارشد شهرسازی

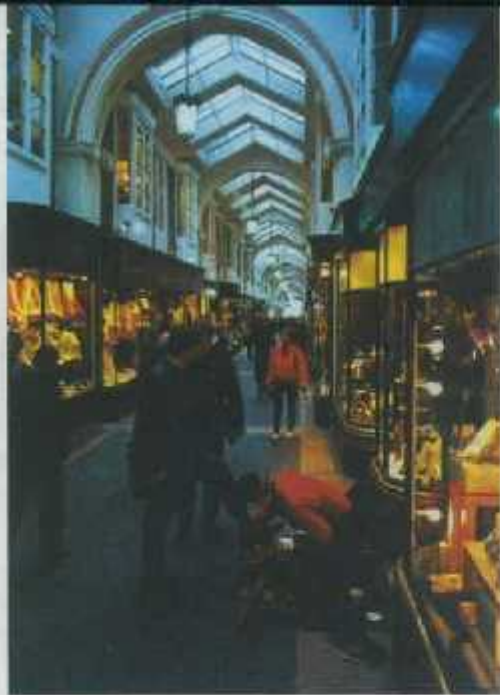
مردم معمولاً سلامت و رونق اقتصادی شهر را با شرایط مراکز تجاری آن می‌سنجند و به درستی معتقدند که معازدهای خالی و کم مشتری، نشانه اقتصاد ضعیف‌اند. متقابلاً وجود مراکز تجاری فعال و پر تحرک نشان دهنده شهری فعال با اقتصاد شکوفاست. سیاستمداران و مقامات محلی شهر نیز به این شاخص بسیار اهمیت می‌دهند، زیرا تغییر این وضع به معنای کاهش مبنای دریافت عوارض و مالیات‌هاست که نهایتاً منجر به تغییر در توانایی پرداخت هزینه‌های خدماتی و کاهش مشاغل خواهد شد. واکنش رایج در صورت بروز چنین شرایطی، عرضه زمین و تسهیلات مالی به منظور ایجاد این گونه مراکز است. مراکز خرید همچون سایر مراکز عمومی مانند استادیوم‌های ورزشی، کانونهای فرهنگی و مراکز همایش برای توده‌های مردم که قدرت خرید دارند، جاذبه زیادی دارد. به علاوه، مردم معمولاً موافق به این مراکز می‌آیند که فعالیت‌های عمده، بازرگانی و اداری تعطیل است و این خود موجب زندگی شایان و تحرک در خیابانها، پیاده‌روها و پارکینگ‌هایی می‌شود که در نبود آنها خالی و بی‌استفاده می‌مانند.

دو نوع اصلی از مراکز خرید برای تجدید حیات مراکز بازرگانی شهر مورد استفاده قرار گرفته‌اند که هر دو نوع آن نیز قدمتی همبای خریدفروشی دارند. این دو عبارتند از: پاساژها یا مراکز خرید، و بازارهای روز. تنها تفاوت این دو، این است که پاساژها فضایی محافظت شده را در مقابل شرایط متغیر جوی عرضه می‌کنند، در حالی که بازارهای روز در فضای باز گسترده می‌شوند. مصرف‌کنندگان غالباً محل خرید خود را از بین مراکز موجود در یک محدوده تجاری انتخاب می‌کنند. در نتیجه، ارائه تسهیلات به یک محل خاص موجب ایجاد مصرف بیشتر و مشاغل اضافه‌تر نخواهد شد، بلکه موجب انتقال مشتریان از محلی به محلی دیگر می‌شود و گروهی از فعالیتها نسبت به گروههای دیگر انتفاع بیشتری حاصل می‌کنند. تنها توجیه این کار ایجاد منافع جانبی عمومی است. از جمله این منافع هدایت مراکز فروش به بخشهایی از شهر است که شبکه خدمات عمومی آنها ظرفیت بلااستفاده دارد؛ یا ایجاد مشتری برای مراکز همجواری است که به طور معمول قادر به ادامه کار نیستند؛ یا اینکه اصولاً در جای دیگر ممکن است ترافیک و آلودگی صوتی صدمه‌های بیشتری را وارد سازد. با وجود همه این ملاحظات، این گونه پروژه‌ها، به هر حال موجب جابه‌جایی مشتریان و ایجاد فرصتهای بلااستفاده در مراکز دیگر می‌گردد.

اگر قصد واقعی ما بهبود شرایط شهر است، بایستی از سرمایه‌گذاری در مراکز خرید یا بازارهای روزی که موفقیت آنها باعث زیان دیگر نواحی شهر می‌شود خودداری کنیم. یکی از روشها این است که تأثیرات نتایج کمکیها و تسهیلات عمومی بر آن دسته از مراکز تجاری که قبلاً سوسید در یافت نکرده‌اند، پیش از هر گونه سرمایه‌گذاری عمده مورد بررسی قرار گیرد. روش دیگر آن است که منافع حاصل از سرمایه‌گذاری در یک پروژه خریدفروشی که به قصد رونق بخشی نواحی دیگر صورت می‌گیرد، و در صورت عدم سرمایه‌گذاری نفعی در پی نخواهد داشت، تجزیه و تحلیل گردد. به این ترتیب ما به عرصه‌ای فراتر از شناسایی فروش پیش‌بینی شده، مشاغل ایجاد شده و مالیات وصولی از اجرای پروژه دست خواهیم یافت و به استراتژی معطوف به بهبود کل شهر خواهیم رسید.

مراکز خرید شهری - پاساژها

برای حواله‌نگاران امروزی مشکل است تصور کنند که در ابتدای قرن نوزدهم میلادی، بخشهای نسبتاً بزرگی از بزرگترین شهرهای دنیا فاقد فاضلاب، پیاده‌رو یا سوله‌رو بوده‌اند. رفت و آمد اسپه‌ها، گاریهای حمل کالا، ترامواها و سایر رفت و آمدها خیابانها را به جایی ناآرام و گاه غیرممکن برای خرید تبدیل می‌کردند. انتقال فعالیت‌های خریدفروشی از خیابانهای شهر راه حل مناسبی برای حمایت از مشتریان در مقابل محیط‌ناامن شده بر اثر فعالیت‌های مزاحم و بی‌آب و هوای متغیر بود؛ منظور انتقال به جایی است که مصرف‌کنندگان برای واریسی و انتخاب کالاهای موردنظر آرامش کافی داشته باشند. به مانند تراژان مارکت (۱) در رم و بازارهای اسپهان، پاساژها، گذرها و گالریهایی که طی دهه اول قرن نوزدهم به وجود آمدند، حاصل تلاشی بودند که با این نوع خاص فضا به منظور حمایت از خریداران صورت گرفت. پاساژهای اولیه از حیث ظاهر، ساختمانهایی دراز و باریک بودند که خیابانهای موجود را به یکدیگر متصل می‌کردند؛ از داخل نیز فضایی بودند کاملاً روشن، با نورگیرهایی برای عبور پیاده و معازدهایی در دو طرف. مراکز خرید دارای تهویه مطبوع کنونی، پاسخی به همان پدیده‌اند، اگر چه خیابانهای کنونی سواره‌رو، سیستم فاضلاب و پیاده‌روهای مهم‌تری دارند اما مترکم از کامیونها، اتوبوسها و ماشینهایی هستند که هوا را مملو از صدا و آلودگی می‌سازند. اغلب جایی برای پارک یافت نمی‌شود و فرصتی برای پرسه‌زدن در خیابان و مقایسه کالاها و نرخها نیز در اختیار نیست. در نتیجه، سازندگان این گونه فضاها پارکینگهایی را با دسترسی مستقیم به این مراکز پیش‌بینی کرده‌اند تا بتوان در محیطی فارغ از صدا، هوای کثیف و موانع دیگر به خرید کالاها پرداخت.

اگر چه خیابانهای کنونی سواره رو، سیستم فاضلاب و پیاده‌روهای مهم تری دارند اما متر اکم از کامیونتها، اتوبوسها و ماشینهای هستند که هوارا مملو از صدا و آلودگی می‌سازند. اغلب جایی برای پارک یافت نمی‌شود و فرستی برای پرسه زدن در خیابان و مقایسه کالاها و نرخها نیز در اختیار نیست

گالری میلان

یکی از معروف‌ترین مراکز خرید جهان، یعنی گالری ویکتور امانوئل دوم، بهترین نمونه استفاده از مرکز خرید به عنوان کانون برنامه‌سازماندهی شهری است. دلیل عمده اجرای این پروژه یادآوری خاطره مبارزه برای استقلال ایتالیا بود، و مشخصاً اشاره به پیروزی ایتالیا، فرانسه و ساردینی بر اتریش داشت که به رهبری پادشاه ویکتور امانوئل در جنگ ماگنتا در ۱۸۹۵ به دست آمد. در اصل، پروژه به منظور ایجاد فضای بزرگ عمومی و بزرگی در مرکز شهر پیش‌بینی شده بود تا عرصه‌ای وسیع در مقابل «دومو» (کلیسای بزرگ میلان) ایجاد کند و شبکه‌ای از خیابانهای تازه و به کفایت عریض و جوانگویی ترافیک سنگین به وجود آورد و از تازما بین میدان جدید «کندرال اسکوتر» و محوطه مقابل «اسکالا آیرا» را، که به همان اندازه اهمیت شهری داشت، برقرار سازد. در سال ۱۸۶۰ مجوزی سلطنتی برای انتشار لوراق قرعه کشی (لاتاری)، که عواید آن صرفاً اجرائی پروژه شود، صادر شد. همزمان شهرداری مسابقه‌ای برای طراحی برگزار کرد که ۲۲۰ شرکت کننده داشت ولی هیچ‌یک از آنها پذیرفته نشدند و کمیته‌ای ۱۱ نفری برای انتخاب طرح بهتر تعیین گردید. کمیته مسابقه دیگری برگزار کرد که زوزیه منگونی، معمار بولونیا، برنده آن شد.

اسا کساگان دو مشکل برجای مانده بود: مخالفت عمومی و تأمین بودجه. مردم به تخریب شش‌اگر از اراضی شهر در وسط بخش قدیمی میلان معترض بودند. یکی از برهمنابوترین مخالفان روزنامه «پونگولو» بود که دفاتر آن در ساختمانی که جزء تخریب بود قرار داشت. البته در آن روزگار محافظه‌کاران قادر نبودند پروژه‌هایی را که موجب بهبود عمومی شهر می‌شد متوقف سازند. تأمین بودجه مشکل جدی‌تری بود زیرا لاتاری تنها یک میلیون

لیره از ۱۵ میلیون لیره مورد نیاز برای تخریب و بازسازی را فراهم آورد. بنابراین دولت میلان دست کمک به سوی بخش خصوصی دراز کرد.

در سال ۱۸۶۲ شهرداری با شرکتی انگلیسی به نام «کمپانی بهسازی شهر میلان» در مورد تأمین مالی آنچه که مرکز جلب توریست شهر میلان می‌شد، به توافق رسید. و فرار شده سازندگان در مقابل ۱۶ میلیون سرمایه گذاری، ۵ درصد سود پرداخت گردد.

گالری ویکتور امانوئل در ۱۸۶۷ افتتاح شد. گالری مذکور دارای طراحی صلب گوتنهای است که نمای ورودی چهار طبقه‌ای آنچه را که واقعاً هفت طبقه و مشتمل بر ۱۷۶۰ اتاق است، پوشیده می‌دارد. دو راسته اصلی، به درازای ۶۴۵ و ۳۳۵ فوت با گنبدی شیشه‌ای پوشیده شده‌اند که در محل تقاطع راسته‌ها به گنبدی منور تبدیل می‌شوند. طبقه همکف و نیم طبقه اول به مغازه‌ها، کافه‌ها و رستورانها اختصاص یافته است؛ طبقه بعدی محل استودیوها و دفاتر کار است؛ و چهار طبقه بالایی آنها نیز مسکونی است.

گالری مذکور به هیچ وجه همچون پاساژ پیاده‌باریکی مشکل از مغازه‌های خرده‌فروشی که از نباط بین خیابانها را تأمین می‌کند نیست، بلکه با چنان مقیاسی ساخته شده است که حتی سزار نیز از دیدن آن شگفت زده می‌شد. همچنین این گالری به منظور خدمت به طبقه ویزهای از مصرف‌کنندگان نیز در نظر گرفته شده است و حتی مجموعه مسکونی اختصاصی هم به حساب نمی‌آید. طبقه آن ارائه خدمات متنوع و پیچیده به گروههای متعددی از مردم است که در مسیر خود در مرکز شهر میلان از آن می‌گذرند. این گالری، با وجود گذشت بیش از یک قرن از تکمیل آن، همچنان مورد استقبال مسافران گردشگری است که آمیخته با ساکنان محلی، در حال پرسه زدن، خوردن و خرید در تراکم و شلوغی یکی از موفق‌ترین عرصه‌های عمومی در جهان هستند.

نمایشگاه گالری مانند شیکاگو، ساخته شده در ۱۸۹۳، بی‌نهایت حائز اهمیت است زیرا نقوذ و تأثیر فوق‌العاده‌ای بر توسعه‌های بعدی اطراف خود داشته است. روزنامه‌ها افتتاح آن را به عنوان واقعه‌ای ملی قلمداد کردند و مجله‌های معماری تحلیلی‌ترین تفصیلی در مورد آن انتشار دادند. در شهرهای تورین، جنوا و ناپل ساختمان سوئیت - پاساژها بر بنای الگو و مقیاسی که در میلان رایج شده بود، دنبال شد. پاساژهای کاپیز گالری در برلین، جی‌یوم در مسکو و اولد آر که در کلیولند نمونه‌هایی از تأثیر آن در خارج از ایتالیا هستند.

کراون سنتر، کراون سنتر

فکر ایجاد کراون سنتر در اواخر دهه ۱۹۵۰ به عنوان راهی برای بهبود تولید، توزیع و تسهیلات اداری به ذهن هالمارک کاردر رسید. پس از گذشت ۶ سال از برنامه‌ریزی آن به دست ویکتور گسروئن و همکاران، و لاری اسمیت و همکاران، شرکت توسعه کراون سنتر (شعبه‌ای از هالمارک) تهیه طرح جامع آن را به ادوارد لاری برترت معمار سپرد. در آن طرح ۲۵۰ هزار فوت مربع مغازه‌های خرده‌فروشی، ۱/۵ تا ۲ میلیون فوت مربع دفاتر اداری، هتل‌ها یا ۱۰۰۰ اتاق و ۷۰۰۰ فوت مربع پارکینگ در زیر زمین پیش‌بینی شده بود.

برای تملک زمین، قانون تشکیل شرکت توسعه‌سازی شهری میسوری در سال ۱۹۶۷ به تصویب شورای شهر رسید. شروع کار مستلزم پاکسازی «ساین بوردهیلز» به مساحت ۸۵ اکر مشتمل بر مساطق فرسوده شهری و ۱۲ بلوک از منطقه مرکزی شهر بود.

در ابتدا، مرکز کراون سنتر با شکست تجاری روبرو شد. ترکیب نادرستی از مغازه‌ها، که بسیاری از آنها در موقعیتهای حقیقی قرار داشتند موجب جلب مشتریان ناهمگون گردید. اما هالمارک قدرت مالی لازم را داشت و قادر به اعمال تغییرات لازم بود. برای تشویق فعالیتهای شبانه، سینمایی با ۶ پرده جداگانه و سالن نمایشی با ۶۰۰ صندلی به مجموعه اضافه شد. به علاوه، فروشگاههای تخصصی غذایی و چند رستوران در حالت تند سارکت ترتیب داده شد. مغازه‌های قبلی نیز تجدید آرایش شدند، به نحوی که بتوان از جریان رفت و آمد مشتریان در هال تلسد و سینما و تئاتر استفاده مناسب به عمل آید.

کراون سنتر ضمن آنکه در خلق فضای مطبوعی برای کارکنان خود موفق گردید، شرایط لازم را نیز برای بقای خویش در کانزاس میسر ساخت و همچنین انگیزه کافی برای فعالیتهای توسعه در بلوکهای مجاور را به دست آورد. از زمان تکمیل این مجموعه تاکنون شرکت بیمه میوچال و شرکت IBM مرکز منطقه‌ای خود را ساخته‌اند و شرکت هتل‌های هایت نیز هتلی ۴۵ طبقه ساخته است.

این پروژه چند منظوره به هر حال نقطه‌هایی هم به مرکز شهر

علاوه بر تابلوهای تبلیغاتی، تعداد بسیاری غذاخوری، پارکینگ، ساختمانهای تجاری و صنعتی متروک شد. چند طبقه و ۱۵ واحد مسکونی نیز در سایت وجود داشت.

تا سال ۱۹۷۴ یک سوم از کراون سنتر تکمیل شده بود که شامل ۵ ساختمان ۷ طبقه اداری، یک هتل ۲۰ طبقه ۷۲۸ خوابه، ۳۰۵ آپارتمان، ۳ مجموعه گاراژهای زیرزمینی با گنجایش پارکینگ ۳۴۵۰ اتومبیل، مغازه‌های خرده‌فروشی مجموعه و بالاخره یک مرکز خرید ضمیمه بود.

این ساختمانها ضمن آنکه هر کدام از حیث ظاهر و عملکرد مستقل بودند ولی با شبکه‌ای از فضاهای عمومی با یکدیگر ارتباط داشتند. ابتدا فضاهای عمومی متشکل از باغ ورودی هتل، مرکز خرید و یک محوطه بیرونی در مقابل ساختمانهای اداری بود. پانزده سال پس از تکمیل این مجموعه دوباره پیاده منحنی شکل و خیال انگیز برای اتصال بیکره اداری و هتل که در این مدت ایجاد گردیده بودند، ساخته شد. این پلها، امکان بازدید گردشگران را از کلیه قسمتهای کراون سنتر، بدون نیاز به اینکه قدمی در بخشهای دیگر شهر بگذارند، فراهم می‌ساخت.

مغازه‌های کراون سنتر با این هدف طراحی نشد که صرفاً

ایتالیا - میلان - پاساژ مونت ناو

**یکی از معروف‌ترین مراکز خرید جهان، یعنی
گالری ویکتور امانوئل دوم، بهترین
نمونه استفاده از مرکز خرید
به عنوان کانون برنامه ساماندهی
شهری است**

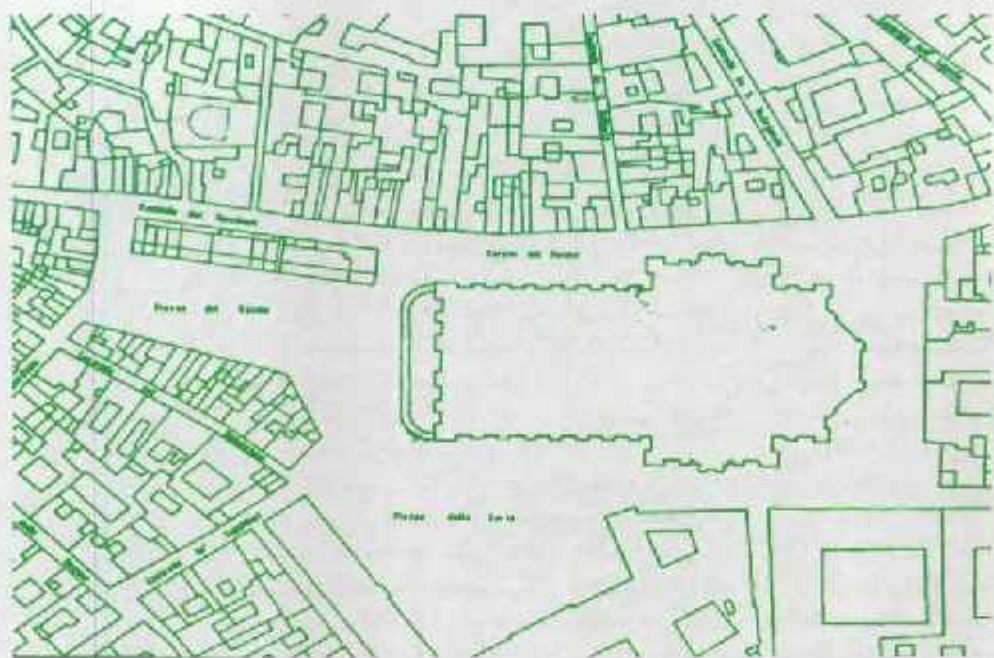
کانزاس وارد ساخته است. کراون سنتر، برخلاف گالری میلان، در مرکز شهر کانزاس قرار ندارد بلکه حدود ۱/۵ مایل دورتر است و در نتیجه موجب انتقال مراکز خرده‌فروشی، بازرگانی و استفاده کنندگان از هتل و فعالیتهای حمل و نقل - که به منابه خون در رگهای مرکز شهرند - شده است.

سانتا مائیکا پالاس

حتی هنگامی که یک مرکز خرید (گالری) در مرکز شهر ساخته می‌شود، به خاطر طراحی اش موجب جلب مشتریان از دیگر مغازه‌های موجود می‌گردد. این موردی است که در سانتا مائیکا اتفاقی افتاد و فعالیتهای خرده‌فروشی در مرکز شهر (دان تان) رو به ضعف نهادن نخستین گوشش برای معکوس کردن این روند در سال ۱۹۶۵ و به وسیله شهرداری به عمل آمد که طی آن سه بلوک از خیابان سوم مشتمل بر ۱۰۰ مغازه به محدوده پیاده تبدیل شد تا موسیقی که مرکز خرید فضای باز سانتا مائیکا با موفقیت دایر بود، مابقی فعالیتهای مرکز شهر روند نزولی داشت. شورای شهر به این

پاسخگویی نیازهای خرده‌فروشی ۵۰۰۰ نفر کارکنان هالمارک، کارمندان هتل و ۲۲۰۰ نفر پرسنل پروژه باشد. بلکه قصد بر این بود که در تمام طول هفته مشتریانی را از سراسر کلاتشهر کانزاس جلب کند.

اکثر مراکز خرید امروزی از طرح ساده‌ای که در ساوت دیل اجرا شد تبعیت می‌کنند. فروشگاههای بزرگ چسبیده در هر انتها و راهرویی با سقف نورگیر که مغازه‌ها در اطراف آن صف کشیده‌اند. برعکس در کراون سنتر مغازه‌ها به صورت مجموعه‌ای از ۸۱ فروشگاه تخصصی - همراه با یک فروشگاه بزرگ - طراحی شده‌اند (در حال مرکزی شعبه‌ای از هالمارک مستقر شده است) که در سه طبقه و به مساحت ۳۵۵ هزار فوت مربع قرار دارند. سیاست راهبردی برای بازار پایی، عبارت بود از گردآوری مجموعه‌ای از مغازه‌های کوچک ولی با سابقه و مشهور، همراه با تعداد زیادی غذاخوری، فروشگاه نوارهای موزیک و دیگر تفریحات از این دست.

پلان - محلات - طرح منطقه اطراف کانسالی (بخش از پلان)

عمومی. طرح پروژه حاصل جمع دیدگاه‌های سازنده (کمپانی ژر)، طراح (فرانک گه‌ری)، شهرداری سانتامانیکا و کمیته ساحلی کالیفرنیاست.

هر یک از چهار نمای ساختمان، طرحی متفاوت دارد. نمای جنوبی و معروف، پروژه از تناخل لایه‌های همچون زنجیر متصل سرده‌ها که حروف غول آسای سانتامانیکا بالاس را تشکیل می‌دهند، ساخته شده‌است. این نما تئینی فوق‌العاده برای رانندگانی است که به ازاد راه وارد یا از آن خارج می‌شوند، شمال غربی، از گجریهای سفید و کاشیهای تزئینی بنایه خواست کمیته ساحلی و به منظور امکان دید و لذت بردن از اقیانوس، ساخته شده است. این کاشیهای تزئینی، توخالی اند (بجز مواقعی که مشربان دائمی رستوران آنها را اشغال می‌کنند). علاوه بر این، ساختمانهای همجوار که بعد از اتمام مرکز خرید برپا شده‌اند نیز چشمانداز را مسدود کرده‌اند.

نمای شرقی (فروشگاه بزرگ و بارکینگها) تحرکی حتی کمتر از این به خیابان داده است. آنها در بخش شمالی است که کوششی در جهت متصل ساختن مجموعه سانتامانیکا بالاس با زندگی خرده‌فروشی شهر صورت گرفته است. در اینجا، در منتهی‌الیه بخشی یساده مرکز خرید، یک بنای پر جاذبه شیشه‌ای برپا شده است که باعث توجه مشتریان معنودی که یساده وارد می‌شوند می‌گردد. ورودی واقعی (عملی) مرکز خرید سانتامانیکا از طریق گاراژهاست، نه از میان پاساژ یا سقف شیشه‌ای که به انتهای مرکز منتهی می‌شود (که فعلاً تر جگاه خیابان سوم است). این گاراژها بخش بسیار مهمی از اجزای طراحی مجموعه‌اند زیرا اغلب مردم با ماشین به سمت پروژه می‌آیند، بدون وجود تعداد زیادی پارکینگ در معرض دید، مشتریان خرید خود را در نقاط دیگری که از یافتن پارکینگ در آنجا سطمش هستند، انجام خواهند داد.

مرکز خرید سانتامانیکا به زودی به یکی از موفق‌ترین مراکز خرید کشور تبدیل شده، به گونه‌ای که در سال ۱۹۸۹ میزان فروش در این مرکز به ۱۳۰ میلیون دلار رسید (۲۴۷ دلار به ازای هر متر مربع از مرکز). این پروژه از حیث تجاری نیز کاملاً موفق است زیرا در جایی مناسب واقع گردیده، پارکینگهای کافی برای آن تعداد دیده شده است و کالاهای متنوع و زیادی را نیز عرضه می‌کند. مشتریان محلی از خیابان سانتامانیکا وارد می‌شوند و بقیه از طریق بزرگراهها از کلیه نقاط کلانشهر لوس آنجلس به آن دسترسی دارند. جای شگفتی نیست که این مرکز خرید طی اولین

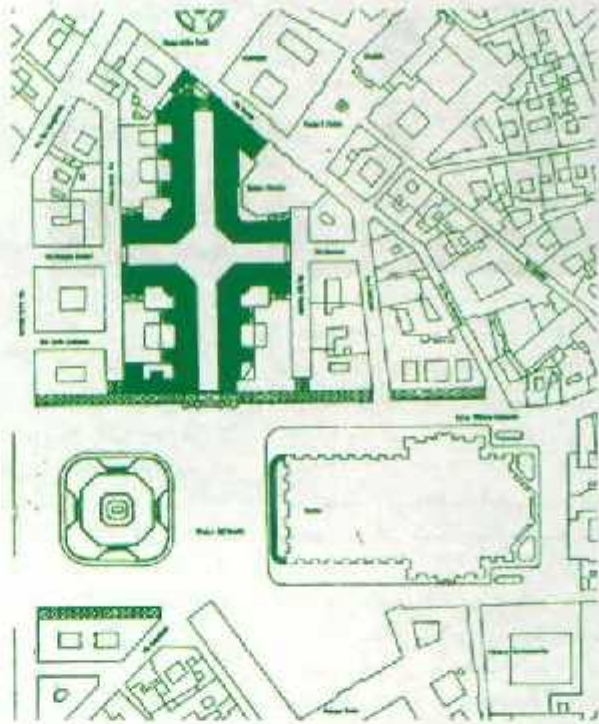
نتیجه رسید که ایجاد فروشگاههای بزرگ می‌تواند مشاغل جدید ناشی از یساده‌سازی را در خود جای دهد. به همین منظور محوطه‌های سه انگاره سه بلوک در بخش جنوبی مرکز خرید سانتامانیکا - و درست در کنار شاهراه سانتامانیکا - انتخاب شد. برنامه این بود که محوطه‌های اختصاص یافته به پارکینگ و ساختمانهای پراکنده (ششمنل بر بیش از ۳۵ واحد تجاری و ۱۳ واحد مسکونی) با فروشگاههای بزرگ، ساختمانهای اداری و هتل جایگزین شوند. در ۱۹۷۲ شورای شهر محوطه مذکور را محدود و یسازای اعلام کرد و آماده پذیرش پیشنهادهای سازندگان گردید. درست مانند میلان در یکصد سال قبل، بلافاصله مخالفت مستأحسان محل - مانند «روزنامه‌های متحده غرب»، ناشر روزنامه شهر و «سانتامانیکا یونینگ اوت کوک» - آغاز شد و بار دیگر تأمین بودجه، به شکلی بسیار مهم‌تر از مخالفتها، وضعیت بحرانی خود را نشان داد. سازندگان قادر نبودند منابع مالی کافی برای برنامه‌های خود، بجز تسهیلات خرده‌فروشی، فراهم آورند. به همین دلیل در ۱۹۷۴، هتل و ساختمانهای اداری از پروژه حذف شد و سایت به دو بلوک قلیل یافت. بنابراین پروژه یسازای با پشتیبانی مالی دولت به پروژه ایجاد مرکز خرید با حمایت مالی دولت تبدیل گردید.

بیماری از مالکان حاضر به فروش به قیمت‌های گزاف نبودند. در نتیجه شهرداری محل را جزء طرح اعلام کرد، از آنجا که خیابان سوم مرکز خرید پیش‌بینی شده در طرح را از وسطا به دو نیم می‌کرد، شهرداری آن قسمت را مسدود ساخت و مالکیت آن را به سازندگان واگذار کرد. همچنین کاربری هر دو بلوک منتهی به مرکز را به کاربری تجاری شهری (فروشگاه بزرگ) تغییر داد. برنامه‌ریزان و سازندگان، هر یک جداگانه بر این عقیده بودند که سانتامانیکا فعالیت‌های خرده‌فروشی را جذب خواهد کرد و در غیر این صورت این فعالیتها جذب مراکز خرید بزرگی خواهد گردید که در هر کجای کلانشهر لوس آنجلس ساخته خواهند شد. با وجود اندازه نسبتاً کوچک این مرکز، مؤسسات مالی مایل به تأمین وام کافی برای پوشش هزینه‌های آن نبودند. وجود اضافی لازم به میزان ۱۴/۵ میلیون دلار با انتشار اوراق مشارکت به وسیله شهرداری برای تعلق زمین و ساخت پارکینگها فراهم گردید. پروژه‌های که نهایتاً حاصل آمد، مرکب است از دو فروشگاه بزرگ، یک پاساژ سه طبقه با سقف شیشه‌ای با ۱۶۲ مغازه، دو پارکینگ ۶ طبقه با ۲۰۲۴ محل و ۱۰ هزار فوت مربع تراس

سال فعالیت خود متجاوز از ۱۲۵ هزار نفر مشتری را در هر هفته به خود جذب کرد.

مراکز تجاری و بازارهای روز از جمله پرجاذبه ترین نقاط شهر محسوب می شوند و جایی هستند که معمولاً در بیشتر ساعات شبانه روز مشغول فعالیت اند. اختصاص فضاهای ویژه به این فعالیت، به نحوی که آسایش مردم در انتخاب و خرید کالا می شود، در نظر قرار می باشد. همواره در شرق و غرب عالم رواج داشته است. بازار، تیمچه، سرا، گذر از نوع محفوظ و سر پوشیده، و روز بازارها از نوع فضاها می باشد. در کشور ما تاریخی دیرینه دارند. عکس این نیز صادق است؛ به گونه ای که مراکز و واحدهای تجاری هرگز به جای خاص پسنده نگردند و هر جا که مردم خریداران بوده اند، آنها هم مستقر شدند.

مراکز تجاری و بازارهای روز از جمله پرجاذبه ترین نقاط شهر محسوب می شوند و جایی هستند که معمولاً در بیشتر ساعات شبانه روز مشغول فعالیت اند

پلان - محله - طرح منطقه اطراف کنگرود به واسطه

نکته دیگر استفاده آگاهانه و برنامه ریزی شده، خواه منون و مکتوب و خواه غیر مکتوب، از مراکز تجاری جهت بازسازی و رونق بخشی به سطوح آسیب پذیر شهر است. در این مرحله فعالیت و کاربری تجاری عملکردی فراتر از کارکرد خود، تأمین و عرضه کالاهای مورد نیاز، به عهده می گیرد و به عنوان وسیله ای برای حفظ و ارتقاء کیفیت کاربریهای مجاور به کار گرفته می شود. دولت ها و شهرداریها همواره به اهمیت و تأثیر گذاری مراکز تجاری واقف بوده و از این اهرم استفاده کرده اند. افزایش قیمت زمین، هدایت جهت توسعه شهر، استفاده بهینه از فضاهای خالی داخل شهر، بازسازی آراضی از رونق افتاده و بسا اهداف دیگر با کاربرد همین اهرم میسر شده اند.

این مقاله از منبع زیر ترجمه شده است:
Alexander Garvin, The American City, What Works, What Doesn't, McGraw-Hill Publishers, 1995, PP101-119.

بهره گیری از کلابی کاربری تجاری برای رونق بخشیدن به شهر امری درست و هوشیارانه است. اما نکته ای که در مقاله به آن توجه شده، این است که نباید این کلابهای از رونق افتادن بخش دیگری از شهر صورت گیرد. توجه داشته باشیم که در شرایط رقابت اقتصادی (نسبی) حمایت شهر از پرها با دولت از طریق زمین و اعطای تسهیلات به بخش خاصی از شهر، گندی و کساد بخشهای دیگری را موجب خواهد شد. گرچه حتی در این حالت نیز می توان به استفاده بیشتر و بهینه از تسهیلات و تسهیلات شهری بلا استفاده مانده به عنوان راهبردی اشاره کرد اما هدف اصلی باید از نقاد کل شهر، ایجاد مشاغل تازه، استفاده از فرصتهای مناسب و بیشتر وقت شهر در تصانی فضاهای آن باشد. با چنین دید فراگیر و برنامه ریزی متناسب با آنی است که رشد پیوسته اقتصاد شهر و مرزبندی اجتماعی آن حفظ خواهد شد.

موضوع دیگری که جای توجه دارد روشهای تأمین مالی است. نمونه های تشریح شده در این مقاله نشان می دهد که معمولاً شهر دار بهیچا قدر به اجرای چنین پروژه هایی به طور مستقل نیستند و تأمین مالی همیشه به عنوان نوعی مشکل مطرح بوده است. این مشکل با استفاده از تسهیلات بانکی و مؤسسات اعتباری و مشارکت دانش شرکتها و اشخاص حقوقی و حقیقی علاقه مند حل شدن است. طبیعی است که نمایان مراکز عالی و سایر سرمایه گذاران بدون اطمینان و بهره نسبت به بازگشت سرمایه، به اقدام عملی منجر نخواهد شد. عوامل متعددی در موفقیت مراکز خرید دخالت دارند که برخی از مهم ترین آنها را به شرح زیر می توان برشمرد:

- ۱- انتخاب صحیح و سنجیده محل پروژه
- ۲- دسترسی به شرایط و بزرگراههای شهری
- ۳- سنجش عواقب و فواید ناشی از اجرای پروژه و تأثیر آن بر سایر مراکز تجاری
- ۴- پیشگیری از رکود در سایر مراکز تجاری با اعمال تسهیلات برنامه های
- ۵- ایجاد تحرک و نشاط در بخشهای از شهر که در غیر ساعات اداری فعالیت ندارند
- ۶- تأمین بار کینگ و تسهیلات برنامه ریزی مشتری و کلابی
- ۷- جذب فروشگاههای بزرگ و زنجیره های جهت استقرار در مجموعه
- ۸- جذب فروشگاههای مغازه های کوچک که عرضه کننده محصولات شناخته شده و معتبر باشند
- ۹- رعایت نوع در بخشهای خرید و فروش، برای تأمین هر چه کامل تر نیازهای مصرف کنندگان
- ۱۰- انتخاب طرح معماری زیبا و متناسب با محیط اطراف
- ۱۱- گردش آرایش مجموعه متنوعی از فعالیت های مکمل خرید و جذب برای مشتریانی
- ۱۲- مطالعه جامع شرایط بازار، و به خصوص گرانشها و فعالیت مصرف کنندگان
- ۱۳- برنامه ریزی مالی و اجرایی حساب شده، به نحوی که تأخیر در اجرای پروژه بازده اقتصادی آن را مختل نسازد

سیاستهای زیست محیطی شهرداری ماریسی

مرکز تحقیقات شهرداری ماریسی
ترجمه و تلخیص: مینو موسوی

در چارچوب تلاش برای ایجاد توسعه پایدار و هماهنگ در شهر ماریسی، شهرداری سیاستهای اجرایی خود را به نحوی برنامه ریزی کرده است که تمام موارد لازم و مناسب برای حفظ محیط زیست در آن جای گرفته باشد. از آن جمله می توان به طرحهای زیر که در سالهای اخیر به اجرا درآمده اند اشاره کرد:

- طرح همبستگی ماریسی 2015، سیاستهای اجتماعی شهر، طرح ماریسی - مشاغل، توسعه اقتصادی ماریسی (کلان شهر)، طرح جایجایی شهری، طرح مدیریت حمل و نقل با ایجاد چشم اندازهای دیدنی، طرح کاربری اراضی. آنچه در پی می آید، ابعاد سیاستهای زیست محیطی شهرداری ماریسی را تشریح می کند.

زمانی رونبرو شده است. برای اجرای این سیاستها، قراردادی به امضای آژانس آبهای مدیترانه ای ژن رسید و ۶۰ میلیون فرانک برای کمک به اجرای طرح مدیریت سالم سازی آنها اختصاص یافته. ایجاد ایستگاه تصفیه بیولوژیکی نیز جزء مواردی است که باید به آن اشاره کرد.

- سیاست توسعه فضاهای سبز: وظایف شهرداری ماریسی تنها شامل ایجاد پارکهای بزرگ نیست، بلکه تولید گیاه و درخت در تمام شهر نیز هست که نتیجه آن ایجاد تازو بودی سبز در شهر است. هر بار که فضای سبزی ایجاد می شود، طبیعت توسعه می یابد و کیفیت زندگی بالای می رود. در شهر ماریسی که از حیث مساحت (۲۴ هزار هکتار) دوازدهمین شهر فرانسه محسوب می شود، سیاستهای خاصی برای حمایت از فضاهای طبیعی شهر و ۹ هزار هکتار فضای طبیعی اطراف شهر، وجود دارد. قسمتی از این فضاها در کنار دریا قرار گرفته اند و نقش اساسی در کیفیت زندگی شهری اهالی ماریسی دارند و در واقع امکان تفریح و ورزش را برای شهروندان ایجاد می کنند. شهر ماریسی روشهای اصولی - با تضمین مالی - را به مرحله اجرا در آورده است تا این گونه فضاها در مقابل آتش سوزیهای احتمالی حفظ شوند. در طرحهای کاربری اراضی نیز حمایت از این فضاها مدنظر قرار گرفته است.

کیفیت زندگی اهالی ماریسی در درازمدت تضمین شده است. بر شماری سیاستهای بخشی این باور را می رساند که اکثر اوقاتهایی که نقشی اساسی و حیاتی دارند در شهر ماریسی یکی پس از دیگری و سال به سال تأسیس می شوند. این امر به تنهایی برای تضمین سلامت و حفظ آن کافی نیست. شهر ماریسی برای بهبود کیفیت زندگی و رشد هماهنگ، روشهای خاصی را در پیش گرفته

عملکردی شهرداری ماریسی گواهی است بر سیاستهای اجرایی در مورد طرحهای اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی در آینده. تمام فعالیتهایی که در شهر به مرحله اجرا در می آید باید به نحوی باشند که در اثناء توسعه پایدار و متعادل در شهر سهیم باشند و برای ایجاد روند صحیح توسعه اقتصادی، باید شهر، شهری دیدنی باشد و قابلیتهای لازم را برای زندگی شهروندان داشته باشد. از جنبه اجتماعی نیز باید در از بین بردن نابرابریهای اجتماعی گامی مؤثر برداشته. شهر ماریسی راهحلهایی اساسی و منطقی را در مورد برخی از مشکلات که سالیان متمادی بدون راه حل مانده بودند پیدا کرده است، که در دنباله به اساسی ترین آنها اشاره می شود:

- ساماندهی کارکردی سرزمین در راستای طرح همبستگی، که خط مشی توسعه پایدار در آینده را بنا حفظ محیط زیست، مشخص می کند. این طرح در محتوا اختلافاتی را به دنبال داشته است. باید تمایزی میان برنامه ها و نحوه عملکرد قائل شد تا جایگاه مدیریت آمایش سرزمین شهر با حفظ موقعیت کلان شهر بودن، رعایت شود.

- سیاستهای اجرایی شهرداری ماریسی در مورد زباله: سیاستهای شهرداری در این زمینه، سیاستهای بخشی و پیوسته است که میان روشهای مؤثر ضروری تعادل برقرار سازد و معیارهای پیشگیری کننده ای را پیش بینی کند که بر اساس آنها شهروندان خود را در مقابل عملکردهای مربوط به تولید و بازیافت زباله ها مسئول بدانند. سیاستهای اجرایی در مورد آنها نیز با تحولی

سیاست توسعه فضاهای سبز شهرداری ماری تنها شامل ایجاد پارکهای بزرگ نیست، بلکه تولید گیاه و درخت در تمام شهر نیز هست که نتیجه آن ایجاد تاروپودی سبز در شهر است

تأمین سلامت و بهداشت بندر تفریحی ماری، پاکسازی دریادری قسمتهای نزدیک به ساحل، ایجاد تجهیزات ویژه برای لنگرگاههای قایقهای تفریحی در کنار دریا مواردی است که شهرداری در این شهر به اجرا درآورده است تا از تخریب و خسارت در بعضی از قسمتها که با تهدید بیشتری روبرو هستند، کاسته شود

شهرداری ماری برای اجرای سیاستهای خود در زمینه محیط زیست، برخی اقدامات آموزشی را تدارک دیده است. یکی از این موارد برگزاری کنکور عقاید و آرای شهروندان در مورد محیط زیست، تحت عنوان «نیاز به محیط زیست» است

این باور را برای اقتصاددانان به وجود می آورد که اموال امروز ارزش بیشتری از اموال قرینها دارند. مشکل اساسی در این است که ما دیگر نمی توانیم مقروض طبیعت باشیم زیرا پتانسیل زمین محدود است و برخی خسارات جبران ناپذیرند. اگر ما امروز از منابعی که زمین دیگر نمی تواند آنها را تولید کند بیش از حد استفاده کنیم، فردا هیچ امکانی برای احیای مجدد آنها نخواهیم داشت.

یوم شناسی شهری در خدمت توسعه شهری: شهر ماری سیستمی دارد که از آب، هوا و انرژی تغذیه می شود و کم و بیش از زباله ها مجدداً استفاده می کند. باید این اکوسیستم مورد توجه قرار گیرد تا درهایی جدید به روی «توسعه پایدار» گشوده شود. آلودگی هوا، از انرژی مصرف شده در حمل و نقل، صنعت، شوفاژهای ساختمانها و جز اینها به وجود می آید با انجام مطالعات گسترده می توان به این نتیجه رسید که آلودگی شهر، با تأثیری که بر بهداشت و سلامت محیط زیست و ساختمانها دارد، بر کیفیت زندگی اثری نامطلوب می گذارد. راه حل های موجود هم کاملاً با مشکلات تطابق ندارند. بر خورد هرچه مسئولان، با مقوله «تفکیک» باید یکی از اهداف اساسی طرح جابجایی شهرها باشد. زیرا امواال آلوده کننده هوا در حال افزایش است. به عنوان مثال، آمایش بیست های دوچرخه سواری در اکثر پروژه های بزرگ «آمایش راه های ارتباطی» بر نامه ریزی شده است. به دوچرخه سواری، به عنوان روشی برای جابجایی در شهر، و وسایلهای برای تفریح و ورزش، جایگاه خاصی داده شده است. ایجاد تجهیزات ویژه در پارکینگ اتومبیل شهرداریها با وسایل نقلیه خاص (وسایل نقلیه الکتریکی یا گازی) تا حد زیادی آغاز شده و شهر ماری نیز همین روش را در مورد وسایل نقلیه عمومی که شبکه آنها در حال گسترش است به کار برده است.

است. دیگر دوران حل هر مشکل با روشی مستقل، به پایان رسیده است. امروزه می توان سیاستهای اجرایی را در کنار یکدیگر قرار داد و تلفیق کرد. این روش موفقیت آمیز بوده و همچنان نیز در حال هرچه بهینه تر شدن است. این سیاستها باید در طرجهای بزرگ هم به اجرا درآیند و همه آنها باید در کنار هم قرار گیرند.

ایجاد فضاهای سبز بیشتر، در صورتی که روش تقسیم صحیح آن را ندانیم، چه سودی دارد؟ چرا باید راههای ارتباطی را مجهز کرده در حالی که شهر حکم شهری مرده را دارد؟

تحلیل های زیست محیطی باید پاسخهایی اصولی و اساسی را برای مشکلات و مسائل شهری پیدا کند و تنها جنبه ظاهری نداشته باشند. مبالغه روشی است برای تقسیم توسعه ای که برای همگان آسایش و رفاه اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی را به همراه داشته باشد، بدون اینکه تعادل میان سیستمهای اقتصادی، اجتماعی (که همگی به آنها وابسته ایم) دچار مخاطره شود.

این همان هدف اصلی «توسعه پایدار» است که در لوچ تفکرات جهانی ریو در سال ۱۹۹۲ بود و در کنفرانسهای مربوط به «ایجاد شهرهای پایدار» مورد توجه خاص قرار گرفت. هنگامی که سنت آگزویری این جمله معروف خود را نوشت: «ما زمین را از اجدادمان به ارث نبردیم، بلکه آنها را از کودکان خود قرض گرفته ایم»، شک نداشت که تفکر او اقتصاد جهانی را متحول خواهد ساخت، زیرا حقیقتاً انقلاب فرهنگی بود که در طی چند دهه اخیر با توجه به تصورات موجود در مورد یوم شناسی شهری، افکار را به این سمت و سو تغییر داد:

باید از حقوق نسلهای آینده دفاع کرد؛ آسایش آینده به اندازه آسایش امروز ما با ارزش است. این اصل تمام نظریه های اقتصادی چند قرن اخیر مبتنی بر نظریه رشد نامحدود را رد می کند. این تفکر

خواهد شد. بدین ترتیب توسعه پایدار با عبور از تور یست به سمت اکو - تور یست همراه خواهد بود. تجدید حیات فضاهای تخریب شده به ویژه در قسمت شمالی شهر، باعث شده است که دروازه‌های شهری تا حد زیادی به روی دریاها گشوده شود.

شهر داری «ارسی برای اجرای سیاستهای خود در زمینه محیط زیست، برخی اقدامات آموزشی را تدارک دیده است. یکی از این موارد برگزاری کنکور عقاید و آرای شهروندان در مورد محیط زیست، تحت عنوان «نیاز به محیط زیست» است. هر شخصی می‌تواند برای سهیم بودن در بهبود کیفیت زندگی در ماری و محیط زیست فعالیت‌های شهر داری را بر اساس نوآوری‌های محلی افزایش و توسعه دهد. بیایید ناهای مان را با محیط زیست قسمت کنیم. این پیشنهادی است که شهر داری ماری از ابتدای سال ۲۰۰۰ تحت عنوان کنکور عقاید به شهروندان ارائه داده است. در این میان از پروژه‌هایی استقبال می‌شود که امکان بسج

شهر ماری همچنین میزازه گسترده‌ای را بر ضد سرو صدا در شهر آغاز کرده است. این سرو صدا شامل سرو صدای عبور و مرور اتومبیلها، هواپیماها، تجهیزات مربوط به نگهداری پارکها، و سه چرخه‌های الکتریکی است. برای این امر سرمایه گذاری در خور توجهی (۲۰ میلیون فرانک) صورت پذیرفته است. بدین ترتیب این امکان به وجود آمده است که اهالی ماری ماشینهای شخصی خود را گه بزین مصرف می‌کنند، کنار بگذارند و از روشهای دیگری برای جابجایی در شهر استفاده کنند. شهر ماری می‌خواهد آلودگی هوا را کاهش دهد. کیفیت زندگی را ارتقا بخشد و از ازدحام و سرو صدا در راههای عبور و مرور بکاهد.

دیگر عنصر حیاتی برای زندگی «آب» است. اگر تمام دنیا می‌گویند که ماری از نظر منابع آب دچار کمبود نیست، بدین دلیل است که کانال ماری در قرن نوزدهم در این شهر ساخته شد. امروزه ما باید روشهای اکتشافی را بیشتر مورد توجه قرار دهیم. در

شهر داری ماری تجهیزاتی را برای آموزش کودکان و آشنایی آنها با محیط زیست و طبیعت به وجود آورده است. ایجاد مزارع آموزشی، خانه‌های بیلاقی در دل طبیعت، مراکز آموزش دریایی از آن جمله‌اند. در این مکانها حس مسئولیت در کودکان به وجود می‌آید و اینان با عملکردهای مفید در مورد زباله‌های خانگی آشنا می‌شوند. تقویت احساس کودکان نسبت به محیط زیست، این امکان را به آنها می‌دهد که با مسئولیت‌های شخصی خود بهتر آشنا شوند تا نقش خود را در آینده به عنوان شهروندان کوچک بر عهده گیرند.

در تمام محله‌های شهر ماری، نوجوانان دبیرستانی یا بازوبندهای آبی زباله‌ها و کاغذها را در این شهر بسته‌بندی می‌کنند.

تمام کسانی را که خواستار تسریع و سهولت و توسعه فعالیت‌های زیست محیطی اند، فراهم می‌آورند. این پروژه‌ها نیازهای مختلف زیست محیطی را پاسخ می‌گویند. پروژه‌های مذکور از کمکهای مالی شهر ماری بهره‌مند خواهند شد. پروژه‌های مورد بحث باید در چهار چوب و زمینه‌های مختلف زیست محیطی باشند: کیفیت زندگی و فضاهای شهری، پاکیزگی محله‌ها، عملکردهای مربوط به زباله‌ها، فضاهای سبز و میراث فرهنگی گیاهان شهر، آمیبه‌های صوتی، جابجایی در شهر و ایجاد ایستگاه، کیفیت هوا، فضاهای طبیعی، بستر دریا، کناره دریاها، عملکردهای مربوط به شبکه‌های شهر و تقایر آنها.

این پروژه‌ها همچنین باید دارای گزایندهای اجتماعی و اقتصادی باشند و اهداف زیر در آنها لحاظ شده باشد: برقراری روابط اجتماعی، بحث و گفتگو، دعوت برای حمایت از محیط زیست، سهولت مشارکت ساکنان در فعالیت‌های محلی، مشارکت در

آب و هوای سخت مدیریت‌های ماری، همراه با تورانهای طولانی رسوب، آب قطعاً در بهبود تولید گیاهان مؤثر است. می‌توان سیاستهای اجرایی در مورد «هوا» را برای استفاده صحیح از آب نیز به کنار برد. حفظ محیط‌های دریایی و محیط‌های آبی بر اساس سیاست اجرایی آنها، همچنین گردشگری و اقتصاد، مورد توجه خاص قرار گرفته است.

تأمین سلامت و بهداشت بتدریج تفریحی ماری، پاکسازی دریا در قسمتهای نزدیک به ساحل، ایجاد تجهیزات ویژه برای نگهداری قایقهای تفریحی در کنار دریا مواردی است که شهر داری در این شهر به اجرا در آورده است تا از تخریب و خسارت در بعضی از قسمتها که با تهدید بیشتری روبرو هستند، کاسته شود. ایجاد سخره‌های آبی مصنوعی و غنی کردن بستر در برخی مناطق باعث بهبود ماهگیری و تفریحات کنار دریا می‌شود و جابجایی مسافران در برخی از قسمتها که آمد و شد بیشتری دارند، آسان تر

برقراری حلقه اتصال میان جوانان یا جذب مجدد آنها به بازار کار، مشارکت در امر آموزش جوانان در مراکز آموزش شهروندی و جز آن، زیباسازی شهر، رسیدگی به فضاهایی که بر اثر توسعه بی‌رویه رها شده‌اند، ارتقاء روشهای اصولی برای کاربری و مالکیت فضاهای شهری، کاهش آلودگی‌های تبلیغاتی و دیوار نوشته‌های غیراخلاقی، گلکاری کردن محله‌ها، ایجاد سکنهای دیدنی در محله‌ها، استفاده صحیح از سطوحهای زیاده‌خیز خیابان، رعایت اصولی تجمع گروهی، مسئولیت‌پذیری صاحبان سگها و گربه‌ها در مسئله ایجاد آلودگی در خیابان، فعالیتهای گروهی مردم برای پاکیزگی محله‌ها، مشارکت در تفکیک زباله‌های خانگی، بازیافت زباله‌های مختلف، تولید کود، مرمت باغها، توسعه باغهای خانوادگی، رعایت آرامش همسایه‌ها و میزبانان با سروصدای محدود کردن استفاده از ماشینهای شخصی، کاهش نیاز برای جایگاههای در شهر، و مانند اینها.

تعریف کلی زباله‌ها، مشخص کردن طبقه‌بندی زباله‌ها، نشان دادن عملی روش صحیح استفاده از سطوحهای زیاده آموزشی و معرفی مراحل بازیافت زباله‌ها با استفاده از روشهای تصویری، از جمله مواردی است که به کودکان ماریسی آموزش داده می‌شوند

مورد دیگر آموزش و تحصیل در محیط زیست است. شهرداری ماریسی تجهیزاتی را برای آموزش کودکان و آشنایی آنها با محیط زیست و طبیعت به وجود آورده است. ایجاد مزارع آموزشی، خانه‌های بی‌سالی در دل طبیعت، مراکز آموزش دریایی از آن جمله‌اند. در این مکانها حس مسئولیت در کودکان به وجود می‌آید و آنان با عملکردهای مفید در مورد زباله‌های خانگی آشنا می‌شوند. تقویت احساس کودکان نسبت به محیط زیست، این امکان را به آنها می‌دهد که با مسئولیتهای شخصی خود بهتر آشنا شوند تا نقش خود را در آینده به عنوان شهروندان کوچک بر عهده گیرند. آنچه در این آموزشها مورد توجه قرار می‌گیرد، عبارت است از: کشف طبیعت و رازهای آن برای دوست داشتن و احترام گذاشتن به طبیعت، تقویت حساسیت و کنجکاوی کودکان نسبت به محیط زیست و غوطه‌ور شدن در دل طبیعت، درک صحیح از طبیعت برای درست رفتار کردن و مسئولیت‌پذیری آنها، ایجاد نگاه تازه و انگیزه

منبع:
www.Mairie de Marseille

سوال کردن در مورد محیط زندگی روزمره برای کودکان، طبیعت و محیط زیست به آنها کمک می‌کند که مشکلات خود را بهتر بشناسند و رفتارهای شان را تصحیح کنند.

در مراکز آموزش دریایی، کودکان با محیط‌های دریایی، میراث فرهنگی دریایی ماریسی و مدیترانه آشنا می‌شوند. در این مراکز شناخت موجودات دریایی و بنادر ماهیگیری، شناخت آبزیان، دیدار از موزه‌ها، آکواریوم‌ها، ایستگاههای تصفیه آب و نظایر اینها آموزش داده می‌شود. ارتباط میان موجودات زنده چرخه‌های آب، استفاده صحیح از آب شناخت ارتباط میان انسان و دریا و تاریخ و میراث فرهنگی دریای نتایج کاربردی آموزش در این مراکز محسوب می‌شود. کودکان با مشاهده حیوانات و گیاهان از نزدیک، خود را در مقابل محیط زیستشان مسئول می‌دانند. در حلقه‌های بی‌سالی در دل طبیعت به کودکان باغی، سبزیکاری، شناخت انواع گیاهان، آشنایی با کشاورزی، انرژیهای تجدیدپذیری و مطالعه محیط‌های مختلف (آبگیرها، برکه‌ها و پرچین‌ها) آموزش داده می‌شود.

یکی از اصول توسعه پایدار، بهبود مشارکت میان قدرتهای محلی و مردم است. این امر شرایطی را ایجاد می‌کند تا شهرها نقش خود را در ساختن جامعه فردا به معنای کامل بر عهده بگیرند. مشارکت دائمی با مردم باید بر نامریزی شده باشد تا راه‌حلهای موجود در مورد مسائل مهم محیط زیست بهتر پیش برود.

پسرای کمک به شناخت و تصمیم‌گیریهای فردی، هر شخص باید دارای اطلاعات بیشتر و بهتری باشد و نسبت به واقعیت‌های موجود حساس باشد. باید به ویژه در افراد جوان تر، شایستگی‌ها و شرایط لازم برای مسئولیت‌پذیری در مورد محیط زیست تقویت شود.

مشکل آینده‌زباله‌ها از دیگر مسائل عمده زیست محیطی به شمار می‌رود. تفکیک زباله‌های خانگی و دسته‌بندی آنها، در سال ۱۹۹۹، خانه به خانه در محله سیزدهم ماریسی انجام شد. چند سالی است که در تمام محله‌های شهر ماریسی، نوجوانان دبیرستانی با سازوکارهای آبی زباله‌ها و کاغذها را در این شهر دسته‌بندی می‌کنند. کودکان هم در این مورد خاص، با آموزشی که به آنها داده شده است، در تقویت اطلاعات خانواده سهم هستند. در این زمینه، برنامه‌های اجرایی در شهر ماریسی به اجرا درآمده است. بدین ترتیب، کودکان دیگر به سمت تخریب سوق داده نمی‌شوند بلکه بازیافت صحیح زباله، اسراف نکردن، استفاده کمتر و بهتر را می‌آموزند. تعریف کلی زباله‌ها، مشخص کردن طبقه‌بندی زباله‌ها، نشان دادن عملی روش صحیح استفاده از سطوحهای زیاده آموزشی و معرفی مراحل بازیافت زباله‌ها با استفاده از روشهای تصویری، از جمله مواردی است که به کودکان ماریسی آموزش داده می‌شوند.

بررسی مشکلات مناطق و زباله‌ها، بر نامریزی دقیق و یافتن راه‌حلهایی که باعث بهبود روابط انسان با محیط زیست اطرافش می‌شود، از جمله موارد اجرایی برای حفظ محیط زیست در شهر ماریسی است.

این شهر در حفظ محیط زیست و بهبود کیفیت زندگی تا حد زیادی موفق بوده و سیاستهای اجرایی شهرداری در این زمینه با حمایت و پشتیبانی لازم از طرف مردم همراه بوده است. این گونه است که شهر ماریسی، به شهری متنوع در زمینه محیط زیست بدل گردیده است.

بیانیه اروپایی حقوق شهری

صلاح الدین بیلدرم، آن دوین، سنک تیکیز

ترجمه: حسین ایمانی جاجرمی

شهر هنگامی از ساختارهای کالبدی اجری و سیمانی فراتر می‌رود و هویت واقعی خود را می‌یابد که از شهروندان (Citizens) تشکیل شود. شهروند فردی است دارای حقوقی همچون حق حاکمیت، آزادی بیان و مشارکت. از این رو شهر سنگ بنای یک جامعه مردم‌سالار نیز هست، زیرا حقوق اساسی یک ملت هنگامی جنید عملی به خود می‌گیرد که در مراکز زیستی انسانی اعمال شود. شهر به این معنا تمامی سکونتگاهها با اسامی رایجشان - مانند شهر، شهرک و روستا - را در بر می‌گیرد و تمایزی میان آنها، جز از نظر برخی معیارهای کالبدی و فنی، باقی نمی‌ماند. با مطرح شدن موضوعاتی مانند «توسعه اجتماعی» و «دموکراسی محلی» در دستور کار سازمانهای بین‌المللی مانند سازمان ملل متحد، تبیین حقوق شهروندان در زمره مسائل اساسی قلمداد شده است. با توجه به تحولات معاصر کشور از جمله طرح بحث «جامعه مدنی» از سوی رئیس‌جمهور و استقبال مطلوب از این آرمان، از آنجا که حقوق شهری در تحقق جامعه مدنی جایگاه مهمی دارد، تبیین این مفهوم و ابعاد آن از جمله وظایف پژوهشگران و نویسندگانی است که در این عرصه قلم می‌زنند. روشن ساختن فضای مفهومی و شاخص‌های حقوق شهری، سیاستمداران و افکار عمومی را متوجه الزامات و حدود تحقق آرمانهایی همچون «جامعه مدنی» خواهد ساخت. در این جهت، بهره‌گیری از تجربیات و یافته‌های جوامع دیگر نیز ضروری است. به این منظور، و با هدف آگاهی خوانندگان از یک نمونه رسمی از حقوق شهری، بیانیه اروپایی حقوق شهری (European Declaration of Urban Rights) به فارسی برگردانده شده است. این بیانیه برگرفته از منشور شهری اروپایی (European Urban Charter) است که «کنفرانس دائمی حاکمیت‌های محلی و منطقه‌ای اروپا» (CLRAE) آن را در ۱۸ مارس ۱۹۹۲ طی جلسه‌ای رسمی در استراسبورگ، پذیرفته است.

توجه شود که اعمال حقوقی که در پی ذکر می‌گردد، می‌باید بر پایه اتفاق نظر و شهروندی مسئولانه باشد، که خود مستلزم پذیرش برابر وظایف است. شهروندان شهرهای اروپایی باید از این حقوق بهره‌مند باشند:

۱. امنیت - شهری امن و ایمن و تا حد امکان عاری از جرم، بزهکاری و خشونت؛
۲. محیط زیستی پاکیزه و سالم - محیط زیستی عاری از آلودگی هوا، صدا، آب و زمین و حافظ طبیعت و منابع طبیعی؛
۳. اشتغال - امکانات اشتغال مناسب، شرکت در توسعه اقتصادی و موفقیت که موجب استقلال مالی شخصی شود؛
۴. مسکن - موجودی مناسب و توانایی مالی خرید مسکن آبرومند، تضمین حریم شخصی و آسایش؛
۵. تحرک - حرکت بی مانع و آزادی سفر، تعادلی سازگار میان تمامی استفاده‌کنندگان از خیابانها شامل حمل و نقل عمومی، خودروهای شخصی، پیاده‌روندگان و

دو چرخه سواران؛

۶. سلامتی - محیط و تسهیلاتی که سبب سلامت بدن و روان شود؛

۷. ورزش و تفریحات - دسترسی تمامی افراد، بدون توجه به سن، توانایی و درآمد به شمار گسترده تسهیلات ورزشی و تفریحی؛

۸. فرهنگ - دسترسی به شمار گسترده‌ای از فعالیتها و پیشه‌های فرهنگی و خلاق و شرکت در آنها؛

۹. اتحاد چند فرهنگی - جایی که اجتماعاتی با پیشینه‌های قومی فرهنگی و مذهبی مختلف همزیستی صلح‌آمیز دارند؛

۱۰. معماری و محیطهای کالبدی با کیفیت مناسب - شکل کالبدی رضایت بخش که از طریق معماری معاصر با کیفیت عالی و حفظ و بهبود مؤثر میراث بنایی تاریخی

این مقاله از منبع زیر ترجمه شده است:
Seishattin Yildirim, Alan Duben and Cenk Tikiz (ed),
Strengthening Local Government and Democracy, Case Studies, IULA-EMME, 1993, PP. 227-229.

حاصل آمده باشد:

۱۱. موازنه کار کردها - جایی که زندگی، کار، سفر و بی‌گیری فعالیت‌های اجتماعی تا حد امکان پیوند نزدیکی با یکدیگر یابند؛

۱۲. مشارکت - در ساختارهای دموکراتیک کثرت‌گرا و در مدیریت شهری که مشخصه‌اش همکاری میان تمامی شرکت‌کنندگان متعدد است، [بهره‌مندی] از اصل یارانه و کمک، اطلاعات و آزادی از مقررات زائد؛

۱۳. توسعه اقتصادی - حاکمیت محلی، به شیوه‌ای معین و روشنگرانه مسئولیت ایجاد (مستقیم یا غیرمستقیم) رشد اقتصادی را بر عهده می‌گیرد؛

۱۴. توسعه پایدار - جایی که حاکمیت‌های محلی می‌کوشند تا تطابق توسعه اقتصادی و حفاظت از محیط زیست را به دست آورند؛

۱۵. خدمات و کالاهای - شمار وسیعی از خدمات و کالاهای در دسترس، با کیفیت مناسب که به وسیله حاکمیت محلی، بخش خصوصی یا شرکای بین این دو فراهم شده است؛

۱۶. ثروت و منابع طبیعی - مدیریت و حسن اداره منابع و دارایی‌های محلی به وسیله حاکمیت محلی به شیوه‌ای عقلانی، دقیق، مؤثر و مساوات‌طلبانه به نفع تمامی شهروندان؛

۱۷. کمال فردی - شرایط [و موقعیت] شهری که موجب دستیابی به خوشبختی شخصی و رشد اجتماعی، فرهنگی، اخلاقی و معنوی فرد شوند؛

۱۸. همکاری بین شهری - که بر اساس آن شهروندان حق مشارکت مستقیم در روابط بین‌المللی اجتماع‌شان را دارند و به این امر ترغیب نیز می‌شوند؛

۱۹. سازوکارها و ساختارهای مالی - تواناسازی حاکمیت‌های محلی به یافتن منابع مالی ضروری برای اعمال حقوقی که در این بیانیه تعریف شده است؛

۲۰. برابری - حاکمیت‌های محلی می‌کوشند و مراقب‌اند که تمامی شهروندان - بدون در نظرگیری جنسیت، سن، نژاد، اعتقادات، موقعیت اجتماعی، اقتصادی یا سیاسی و غلبه‌ماندگی جسمی یا روانی - از حقوق مذکور بهره‌مند گردند.

اداره کنندگان آن را با مشکلات گوناگونی مواجه ساخته است.

در لندن که از دیگر پایتختهای بزرگ اروپاست نیز نظیر این مشکل به گونه‌ای دیگر نمایان است. این شهر همیشه با ترافیک سنگین درگیر بوده است. رم نیز سابقه‌است که با مشکل مالی اداره بخشهایها مواجه است. تا جایی که بیم آن می‌رود که به دلیل تنگناهای مالی و

پایتختهای اروپایی، هر روز گران‌تر از دیروز

کلان شهرهای اروپایی، و خصوصاً پایتختهای آنها، همه ساله با مشکلات مالی شدیدی برای اداره شدن شان دست به گریبان‌اند.

بیشتر شهروندان اروپایی، پایتختها را برای سکونت انتخاب می‌کنند و در نتیجه شهرهایی مانند برلین، لندن، پاریس، مسکو، رم، آتن و نظایر اینها با جمعیت رو به افزایش خود همه روزه با کوهی از مشکلاتی چون ترافیک سنگین، حجم آلوده زیاده، کمبود مسکن و هزینه بالای

اقتصادی، ارتباط این پایتخت تاریخی در دهه ۹۰ میلادی با اروپا قطع شود لکن بانک مرکزی آن، این مشکل را با تزریق پول تا حدی برطرف ساخته است.

ترجمه: فرحناز نوبخت
منبع
DW, TV, Germany, Tagesshema,
2001.

زندگی دست و پنجه نرم می‌کنند. به عنوان نمونه، برلین با ۳/۵ میلیون نفر جمعیت، یکی از بزرگ‌ترین کلان شهرهای اروپاست که با نوع خاصی از یخچان، مالی روبه‌روست. تقسیم ۴۲ سانه کشور آلمان و به ویژه شهر برلین و اقتصاد تادریست حکام بر بخش شرقی،

سیستم گرمایش مرکزی در ساختمانها، انرژی زیادی برای فراهم کردن آب داغ مصرف می‌شود - بسیار سودمند می‌نماید. گفتنی است از آنجا که استفاده از این سیستم هزینه زیادی در بر دارد، Habitat در پی تسوین برنامه‌های برای اعطای تسهیلات اعتباری به تولید کنندگان و مصرف کنندگان این سیستم است.

این اجلاس همچنین قصد دارد برای تأمین برق وسایل زندگی همچون تلویزیون، یخچال و نظایر اینها، در کشورهای در حال توسعه سرمایه‌گذاری کند تا علاوه بر کاهش آلودگی هوا سطح رفاه زندگی مردم نیز افزایش یابد.

ترجمه: علی حرمانی دانا
منبع
Ron speakmeester & Edith Van Ewijk,
"Sustainable Life Styles 2000:
Emphasis on Solar Energy & Cycling,
Urban Age, Spring 2000, P. 28.

زمان طرحهای زیادی در این زمینه ارائه شد. یکی از این برنامه‌ها تشویق مردم به استفاده از منابع پایدار و کاهش مصرف انرژی در منازل است.

استفاده از دیگهای خورشیدی و نصب آنها در منازل، و همچنین تنظیم حرارت اتاقهای خانه، از جمله دیگر برنامه‌هایی است که در دستور کار اجلاس قرار دارد.

لازم به ذکر است که دیگهای خورشیدی، مخازن مسطحی هستند که از درون آنها لوله‌های فلزی سیاه رنگ باریکی می‌گذرد. آب داخل این لوله‌ها گرمای خورشید را جذب می‌کند و بدین طریق آب گرم منازل تأمین می‌شود.

دیگهای خورشیدی می‌توانند روزانه ۵۰ درصد از گرمای آب منازل را تأمین کنند. استفاده از این دیگها، به ویژه در کشورهایمانند هند - که به دلیل وجود

اجلاس سکونتگاههای انسانی - موسوم به Habitat - در بیست و یکمین جلسه خود استفاده از انرژی خورشیدی در شهرها را مورد تأکید قرار داد.

دیسرخانه این اجلاس، در برنامه‌ای موسوم به «شیوه زندگی در هزاره سوم»، دوراهنگار را سرلوحه خود قرار داده است که عبارتند از: ترویج استفاده از دوچرخه و تأکید بر مزیتهای اقتصادی آن، و صرفه جویی در مصرف انرژی و استفاده از انرژیهای فسیلی در حد بالایی است که این خود، هم باعث آلودگی هوا می‌شود و هم از نظر مالی به مصرف کنندگان فشار می‌آورد.

اجلاس مذکور با برگزاری یک نشست در ریونوژ آترو، توجه جهانیان را به مصرف صحیح انرژی جلب کرد و از آن

تأکید بر استفاده از انرژی خورشیدی در شهرها

همچنین نورپردازی فضای سبز ساختمانها و نماهای آجری مورد استفاده قرار می گیرند.

بیشتر فتهای اخیر در نورپردازی فلورسنت به دلیل دوام زیاد، در کاربریهایی نظیر نول ها و فرودگاهها نیز مقبولیت زیادی یافته است.

اسروزه در طراحی نورپردازی مناظر، تاکنون بر آن است که تاثیر روشنایی کاملاً عیان نباشد اما منبع آن دیده نشود. البته برای روشنایی چراغهای خیابان می بایست منابع روشنایی بر روی منله های عمودی قرار گیرند تا منابع از ورود آلودگیها به پیادهروها شوند. ناگفته نماند که ایجاد منابع بدین شکل، مقبولیت چندانی ندارد و به همین منظور ستونهای با قابلیت جابه جایی مکانیکی عرضه شده اند که سر ستونها با سیستم موتوری به داخل زمین فرو می روند و برای فعال شدن به هنگام شب نیز از یک تایمر و سلول حساس به نور استفاده می شود. این قبیل صحنه ها، یادآور داستانهای تخیلی ژول ورن است!

اسروزه روشنایی منظر به عنوان هنری شناخته شده است که می بایست هنگام یا زمان پیش برود، نه هر حال، همان گونه که سبزی گیاهان در طول سال تغییر می کند، روشنایی مناظر نیز می بایست تحول یابد و قواعد خشک آن کنار نهاده شوند.

ترجمه: فریدون پورزهر
منبع
Jake Woland & Daniel Winter Bottom,
City Lights, Landscape Architecture,
5/2000, PP. 92-95.

برای تشویق فعالیتهای سبزه نیستند، طراحی برای کاهش آلودگی نوری و کاستن از هزینه ها، به لامپها و اتوات کم ولتاژ رو آورده اند. بدین ترتیب تعداد منابع نوری بیشتر می شود و در همان حال شدت نور و ولتاژ مربوط به آن پایین می آید و در نتیجه روشنایی نرم و یکنواخت تری که با نورهای همجوار متجانس است حاصل می گردد.

مزیت دیگر نورهای کم ولتاژ این است که می توانند با حداقل ایجاد شوک الکتریکی و خطر اندک در مکانهای تجمع مردم مورد استفاده قرار گیرند.

در این خصوص صنعت ساخت لامپهای هالوژنی رشد فراوانی یافته است و انواع جابه های مضاعف فلزی، سرامیکی، سرامیکی قوسی و ولولهای برای نورپردازی ملایم به بازار آمده اند.

اکنون جابه های سرامیکی برای تأمین روشنایی یسرخ از بزرگراههای آمریکا و

نورپردازی منظر که تا جندی پیش کم اهمیت تلقی می شد، اکنون به عنوان موضوعی مهم سر بر آورده است.

اسروزه آلودگیهای نوری، بسیاری از شهرها و محیطهای آموزشی را به این سو هدایت کرده است که سیستمهای قدیمی خود را - به نفع طرحهای جدید، که بر واتمایی بهتر رنگ و دقت بصری تاکیست دارند - از رده خارج کنند.

زیبایی شناسی، شهرسازی و فن آوری از جمله عوامل پیش برنده انقلاب خاموش در نورپردازی اند. هم اکنون شیوهها و فنون نورپردازی به کمک صنعت هتلداری و گردشگری نیز آمده اند؛ و این به ویژه در شهرهایی که تلاش دارند تا فعالیتهای پیاده را در مراکز قدیمی و تاریخی خود احیا کنند، نمود بیشتری دارد.

از آنجا که نورهای درخشان و خیره کننده بر روی پایه های بلند الزاماً راهی

نورپردازی منظر، یک انقلاب خاموش

میبند - البته به صورتی نه چندان موفق - تفکیک می کنند.

تقریباً در تمام نقاط آلمان شرکتیهای تفکیک، زباله وجود دارند، که زباله های طبیعی، پلاستیکی و کامپوزیتهای اسقاطی را از هم جدا می کنند و مورد هنگامی را نیز از باز یافتن آنها نصیب خود می سازند.

این شرکتها صنایع بالایی را برای جداسازی و باز یافتن زباله ها هزینه می کنند و زباله های باز یافت شده را با سود مناسب به صنایع، مؤسسات و شرکتیهای فروشند. انسان حتی زباله های بسته بندی شده را نیز باز یافت می کنند و مورد استفاده قرار می دهند.

ترجمه: فرحان لویست
منبع
DW, TV, Germany, Tagesthema, 2001.

در امان مقررات و قوانین شدید و سختی در مورد زباله وجود دارد که بر طبق آن مردم موظفاند که زباله ها را، مطابق با دستور العملهای فنی و تخصصی، در مبدأ جدا کنند.

در این کشور سالانه ۳۰۰ میلیون تن زباله تولید می شود که ۳۰ میلیون تن آن را زباله های خانگی، ۱۲ میلیون تن را زباله های طبیعی و ۷/۵ میلیون تن را زباله های بسته بندی شده، شیشه و کاغذ و مابقی را زباله های بی ارزش تشکیل می دهند. اینها در محلهای بزرگ جمع آوری زباله دفن می گردند و یا به شرکتیهای مسئول سوزاندن زباله تحویل داده می شوند.

بطوری، قونلی کسرو و کاغذ از جمله زباله های هستند که خود مردم آنها را در

آلمانی ها پیشرو در بازیافت زباله

پاریسی ها خطوط تراموا را گسترش می دهند

مسئولان شهر پاریس در دسامبر ۲۰۰۱، با تصویب طرح گسترش خطوط تراموا، بران شده اند تا در چارچوب کاهش استفاده از اتومبیل شخصی، بهینه سازی حمل و نقل عمومی و ترویج دوچرخه سواری، به افزایش کیفیت هوای پاریس کمک کنند. خطوط مورد نظر قرار است در امتداد کناره ساحلی و در مسیر کمربند سبز

تجربه پارک سازی در بزرگراه های امریکا

به منظور رفع گاستیها و نارساییهای ناشی از ساخت بزرگراه در امریکا، در دو ایالت و در جوار دو شاهراه پارکهای ساخته شده است که نتایج متمایزی را پیش رو قرار می دهند. طرح ساخت پارک در کنار بزرگراه از آنجا ناشی می شود که تاکید بر حرکت هر چه سریع تر وسایط نقلیه متحرک به آلودگی هوای مناطق اطراف و اختلال در عبور و مرور عمومی گردیده است. بدین ترتیب، گام نخست برای جبران این گونه گاستیها برداشته شده است.

این پارک به منظور چهار گوش، بین یک ساختمان بلند آذاری و برجهای مسکونی واقع شده و یکی از شلوغ ترین بازارهای ایالت نیز با فاصله ای اندک از آن قرار گرفته است.

لیکن به رغم وجود مراکز پر جمعیت در جوار پارک مذکور، تقریباً روح جنگلی ترسناک بر آن حاکم است؛ زیرا درختان پارک که به صورت متراکم و متمرکز کاشته شده بودند، انقدر رشد کردند که اندک اندک جلوی عبور نور خورشید را گرفتند.

به همین دلیل این پارک رفته رفته شهرت بدی پیدا کرد و کمتر مورد توجه مردم قرار گرفت. سپس خلوت شدن

پاریس باشد. مطالعات گسترده ای در اجرای این پروژه صورت گرفته است تا سازماندهی آن به طور اصولی انجام شود و ساکنان حومه شهر بتوانند به راحتی از آن استفاده کنند. در این مطالعات به موفقیت محله ها و مکانهای تجاری اهمیت داده شده است تا دسترسی مردم به این وسیله حمل و نقل عمومی به سهولت امکان پذیر باشد.

بهره برداری از این تراموا در سال ۲۰۰۶ میلادی صورت خواهد گرفت و مطالعات مربوط به آن با هزینه ای حدود ۱۲۱۵ میلیون فرانک انجام می شود.

مطالعات اولیه اجرای این مسیر با بررسی وضعیت تجهیزات، فعالیت های ساحلی، پروژه های در دست اجرای مسیر، راههای از بیاطلی، تراکم جمعیت و وضعیت کشتزارهای اطراف مسیر دنبال شده است.

اهداف این تحقیقات عمدتاً عبارتند از: ایجاد هویتی نو برای بولوارهای اطراف مسیر تراموا، تأمین امنیت بیشتر

شهر و نندان در مسیرهای عبور پیاده و دوچرخه سوار، بهبود روشهای حمل و نقل عمومی، تأمین نیاز ساکنان حومه پاریس، بهبود وضعیت فضای سبز و کیفیت هوا. همچنین پیش بینی شده است که در اطراف مسیر تراموای مذکور، بیستهای دوچرخه سواری و کشتزارهای مکانیزه ایجاد شود.

راه اندازی خط این تراموا در حالی صورت می گیرد که در آن متعلقه حمل و نقل عمومی با ۲۰ خط اتوبوس انجام می شود، که ۱۹ خط آن از مناطقی عبور می کنند که جاذبه های دیدنی حومه پاریس را در معرض دید قرار می دهد.

کارشناسان حمل و نقل پیش بینی می کنند با راه اندازی این تراموا حمل و نقل عمومی میان محله های حومه پاریس، آرامش و امنیت ساکنان، سرعت و نظم عبور و مرور، پیش از پیش تأمین گردد.

ترجمه: میسر موسوی
منبع:
www.Mairie de Paris

یکی از جاده ها بنا شده است. این پارک که بر بانی آن را ۶ طرح و معمار فضای سبز و منظره بر عهده داشته اند، امروزه نقش مهم انتخاب های عمومی را برای شهر و نندان دارد. این در حالی است که حتی بدون اینکه برنامه خاصی در آنجا به اجرا در آید، مورد استقبال زیاد مردم قرار گرفته است. این پارک مناظر زیبایی را از خط افق، رودخانه و مسالمت و پهنای روی آن پیش چشم بیننده قرار داده است.

پارک مذکور دوخت هم دارد اما نه آنقدر که جلوی دید داخل پارک را بگیرد؛ و مهم تر اینکه مناطق بازی و هموار و گسترده ای دارد که به خاطر وسعت و گسترده گی نشان ظرفیت پرگزار

هر چه بیشتر آن موجب تجمع افراد لایالی و مشکوک شد.

البته اندک پارکهای سیاتل به تدریج تراکم درختان را کم کرد و در نتیجه نور بیشتری به پارک راه یافت و منظره آن نیز زیباتر شد. همچنین نیروهای پلیس حضور پررنگ تری یافتند و افراد ولگرد از آن جمع آوری شدند. لیکن با همه اینها پارک مورد بحث هنوز غاری از جمعیت است، چرا که گماکان گوشه ها و بن بستهای پنهان زیادی در پارک وجود دارد و خاطره بز هکار بهایی که در آن رخ داده، کم و بیش در ذهن مردم باقی مانده است.

اما در تقابل کامل با پارک سیاتل، پارک مک کال در برتلند است که در کنار

آن را به تعامش می گذارد و مردم را برای استفاده هر چه بیشتر از آن ترغیب می کند. این نیز از جمله کارهایی است که در مورد پارک بزرگراه سیاتل اجزا شد.

ترجمه: حیات عامری

منبع:
Marki Hirschaw, Two Urban Paris,
Landscape Architecture, 10, 1999,
P. 124.

کارکنان اداره برق و محیط زیست این شهر نیز در تکاپو هستند تا راههایی را که متجر به جمع آوری سریع درختان و تیرهای عمودی برق و از گون شده می شود بررسی کنند تا به هنگام حادثه، خیابانها برای عبور و مرور وسایط امدادرسانی باز شود.

همچنین اعضای شورای شهر طرحی را با عنوان «غذا در برابر کار» آماده کرده اند که به موجب آن افراد حاضر به همکاری (ساکن در بناها گاهها) در جهت پاکسازی سطح شهر و انجام دیگر امور عمرانی به کار گرفته شوند و در ازای خدمتشان، سهمیه آب و غذا دریافت کنند. همچنین شورای شهر به بر آورد خسارات و زیانهای مالی وارده پرداخته است تا از هم اکنون منابع مالی مورد استفاده برای جبران خسارتها شناسایی شود.

شایان ذکر است کمیته بحران سن پدرو در ساعات اولیه پس از بحران، انجام این امور را در اولویت قرار داده است؛ پاکسازی معابر و جانهاها، بهسازی و راهاندازی سیستم آبرسانی و فاضلاب شهری و تقویت روحیه شهروندان مصیبت دیده.

ترجمه: سعید پیرزاد

منبع:
www.google, Municipality of San Pedro
vato

هنری منحصر به فرد، تنوع بصری خاصی به سطح چمن باز، وسیع و یکدست آن می دهد و استراحتگاه خوشایندی را در مقابل زدحام و شلوغی سرسام آور زندگی شهری، برای شهرنشان به وجود می آورد. شایان ذکر است که پارک مک کال، سایت مخصوصی در شبکه کامپیوتری شهر دارد که تاریخچه و مراسم اجرا شده در

گردهماییهای بزرگ را نیز دارند. انتهای شمالی پارک به محدوده بازار مخصوص تعطیلات آخر هفته می رسد و انتهای جنوبی آن نیز به میدانگاهی ختم می شود که شامل فروشگاهها، رستورانها و منازل مسکونی است. ورزشکاران، زنان و کودکان به راحتی از این پارک استفاده می کنند. قواره ها و آثار

تحکیم پلها و سزمت فاضلاب شهری، از حجم خسارات احتمالی ناشی از سیلاب بکاهند. در این زمینه واحدهای مهندسی و خدماتی شهرتاری سن پدرو سولا مشغول پاکسازی و لایروبی، کانالهای فاضلاب و جابه جایی مردم از مکانهای پرخطر به ۲۵۰ پناهگاه امکان موقت هستند. همچنین واحدهای آتش نشانی نیز گروههای نجات ویژه ای تشکیل داده اند تا با آموزش پزشکان، پرستاران و گروههای داوطلب امداد، در مسورت وقوع حادثه به سرعت وارد عمل شوند. از دیگر اقدامات این گروه، آموزش پرسنل اداره آب شهر در زمینه تامین آب و غذای سالم برای مردم در مواقع بحرانی است.

شهرداریهای هندوراس با تشکیل کمیته بحران، برای مقابله با تدبیرهای احتمالی آماده می شوند. از آنجا که هندوراس در معرض تهدیدهای سهمگین قرار دارد، شهرداریهای این کشور قبل از وقوع این بلای طبیعی با تشکیل کمیته بحران و برنامه ریزی در این خصوص آماده مقابله با حوادث می شوند. در این زمینه شهرداری شهر سن پدرو سولا ای هندوراس اقدامات مؤثری را تدارک دیده است. در این شهر پلهای زیادی وجود دارد و مسؤولان آن درصددند که با تقویت و

پیش از وقوع تند باد شهرداریهای هندوراس آماده می شوند

شهرداری هالیفاکس کانادا به منظور رفاه حال شهروندان، اقدام به تشکیل واحد ارائه خدمات کرده است. هدف از اجرای این طرح، جلوگیری از ترددهای اضافی در سطح شهر و رفاه حال افراد کم توان، اعلام شده است. به منظور ارائه خدمات تدارک دیده شده، شش مرکز اصلی در سطح شهر استقرار می یابند که سه مرکز آنها برای ارائه خدمات انرژی - نظیر آب، برق، گاز و... در نظر گرفته شده است.

شهرداری هالیفاکس واحد ارائه خدمات تأسیس کرد

این مراکز در زمینه امور مالیاتی، همچون پیگیری پرداخت مالیات اموال و درآمدتاشی از کسب و همچنین رفع اشکالات در سرگه‌های مالیاتی و اعتراضات مؤدیان به مبلغ مورد پرداخت، فعالیت می‌کنند.

از دیگر خدمات مراکز مذکور می‌توان به این موارد اشاره کرد: پیگیری درخواست مجوزهای ساخت و ساز از شهرداری.

مستثانات نیز از خدمات این گونه مراکز محسوب می‌گردد.

همچنین واحدهای ارائه خدمات انرژی با تشکیل واحد مهندسی، مشکل شهروندان را در زمینه‌هایی همچون اشکال در سیستم آب، برق، گاز و تلفن، به سرعت حل می‌کنند.

ترجمه: علیرضا برزویی
منبع:
www.google.HatifaxMunicipality

با سیستم شهرداری صوفیه آشنا شویم

صوفیه، پایتخت تاریخی بلقارستان، شهری است که با ترکیبی از مدیریت مردمی فعالیت می‌کند.

محدوده و حوزه کاری این شهرداری علاوه بر جمعیت یک میلیون و دو صد هزار نفری در ۲۴ منطقه پایتخت، ۲۴ نقطه جمعیتی حومه شهر را نیز در برمی‌گیرد که اداره آنها را ۲۴ شهردار بر عهده دارند.

شهرداری صوفیه دارای قدرت قانونی

پرداخت هزینه و ثبت‌اسناد ازدواج و طلاق، گرفتن مجوز نگهداری از حیوانات خانگی و انجام معاینات دامپزشکی، پیگیری و گرفتن تسهیلات و اعتبارات اعطایی بانکها و مراکز مختلف مالی و اعتباری، و جزاینها.

پرداخت عوارض شهرداری و صدور تخصیص‌های آب و برق و سازه‌ها مشاوه در زمینه خرید، فروش و اجاره

زیادی است و اختیار انجام فعالیتهای اقتصادی و سرمایه‌گذاری‌های مالی را نیز دارد.

این شهرداری می‌تواند در کلیه سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی، امور املاک و ساخت و ساز و نظایر اینها شرکت کند، که این اقدام شهرداری موجب جلب اعتماد عمومی و مشارکت شهروندان در پروژه‌های عمرانی می‌شود.

بودجه شهرداری از طریق عوارض اسود و املاک تأمین می‌گردد؛ و اداره امور آن را نیز شهردار کل که با رأی مردم در انتخابات عمومی برگزیده می‌شود، بر عهده دارد.

در کنار شهرداری، شورای شهر نیز وجود دارد که ناظر بر امور است و قبل از انتخابات شورا تجدیدنظر لازم را در این زمینه انجام می‌دهد. این امور عبارتند از: نظارت بر نظم و امنیت عمومی، مبارزه با فساد اداری و بوروکراسی، مهیا ساختن شرایط و امکانات اعطای تسهیلات مسکن و اقدام برای ساخت خانه‌های سازمانی، نظارت بر بهداشت شبکه حمل و نقل شهری، ارائه راه‌حل برای رفع معضل کمبود آب پایتخت، اقدام برای اعطای تسهیلات آموزشی شهروندان، و نظارت بر بهداشت عمومی.

اقدام شورا و شهرداری در خصوص اعطای قدرت و اختیارات قانونی به مأموران انتظامی و همچنین تشویق آنان با افزایش سطح حقوق و اعطای پاداش، باعث شده است که روند مبارزه با جرم و بزهکاری مثبت شود. به گونه‌ای که یکی از جنجالی‌ترین و ناسازگارترین مشاغل پایتخت، اکنون کاملاً تحت کنترل درآمده است. در این خصوص برقراری سیستم روشنایی در تمامی نقاط شهر در ایجاد امنیت شهر، نقش بسزایی داشته است.

از دیگر اقدامات شهرداری صوفیه، ساماندهی شرکتهای مربوط به شهرداری

و بهبود ساختار آنهاست. در این خصوص، از دستنه از شرکتهای شهرداری که باعث ایجاد سود کمی می‌شوند از شهر خارج می‌گردند.

راه‌اندازی و گسترش خطوط حمل و نقل زیرزمینی و احداث ۲۳ پارکینگ، از جمله اقدامات مفید شهرداری برای کاهش بیش از حد ازدحام خودروها و خلوت شدن خیابانها به شمار می‌رود.

در بافت مجوز تأسیس بانک از دیگر امور شهرداری است تا از این طریق کار صدور اسناد اعتباری عمران شهری، با سرعت بیشتری انجام پذیرد.

پس از آنکه مردم شهردار را انتخاب کردند، شورا معاونان پیشنهادی وی را برمی‌گزیند. این معاونان در معاونتهای امور مالی، امور فرهنگی، تحصیلی و مذهبی، امور توسعه، عمران و سرمایه‌گذاری، مردم‌شناسی، محیط زیست و احیای منابع، بهداشت و فعالیتهای اجتماعی و امور معماری فعالیت می‌کنند.

هماهنگی و کنترل فعالیت این معاونان از اختیارات مسئول دفتر شهردار است.

لازم به ذکر است که شهردار، مسئول دفتر وی و معاونان شهردار از شرکت در کابینه دولت و عضویت در احزاب سیاسی محرومند و در زمان خدمت خود مجاز به فعالیتهای تجاری هم نیستند.

ائمه شهردار با احزاب سیاسی و گروههای غیردولتی که در مدیریت شهری و اجتناب دخیلند رابطه دارد و گزارش اقدامات خود را به اطلاع شورای شهر می‌رساند.

ترجمه: علیرضا برزویی
منبع:
www.google.SofiaMunicipality

کتابخانه - پارک جنگلی - استانبول - ترکیه
مجله کار و سرمایه

کانادا

کشوری صنعتی با شهرهای توریستی

محمد اسلامی

پیش درآمد

«ره آورد سفر» این شماره به تعدادی از شهرهای استان «بریتیش کلمبیا» کانادا اختصاص دارد که در تیرماه سال جاری محمد اسلامی، معاون مدیر کل دفتر برنامه ریزی عمولی و معاونان عمرانی استان از بهای گیلان و جازندران از آن بازدید کردند.

هدف اصلی از این بازدید، بررسی عملکرد کارخانجات زیاده سوز در آن استان و امکان استفاده از کارخانجات مشابه در استانهای شمالی کشور ما برای احداث زیاده های شهری بوده است.

در این سفر شهرهای ونکوور، گلدن، بنف، ساری و چند شهر دیگر مورد بازدید قرار گرفتند. در این مطلب به بررسی اصولی نظیر زیباسازی سطح شهر، مبلمان شهری و تأثیر آنها بر اقتصاد شهری، عوامل جذب میلیونها توریست به کانادا، اسکانات زغاهی - تفریحی موجود، نحوه آرایش و نگهداری از فضای سبز شهری و نظایر اینها در شهرهای مذکور، پرداخته شده است.

در باره کانادا ذکر این نکته حائز اهمیت است که صنعت گردشگری (توریسم) نقش مهمی در اقتصاد این کشور دارد و از این طریق سالانه بیش از ۲۱ میلیارد دلار درآمد نصیب خزانه آن می شود.

سایان ذکر است که گردشگری در کانادا شاخه ای از صنعت، علوم و فناوری (ISTC) به شمار می رود که طی برنامه ای حساب شده و با هدف حمایت از رشد اقتصادی و رقابتهای بین المللی در صنعت گردشگری، در سراسر کانادا فعال است. ماهنامه «شهرداریها» با استقبال از تجربیات دیگر همکاران و مدیران مسائل شهری، می کوشد تا در ارتقاء سطح پیشرفت مدیران و الگوسازی از تجربه های مفید سهیم باشد.

زیباسازی و مبلمان شهری و نقش آن بر اقتصاد شهر: در ایران، شهرداریها به عنوان سازمانهای محلی که بیشتر عملکرد و ماهیت دولتی پیدا کرده اند و همچنین برخی سازمانها و دستگاههای دولتی مرتبط دیگر، خود را موظف و مسئول در زمینه زیباسازی شهر و انجام مبلمان شهری از ابعاد مختلف آن می دانند. هر چند که این وظیفه پذیری و حس مسئولیت ارزش و اهمیت بسیاری دارد ولی عملاً به دلایل مختلف عملکرد مؤثر و مثبتی به دنبال ندارد.

از جمله این موارد می توان به این مسئله اشاره کرد که شهرداری با توجه به ذهنیت و شناخت محدود خود که ناشی از تفکر یک یا چند کارشناس متخصص و یا غیرمتخصص در این زمینه است، در کل شهر و در

زمینه‌های مختلف زیباسازی می‌کند، بدون آنکه اصولاً این امر مبتنی بر شناخت دقیق و تخصصی و نظر خواهی از ساکنان شهر باشد، یا حتی در قالب طرحها و دستورالعملهای تدوین شده اجرا شود.

مهم‌تر آنکه در قالب منابع مالی محدود شهرداریها و حجم عظیم کار، اصولاً شهرداریها توان انجام این کار را ندارند. رسالت شهرداریها را می‌توان در تهیه و تدوین طرح‌ها و دستورالعمل‌های کلی و جامعی دانست که در کل شهر بتواند هماهنگی‌های لازم را در این زمینه فراهم سازد، ضمن آنکه این طرحها و دستورالعملها نیز باید مبتنی بر نظر خواهی از مردم و افراد صاحب نظر و ذی صلاح در سطح شهر - اعم از شهروند و یا مراکز علمی، دانشگاهی و

زیباسازی و میلان شهری و نقش آن بر اقتصاد شهر:

در ایران، شهرداریها به عنوان سازمانهای محلی که بیشتر عملکرد و ماهیت دولتی پیدا کرده‌اند و همچنین برخی سازمانها و دستگاههای دولتی مرتبط دیگر، خود را موظف و مسئول در زمینه زیباسازی شهر و انجام میلان شهری از ابعاد مختلف آن می‌دانند. هر چند که این وظیفه پذیری و حس مسئولیت ارزش و اهمیت بسیاری دارد ولی عملاً به دلایل مختلف عملکرد مؤثر و مثبتی به دنبال ندارد.

از جمله این موارد می‌توان به این مسئله اشاره کرد که شهرداری یا توجه به ذهنیت و شناخت محدود خود که ناشی از تفکر یک یا چند کارشناس متخصص و یا غیر متخصص در این زمینه است، در کل شهر و در زمینه‌های مختلف زیباسازی می‌کند، بدون آنکه اصولاً این امر مبتنی بر شناخت دقیق و تخصصی و نظر خواهی از ساکنان شهر باشد، یا حتی در قالب طرحها و دستورالعملهای تدوین شده اجرا شود.

مهم‌تر آنکه در قالب منابع مالی محدود شهرداریها و حجم عظیم کار، اصولاً شهرداریها توان انجام این کار را ندارند. رسالت شهرداریها را می‌توان در تهیه و تدوین طرح‌ها و دستورالعمل‌های کلی و جامعی دانست که در کل شهر بتواند هماهنگی‌های لازم را در این زمینه فراهم سازد، ضمن آنکه این طرحها و دستورالعملها نیز باید مبتنی بر نظر خواهی از مردم و افراد صاحب نظر و ذی صلاح در سطح شهر - اعم از شهروند و یا مراکز علمی، دانشگاهی و تخصصی - باشد و همچنین شهرداریها باید زمینه‌های لازم را به منظور جلب مشارکت مردم و حسن اعتماد آنان برای اقدام در این موارد فراهم آورند.

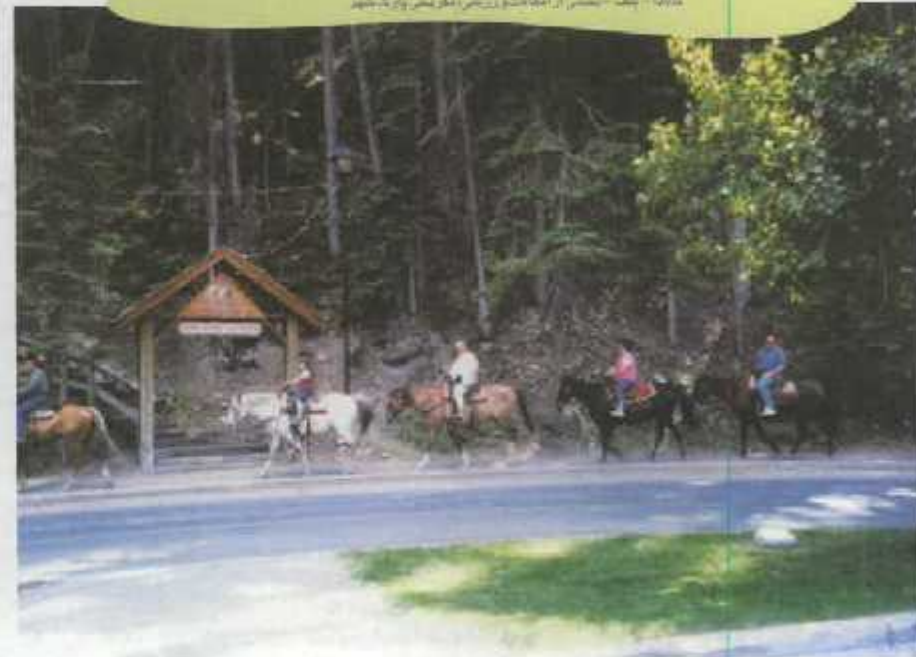
مناسقاته در ایران زیباسازی و میلان شهری عمدتاً به اجرای چند یا چندین پروژه در زمینه ایجاد پارک یا فضایسازیه، تغییرات در جداول خیابانی و یا دیوار پارک‌های عمومی و ساحلی و تغییر نوع میز و نیمکتها محدود می‌شود که این امور نیز منطبق با ویژگیها و شرایط طبیعی، اجتماعی و فرهنگی شهرها نیست. مهم‌تر آنکه در اجرای این پروژهها متأسفانه مسائل اقتصادی و به حداقل رساندن هزینه‌ها ضمن حفظ کیفیت مورد توجه قرار نمی‌گیرد و به دلیل هزینه‌های زیاد پروژهها، این فعالیتها بسیار محدود است.

برداشتهای کوتاه و عقایسه‌ای در این زمینه از شهرهای ونکوور، ساری، گیلان، بنگ و شهرهای حومه ونکوور حاوی نکاتی در خور اهمیت است که ضمن اعلام موارد، مقایسه‌ای مجمل نیز با وضع موجود شهرهای کشور خواهد شد.

گلزار سلف - ارتفاع در سنگهای طبیعی به پارکهای طبیعی برای عبور عابران در پارک شهر

گلزار - بنگ - مسیر از امکانات تفریحی و آموزشی پارک شهر

بنا وجود منابع طبیعی، شامل جنگلها، مراتع، منابع آب، خاک، معادن و زمینه‌های مختلف تولید و سرمایه در کانادا - که هفتمین کشور بزرگ صنعتی جهان و صادر کننده عمده مواد خام و نیمه پروسه‌ای محسوب می‌گردد - گاز طبیعی، نفت، خام، ذغال سنگ، سلا، سنگ آهن و اورانیوم از منابع عمده این کشور است و در عین حال کانادا نگرش و توجه ویژه‌ای به امر گردشگری دارد. گردشگری نقش مهمی در اقتصاد کانادا دارد و این صنعت سالانه بیش از ۲۱ میلیارد دلار به اقتصاد این کشور کمک می‌کند و حدود ۶۰ هزار بخت تجاری کوچک در این زمینه به فعالیت

کشور کانادا از منابع و مناظر طبیعی خود - شامل جنگلها، دریاها، رودخانه‌ها، دریاچه‌ها، کوهها و نظایر اینها - نهایت استفاده را در جلب گردشگران به طرق مختلف به عمل آورده است. حفظ این منابع عظیم از آلودگیهای مختلف، و عدم بهره‌برداری بی‌رویه از منابع طبیعی که در بلندمدت منجر به تخریب آن می‌گردد، از اصول مهمی است که مورد توجه قرار گرفته است

کانادا - تورگروه - استفاده از درشکه برای گردشگرین در خیابانهای مونتريال

کانادا در زمینه گسترش عدم استفاده از دیوارهای آسفر و چمن و مشابه آن - در نظر آنگن - شهر و کشور، و شهرهای خوبه آن خوبیت دارد و فضای آن آنگن اکثر آسفرین هر گونه ممانعت به وجود نمی‌دهد و مسیر متصل است. استفاده از دیوارهای آسفرین منجر شده با استفاده از دیوارهای آسفرین و با آن ممانعت از جرم آنگن است. و بیشتر از آن - ممانعت موز و بیشتر از اینها از یک طرف، بر اکثر ممانعت شهر خوبیت دارد -

در پارک‌سازی ایرانی متاسفانه سطوح بسیار بیشتری از پارک به معابر عریض اختصاص می‌یابد و این، گاه به بیش از ۳۰ درصد نیز می‌رسد. استفاده از آسفالت برای پوشاندن معابر، به جای سنگفرش و یا مصالح مناسب، جد اول و نیمکت‌های بتونی و فلزی و وسایل و ابزار ناهنجار از دیگر موارد اشکال در پارک‌سازی ایرانی است

کتابخانه - بریتیش کلمبیا - استفاده از آسفالت سبز و به عنوان دیوار در معبرهای دیگر نشان داده شده است. این در میان معبر فرسوده و به دنبال منظر آلوده و متناظر و چشمگیر است.

مشغولند. این امر دامنه فعالیت و ایجاد اشتغال را در این زمینه مشخص می‌سازد.

در سال ۱۹۸۷ گردشگران خارجی حدود ۶/۳ میلیارد دلار بابت سوغات و خدمات پرداخته‌اند، حال آنکه در سال ۲۰۰۰ این رقم به میزان زیادی افزایش یافته است.

در همان سال تعداد ۱۵ میلیون نفر وارد کانادا شدند که شامل ۱۲/۷ میلیون نفر گردشگر از آمریکا، حدود ۴۴۶ هزار نفر از انگلستان، ۲۴۰ هزار نفر از آلمان غربی، ۲۵۲ هزار نفر از ژاپن و ۱۸۹ نفر از فرانسه بودند که این تعداد در زمان حاضر افزایش بسیاری یافته است.

بخش گردشگری کانادا تقریباً دارای ۳۰۰ هزار اتاق هتل و هتل و حدود ۷۲ هزار رستوران و ۳ هزار و صدینگاه مسافرتی است. گردشگری کانادا که شاخه‌ای از صنعت، علوم و تکنولوژی کانادا (ISTC) به شمار می‌رود نهاد اصلی هماهنگ کننده فدرال است که هدف آن تشویق و حمایت از رشد اقتصادی و رقابتی بین‌المللی در صنعت گردشگری در سراسر کانادا است.

مشاهدات و مطالعات انجام شده در محدوده استان بریتیش کلمبیا در زمینه گردشگری، موفقیت این کشور را در این زمینه وابسته به عوامل ذیل می‌داند:

۱- کشور کانادا از منابع و مناظر طبیعی خود - شامل جنگلها، دریاها، رودخانه‌ها، دریاچه‌ها، کوهها و نظایر اینها - نهایت استفاده را در جلب گردشگران به طریقی مختلف به عمل آورده است. حفظ این منابع عظیم از آلودگیهای مختلف، و عدم بهره‌برداری بی‌رویه از منابع طبیعی که در بلندمدت منجر به تخریب آن می‌گردد، از اصول مهمی است که مورد توجه قرار گرفته است. در شرایطی که در ایران این گونه منابع و مناظر طبیعی زیباتر و متنوع‌تر است و در نقاط مختلف کشور وجود دارد، لیکن متاسفانه عدم توجه کافی به بهره‌برداری متعارف و متعادل از این منابع ملی، آلودگی شدید منابع آب ناشی از تخلیه فاضلابهای صنعتی، و آلودگی شدید سواحل دریا و مراکز جنگلی و شهرها با زباله‌های شهر و روستایی و پسماندهای صنعتی، جاذبه‌های طبیعی و مناظر زیبا و شگفت‌انگیز و بی نظیر کشور را از بین برده است.

کانادا - بریتیش کلمبیا - استفاده از درختان سبز در ارتفاع و ایجاد آبشار و شکل متفاوت در کنار دیوار سبز. مثال از همه جای شهر مشاهده می‌شود. این روشها را معابر شهری این استان داشته است. حسن انتخاب زمین مناسب، سبزه‌ها را از زمین در دو به همین نحو ایجاد کرده‌اند و تصویر بالا تصدیق آشنایان شهر را نشان می‌دهد. آبشار سنگی در کنار دیوار سبز، به علاوه به مشاهده می‌گردد. نظیر های آشنایان، این کلیه مناطق شهری و معبر شهری و پارکهای طبیعی با اصول کمتر از سایر مناطق است. فیلد دیوارهای تقریباً هر دو عمود بر دیوار سبز و دیوارهای آشنایان و با هم از برای مشخص شده است. از تمام دیوار اول و دوم، آن به گونه‌ای است که هیچ‌کس برای طولانی و عبور فیلد آن روانه و پاساژهایی نمی‌کنند. اینها امکان استفاده از دیوارها، در جوامع فرود آمدن تفاوت دیوار و دیوارها، به صورت آلودگی و آلودگی از شیشه‌های جارو و به طور کلی، نظیر معابر شهری است.

کازبا - جیف - استفاده از مصالح بومی بر روی سازه‌ها با طبیعت منطقه (چوب و سنگ) در منطقه و ترکیب با سازه‌ها با انواع مصالح گلی، سارنگی، آتشگیر و سیمان و در هر انواع منظر بسیار زیبایی را از شهر با استفاده از دست که از چوب و سنگ جیف سنگ سنگ از سازه به شکل مرآه این منطقه که به دست مردم بومی ساخته شده است. مردم بومی در کازبا از سازه‌ها و مصالح بومی در استفاده از اجزای سازه‌ها

کازبا - گلشن - زیبایی منظر سازه‌ها با استفاده از مصالح بومی (چوب و سنگ) در منطقه و ترکیب با سازه‌ها با انواع مصالح گلی، سارنگی، آتشگیر و سیمان و در هر انواع منظر بسیار زیبایی را از شهر با استفاده از دست که از چوب و سنگ جیف سنگ سنگ از سازه به شکل مرآه این منطقه که به دست مردم بومی ساخته شده است. مردم بومی در کازبا از سازه‌ها و مصالح بومی در استفاده از اجزای سازه‌ها

کازبا - گلشن - استفاده از مصالح بومی در استفاده از اجزای سازه‌ها (چوب و سنگ) در منطقه و ترکیب با سازه‌ها با انواع مصالح گلی، سارنگی، آتشگیر و سیمان و در هر انواع منظر بسیار زیبایی را از شهر با استفاده از دست که از چوب و سنگ جیف سنگ سنگ از سازه به شکل مرآه این منطقه که به دست مردم بومی ساخته شده است. مردم بومی در کازبا از سازه‌ها و مصالح بومی در استفاده از اجزای سازه‌ها

این گونه مناظر نه تنها موجب جلب گردشگران خارجی نیست بلکه آلودگی‌ها و بهر دیرداری‌ها، نامتناسب موجب ایجاد عوامل دفعه برای گردشگران (ایرانی) و حتی بعضاً مردم بومی منطقه شده است.

۲- زیبایی‌سازی در سواحل دریا، پارک‌های طبیعی و مصنوعی، کنار رودخانه‌ها و تریچه‌ها و داخل شهرها متناسب با شرایط طبیعی منطقه و محل و با همکاری مشترک شهرداری‌ها و سازمان‌های مسئول و مردم صورت می‌گیرد. عناصر مورد استفاده در پارک‌ها و تفرجگاه‌ها، به عنوان مواد اولیه و منطبق با شرایط طبیعی محل، چوب، قلوه سنگ و سنگ‌های رودخانه‌ای است که در عین زیبایی، ارزان نیز هست.

در پارک بزرگ شهر انواع گیاهان، چوب و سایر عناصر طبیعی برای جداسازی، جدول‌گذاری و میلمان پارک به کار رفته است. جدول بتنی، آسفالت، سبز و نیمکت‌های فلزی و بتنی و موارد مشابه در این پارک دیده نمی‌شود. منظر سازی با استفاده از انواع درختان و درختچه‌ها در رنگ‌های مختلف و چمن کاری‌ها، زیبای محیطی را فراهم ساخته است که گردشگران ساعت‌های شادمانی (و بعضاً تمام روز) را در این پارک با خوشی و سرزندگی می‌گذرانند. در مجاورت و کنار پارک نیز وسایل و تجهیزات و مکان‌های مختلفی

برای برداشتن به انواع ورزش های سالم و گذران اوقات فراغت فراهم شده است.

همان گونه که در عکس مشاهده می گردد، جداسازی پیاده روها و معابر پارک از آب نماها و فضا های سبز، با گلها و بوته های رنگی گوناگون یا قلموسنگها انجام شده است که خود بسوزنایی پارک افزوده است. سطوح مورد استفاده برای عبور عابران، نسبت به فضا های سبز در صد بسیار محدود و ناچیزی است که برای عابران پیاده در نظر گرفته شده است و به هیچ وجه اتومبیل در آن تردد نمی کند.

در پارک سازی ایرانی مناسبانه سطوح بسیار بیشتری از پارک به معابر عرضی اختصاص می یابد و این، گاه به بیش از ۳۰ درصد نیز می رسد. استفاده از آسفالت برای پوشاندن معابر، به جای سنگفرش و یا مصالح مناسب، جدول و نیمکت های بتنی و فلزی و وسایل و ابزار نامتجانس از دیگر موارد اشکال در پارک سازی ایرانی است.

از ویژگی های دیگر پارکها در کانادا نداشتن دیوار و حصار است که این امر در بسیاری از شهرها به مناطق مسکونی نیز تسری یافته است.

نکته حائز اهمیت آنکه در ایجاد واحدها پارکها در ایران، هزینه های عمده و اصلی مربوط به تسطیح اراضی، دیوار کشی، آسفالت معابر و جاده کنی، جدول گذاری و ایجاد تأسیسات آذاری و غیر آذاری است و این هزینه های زیاد خود از عوامل محدود کننده در ایجاد پارکها است.

کانادا - سوکورو - مشخصات پارکها در مناطق شمال و مرکز ایران بسیار به هم افتاده که با استفاده از معابر و جاده های پارک و کشتن آبنما و حوضچه ها در استفاده از زمین کثیر کانادا برای آبیاری گلها، چمن، دریاچه ها و پارکها به نظر می آید و در نتیجه می شود و معابر و جاده های را در شهر برای عابران فراهم می سازد.

کانادا - سوکورو - مشخصات پارکها در مناطق شمال و مرکز ایران بسیار به هم افتاده که با استفاده از معابر و جاده های پارک و کشتن آبنما و حوضچه ها در استفاده از زمین کثیر کانادا برای آبیاری گلها، چمن، دریاچه ها و پارکها به نظر می آید و در نتیجه می شود و معابر و جاده های را در شهر برای عابران فراهم می سازد.

کانادا - سوکورو - در کلمه شهرهای حاشیای از شهرها جدول گذاری با گلها و بوته ها است که امکان عبور را جهت عابران فراهم و به ویژه عابران و زنان خاص شهر را هم می سازد. ارتفاع جدول در هیچ نقطه بیشتر از ۱۰ سانتی متر نیست و در جاهای نازک سطح معابر پیاده را هموار و با آفریز در دیگر جاهای معابر می شود. همچنین در جبهه های شهرها هم برای عبور عابران و افراد مسن با جدول و دیواره های چوبی و واریج استفاده می شود.

کتابخانه - ونگورد - دورنمایی دیگر از گورستان کوچک حومه شهر

دور افتاده نیز از نظر دسترسی، دارای بزرگراههای بسیار مناسبند. بخش خصوصی سرمایه گذار اصلی در ارائه خدمات و ایجاد تأسیسات توریستی و ایجاد اشتغال به شمار می آید. مقایسه جاذبه های گردشگری این مناطق با مناطق بسیار زیبای شمال کشور ایران و همچنین مناطق جنوبی و حتی جاذبه های فوق العاده مناطق کویری کشور ما شرایط بسیار مناسب تر و دلپذیرتری را برای صنعت گردشگری تداعی می کند و ضرورت بازنگری در مدیریت شهری و توجه به اقتصاد شهرها مبتنی بر جاذبه ها و پتانسیل های گوناگون آنان و همچنین استفاده از طرح های مناسب را به ویژه در مناطق شمالی کشور یادآور می گردد.

بدین ترتیب شهرنارینا می توانند با اندیشیدن تدابیری از این دست، و با سرمایه گذاری در صنعت گردشگری (توریسم)، اتکالی صرف به منابع دولتی را کنار نهند و میسرانه در این عرصه قدم بگذارند.

کتابخانه - ونگورد - دورنمایی دیگر از گورستان کوچک حومه شهر

تعداد کارکنان و وسایط نقلیه اتوبوسرانیهای کل کشور

مرکز مطالعات برنامه ریزی شهری

در جدول زیر اطلاعات مربوط به تعداد کارکنان، اتوبوسها و
مینی بوسهای ملکی و غیرملکی و طول خطوط درون شهری
اتوبوسرانیهای ۶۱ شهر دارای سامانه اتوبوسرانی در سال ۱۳۷۸،
لوازه شده است.

نام شهر	تعداد کل کارکنان اتوبوسرانی در سال ۱۳۷۸ (تیر)	تعداد کل اتوبوسهای ملکی اتوبوسرانی در سال ۱۳۷۸ (تسکاه)	تعداد کل مینی بوسهای ملکی اتوبوسرانی در سال ۱۳۷۸ (تیر و خرداد) (تسکاه)	تعداد اتوبوسهای فصلی نظارت غیرملکی اتوبوسرانی در سال ۱۳۷۸ (تسکاه)	تعداد مینی بوسهای فصلی نظارت غیرملکی اتوبوسرانی در سال ۱۳۷۸ (تسکاه)	طول کلیه خطوط داخل شهری در یک رشته (کیلومتر)
آبریز	۱۶۲۷	۶۶۱	۲	۲۷	۴۴۲	۴۶۵
سراجه	۷۲	۴۰	۰	۰	۸۰	۳۲
ارومیه	۵۵۱	۱۵۸	۴	۰	۵۲۵	۲۲۰
شوی	۶۲	۲۹	۲	۰	۰	۱۱۰
بوکان	۰	۰	۰	۰	۰	۰
مهاباد	۰	۰	۰	۰	۴۵	۰
اردبیل	۲۹۰	۱۱۱	۰	۵	۱۲۰	۸۵/۵
اسفهان	۱۴۷۲	۶۳۷	۲	۰	۵۳۷	۳۴۶
ششس شهر	۱۱۷	۶۵	۳	۰	۰	۲۵
کاشان	۱۳۲	۶۶	۰	۰	۲۲۰	۶۰
سجک	۲۶۳	۸۹	۱۵	۰	۰	۶۰
ایلام	۲۵	۳۸	۱	۰	۰	۲۳
یوشهر	۲۰۵	۳۸	۲	۲	۷۲	۱۲۲
تهران	۱۲۳۶۹	۵۳۹۷	۲۹	۶۶۴	۲۵۸۷	۲۰۴۸/۹
اسلامشهر	۲۳۰	۲۷	۰	۰	۲۱۰	۰
گرج	۸۶۱	۳۹۵	۱	۱۲۵	۸۳۳	۲۸۲
شیر قدس	۰	۱	۰	۰	۰	۴۵
قزوین	۸	۶	۰	۰	۰	۴
وزمین	۰	۰	۰	۰	۰	۰
شهرکرد	۱۲۰	۲۴	۴	۰	۲۲	۲۳
مشهد	۲۹۷۴	۱۳۹۴	۰	۱	۵۵۳	۸۵۵
بجنورد	۲۳	۱۸	۳	۵	۲۰	۳۶
بیرجند	۷	۳۷	۱	۳	۶۵	۳۵
سبزوار	۸۸	۴۵	۰	۰	۰	۵۶/۵
نوشهر	۶۹	۳۶	۰	۱	۱۹	۶۶
اهواز	۷۵۵	۳۵۸	۲	۰	۵۰۴	۳۷۹/۵
ایران	۲۲۰	۹۶	۵	۰	۶۱	۱۶۵
اندیشک	۱۸	۱۴	۱	۰	۰	۲۲
خرمشهر	۷۰	۲۶	۰	۰	۸۵	۲۹
دزفول	۱۱۴	۶۹	۵	۰	۱۲۰	۱۰۵
سجستان	۳۳	۲۱	۲	۰	۴۰	۱۵۷

نام شهر	کل کارکنان آبوسرانی در سال ۱۳۷۸ (متر)	تعداد کل آبیوسرانی در سال ۱۳۷۸ (دستگاه)	تعداد کل جسیوسرانی آبوسرانی در سال ۱۳۷۸ شهر و حومه (دستگاه)	تعداد آبیوسرانی نصب نظارت غیر ملکی آبوسرانی در سال ۱۳۷۸ (دستگاه)	تعداد جسیوسرانی نصب نظارت غیر ملکی آبوسرانی در سال ۱۳۷۸ (دستگاه)	طول کلیه خطوط داخل شهری و یک رفته (کیلومتر)
زنجان	۱۹۸	۱۰۰	-	۳	۸	۶۴
سمنان	۳۰	۲۰	۹	۱	۳	۱۱۶
شاهرود	۱۵	۹	۳	۴	۲۶	۷۵
زاهدان	۳۰۳	۸۷	۳	۰	۰	۵۰
زابل	۲۱	۲۵	۱۰	۰	۰	۱۳/۵
شیراز	۱۲۸۵	۶۲۸	۲۱	۰	۸۰۰	۵۸۰
حرو دشت	۲۶	۱۵	-	-	۶۴	۳۳
قزوین	۳۵۳	۱۳۰	۶	۰	۵۰۰	۲۶۰
قم	۲۱۷	۲۱۱	۳	۶۳	۱۳۵	۳۵۲
سنندج	۱۱۲	۹۳	۸	۰	۰	۵۵
سقز	۷	۵	۰	۰	۱۳	۱۴
کرمان	۳۵۰	۱۳۷	۰	۰	۰	۵۰
سیرجان	۷	۷	۰	۰	۰	۴۰
گرمانشاه	۶۹۶	۳۵۰	۰	۰	۰	۴۰۰
یاسوج	۲۶	۱۲	۰	۰	۸۵	۲۳/۵
رشت	۳۱۱	۹۹	۱۹	۰	۵	۸۹
گرگان	۷۸	۶۷	۰	۰	۲۹	۹۸/۸
گنبدکاویس	۱۱	۲	۳	۰	۲۷	۶
خرم آباد	۳۱۲	۹۳	۰	۰	۲۶۴	۶۰
بروجرد	۷۶	۵۱	۰	۰	۰	۶۵
ساری	۹۷	۴۰	۵	۱۵	۴۰	۷۵
امل	۲۳	۳۰	۲	۱۰	۰	۱۱
بابل	۲۳	۱۹	۷	۹	۰	۱۸
قائم شهر	۲۴	۱۸	۴	۴	۲	۲۲
اراک	۲۱۷	۱۱۰	۲	۰	۷۰	۱۵۳
ساوه	۱۶	۱۰	۴	۰	۰	۴۰
بندرعباس	۱۷۶	۱۱۲	۱۵	۰	۱۰۰	۵۵
همدان	۳۵۴	۱۲۰	۳	۵۹	۸۸	۸۳
ملایر	۳	۳۱	۰	۰	۰	۲۰
یزد	۳۷۱	۱۶۶	۰	۰	۰	۲۶۴
جمع کل	۳۹۷۸۷	۱۳۳۹۴	۲۲۴	۱۰۳۱	۱۱۵۱۲	۹۱۹۰

مآخذ: مرکز اطلاعات برنامه ریزی شهری وزارت کشور، چکیده اطلاعات آبوسرانیهای کل کشور در سال ۱۳۷۸، دی ماه ۱۳۷۹.

مشهد - پیاده راه جنت

پیاده راه جنت مشهد نگاهی دیگر

و حیدر رضا ابراهیمی
دانشجوی طراحی شهری

تسوع حرکتی به لحاظ هماهنگی با احساس و ادراک انسان به پای حرکت پیاده نمی رسد.

حرکت پیاده به معنای نزدیک شدن هر چه بیشتر با طبیعت، با پیراهن و با آدمهای دور و بر است؛ و همین چیزهاست که باعث دوستی ما با محیط و با گذشته می شود و امکان زندگی جمعی را مهیا می سازد و به این ترتیب ما را به تمدنی سالم و کارا نسبت به اجتماع و آینده متعهد می کند.

در دهه های اخیر برای حل مسائلی از این دست و بازگرداندن سرزندگی و نشاط به حیات جمعی، در بسیاری از کشورهای پیاده راه سازی در دستور کار بسیاری از مدیران شهری قرار گرفته است. امروزه بسیاری از شهرهای کوچک و بزرگ اروپا و آمریکا تعداد زیادی پیاده راه و حتی شبکه های گسترده ای از مسیرهای آرام سازی شده دارند.

در کشور ما نیز تلاشهای محدودی در این زمینه صورت گرفته است، که طرح پیاده سازی محورهای تربیت و ولی عصر در تبریز و همچنین تبدیل محور تجاری جنت به پیاده راه در مشهد از این دست است.

خیابان جنت مشهد به همت شهرداری این شهر در سال ۱۳۷۸ بر روی خودروها مسدود گردید و به پیاده راه تبدیل شد که در اینجا به معرفی آن می پردازیم.

معرفی محدوده و موقعیت خیابان جنت

خیابان جنت مشهد به واسطه موقعیت استقرار مناسب در

یکی از مشکلات اساسی فضاهای شهرهای امروزی ما تسلط و تحکم بی قید و شرط اتومبیل در تمامی بخشهای آن است. اتومبیل به عنوان دستاورد صنعت و تکنولوژی که برای رفاه انسان اختراع شده اکنون به عامل محل سلامت و آرامش انسان، خصوصاً در عرصه شهر و شهرنشینی، بدل گشته است.

در شهرهای امروزی ما مسیرها به جای آنکه موجبات ارتباط و اتصال بین بخشهای مختلف و شهروندان را فراهم آورند، بیش از هر چیز دیگری به آبهایی چنانکننده تبدیل شده اند. سرعت و ازدحام خودروها در این شبکه ها، محیطی آلوده و پرسروصدا را به وجود آورده است.

آیا اکنون در شهرها مجالتی برای حضور انسان باقی است، تا از بودن یا دیگری که به عنوان شهروندان و ساکنان آن شهر که به مرادده اجتماعی با آنان نیاز دارد، بهره مند گردد؟ آیا امکان برقراری ارتباطی احساسی و عاطفی با محیط و بستر تاریخی شهرها وجود دارد؟

پاسخ منفی است. گویا در اشتیاق دستیابی به رفاه و سرعت همه آن چیزهایی را که باعث رونق زندگی مان می شد، و نیز همه آن چیزهایی را که باعث گرمی و دوام زندگی جمعی مان می گشت، از دست داده ایم.

پیاده رفتن یک نیاز اساسی برای انسان است، که اتومبیل هرگز آن را برآورده نمی سازد. مقیاس حرکت پیاده به نحوی است که امکان مکاشفه در محیط را برای انسان مهیا می سازد و هیچ

پارک موتورسیکلت، مشرف به خیابان جنت

مردم به بانک کشیدند و در آنجا صندوقهای خود را از گنجه

ورودی جنت به روی سواره‌ها و شهید شده برای پیاده‌ها

جنت به لحاظ کاربری، غالباً از فروشگاههای کوچک پوشاک تشکیل شده است که می‌تواند به خوبی تمام گروههای سنی و اجتماعی و خانوادگی را به خود جذب کند و در افزایش سرزندگی و حیات اجتماعی، مؤثر باشد

تحلیلی بر قابلیت‌های مثبت پیاده راه جنت

جنت به لحاظ کاربری، غالباً از فروشگاههای کوچک پوشاک تشکیل شده است که می‌تواند به خوبی تمام گروههای سنی و اجتماعی و خانوادگی را به خود جذب کند و در افزایش سرزندگی و حیات اجتماعی، مؤثر باشد. همچنین در طبقات بالایی تجاری‌ها، کارگاههای خیاطی شبانه‌روزی دایر است که به نظر اکثر اهالی این لسو بر نظارت عمومی و امنیت محفل در طی شب کمک فراوان کرده است.

جنت به لحاظ کالبدی، کف‌سازی خوب و سطحی دارد و بدنه‌های شمالی خیابان برای ساماندهی با مشکلات کمتری مواجه است. همچنین خط آسمان آن هماهنگ است و الحاقات کمتری دارد و به واسطه تناسب خوب عرض به ارتفاع در مقطع، درجه محصوریت آن متعادل است و در آن روشنائی نسبتاً مناسبی نیز در طی شب وجود دارد و قطعه قطعه شدن مسیر با ورودی‌های فرعی، به ایستگاههای تجمع و نشانه‌های عینی مسیر قوت بخشیده است.

اگرچه نکات مثبت پیش گفته راجع به این محور قابلیت‌های بسیار زیادی را برای تقویت کیفی آنها به دست می‌دهد، ولی توجه به برخی محدودیتها و ضعفهای موجود نیز می‌تواند در ایجاد روند مثبت مؤثر باشد.

جنت به لحاظ دسترسی، صرفاً بر روی سواره‌ها مسدود شده است ولی در طرح آن، تمهیدات و کارایی متناسب با حرکت پیاده در نظر گرفته شده و انتظام فضایی این محور هنوز هم متوجه الگوی طراحی محورهای سواره است. به گونه‌ای که دو تیر چراغ برق را در دو طرف و ردیفی از چراغها و درختان را در طول محور دیده می‌کند و پذیرای سرریز فعالیت و کالا از بدنه‌ها به داخل خود نیست. این در حالی است که این دو حرکت (پیاده و سواره) از دو جنس متفاوتند و در نتیجه الگوهای متفاوت نیاز دارند.

شهر، همچنان پس از پیاده‌راه شدن نیز توانسته است به عنوان محوری فعال عمل کند و مورد استقبال شهروندان، زائران و کسبه محدوده قرار گیرد. این محور در بافت میانی شهر واقع شده است و از اطراف به محورهای و نقاط مهم شهری مشهد اتصال دارد. محور مذکور که امتداد آن شرقی غربی است، از شمال به بولوار مدرس که مسیر تجاری-اداری است محدود می‌شود و از طریق کوچه‌های کوتاه شمالی جنوبی متقاطع با این دو به این بولوار اتصال می‌یابد. اکنون این کوچه‌ها نیز بر روی خودرو بسته شده است و اینها در واقع نقش ورودیهای متعدد پیاده را دارند. این محور از جنوب محدود به یک دسترسی فرعی موازی با آن است و پس از آن محدوده باغ سلی وجود دارد که عملاً این دسترسی فرعی، نقش محور سواره سوزدیناز برای تخلیه بار و پارکینگ حاشیه‌ای را بر عهده دارد و فاصله‌اش تا محور جنت فقط در حد یک ردیف پانزاد است.

در سمت شرق محور جنت، ورودی اصلی آن تعبیه شده است که اتصال بین این محور و محور فرهنگی شهر (خیابان آرگ) را به وجود می‌آورد. این محور از تیرپاژ به واسطه وجود باغ ملی در حاشیه آن، همچنین سینما و هتل و چند کافه معروف، به علاوه تجاری‌های منتهی‌الیه شمالی آن، همواره مورد توجه شهروندان بوده است. نهایتاً حد غربی محور جنت به محور سعدی و دانشگاه منتهی می‌شود که محورهای تجاری-دانشگاهی شهر هستند و همواره جمعیت فراوانی را در ساعات مختلف شبانه‌روز به خود جذب می‌کنند.

جهان‌شاه پاکزاد در باره تأثیر جنت بر بافت این منطقه معتقد است: «استقرار این محور در بافت میانی و تراکم مناسب جمعیتی و تجاری آن تا خود گاه موجب انطباق آن با سیاستهای پیاده‌راه‌سازی شده است، به نحوی که پس از پیاده شدن این محور، مکانهایی تجاری رونق گرفته و قیمت واحدهای تجاری نیز افزایش یافته است. به عبارت دیگر، این اقدام حکم نوعی اقدام مؤثر اقتصادی را نیز داشته است.»

بهرستان متعلق به لای تمهیدات به ماکسیر مریخی

چهارمکان فعال عامل سرزندگی پیاده راه

حضور داده شود و سامانه‌های سبک، موسیقی‌های محلی، عکاسی خیابانی و گل فروشی و نظایر اینها اجازه فعالیت پیدا کنند. فضا حال و هوای زنده و پویایی به خود می‌گیرد.

۶- با توجه به طولانی بودن بدنه غربی مسیر در سمت شمال و جنوب، به دلیل وجود تعدادی کاربری ناهمخوان نظامی، اداری، انبار، که ضمن ناهماهنگی با کاربریهای محور جنت و غیر فعال کردن بخشهایی از آن، از حجم و سرزندگی محیط کاسته شده است، لیکن می‌توان نسبت به فعال کردن بدنه‌های آن - مثلاً از طریق ساخت واحدهای واحدهای تجاری سازگار با محدوده - اقدامات جدی صورت داد.

۷- در حوزه کالیبدی، نصب چراغهای ردیفی که متناسب با الگوی سواره است، ضمن تقسیم فضا به چند توار و نیز اشغال سطح کف، از انعطاف آن می‌کاهد. در این زمینه می‌توان چراغها را به تناسب نیاز عبور پیاده به صورتی که به روشنایی فروشاها لمعه‌ای وارد نسازد تعبیه کرد. این کار باید به نحوی انجام گیرد که راستای حرکت مستقیم تحمیل نشود.

۸- در مورد تأسیسات شهری، بهتر است تأسیسات فاضلاب و آبهای سطحی به کانال زیرزمینی منتقل شود تا سهولت و ایمنی حرکت میسر گردد.

۹- در به کار گیری عناصر مبلمان شهری باید دقت بیشتری شود تا مکان‌های مناسبی برای استقرار آنها به دست آید. ضمناً آنها را باید به گونه‌ای انعطاف‌پذیر طراحی کرد تا بتوانند در اعیاد و مراسم ویژه بازدهی داشته باشند. کنار محلهای نصب را نیز می‌توان به محل‌هایی برای نشستن و گپ زدن و رفع خستگی خانواده‌ها تبدیل کرد.

۱۰- ایجاد امکانات و تجهیزات که باعث دوام حضور شهروندان در فضا می‌شود نیز عامل مهمی در سرزندگی فضایی به حساب می‌آید. مثلاً تعبیه سرویسهای بهداشتی، آبخوری‌ها، نمازخانه، دفاتر پست و کابین‌های تلفن و ایستگاههای وسایل

مقیاس حرکت پیاده به نحوی است که امکان مکاشفه در محیط را برای انسان مهیا می‌سازد و هیچ نوع حرکتی به لحاظ هماهنگی با احساس و ادراک انسان به پای حرکت پیاده نمی‌رسد

پیشنهادها و سیاستهای راهبردی در جهت ارتقاء سطح کیفی محدوده

به منظور بهسازی و ارتقاء سطح کیفی محور یاد شده، تذکر موارد ذیل مفید به نظر می‌رسد:

۱- در زمان حاضر ورودی‌های مسیری واسطه و بدون هیچ تمهیدی به خیابان سواره وصل می‌شوند. به همین خاطر مانع سواره به تنهایی جوابگوی ورودی مناسب برای محور پیاده نیست و باید تمهیداتی در حد ایجاد ورودی مناسب اتخاذ گردد.

۲- به عقیده کمیته محل باید مدیریت زمانی مناسبی برای پیکر کینگ موتورسیکلت در نظر گرفته شود و وسایل نقلیه غیر موتوری - مانند گاری - برای خدمات‌رسانی به مغازه‌ها مورد توجه قرار گیرد. بدین ترتیب از خطرهای ناشی از حضور موتورسیکلت نیز کاسته خواهد شد.

۳- همچنین خریداران کالا از تجاریهای جنت نیز معتمدند با توجه به کمبود فضاهای سبز و عمومی در طی مسیر، مکان‌هایی برای گذران اوقات فراغت کودکان و سالمندان به وجود آید. یا استفاده از محوطه ادارات - همچون بانک کشاورزی و بیمارستان متصرفه که در طول شب تعطیل می‌شوند - می‌توان تلفیقی مناسب از فضاهای تجاری، گردشگری و مکث و حرکت را به وجود آورد.

۴- از سوی دیگر به لحاظ مدیریت زمانی، افزایش فعالیت‌هایی با زمان طولانی‌تر - مانند کافه‌ها، رستورانها، فضاهای سبز کوچک، مهمانسراها، هتل‌های کوچک و حتی واحدهای مسکونی - در طبقات می‌توان به طولانی‌تر شدن و تدویم سرزندگی شبانه و افزایش نظارت اجتماعی باری رساند.

۵- همچنین اگر به رستورانها و کافه‌ها اجازه داده شود که قسمتی از مسیر خیابان را به مسئولی‌های خود اختصاص دهند، بدین ترتیب فضای اجتماعی تری شکل می‌گیرد. در همین حال اگر به دوره‌گردها و دستفروشان (تحت شرایطی کنترل شده) مجوز

لشکرک مسیری دو توار حرکتی، از یکسبه و سبک نوع جدید مبلمان

جنت به لحاظ دسترسی، صرفاً بر روی سواره‌ها مسدود شده است ولی در طرح آن، تمهیدات و کارایی متناسب با حرکت پیاده در نظر گرفته شده و انتظام فضایی این محور هنوز هم متوجه الگوی طراحی محورهای سواره است، به گونه‌ای که دو نوار حرکتی را در دو طرف وردیفی از چراغها و درختان را در طول محور دیکته می‌کند و پذیرای سرریز فعالیت و کالا از بدنه‌ها به داخل خود نیست

چند قطعه مسکونی کوشکی در طول مسیر به فضاهای فرهنگی و استفاده از محوطه‌های آنها برای افزایش فضای استراحت عمومی.

(ب) طرحهای و بوتامه‌های میان مدت

۱- افزایش تنوع کاربریها در طی مسیر و اجازه احداث واحدهای مسکونی در طبقات، تالار، رستورانها، هتلها، کوچک و مسافر خانه‌ها از سوی شهرداری.

۲- افزایش کاربریهای که مدت زمان بیشتری را در طول شب به فعالیت می‌پردازند مانند کافهها و رستورانها (که سرریز کالا دارند) و تئاترها و سینماها و سالن‌های موسیقی (که سرریز جمعیت دارند). حتی می‌توان با کاهش فضای پذیرایی و انتظار آنها، سرریز جمعیت را به داخل مسیر کشاند تا در سوزناکی و نشاط فضا موثر باشد.

۳- استفاده از زمینهای خالی و حذف کاربری‌های مزاحم و ناسازگار، و تبدیل آن به کاربری‌های همخوان با محور پیاده.

۴- استفاده از محوطه‌های سبز یا گاروبی‌های درشت درخت.

۵- انتقال تأسیسات شهری همچون جوی آب، سیمهای برق و کابلهای تلفن به کانالهای زیرزمینی برای ارتقاء کیفیت بصری و ایمنی مسیر.

۶- ساماندهی نماهای شهری و حذف الحاقات، همسان‌سازی تابلوها یا استفاده از مشارکت گسبه و مالکان به منظور بهره‌برداری از خوانایی و زیبایی مسیر.

ج) طرحها و برنامه‌های ضربتی کوتاه مدت

۱- توجه به سبلان متعطف و هماهنگ شهری و چند منظوره کردن آنها.

۲- افزایش تجهیزات و تأسیسات شهری که به طولانی شدن میزان حضور شهروندان کمک می‌کنند.

۳- توجه به روشنایی و نصب چراغها بر روی دیوارهای مجاور و نصب غیرخطی آنها و ایجاد فضاهای سکوت و حرکت.

۴- اجازه حضور دستفروشان و دوره گردا که موجب ایجاد شور و نشاط در فضا می‌شوند و برای شهروندان نیز خاطره‌انگیزند.

تقلیه عمومی، به لحاظ ارتقاء سطح کارایی محیط و توأم کارایی فضا در طی شبانه‌روز، نقش عمده‌ای در این میان دارد.

۱۱- به منظور افزایش ایمنی در حرکت و تسهیل رفت و آمد های طولانی می‌بایست پستی بلندی های زمین، شیبها و تک پله‌ها، پساژها و یوگهای جداکننده خیابانهای ورودی، شبکه‌های کف و عناصر نوک تیز بدنه را حذف کرد.

۱۲- به منظور هرچه جذابتر شدن فضا، باید از تعبیه اینها های بزرگ و باغچه‌های نواری پیوسته در کف پرهیز کرد زیرا آنها سطح کف را کاهش می‌دهند و از قابلیت انعطاف فضا با تغییرات مورد نیاز می‌کاهدند.

سخن آخر اینکه در طراحی مسیرهای پیاده در مرحله اول مسدود کردن مسیر بر روی حرکت وسایل نقلیه صورت می‌پذیرد و پس از آن تمهیداتی در جهت افزایش گسترش و تسهیل آرامش و ایمنی و اعتماد پیاده انجام می‌گیرد.

پیاده راه جنت مشهد فعلاً فقط بر روی خودرو بسته شده است ولی می‌بایست در مقیاس کلان و جامع مورد بررسی و طراحی مجدد قرار گیرد.

اصولاً طراحی شهری این گونه مسیرها در سه مقیاس اتفاق می‌افتد: اول، طرح‌ها و سیاستهای بلندمدت؛ دوم، طرحها و برنامه‌های میان مدت؛ و سوم، طرحها و برنامه‌های ضربتی کوتاه مدت. در مورد پیاده راه جنت، آنچه در پی می‌آید مناسب به نظر می‌رسد:

الف) طرحها و سیاستهای بلندمدت

۱- طرح پیاده راه در حقیقت شهر و گسترش مسیرهای پیاده از طریق خیابانها و محورهای اطراف و اتصال آن به سایر شبکه‌های پیاده مانند باغ راه، قره خان یا محور تاریخی فرهنگی ارگ و باغ ملی به عنوان مقصد حرکت، و افزایش سطح پیاده خیابانهای دانشگاه به عنوان مبدأ حرکت.

۲- تمهید فضاهای میانی در ابتدا و انتهای مسیر و افزایش ایستگاههای و وسایل نقلیه عمومی در دو سمت مسیر برای تقویت نقش ورودیها.

۳- تبدیل قلعه‌های بزرگ قدیمی چون بیمارستان مستصره و

مانند
۱- فرش، فرش، مینو، گل، گلین و مفرات
شهرها، جلی، معتمد، انتشارات فردوس، تهران ۱۳۷۸
۲- باغچه شهر از دید نظر خرافی از شهرها
فرهنگیها و استفاده از فضای شهری، تهران ۱۳۸۰
شهرهای نمونه، چاپ نشده، ۱۳۸۰
۳- دفتر برنامه‌ریزی شهر، معاونان اردیلبیل
شهر ارومیا، چاپ نشده، ۱۳۷۰
۴- سازمان راه و بودجه سندی، سازمان برنامه و بودجه
کشور، ۱۳۷۷، جلد دوم، چاپ اول، تهران ۱۳۷۸
۵- کمیسیون ملی یونسکو در ایران، شورای
ارتقاء کارایی شهرها، تهران، سازمان برنامه و بودجه
یونسکو برای بهره‌دهی کارایی، انتشارات
۱۳۷۹

وزارت نیرو، شهرداریها و اختلافاتی که منتظر حل شدن اند

علی محمد نجاتی

فرایند توسعه شهرها، و به تبع آن توسعه کشور، رابطه‌ای مستقیم و حتی دوسویه با ساز و کارهای اقتصادی موجود در قوانین و مناسبات اجتماعی و مدنی جوامع دارد. در این میان شهرداریها به عنوان متولی و مجری بسیاری از طرحهای توسعه مدار و ناظر بر خدمات اجتماعی و رفاه عمومی، نقشی تعیین کننده و محوری دارند. لیکن بدیهی است برای اینکه شهردارها متشاه این خدمات بیاورند، نیازمند منابع درآمدی مستمر و کافی اند. این منابع درآمدی بر اساس قوانین مصوبه، از سه مرجع «مردم» و «دولت» و «سایر ارگانها» تأمین می شود؛ اما در مرحله عملیاتی شدن این قوانین و شیوه وصول و حقیقی کردن این منابع، شهرداریهای کشور معمولاً درگیر چالشهایی هستند که در خصوص هر یک از سه منبع پیش گفته مصداق دارد.

شاید همین امر باعث شده است که در سالیهای اخیر اغلب شهرداریها در خصوص منابع درآمدی خود با تنگناها و کاستیهای جدی مواجه باشند که نخستین و عینی ترین نتیجه این روند، کاستن از ابعاد کمی و کیفی عمومی و کندشدن (یا توقف) فرایند توسعه شهری است.

- تأمین روشنایی کافی پارکها و اماکن عمومی عام‌المنفعه و مطالبه بهای برق مصرفی.

- عدم تأمین در تعرفه برق مصرفی پارکها و فضاهای سبز که جنبه عمومی دارند.

- عدم همکاری لازم و کافی شرکتهای توزیع برق در حایه‌جایی پایه‌های برق و روشنایی معابر و مسائلی از این دست به هنگام تعریف خیابانها.

کلیه این موارد از آن جهت اهمیت دارند که اغلب شهرداریها با افزایش تقاضای خدمات شهروندان و زیرساختهای متعدد و وظایف پر شمار، نیازمند تشریک مساعی بخشهای دیگر مدیریتی جامعه اند.

چالشهای بین بخشی

در بحث چالشهای هزینه‌های شهرداریها، مشکلات این سازمانها با برخی از شرکتهای دولتی و وزارتخانههای مربوطه - همچون وزارت نیرو و شرکتهای برقی منطقه‌ای و آب و فاضلاب - از جمله مسائلی است که باید از جهات مالی و مدیریتی به آن توجه داشت.

مشکلات مالی که درخصوص پرداخت عوارض متعلق به شهرداریها و بهای انواع مختلف انرژی، از جمله آب و برق در اماکن و مراکز متعلق به شهرداریها و اماکن عمومی و عام‌المنفعه وجود دارد، به سبب عدم شفافیت برخی از قوانین مصوب، قدیمی بودن برخی از مصوبات و قوانین و مسائلی از این نوع همچنان محل مناقشه بین شهرداریها و وزارت نیرو و برخی دیگر از نهادهای شرکتهای دولتی است.

امیرعلی، قائم مقام شهردار همدان، با اشاره به این مطلب که در زمان حاضر در هیچ نقطه از کشور ۳ درصد عوارض در نظر گرفته شده از محل آب بهای شهرداریها پرداخت نمی شود، می گوید:

علاوه بر وزارت نیرو، شرکت گاز هم باید ۵ درصد بهای گاز مصرفی را به شهرداریها پرداخت کند؛ لیکن این پرداخت انجام نمی شود؛ ضمن اینکه شرکت مخابرات می بایست رقم ناچیز ۰.۵ ریال برای هر تلفن راه ماهانه پرداخت کند که این مبلغ هم تاکنون واریز نشده است.

زیبایی، شهردار بجنورد، نیز به این نکته اشاره کرد که اداره برق از برق مصرفی فضاهای عمومی که در اختیار شهرداریهاست پول دریافت می کند، وی

یکی از معضلات موجود شهرداریها، چالشهای پیش آمده در خصوص همکاریهای بین بخشی است. مسائل و اختلافات موجود میان شهرداریها و وزارت نیرو - که در این گزارش به بخشی از آنها اشاره خواهد شد - از آن جمله اند.

سوارداختن اختلاف میان شهرداریها و وزارت نیرو به دهها مورد می رسد، که از آن جمله می توان به موارد ذیل اشاره کرد.

- عدم همکاری در واریز بواقع ۳ درصد عوارض آب بهای وصولی از مشترکان، به حساب شهرداریها.

- واگذاری برق به ساختمانهای بدون پروانه که موجب تسویق و افزایش خلأسازی می گردد.

چگونه می توان به کسی که بدون داشتن مجوز پروانه لازم اقدام به احداث ساختمان می کند، برق نداد و از برق دزدی وی جلوگیری کرد؟ این کار فقط با چند متر سیم به سادگی امکان پذیر است!

فائمه مقام سازمان توانیر درخصوص سایر موارد مناقشه چنین می گوید: به نظر ما در کل کشور شرکت های برق منطقه ای روابط مشخصی با شهر دارها دارند. البته در بعضی از مناطق شرکت های برق منطقه ای تخطی می کنند و در برخی مناطق شهر دارها، اما به طور کلی این موارد استثناء است. آنچه مسلم می نماید، این است که تأمین روشنایی معابر بر عهده حاست، و در قبایل آن از پرداخت عوارض مصاف هستیم. این قانون نیز مصوب ۴۰ سال پیش است که شرکت های برق منطقه ای چنین کاری را انجام می دهند و به جای پرداخت عوارض، خیابانها را روشن می کنند.

حجت معتقد است که به نظر مسئولان وزارت نیرو بیش از عوارض متعلقه خرج می کند، ضمن اینکه به اعتقاد شهرداری این هزینه کمتر از مبلغ عوارض است. احاطه قدر مسلم این است که وزارت

شهرداری، واگذاری برق به این نوع ساختمانها ضمن اینکه موجبات تشویق خلاف سازی را فراهم می آورد، در محکم شدن جای پای متخلفان نیز نقش عمده ای دارد. بنابراین اظهار مالکان واحدهای خلاف ساز، داشتن کنتور و انشعاب برق در واقع به نوعی تأیید دولت بر مالکیت قانونی آنهاست. به همین علت شهرداریها دچار مشکلاتی جدی در برخورد با آنان هستند. اما مسئولان و مسئولان امور در وزارت نیرو چنین استدلالی را نمی پذیرند و دیدگاه دیگری دارند.

مهندس حجت، قائم مقام سازمان توانیر، در این باره می گوید: وزارت نیرو در مناطقی که دارای پروانه ساختمان نیستند به احداث خطوط برق اقدام نمی کند، اما اگر خط نیروسانی از جلوی این خانه ها عبور کرده باشد اصولاً ما نمی توانیم به واحدهای بدون پروانه برق ندهیم چون در این صورت به سادگی پدیده «برق دزدی» رواج می یابد و وزارت نیرو دچار ضرر و زیان می شود.

وی در تشریح این مسئله چنین استدلال می کند: چگونه می توان به کسی که بدون داشتن مجوز پروانه لازم اقدام به احداث ساختمان می کند، برق نداد و از برق دزدی وی جلوگیری کرد؟ این کار فقط با چند متر سیم به سادگی امکان پذیر است. این مشول در عین حال می افزاید: مساموران ما آماده اند که در اسرع وقت نسبت به جمع آوری کنتور و انشعاب کسانی که ساختمانهایشان از طرف شهرداری در حال تخریب است اقدام کنند.

همچنین معتقد است با توجه به اینکه این فضاها جنبه عمومی دارند و موارد استفاده از آنها عمدتاً مربوط به شهروندان است، شایسته است که وزارت نیرو در تعرفه های برق مصرفی پارکها، معابر و فضاهای سبز عمومی تجدیدنظر کند و در بهای برق مصرفی امکان عمومی تعدیل لازم را صورت دهد و یا در برخی از موارد هزینه ای مطالبه نکند.

وی می افزاید: البته در برخورد بسیاری از بولوارها از شبکه عمومی برق استفاده می کنند که امید است این مسئله تمیم یابد ضمناً در مورد پارکها توافق شده است که مسیر اصلی و ورودی هر پارک، عمومی تلقی شود و هزینه روشنایی بقیه قسمتها به عهده شهرداری باشد.

شهردار بخسورد با تأکید بر این نکته که متأسفانه مسئله عوارض مربوط به آبها هنوز لاینحل باقی مانده است، می گوید: در زمینه محاسبه بهای برق مصرفی بعضی از پارکها بر مبنای تعرفه تجاری عمل شده است، که در این خصوص باید کلیه پارکها مشمول تعرفه مشترک و واحدی باشند. اگرچه ممکن است در برخی از پارکها فضاهای تجاری محلودی همچون رستوران وجود داشته باشد که می توان هزینه آنها را جداگانه محاسبه کرد.

اعطای امکانات به واحدهای غیرمجاز!

از موارد دیگری که مدیران مختلف شهرداری نسبت به آن اعتراض دارند، موضوع واگذاری برق به ساختمانهای بدون پروانه است. به اذعان مدیران

نیرو بعد از جنگ، خیابانهای اصلی شهرها را به جهت جلوگیری از تصادفات، بیش از حد ضوابط روشن کرده است. مهندس حجت، قائم مقام سازمان توانیر، در باره روشنایی پارکها می گویند: طبق مصوبه هیئت وزیران، روشنایی پارکها و میدانها به عهده شرکت های برق نیست و این موارد فقط شامل خیابانها و کوچه هاست و مدارک حقوقی و آیین نامه ای آن نیز موجود است ولی متأسفانه برخی از مسئولان شهرداریها نسبت به این موضوع توجهی نیستند. وی می افزاید: ما از دولت برای برق پارانه می گیریم؛ حال چه دلیلی دارد که این

پارانه را به شما منتقل کنیم؟ بهتر است شهرداریها خودشان بپردازند از دولت پارانه بگیرند!

وی ضمن بیان این مطلب معتقد است که اتفاقاً وزارت نیرو با شهرداریها - در مقایسه با سایر دستگاهها - مشکلات کمتری دارد. مثلاً وقتی ما خیابانها را حفاری می کنیم وظیفه داریم آن را ترمیم کنیم و شهرداریها هم وظیفه دارند در صورت تعریض معابر، هزینه جابه جایی تیرهای برق را بدهند. در زمان حاضر صورت جلسه شده است که در اغلب شهرداریهای کشور هزینه پر کردن چاله ها به عهده شهرداریها باشد و جابه جایی تیرهای برق بر عهده وزارت نیرو، و در پایان سال هم صورت هزینه ها مقایسه گردد و به شکل پایایی عمل شود.

وقتی وزارت نیرو طلبکار می شود! اما علاوه بر اینها، وزارت نیرو نیز داعیه های مشخص دیگری را در قبال

شهرداریها مطرح می کند و معتقد است که شهرداریها برخی خواسته های غیر اصولی را مطرح می کنند.

یوسف ذوالفقاری، معاون دفتر حقوقی وزارت نیرو، در توضیح موارد مناقشه بین وزارت نیرو و شهرداریها می گویند: جابه جایی پایه های برق و پرداخت هزینه آن، طبق تصویب نامه شماره ۳۰۹۶ مورخ ۶۴/۱۰/۱۸ هیئت وزیران، بر عهده شهرداریهاست ولی برخی از شهرداریها به این تصویب نامه عمل نمی کنند و در اکثر مواقع به هنگام تعریض خیابانها موضوع را به شرکت های برق منتقل نمی کنند که این مسئله گاه موجب بروز حوادث می شود.

وی می افزاید: همچنین به استناد مصوبه وزارت کشور و تأیید رئیس جمهوری، شهرداریها تنها می توانند از پیمانکاری که در خصوص ساخت تأسیسات برق شهری فعالیت می کند، نیم درصد عوارض بگیرند اما شهرداریها این مسئله را به تمام نقاط کشور تعمیم داده اند و آن را محدود به حریم استحفاظی شهرها نمی دانند (مثلاً در قبال احداث نیروگاه یا پست بسرق خارج از محدوده شهری عوارض مذکور را مطالبه می کنند). مسئله دیگر، دخل و تصرف شهرداریها در بستر و حریم رودخانه هاست. این در حالی است که به موجب قانون و طبق نظر اداره حقوقی قوه قضایه و ریاست جمهوری، هر گونه دخل و تصرف در این زمینه منوط به اجازه وزارت نیروست. وی در این خصوص به دخل و تصرف در رودخانه کن واحداث واحدهای تجاری بر روی رودخانه میرداماد اشاره می کند.

ذوالفقاری ادامه می دهد: موضوع دیگر، ماده ۲۶ قانون نوسازی و عمران شهری است که به موجب این قانون فعالیت های شرکت های آب و برق و گاز از عوارض نوسازی معافند ولی شهرداریها بدون توجه به این مسئله از چنین فعالیت هایی عوارض می خواهند.

مشکلاتی از این دست تنها محدود به وزارت نیرو نمی شود. چنانچه در شماره های گذشته نیز به نمونه ای از اختلاف شهرداریها با وزارت راه و ترابری پرداخته شد. اما آنچه که می بایست مورد توجه قرار گیرد، یافتن راهکارهایی است که یک بار برای همیشه به بروز ناهماهنگی های اجرایی در مدیریت شهری خاتمه دهد - که البته زمینه قانونی چنین

حسرتی در ماده ۱۳۶ برنامه سوم توسعه مهیا شده است.

صاحب نظران مسائل شهری بر این باورند که مدیریت متعزز امور مربوط به اداره شهرها نه تنها به اختلاف شهرداریها با دیگر دستگاه های اجرایی خاتمه می دهد، بلکه راه را برای ارتقاء هر چه بیشتر کیفیت زندگی در شهرها هموار می کند.

طبق مصوبه هیئت وزیران، روشنایی پارکها و میدانها به عهده شرکت های برق نیست و این موارد فقط شامل خیابانها و کوچه هاست و مدارک حقوقی و آیین نامه ای آن نیز موجود است

با توجه به اینکه موارد استفاده پارکها و فضاهای عمومی مربوط به شهروندان است، وزارت نیرو می بایست در تعرفه های برق مصرفی این اماکن، تجدیدنظر کند، تعدیل لازم را صورت دهد و هزینه ای مطالبه نکند

اما این تنها در صورتی جامه عمل می پوشد که شهرداریها با اصلاح ساختار سازمانی و توانین و افزایش دانش مدیریت شهری آماده اجرای ماده ۱۳۶ شوند. «شهرداریها» آماده است تا پیشنهاد های صاحب نظران را در این خصوص مورد بحث و کند و کاو قرار دهد.

شهرداریهای مشهد و گرگان بهای خدمات می گیرند

قهیبه مزینانی

شهرداری به عنوان متولی اداره شهر مطابق قانون وظایفی دارد و برای انجام هر یک از وظایف خود نیازمند منابع مالی است. از طرف دیگر شهرداری، سازمانی خودگردان است و می‌بایست براساس ردیفهای بودجه‌ای که قانون مشخص کرده هزینه‌های خود را تأمین کند. اما گفته‌ها و شنیده‌ها همواره حاکی از آن است که منابع مالی شهرداریها تکافوی هزینه‌های آنها را نمی‌کند و شهرداریها برای اداره شهرها نیازمند ارائه راهکارهای جدیدی هستند.

به طور کلی منابع مالی شهرداریها براساس ماده ۲۹ آیین‌نامه مالی شهرداریها، عبارت است از درآمدهای مستمر (ناشی از عوارض عمومی)، درآمدهای ناای از عوارض اختصاصی، بهای خدمات و درآمدهای مؤسسات انتفاعی شهرداری، درآمدهای حاصل از وجوه و اموال شهرداریها، کمکهای اعطایی دولت و سازمانهای دولتی، و کمکها و اعانات اشخاص و سازمانهای خصوصی، و نیز اموال و داراییهایی که به موجب قانون به شهرداری تعلق می‌گیرد. در بین منابع مالی شهرداریها، عوارض عمومی مهم‌ترین منبعی است که شهرداریها با اتکا به آن به انجام وظایف خود می‌پردازند و بخش عمده هزینه‌های خود را تأمین می‌کنند. اما منبع درآمد دیگری که در آیین‌نامه مالی شهرداریها به آن اشاره شده و تاکنون کمتر مورد توجه قرار گرفته، بهای خدمات است.

بزرگین اساس، شهرداریها می‌توانند در مقابل خدماتی که به شهروندان ارائه می‌دهند از آنها بهای خدمات دریافت کنند. اما به دلیل اینکه به طور مشخص مصادیق دریافت بهای خدمات - و چگونگی وضع و دریافت آن - در قانون ذکر نشده است، ابهاماتی در این زمینه به چشم می‌خورد و در نتیجه از این منبع درآمدی کمتر استفاده شده است.

از جمله شهرداریهایی که اقدام به دریافت بهای خدمات از شهروندان کرده، شهرداری مشهد است. این شهرداری براساس مصوبه شورا به ازای جمع‌آوری زباله از شهروندان بهای خدمات دریافت می‌کند.

سالانه آنها محاسبه می‌شود. مشروط بر اینکه از مبلغ ۴۰ هزار ریال در سال کمتر و از مبلغ ۱۰ هزار ریال بیشتر نباشد.

لازم به ذکر است که آن دسته از واحدهای صنفی که زباله چندان تولید نمی‌کنند - مانند فروشگاهها، پارچه‌فروشیها و مانند اینها - از پرداخت این هزینه معاف هستند.

همچنین براساس مصوبه شورای شهر مشهد، هتل‌ها، هتل آپارتمانها، مهمانپذیرها و مسافرخانه‌ها در روز برای هر تخت ۲۰ ریال به عنوان هزینه جمع‌آوری زباله پرداخت خواهند کرد. به عبارت دیگر، برای این مراکز ۲۰۰ روز در سال به عنوان ضریب اشتغال در نظر گرفته شده است که هزینه جمع‌آوری زباله آنها در سال براساس ۲۰۰ روز برای هر تخت محاسبه می‌شود.

مراکز درمانی و مشاغل پزشکی مانند داروخانه، رادیولوژی، آزمایشگاه، سونوگرافی و نظایر آنها نیز براساس ۱۰۰ درصد عوارض صنفی سالانه، بهای خدمات خود را می‌پردازند.

در این مصوبه تصریح شده است که بهای خدمات تمامی واحدهای اداری استانی - اعم از ادارات، سازمانها، شعب بانکها و جزاینها - که حوزه عملکرد آنها در محدوده شهرستان مشهد است، در سال ۱۵۰ هزار ریال و شعب غیر سرپرستی بانکها، بیمه و موارد مشابه ۵۰ هزار ریال محاسبه می‌شود.

لازم به ذکر است شورای شهر مشهد تصویب کرده است که با تأیید سازمان دریافت به آن دسته از واحدهای مسکونی

طبق این مصوبه محاسبه میزان بهای خدمات جمع‌آوری و حمل زباله از واحدهای مسکونی مشهد در سال، براساس ۱۰۰ درصد عوارض نوسازی است، مشروط بر اینکه حداقل از ده هزار ریال کمتر نباشد.

شورای شهر مشهد تصویب کرده است که با تأیید سازمان بازیافت به آن دسته از واحدهای مسکونی که در طرح تفکیک زباله همکاری می‌کنند ۵۰ درصد و به مراکز تجاری و اداری ۳۰ درصد از نرخهای تصویب شده تخفیف داده شود.

طبق این مصوبه محاسبه میزان بهای خدمات جمع‌آوری و حمل زباله از واحدهای مسکونی مشهد در سال، براساس ۱۰۰ درصد عوارض نوسازی است، مشروط بر اینکه حداقل از ده هزار ریال کمتر نباشد.

همچنین آن دسته از واحدهای صنفی - همچون آمپوه‌گیری، سبزی‌فروشی، قنادی و کبابی - که حجم زباله روزانه آنها بیش از حد معمول است، بهای جمع‌آوری زباله را حداقل معادل ۱۰۰ درصد عوارض سالانه واحدهای صنفی خود پرداخت خواهند کرد، مشروط بر اینکه از ۲۰ هزار ریال در سال کمتر نباشد.

بهای خدمات سایر واحدهای صنفی نیز حداقل معادل ۵۰ درصد عوارض

که در طرح تفکیک، زیاله همکاری می کنند ۵۰ درصد و به مراکز تجاری و اداری ۳۰ درصد از نرخهای تصویب شده تخفیف داده شود. در این زمینه محمد علی نیکوکاران، نایب رئیس شورای شهر مشهد با اشاره به هدف تصویب این لایحه، می گوید: شهر مشهد جمعیتی معادل یک میلیون و ۱۰۰ هزار نفر دارد و علاوه بر این به عنوان یک شهر مذهبی و توریستی سالیانه پذیرای بیش از ۱۳ میلیون زائر و گردشگر است. به همین دلیل شهرداری برای اداره شهر با هزینه های سنگینی روبروست. به عنوان مثال هزینه سرانه نظافت معابر در روز ۵۳ ریال، جمع آوری و حمل و نقل و دفن زیاله ۴۸ ریال و نگهداری هر مترمربع فضای سبز در روز ۶۸ ریال است که با در نظر گرفتن سایر هزینه ها (اعم از هزینه های عمرانی، حمل و نقل شهری، مبله های شهری و مانند اینها) نیازمند منابع مالی بسیاری است. به همین دلیل شورای شهر مشهد با لحاظ کردن هزینه های شهرداری و به منظور تأمین بخشی از آن، این مصوبه را تصویب کرد تا باری از دوش شهرداری برداشته شود.

یکی دیگر از اقدامات شورای شهر مشهد برای جلب مشارکت های مردمی در پرداخت هزینه های اداره شهر، وضع مصوبه بهسازی معابر شهری است. براساس این مصوبه، شهروندان مشهدی تیمی از هزینه های عمران معابر شهری را می پردازند و با معرفی پیمانکاران مورد نظر خود به شهرداری، مستقیماً برچگونگی اجرای آسفالت، زیرسازی یا بهسازی معابر نظارت خواهند کرد.

نیکوکاران در این خصوص می گویند: شهرداری مشهد سالیانه حدود یک میلیون مترمربع از معابر شهر را بهسازی می کند که برای تأمین بخشی از هزینه های آن قرار است از مشارکت های مردمی استفاده شود. بخش دیگر نیز از محل پرداخت بدهی های معوقه مردم به شهرداری تأمین خواهد شد.

از جمله شهرداری های دیگری که اقدام به دریافت بهای خدمات جمع آوری زیاله کرده اند، می توان به شهرداری گرگان اشاره کرد. این شهرداری بر اساس مصوبه شورای شهر از هر پلاک سه برابر عوارض نوسازی، بهای خدمات دریافت می کند.

شهروندان مشهدی تیمی از هزینه های عمران معابر شهری را می پردازند و با معرفی پیمانکاران مورد نظر خود به شهرداری، مستقیماً برچگونگی اجرای آسفالت، زیرسازی یا بهسازی معابر نظارت خواهند کرد

از جمله شهرداری های دیگری که اقدام به دریافت بهای خدمات جمع آوری زیاله کرده اند، می توان به شهرداری گرگان اشاره کرد. این شهرداری بر اساس مصوبه شورای شهر از هر پلاک سه برابر عوارض نوسازی، بهای خدمات دریافت می کند

مسرووری، معاون خدمات شهری شهرداری گرگان در باره هدف این اقدام می گویند: شهرداری موظف به جمع آوری زیاله نیست و بودجه خاصی برای آن در نظر گرفته نشده است. بر همین اساس شهرداری برای بهبود ارائه خدمات در این زمینه اقدام به گرفتن بهای خدمات از شهروندان کرده است. عواید حاصل از این امر نیز صرفاً خدمات ترسانی و تهیه تجهیزات لازم برای جمع آوری، حمل و نقل و دفع زیاله می شود.

همچنین مصوبه دیگر شورای شهر گرگان در جهت افزایش درآمد شهرداری، این ناصه اجرایی دریافت ورودیه پارک جنگلی ناهار خوران این شهر است.

این آیین نامه به استناد بند ۲۴ ماده ۷۱ قانون شوراهای اسلامی و به منظور استفاده بهینه و مطلوب از پارک جنگلی ناهار خوران و ارائه خدمات بهتر به شهروندان و مسافران، تنظیم و تصویب شده است. بر اساس این مصوبه ورودیه انواع خودروها برای هر بار ورود به این شرح است: هر دستگاه موتورسیکلت ۵۰۰ ریال، وانت و سواری هزار ریال، مینی بوس ۲ هزار ریال، اتوبوس ۳ هزار ریال و تراکتور، تریلی و کامیون ۴ هزار ریال.

همچنین خودروهای اهالی و ساکنان دائمی محل، خودروهای شهرداری، مسافران امکان شهرداری و خودروهای سازمان اتوبوسرانی و تاکسیرانی از پرداخت ورودیه معاف هستند.

شهرداری بر اساس این مصوبه در ایام تابستان و نوروز - علاوه بر هر یک از روزهای دیگر سال که لازم بداند - مجاز به دریافت ورودیه است و می تواند به خودروهای حامل دانش آموزان و اردوهای فرهنگی - اجتماعی ادارات ۵۰ درصد تخفیف دهد. ناگفته نماند که عابرن پیاده و دوچرخه سوارها، از پرداخت ورودیه معاف هستند.

به موجب مصوبه شورای شهر گرگان، شهرداری می تواند برای دریافت ورودیه از حامیان اجرائیات خود و یا مأموران انتظامی و راهنمایی و رانندگی کمک بگیرد و می بايست عوارض دریافتی را برای ارائه خدمات مناسب و امکانات بهداشتی و رفاهی در محدوده پارک جنگلی هزینه کند.

اگر چه شورای شهر گرگان با این اقدام سعی در افزایش منابع مالی شهرداری برای ارائه خدمات بهتر داشته است اما فرمانداری بنا بر اجرای مصوبه مذکور مخالفت می کند. مسرووری در این باره می گویند: فرمانداری برای مخالفت خود این پرسش را مطرح می کند که شهرداری در آرای چه خدماتی قصد دریافت عوارض دارد. در حالی که شهرداری به رغم اینکه این پارک خارج از محدوده خدمات شهری قرار دارد تاکنون اقدامات بسیاری در زمینه جمع آوری زیاله، لوله کشی آب آشامیدنی، ترمیم معابر و جز اینها در آن کرده است. این مسئله در زمان حاضر به کمیسیون حل اختلاف ارائه شده است تا تکلیف نهایی از این طریق روشن شود.

انجمنه گفته شد، به همراه تجربیات پراکنده برخی شهرهای دیگر، مجموعه

اقدامات انجام شده در جهت دریافت بهای خدمات است. یکی از دلایلی که تاکنون مانع نظام‌مند شدن این امر شده، اختلاف نظرهایی است که در این زمینه وجود دارد. اینها از یک طرف قضیه را هر چه مبهم‌تر ساخته و از طرف دیگر صورت مسئله را از ذهن بسیاری پاک کرده است. اما به تازگی بحثهای جدیدی برای روشن شدن تکلیف شهرداریها بر سر دریافت و یا عدم دریافت بهای خدمات در وزارت کشور آغاز شده است که در صورت حل اختلافات، راهکارهای تازه‌ای برای افزایش درآمد شهرداریها در پیش رو قرار خواهد گرفت.

به طور کلی دو دیدگاه در مورد این مسئله وجود دارد. عده‌ای معتقدند که

شهرداریها موظفند در قبال دریافت عوارض عمومی و اختصاصی از شهروندان وظایف معین خود را انجام دهند و نمی‌توانند در قبال ارائه خدمات، وجهی از مردم دریافت کنند. به عبارت دیگر شهرداریها در صورتی می‌توانند بهای خدمات دریافت کنند که اقدامی افزون بر وظایف ذاتی مشخص انجام دهند.

اما مشاوران حقوقی وزارت کشور نظری جز این ندارند و معتقدند عوارضی که شهرداری از شهروندان دریافت می‌کند در قبال ارائه خدمات نیست بلکه این عوارض به ازای زندگی در حوزه شهر است. به همین دلیل شهرداری می‌تواند حتی در قبال انجام وظایف خود نیز بهای خدمات دریافت کند. آنها می‌گویند از آنجا که

شهرداری وظایف متنوع و متعددی بر عهده دارد که انجام هر یک هزینه بسیاری را در پی دارد و دریافت عوارض عمومی به تنهایی تکافی مخارج را نمی‌کند. در نتیجه می‌تواند بخشی از هزینه‌های خود را از طریق دریافت بهای خدمات تأمین کند. نکته دیگر اینکه هیچ یک از قوانین و مقررات شهرداری در بر دارنده این مسئله نیست که گرفتن عوارضی در مقابل وظایف معین شهرداری است و نمی‌توان وجه دیگری از شهروندان دریافت کرد. همچنین ذکر بهای خدمات به عنوان یکی از منابع مالی شهرداریها در این نامه مالی نشانگر این امر است که مقنن پیش‌بینی دریافت بهایی جز عوارض عمومی را، در مواقع لزوم، کرده است.

شهرداری بیرجند، بافت قدیم را احیا می‌کند

هدف از ایجاد
کاربر بهای تفریحی
- توریستی در این
قلعه، احیا و رشد
گردشگری در
بیرجند است

وی افزود این قلعه در زمینی به مساحت ۳ هزار متر مربع در دوران صفویه ساخته شده و بنای آن که دارای شش برج و دو ورودی است، بر فراز تپه‌ای در مرکز بافت قدیم شهر قرار دارد. تصمیم بر این است که این قلعه در آینده نزدیک به مجموعه فرهنگی، تفریحی و توریستی تبدیل شود.

نخعی نژاد در توضیح بیشتر این طرح گفت: فاز دوم پروژه مرمت و بازسازی قلعه بیرجند طی برنامه‌ای سه ساله انجام خواهد شد که شامل احداث بازارچه عرضه صنایع دستی بیرجند، احیای منازل مسکونی اطراف قلعه به شعاع ۳۰۰ متر با سنگ معصاری سنی، و مرمت کانال زیرزمینی قلعه است. این کانال (به طول یک کیلومتر) قلعه قدیمی بیرجند را به ارگ بهارستان و ارگ کلاه فرنگی که از دیگر مجموعه‌های تاریخی این شهر است پیوند می‌دهد و با مرمت آن ارتباط بین بافتهای قدیم شهر برقرار می‌گردد.

وی هدف از ایجاد کاربریهای تفریحی - توریستی در این قلعه را احیا و رشد گردشگری در شهر بیرجند عنوان کرد و اظهار داشت: بیرجند دارای ۲۳ اثر تاریخی است و بافت قدیمی ارزشمندی دارد که با ساماندهی آن، جاذبه‌های گردشگری مناسبی در شهر ایجاد می‌شود. به طوریکه از زمان بازسازی قلعه تاکنون هزاران نفر از این مجموعه بازدید کرده‌اند و پیش‌بینی می‌شود با راه‌اندازی فاز دوم مجموعه، این تعداد افزایش یابد. همچنین قرار است درآمد حاصل از این مجموعه صرف گسترش و نگهداری آن شود.

قلعه تاریخی بیرجند در حال احیای است

به خیر نگار ما گفت: بازسازی و مرمت قلعه بیرجند از سال ۱۳۷۸ آغاز شده و فاز اول آن - که شامل بازسازی دیوارها و برجهای قلعه، گسترش فضای سبز مجموعه و احداث آبشارها و ایستگاههاست - در سال جاری به بهره‌برداری رسیده است.

شهرداری بیرجند به منظور احیای فضاهای تاریخی، قلعه قدیمی این شهر را مرمت و بازسازی کرد. هم‌اکنون نخعی نژاد، شهردار بیرجند درباره اقدامات انجام شده برای این قلعه،

شهردار یزد در خصوص نقش جشنواره‌هایی از این دست در جذب گردشگر، خاطرنشان ساخت: برگزاری جشنواره‌های مختلف در دوره‌های زمانی می‌تواند در جذب گردشگران و طولانی کردن مدت اقامت آنها نقش مؤثری داشته باشد. انجام مراسم و بازیهای سنتی ایران می‌تواند سفر گردشگران را به سفری خاطرمانگیز بدل سازد.

از دیگر نکات در خصوص توجه اینکه جشنواره بادبادکها با حضور ۲۰۰ نفر از نوجوانان و جوانان یزدی برگزار شد و ۱۰ نفر از شرکت کنندگان که بادبادکهایشان از نظر زیبایی، اندازه و ارتفاع پرواز برتر از انهای دیگر بوده به عنوان برنده انتخاب شدند و جوایزی نیز دریافت کردند. شایان ذکر است در این جشنواره بیش از ۶ هزار نفر از شهروندان یزدی به عنوان تماشاچی حضور یافتند که تعدادی از آنها را گردشگران خارجی تشکیل می‌دادند.

این جشنواره در یکی از پارکهای در حال احداث یزد برگزار شد تا از طریق برگزاری ارتباط و گفتگو، دیدگاه شهروندان نسبت به شهرداری تغییر یابد و مردم دریابند که شهرداری صرفاً سازمانی خدماتی نیست بلکه نقش مهمی در عرصه امور اجتماعی دارد.

سازمانهای دیگر در برپایی این جشنواره گفتند شهرداری یزد توانسته است در این خصوص ارتباط مؤثری با دیگر سازمانها برقرار کند از جمله سازمان تربیت بدنی و سازمان ایرانگردی و جهانگردی در برگزاری جشنواره بادبادکها همکاری داشته‌اند.

این جشنواره در یکی از پارکهای در حال احداث یزد برگزار شد تا از طریق برگزاری ارتباط و گفتگو، دیدگاه شهروندان نسبت به شهرداری تغییر یابد و مردم دریابند که شهرداری صرفاً سازمانی خدماتی نیست بلکه نقش مهمی در عرصه امور اجتماعی دارد

افزون بر این، پیش‌بینی شده است که جشنواره‌های دیگری نیز در جهت گسترش فرهنگ شهروندی برگزار شود که جشنواره بازیهای محلی - در مهرماه سال جاری - از این جمله است.

شهرداری یزد نخستین جشنواره بادبادکها را با پیام ایجاد شهر سالم و مساحی حضور کودکان و نوجوانان یزدی برگزار کرد.

محمد مهدی شرافت، شهردار یزد، در گفت‌وگو با خبرنگار ما هدف از برگزاری این جشنواره را احیای فرهنگ سنتی و آشنایی کودکان و نوجوانان با بازیهای قدیمی، و جلب مشارکت مردم در اداره امور شهری عنوان کرد و افزود: شهرداری بیش از آنکه سازمانی عمرانی و خدماتی باشد، سازمانی اجتماعی است که باید با توجه به شرایط اجتماعی هر شهر فعالیت کند؛ به همین دلیل سعی شد تا برای ایجاد شور و نشاط اجتماعی جشنواره‌های مختلف فرهنگی، ورزشی و مانند اینها برگزار شود. وی در خصوص مکان برگزاری جشنواره گفت: این جشنواره در یکی از پارکهای در حال احداث یزد - که در کنار مجموعه تاریخی دخمه زرتشتیان قرار دارد - برگزار شد تا از یک طرف اقدامات شهرداری در این مجموعه شناسانده شود و از طرف دیگر با برگزاری ارتباط و گفتگو، دیدگاه شهروندان نسبت به شهرداری تغییر یابد و مردم دریابند که شهرداری صرفاً سازمانی خدماتی نیست بلکه نقش مهمی در عرصه امور اجتماعی دارد. شرافت در باره جلب مشارکت ادارات و

با پیام شهر سالم آسمان یزد بادبادک باران شد

از دلایل اجرای طرح یادشده در ناحیه یک این منطقه وجود منازل کوچک و عدم دسترسی مردم به حیاط و فضای سبز بوده است؛ تا بدین وسیله افراد بتوانند از پشت بام‌های سبز استفاده کنند

در مرحله اول اجرای این طرح، مشاهده شد که بخشی از شهروندان این ناحیه خود اقدام به کاشت این گیاه کرده‌اند. همین امر کمک شایانی به اجرای طرح کوچه سبز کرده، به گونه‌ای که شهرداری برای ایجاد فضای سبز و سایه در کوچه‌ها نیز از درخت سو اهالی محل که قدیمی تر بوده استفاده کرده است.

لازم به ذکر است که هزینه کاشت و نظارت بر نگهداری این نهال‌ها به عهده

پشت بام‌های یکی از محله‌های تهران سبز شد

بر روی پشت بام و کوچه‌های یکی از نواحی منطقه هفتا شهرداری تهران فضای سبزی از نهال مو ایجاد شده است.

این شهرداری پس از بررسی‌های انجام شده با توجه به کمبود فضای سبز منطقه، اقدام به ایجاد کوچه‌ها و پشت‌بام‌های سبز غیر همسایه کرده است. با اجرای این طرح نیاز مردم ناحیه مذکور به فضای سبز تا حد مطلوبی مرتفع

شده است. از دیگر دلایل اجرای طرح یاد شده در ناحیه یک این منطقه وجود منازل کوچک و عدم دسترسی مردم به حیاط و فضای سبز بوده است؛ تا بدین وسیله افراد بتوانند از پشت‌بام‌های سبز استفاده کنند. برای اجرای این طرح از گیاه مو به دلیل متضرر بودن و رشد سریع آن در طول ساختمان استفاده شد تا با رسیدن این گیاه به پشت بام خانه و ایجاد داربست بتوان فضای سبز مورد نیاز را به وجود آورد.

شهردار محله، جلوهای از مشارکت مردمی

شهرداری منطقه است، به طوری که در بازدیدهای صورت گرفته از نهال‌های کاشته شده اگر نهالی دچار حمله آفات گردیده و یا خشک شده باشد، نهال دیگری جایگزین آن خواهد شد که در زمان حاضر از ۱۰۰ اصله نهال موکاشته شده. ۸۰ اصله سالم و در حال رشد است. یکی از مشاوران محیط زیست این

در دبای توسعه یافته امروزی بحث مشارکت‌های اجتماعی داوطلبانه به عنوان یکی از مهم‌ترین روش‌های اداره و حل مشکلات امور شهری مطرح است.

در همین جهت شهرداری منطقه ۱۰ تهران با اجرای طرح «شهردار محله» تلاش می‌کند تا شهروندان را بیش از پیش به حقوق آنان و شهرداری آشنا سازد تا زمینه‌های مشارکت جمعی را فراهم آورد. از ویژگی‌های طرح مذکور این است که مردم در تعیین اولویتها و برنامه‌ریزی برای نیل به آنها مشارکت می‌کنند تا اهالی محله به محیطی بهتر، سالم‌تر، زیباتر و مرفه‌تر دست یابند.

شهرداری منطقه ۱۰ تهران با برگزاری ۱۰ شهردار محله و ۱۰ جشنواره برای آنها در ۱۰ محله از این منطقه همراه با ۵ نفر اعضای ستاد طرح دست به اقدام جدیدی زده است.

این شهرداران که محدوده سنی آنها بین ۱۳ تا ۱۹ سال است، به عنوان بیک اشتی از شهرداری به سوی مردم فرستاده شده‌اند تا به زودن ذهنیت جدیدی مردم از شهرداری، برقراری ارتباط نزدیک‌تر با شهروندان محله، بهره‌مندی از دیدگاهها و پیشنهادها و توانمندی‌های مردم در جهت اجرای طرح بهینه‌سازی فضای محله‌ها بپردازند. تا بدین ترتیب اداره امور شهری و توان اجرایی شهرداری در خدمت مردم قرار گیرد و از تصمیم‌گیری‌های سلیقه‌ای برخی از مدیران جلوگیری شود.

بر همین اساس شهرداران محله پرستنامه‌هایی را میان اهالی محل توزیع می‌کنند تا نظر آنها را در خصوص مبلغان محله، فضای سبز، امکانات رفاهی، امور تفریحی، شهرسازی و نظایر اینها جویا شوند.

گردش روان و مناسب اطلاعات بین شهرداری و مردم و توجیه دیدگاههای شهرداری در مورد مقررات و ضوابط، یکی

منطقه در مورد میزان استقبال شهروندان از این طرح تصریح کرده‌اند. گیاه با توجه به بافت فرهنگی و محیطی این منطقه انتخاب شده و واحد فضای سبز نیز درخصوص آموزش و چگونگی نگهداری این گیاه ارتباط چهره به چهره با شهروندان داشته است که به تبع این امر ۸۰ درصد مردم از این طرح استقبال کرده‌اند.

این شهرداران که محدوده سنی آنها بین ۱۳ تا ۱۹ سال است، به عنوان بیک اشتی از شهرداری به سوی مردم فرستاده شده‌اند تا توان اجرایی شهرداری در خدمت مردم قرار گیرد و از تصمیم‌گیری‌های سلیقه‌ای برخی از مدیران جلوگیری شود

مرحله دوم این طرح نیز از اسفند ماه سال جاری با کاشت ۴۰۰ اصله مو آغاز خواهد شد. این اصله‌ها با گیاه بالارونده دیگری به نام «بیج امین‌الدوله» یا «گلپسین» تلفیق می‌گردد تا در هنگام خزان موتیز همواره کوچه‌های سبز برقرار باشند.

و تأییدش در مقابل مردم کوتاهی می‌کنند. شهرداران کوچک محله، در واقع پل ارتباطی میان مردم و شهرداری‌اند که به آگاه ساختن شهرداری از خواسته‌های متنوع مردم محله و شناساندن شهرداری و وظایف آن به اهالی کمک می‌کنند. حمیدرضا ساکت، معاون اجتماعی - فرهنگی شهرداری منطقه ۱۰ تهران، معتقد است که استقبال اهالی محله‌ها از این طرح بسیار خوب بوده است و شاید اگر یک گروه حرفه‌ای برای انجام تحقیقات

میسانی در این مورد فرستاده می‌شد چنین همکاری و هم‌دلی مردمی صورت نمی‌گرفت.

معاون امور اجتماعی و فرهنگی شهرداری در مورد این طرح تصریح کرد: هر هفته روزی ۲ الی ۳ ساعت جلساتی با عنوان «شورای آینده» با ترکیبی از شهردار، معاون اجتماعی - فرهنگی، کارشناسان و مشاوران و رابطان طرح تشکیل می‌گردد.

در این جلسات روند کار و نتایج به دست آمده، نظیر اینکه اخیراً مردم چه خواسته‌هایی را مطرح کرده‌اند و یا اینکه هم اکنون چه عواملی را به عنوان معضل در محله می‌شناسند، مورد بررسی قرار می‌گیرد.

گردش روان و مناسب اطلاعات بین شهرداری و مردم و توجیه دیدگاههای شهرداری در مورد مقررات و ضوابط، یکی دیگر از وظایف شهرداران محله است

دیگر از وظایف شهرداران محله است؛ زیرا ۸۰ درصد از ترندهای مردم در شهرداری به دلیل مطلع نبودن آنان از کم و کیف بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌هاست و بعضاً هم در خواست‌هایی مطرح می‌گردد که با مقررات شهرداری مغایرت دارد و در نتیجه در ذهن این دسته از افراد این تصور غلط شکل می‌گیرد که شهرداری در انجام

برای دستیابی به اهداف این طرح، برای آن دسته از اهالی که بیشترین مشارکت را با شهرداران محله داشته‌اند تسهیلاتی همچون تخفیف در عوارض پایمان گار و اختصاص بودجه برای ایجاد فضای سبز در نظر گرفته شده است که با پیشنهاد شهرداران محله به آنها تعلق خواهد گرفت.

با اجرای این طرح آزمایشی و رسیدن به نتایج کارشناسی پیش‌بینی شده، در نظر است این طرح در ۲۱ منطقه تهران اجرا گردد تا مردم با روش مشارکتی به حل معضلات محله بپردازند و مسئول اصلی تصمیم‌گیری در امور محله خود باشند. شهرداری سبزوار همراه با شهرداران محله

گفتنی است شهرداری سبزوار نیز در

شورایاران، بازوی توانمند شورای شهر کاشمر

شورای شهر کاشمر به منظور تقویت فرهنگ مشارکت اجتماعی، به کارگیری افراد باتفوذ محلی و ایجاد حس مسئولیت‌پذیری جوانان در امور شهری، اقدام به تشکیل طرح «شورایاری» در محله‌ها کرده است.

طرح یاد شده به صورت خودجوش و داوطلبانه پس از برپایی جلسات توجیهی در ۲ منطقه به مرحله اجرا گذاشته شده و تاکنون ۶۰ نفر را به عضویت پذیرفته است. انتخاب این شورایاران براساس

گامهای مهر شهر برای ارتقاء کیفیت زندگی شهری

علی کلانتری

حرکت مشابهی اقدام به تشکیل شهرداران محله کرده است.

شهرداران محله که در محدوده منی ۲۵-۶۵ سال قرار دارند به دست مردم محل انتخاب و به شهرداری معرفی می‌شوند.

وظیفه این شهرداران نظارت بر امور شهری و جلب مشارکت مردمی است. از جمله کارهایی که صورت گرفته، افتتاح حساب بانکی با دو اسامی به نام شهردار محله و شهرداری است. به گونه‌ای که هر مبلغی که از مشارکت مردمی به این حساب واریز شود، شهردار نیز مبلغی را به حساب واریز می‌کند، که صرف بهسازی محله و بازگشایی معابر و خیابان‌های همان محله می‌شود.

برای دستیابی به اهداف این طرح، برای آن دسته از اهالی که بیشترین مشارکت را با شهرداران محله داشته‌اند تسهیلاتی همچون تخفیف در عوارض پایمان کار و اختصاص بودجه برای ایجاد فضای سبز در نظر گرفته شده است که با پیشنهاد شهرداران محله به آنها تعلق خواهد گرفت

تلاش کنند و همچنین مسائل و مشکلاتی را که مردم منطقه در خصوص عمران و آبادانی با آن روبه‌رو هستند به شورای اسلامی انعکاس دهند تا از مراجعه مردم به شهرداری کاسته شود.

شایان ذکر است که انجمن شورایاران به صورت خودگردان و به وسیله خود اعضا اداره می‌شود و تاکنون نیز سعی بر آن بوده است که مسئولان دستگاه‌های اجرایی در جلسات شورایاران حضور یابند تا مستقیماً در خصوص موانع و محدودیت‌های قانونی برخی از طرح‌ها، و همچنین مشکلات محله‌ها، با یکدیگر مذاکره کنند.

علاقه‌مندی افراد به مشارکت‌های اجتماعی است تا بدین ترتیب بتوان از دیدگاه‌ها، پیشنهادها و توانمندی‌های اقشار مختلف استفاده کرد.

مهری بالائی، رئیس شورای اسلامی کاشمر، در مورد اهداف این طرح به خبرنگار ما گفت:

شورایاران بازوان توانمند شورای اسلامی و رابطان میان مردم، شورای اسلامی و شهرداری‌اند که در جهت رفع مشکلات هر منطقه می‌کوشند.

وی افزود: وظایف اعضای شورای آن است که در جهت جلب مشارکت مردمی

«مهر شهر» به عنوان منطقه ۴ کرج بزرگ، به واقع دست کمی از شهرهای تازه تأسیس مجاور - همچون محمدشهر، ماهدشت، کمال شهر و جز اینها - ندارد و از لحاظ وسعت و ویژگی‌های مجموعه‌های شهری نیز شرایط لازم را دارد.

مهر شهر با ۶۲ میلیون و ۵۰۰ هزار مترمربع مساحت، ۲۰۵ هزار نفر جمعیت را در خود جای داده است. پیش از این مهر شهر با عنوان «حسین آباد افشار» و به عنوان روستایی در شمال غرب محدوده فعلی مهر شهر قرار داشت که ۵۰ خانوار بومی آن در زمینهای مرغوب و آب و هوای مطلوب به کشاورزی مشغول بودند. پس از انقلاب، به دلیل مهاجرت‌های بی‌رویه از شهرستانهای زنجان و میانه، اکثر زمینهای کشاورزی و باغ‌های آن تخریب گردیدند و به مناطق مسکونی بدل شدند.

اقتصاد مهر شهر عمدتاً بر پایه محصولات کشاورزی و دامی استوار است. همچنین وجود کارخانه‌های سنج‌سازی، که شمعیهای قطور صادراتی (از جمله با نقوش کنده کاری شده تابلوهای محروقی همچون «شاه آخر») تولید می‌کنند، شهرت خاصی به آن بخشیده است.

از دیگر مشخصه‌های مهر شهر وجود خانه‌های ویلایی یا نمای اروپایی است که شهرداری برای حفظ این گونه معماری تلاش می‌کند. کاخ شمس و امام‌زاده طاهر از دیگر مشخصه‌های مهر شهر است. هم‌اینک کاخ شمس با مدیریت یکی از نهاد‌های انقلاب تبدیل به تفرجگاه گشته است که در صورت اعمال مدیریت شهرداری بر آن، اداره و خدمات مطلوبتری برای این مجموعه پیش‌بینی می‌شود.

اقدامات شهرداری در مهر شهر برای ارتقاء سطح کیفیت زندگی به عنوان منطقه‌ای از شهرداری کرج درخور توجه است؛ که گوشه‌ای از برنامه‌ریزی‌های شهرداری مذکور در این گزارش ذکر شده است. «شهردارها» آماده انعکاس نوآوری شهرداری‌های سراسر کشور در خصوص مدیریت شهری است.

حلقه مشکل نهرها یکی از مشکلاتی که اغلب شهرداریها با آن دست به گریبان‌اند، بحث نهرهای روباز و آبهای سطحی جاری در آنهاست که به دلیل بی‌توجهی برخی از شهرداران به محل تخلیه زباله، زندگی موشها، و نیز آب

محمد فرصاد

گرفتگی معابر تبدیل شدهاند.

شهرداری مهرشهر برای حل این مشکل پس از مطالعات کارشناسی به این لزومی ندارد که این خود باعث می شود در ساخت آنها، که هر متر آن ۱۲۰ الی ۱۴۰ هزار ریال هزینه در برآورد، صرفه جویی شود.

کوتاه کردن جداول

یکی دیگر از اقدامات شهرداری مهرشهر، همسطح سازی معابر و حذف جداول از خیابانها بوده است. به عقیده شهردار مهرشهر، جداول صرفاً عناصر یا طراحی شده اند نوعی مانع هشدار دهنده به وجود آورده ایم.

حفظ بافت اصیل نماها

مهرشهر از جمله مناطقی است که کانسید فیزیکی و بافت ساخت و ساز آن بر اساس روش یا شیوه های خاص شکل گرفته است که به گفته فرصاد نمای اروپایی نامیده می شود. این شکل ظاهری خاص عبارت است از شبکه خیابان کنسی

مهر شهر طرح گلخانه سرد

نتیجه رسید که نیاز به ایجاد چنین نهرهایی در تمامی معابر نیست؛ و از طرفی می توان با پوشاندن سطح آنها از این گونه معضلات جلوگیری کرد. بدین منظور پس از نقشه برداری با مقیاس ۱:۵۰۰ از تمامی معابر شهر با سیستم U.T.M.، چگونگی اتصال تمامی معابر و نهرهای منطقه به یکدیگر مشخص گردید و هدایت آبهای سطحی به نقطه های معین، تعیین شد. پس از آن تصمیم و ساخت آنها بر اساس شیب استاندارد و لحاظ کردن «تئودولیت» اجرا گردید تا از بیرون زدن آب نهرها به معابر جلوگیری شود. از سوی دیگر شهرداری در مکانهایی که نیاز به ایجاد نهر بوده آنها را به صورت سر پوشیده ساخته است که این خود چندین حسن داشته است: اول آنکه به عرض پیاده روها افزوده شده و خطرهای ناشی از عبور پیاده از روی نهرها - خصوصاً برای خردسالان و کهنسالان - برطرف گردیده است؛ دوم آنکه از ریختن زباله به آنها جلوگیری شده و هزینه نظافت و بازگشایی آنها به هنگام گرفتگی کاهش یافته است.

نکته مهم دیگر اینکه در مطالعات شهرداری و محاسبه بعد دبی نهرها نشان داده شد که احداث نهر در تمامی معابر شهر

المانهای تفکیک خیابان از پیاده رو و فضای سبز و نمادی برای جداسازیهای ترافیکی اند و نباید به موازات عبور و مرور تبدیل گردند. هر یک از این گونه تفکیک کننده ها نیز ارتفاع خاص خود را دارند؛ یعنی اندازه جدول تفکیک کننده پیاده راه از فضای سبز یا اندازه جدول بولوار متفاوت است.

محمد فرصاد، شهردار مهرشهر، معتقد است که می بایست اختلاف سطح در شهر تا حد ممکن از بین برود تا معلولان، افراد کم توان و حتی دوچرخه سواران، به راحتی و بدون برخورد با مانع در سطح شهر عبور کنند.

وی می گوید: «در بسیاری از کشورها، از جمله چین، دوچرخه سواری در پیاده روها آزاد است و این گونه وسایط می توانند بدون برخورد با موانعی همچون جدول عبور و مرور کنند. ما نیز به دنبال آنیم که با همسطح کردن معابر، چنین فرصتی را به شهروندانمان بدهیم. بدین منظور، حد نهایی از ارتفاع جداول در سطح شهر ۲۰ سانتیمتر و در معابر پیاده ۵ سانتیمتر است که این به زیبایی شهر افزوده است. در مکانهایی که سرعت خودروها بالاست، ما با ایجاد گاردهای ظریف که به زیبایی

مربوط، سقفهای شکسته، نماهای تک رنگ و استفاده از نرده های کوتاه به جای دیوارهای بلند.

این بافت اصیل نماها از مدتی پیش با ساخت و سازهای جدید و جابجایی قسمت دستخوش تغییر قرار گرفته بود.

شهردار مهرشهر در این باره می گوید: «به نظر من هر شهر و منطقه ای می بایست هویت خاص خود را داشته باشد و شخصیت یگانگه ای را القاء کند که متأسفانه این مسئله در شهرهای ما مدتی است که به فراموشی سپرده شده و نساها کاذب که عمدتاً از سنگهای گرانیت و شیشه های رفلکس تشکیل شده رواج یافته اند. این موضوع در مهرشهر نیز که منطقه ای با ساختار شکلی اروپایی است، اصیل، جای خود را به نماهای وارداتی میدهند. لذا برای جلوگیری از چنین وضعیتی، دستورالعملی صادر خصوصاً سقف منازل، رنگهای به کار گرفته شده، دیوارهای اطراف و پیاده روی سازی تدوین کردیم. در این دستورالعمل از ایجاد اختلاف سطح جلوگیری به عمل آمد و مالکان موظف شدند تا در نقشه های شان حتماً نقشه دیوار سازی را هم لحاظ کنند و

دستور العمل شهرسازی ساختمانهای مهرشهر

- ۱- سقف اصلی بناهای احدائی به صورت شیخدار و مطابق با عرف منطقه باشد و از اجرای سقف کاذب در پشت بام خودداری گردد.
- ۲- رنگ پشت بام به یک از رنگهای اختراع، طوسی، یوزنگ، زیتونی، خردلی و لیه ظری به رنگ مشکی - سفید اجرا شود.
- ۳- مصالحی اجلی مشرف به مسیر می بایست به صورت تکریمی سفید و یا سنگ ششای سفید باشد.
- ۴- اجرای بیساده و مطابق طرح پیوست به عهده مالک است و همسایگانظر مکلف به نظارت بر اجرای صحیح آن است. توضیح اینکه سطح پیساده و نمی بایست از جدول خیابان بالاتر قرار گیرد بلکه باید به صورت کامل تحت اجرا گردد.
- ۵- در پیساده مشرف به مسیر نمی بایست به صورت ترکیب دیوار و نرده اجرا گردد (یک متر نرده، یک متر دیوار).
- ۶- اجرای فضای سبز مشرف به مسیر اصلی به عهده مالکان است.
- ۷- نصب تابلوی اطلاعات ملکی قبل از شروع عملیات ساختمانی الزامی است.
- ۸- نصب سبزه خانه مطلقاً با طرح پیوست الزامی است.
- ۹- اجرای پیاده روی خیابان مطابق با فرم پیوست ضروری است.

برای ایجاد رنگ فضای سبز است تا بدین وسیله علاوه بر تلطیف هوا، از ایجاد حاشیه نشینی و گسترش جرم جلو گیری به عمل آید.

از دیگر اقدامات شهرداری مهرشهر، ایجاد حوزة حمل و نقل و ترافیک، ساماندهی علائم راهنمایی و ترافیکی، اصلاح هندسی معابر، ایجاد باندهای دوچرخه سواری، ساخت پایانه مسافربری، ساخت ایستگاههای اتوبوس همسخت با هویت هر یک از خیابانها، استفاده از نقاشیهای دیواری و گل آرایی، بارنگ گرم برای معابری که سرعت بالا می طلبند و رنگ سرد برای معابری که سرعت در آنها پایین است، ساخت ایستگاه آتش نشانی با عکاسن بانی مناسب و ایجاد پایگاه آوزرانس در کنار آن و نظایر اینهاست، که در شماره های آینده به آنها خواهیم پرداخت.

به تأید شهرداری برسانند. از دیگر اقدامات شهرداری برای حفظ نمایی اصل مهرشهر، جلوگیری از رشد عمودی و گسترش فضای سبز شهر است. شهرداری بدین منظور از فروش تراکم به شهروندان خودداری می ورزد و تلاش می کند تا شهروندان را برای تبدیل فضاهای در اختیارشان به فضای سبز، ترغیب کند تا بدین ترتیب یکی دیگر از علائم مشخصه مهرشهر یعنی سبزینگی حفظ گردد.

برنامه ریزی برای فضای تعامل

امروزه زندگی شهرنشینی و ماشینی شدن تمامی وجوه امور روزمره و وجود فضاهای مفرح و تفریحی را بیش از پیش گوشزد می کند. منظور فضاهایی است که در آنها بتوان راحتی آرامش گرفت و فارغ از هیاهوی روزانه، غبار ارتباطات انسانی را زدود.

سواحل زیبا با نورپردازیهای مهندسی، مسیرهای پیاده رو جذاب، محوطه های برای صرف شام و برنامه های زنده هنری، فضاهایی برای استراحت و گوش سپردن به آواز پرندگان و شرشر آبهای روان و کانه هایی برای مشاهده گذر زندگی، همگی مواردی اند که در ترجمه اخبار و مقالات خارجی به تصویر کشیده شده اند و از نمونه های آنها به ندرت آثری در شهرهای ما یافت می شود.

همچنین شهرداری مهرشهر برای توسعه و جذب گردشگران به منطقه با بهره گیری از پتانسیل طبیعی و آب و هوای فراوان مهرشهر، به ایجاد طرحهای فضای سبز در قالب طرح طوبی، پروژه زیتون کاری و یک گردیدور سبز اقدام کرده است تا شهروندان بتوانند در فضای گفتگو به تعامل بپردازند. همچنین با ایجاد دو گلخانه سرد و گرم نمایشگاهی دائمی از گونه های تزئینی و زیبا تر تیب داده شده و زمینه صادرات گلها، تر تیبی از این منطقه فراهم آمده است.

تجربه دیگر این شهرداری در زمینه فضای سبز، تملک آراضی حاشیه منطقه

به تأید شهرداری برسانند. از دیگر اقدامات شهرداری برای حفظ نمایی اصل مهرشهر، جلوگیری از رشد عمودی و گسترش فضای سبز شهر است. شهرداری بدین منظور از فروش تراکم به شهروندان خودداری می ورزد و تلاش می کند تا شهروندان را برای تبدیل فضاهای در اختیارشان به فضای سبز، ترغیب کند تا بدین ترتیب یکی دیگر از علائم مشخصه مهرشهر یعنی سبزینگی حفظ گردد.

برنامه ریزی برای فضای تعامل

امروزه زندگی شهرنشینی و ماشینی شدن تمامی وجوه امور روزمره و وجود فضاهای مفرح و تفریحی را بیش از پیش گوشزد می کند. منظور فضاهایی است که در آنها بتوان راحتی آرامش گرفت و فارغ از هیاهوی روزانه، غبار ارتباطات انسانی را زدود.

سواحل زیبا با نورپردازیهای مهندسی، مسیرهای پیاده رو جذاب، محوطه های برای صرف شام و برنامه های زنده هنری، فضاهایی برای استراحت و گوش سپردن به آواز پرندگان و شرشر آبهای روان و کانه هایی برای مشاهده گذر زندگی، همگی مواردی اند که در ترجمه اخبار و مقالات خارجی به تصویر کشیده شده اند و از نمونه های آنها به ندرت آثری در شهرهای ما یافت می شود.

همچنین شهرداری مهرشهر با روی آوردن به ایجاد فضاهای مفرح و تعاملی، در حال ساخت باغی به نام باغ پرندگان در پنج هکتار است. در این باغ در نظر است فضاهایی طراحی شوند که آرامش و امنیت را القا کند و بدین ترتیب، فارغ از هیاهوی

پیشگامی وزارت کشور در توسعه آگاهی از قوانین

به مناسبت هفته دولت، نمونه‌های ملی و درخسور تقدیر در سطح وزارخانه‌ها و دستگاه‌های اجرایی انتخاب شدند.

در این زمینه وزارت کشور در بخش توسعه آگاهی در مورد قوانین، مقررات و فرایندهای نظام اداری و اطلاع‌رسانی به مردم با اخذ ۱۸۰ امتیاز به عنوان نمونه ملی

و در خور تقدیر شناخته شد. از جمله فعالیت‌های وزارت کشور در این خصوص، عیار نندار: اصلاح و استقرار روش‌های هزینه و جمع‌آوری اطلاعات، تشکیل بانک اطلاعات شهری، تدوین راهنمای شهرداری‌ها، اصلاح گردش مطالبات، ایجاد مرکز اطلاعات اخبار، طراحی نظام شهری و ثبت اطلاعات و آثار شهرداری‌ها، اجرای الگوی تجویزی در انتخابات و انتشار کتاب‌های سالانه.

شایان ذکر است که در این زمینه دفتر برنامه‌ریزی عمرانی با انتشار ۲۹ شماره ماهنامه شهرداری‌ها، ۶ شماره فصلنامه مدیریت شهری و بیش از ۱۵۰ کتاب در زمینه مسائل شهری، گام‌های استواری در مدیریت نظام شهری برداشته است.

شهرداری تبریز، طرح ساماندهی اطلاعات شهری و املاک را اجرا می‌کند.

به گزارش روابط عمومی شهرداری تبریز، هدف از اجرای این طرح، تسهیل و تسریع در امور مربوط به شهر وندان در مراجعه به شهرداری و سایر سازمان‌های ذی‌ربط در خصوص ساخت و سازها، ارائه آمار و اطلاعات روزآمد برای برنامه‌ریزی شهری و شناسایی دقیق و کامل شهر از زوایای مختلف، به منظور تدوین برنامه‌های مالی شهرداری و مکانیزه کردن سیستم عملیاتی شهرداری است.

بدین منظور، ستادی با عنوان «ساماندهی اطلاعات شهری و املاک» تشکیل شده و کار خود را به طور آزمایشی در شهرهای منطقه‌های یک و دو تبریز آغاز کرده است، تا در صورت موفقیت در سایر مناطق نیز به اجرا درآید.

اجرای طرح ساماندهی اطلاعات شهری و املاک در تبریز

تبریز - خانه شهرداری

شهرداری مشهد نخستین جشنواره گل، گل‌سازی و گل‌آرایی را برگزار کرد.

ایجاد شور و نشاط و تلفیق روحیه در شهروندان و زائران، ساخت دست‌اندر کاران تولید گل و گیاه و تحلیل از هنرمندان گل‌ساز، از اهداف این جشنواره عنوان شده است.

از دیگر برنامه‌های جنبی این جشنواره، می‌توان به اجرای کنسرت موسیقی زنده و به نمایش گذاشتن انواع گل‌های طبیعی، دست‌ساز، ظروف گل و باغچه‌های طبیعی و مصنوعی اشاره کرد. همچنین در کنار این جشنواره

جشنواره گل، گل‌آرایی و گل‌سازی در مشهد

مهد کودک دایر گردیده است که والدین می‌توانند در بدو ورود، کودکان خود را به آنجا ببرند و به یاد دیدن غرفه‌ها بپردازند.

در این جشنواره، غرفه‌ای به نام «سازمان تراژیک» ایجاد شده است که در آن مقررات راهنمایی و رانندگی به کودکان آموزش داده می‌شود و در پایان نیز با برگزاری مسابقه‌ای از آموزش‌های ارائه شده، جوایزی به آنان اهدا می‌شود.

لازم به یادآوری است که هم‌اکنون سرانه فضای سبز برای هر شهروند مشهدی در پارک‌های محله‌ای ۰/۲ متر، پارک‌ها و جنگلهای ۲/۵ متر و در پارک‌های بزرگ منطقه ۰/۱۸ متر است.

مردم در منطقه شش تهران راهنمایی می‌شوند

شهرداری منطقه ۶ نخستین تابلوی راهنمای شهری این منطقه را در میدان سیدجمال الدین اسفندیاری نصب کرد. این تابلو در بردارنده نقشه و اطلاعات عمومی منطقه در یک روی آن است و اطلاعات مربوط به مراکز درمانی، خدماتی، تفریحی، و سایر مراکز عمومی محله یوسف‌آباد در روی دیگر آن جامعی شده است.

لازم به ذکر است این منطقه ۲۵ هزار نفر جمعیت ساکن در خود دارد که هر روز ۱۰ برابر این جمعیت با انگیزه‌های مختلف به منطقه مراجعه می‌کنند. تلاش بر آن بوده است تا با راهنمایی این دسته از شهروندان، رفقت و آمدهای زنگد منطقه‌ای کاهش یابد. این شهرداری همچنین اقدام به تهیه و توزیع بروشوری با عنوان راهنمای

برخی مکان‌ها - از جمله سفارخانه‌ها، اماکن مذهبی و فرهنگی - است.

شهری» کرده است که در سطح منطقه توزیع می‌شود.

این بروشور حاوی اطلاعاتی در مورد معاونت‌های مختلف شهرداری و نشانی

شهرداری شلمزار، تلاش برای توسعه شهری

شهرداری شلمزار گزارش عملکرد یکساله خود را منتشر کرد.

در این گزارش عملکرد بخش‌های مختلف شهرداری و شورای شهر در زمینه‌های گوناگون تشریح شده است. شاپور حکمی، شهردار شلمزار در باره وضعیت این شهر نوشته است: شلمزار یکی از شهرهای استان چهارمحال و بختیاری است که در فاصله ۲۵ کیلومتری مرکز استان واقع شده و از شمال به جاده خوزستان، از جنوب به مزارع چرغان و سلسله جبال زاگرس منتهی می‌شود و دارای جمعیت ۱۰ هزار و پانصد نفری است. شلمزار در سال ۱۳۷۰ تبدیل به شهر شده و اقتصاد آن مبتنی بر کشاورزی است. آثار تاریخی در این شهر، حکایت از قدمت ۵۰۰ ساله آن دارد که این موضوع علاوه بر وجود طبیعت زیبای منطقه، عامل مهمی برای جذب گردشگران به شمار می‌آید.

صورت همجوار قرار گرفته‌اند در یکدیگر ادغام شود تا هزینه‌های پرمستی به میزان زیادی کاهش یابد.

حکمی در خصوص شهرداری‌های شلمزار، گهرو و جوتقان که به فاصله نزدیک از یکدیگر قرار گرفته‌اند، معتقد است که با ادغام برخی از فعالیت‌ها همچون امور مالی و اداری می‌توان از تعداد پرسنل مشغول در این واحدها کاست.

از جمله فعالیت‌های شهرداری شلمزار می‌توان به این موارد اشاره کرد: ابلاغ اخطار به مالکان زمینهای بدون حصار برای ایجاد مانع، پیگیری تهیه طرح گردشگری برای دریاچه شلمزار به منظور جذب اعتبارات، راه‌اندازی پروژه پرورش ماهی به منظور ایجاد اشتغال و درآمد، اجرای طرح آمارگیری عمومی در شهر، و پیگیری تحویل قلعه تاریخی شلمزار از کمیته اسناد به منظور مرمت و استفاده گردشگران.

حکمی در این گزارش با اشاره به مشکلات شهرهای تازه تأسیس خصوصاً شلمزار، می‌گوید: مشکل شلمزار همچون سایر شهرهای تازه تأسیس، بالا بودن هزینه پرمستی و فقدان منابع درآمدی و ساخت و ساز و همچنین عدم حضور فعال بخش خصوصی برای اداره بهینه شهر است. این در حالی است که برخی از شوراهای اسلامی روستاهای اطراف شلمزار با استفاده از نفوذ مستی خود در صدد تا عوارض ناچیز حاصل از چند کارگاه اطراف شهر را به نفع خود وصول کنند، که این خود بار مضاعفی بر دوش شهرداری خواهد بود و این شهر کم‌بینه را بیش از پیش به کمک‌های دولتی وابسته خواهد ساخت.

شهرداری شلمزار برای حل بخشی از مشکلات شهرداری‌های کوچک و تازه تأسیس پیشنهاد می‌کند که فعالیت این گونه شهرداری‌ها که در برخی استانها به

به دلیل عدم امکان توسعه در بافت قدیم شهرهای اقماری در مراغه توسعه می یابند

شهردار مراغه گفت: به دلیل امکان نداشتن توسعه در بافت قدیم شهر، امکانات شهری در شهرکهای اقماری مراغه توسعه می یابد.

به گزارش روابط عمومی شهرداری مراغه، حسین خلیلی سرد، با اعلام این مطلب گفت: از آنجا که آثار متعدد تاریخی در بافت قدیم شهر مانع از هرگونه برنامه ریزی برای توسعه شده، در برنامه عمران شهری سال جاری، ۴۰ درصد از اعتبارات ۱۶ میلیارد ریالی به ایجاد خدمات در شهرکها اختصاص یافته است.

به گفته وی در زمان حاضر خیابانهای

اصلی شهر مراغه در مرکز شهر به لحاظ کم عرض بودن خیابان و بیادروها جوانبگوی توده وسایط نقلیه و عابر پیاده نیست. به همین لحاظ باز ترافیک شهری نیز متوجه خیابانهای اصلی شده است.

برای کاهش بار ترافیکی، چهار مسیر یا صرف هزینه سنگین، بازگشایی گردیده اما نقش چندان موثری در کاهش این معضل نداشته است.

خلیلی خاطر نشان ساخت: برای رفع مشکلات ناشی از این امر، طی برنامه پنج ساله و خصوصاً برنامه عمرانی سال جاری، در نظر است تا با ایجاد شعبه های بانک در محدوده مرکز شهر مخالفت شود و از

ادارات نیز خواسته شده است که شعب خود را به خارج از مرکز شهر انتقال دهند.

وی افزود: هم اکنون شهرک و نیمصن و سهپند مراغه، بیش از ۳ هزار نفر جمعیت دارند ولی فاقد پاسگاه انتظامی، شعب بانک، ادارات، فضای سبز و تفریحی، داروخانه، مراکز خرید و نظایر اینها هستند.

این درحالی است که در خیابانها و معابر کم عرض مرکز شهر، ۱۶ سرپوشی و شعبه بانک و ۸۰ درصد از مراکز خدمات در مالی استقرار یافته که خود باعث ایجاد ترافیک و آلودگی هوا شده اند.

اجرای طرح استاندارد ISO در شهرداری قزوین

شهرداری قزوین مقدمات اجرای استاندارد ISO در این شهرداری را فراهم کرد.

به گزارش خبرنگار ما این طرح که برای اولین بار در بین شهرداریهای کشور در شهرداری قزوین انجام می شود، با

هدف ساماندهی دقیق عملیات شهرداری در بخشهای خدمات شهری، حمل و نقل، آتش نشانی و مانند اینها صورت می پذیرد.

این طرح در بردارنده استانداردهای ارائه خدمات است. به منظور عرضه خدمات بهتر و مطلوب تر به شهروندان، تقویت روحیه برای کار جمعی و حداقل کردن کاستیها، کلیه واحدهای اداری و خنثی سازی شهرداری قزوین، مطابق با استانداردهای روز دنیا ساماندهی می شوند.

تاسیساتی و کارایی مجموعه شهرداری مضاعف گردد.

مشون سازی سیستم موجود و طراحی سیستم کیفیت به همراه آموزشهای لازم برای آشنایی پرسنل شهرداری با روشهای مستندسازی و تدوین دستورالعملهاست.

به نحوی که در پایان این مرحله گزیه سیستمهایی برای تحقق سیستم ISO طراحی می شود و پرسنل شهرداری نیز آمادگی پذیرش و بکارگیری آن را خواهند داشت.

لازم به ذکر است که استقرار سیستم ISO نیاز به اجرای پنج مرحله دارد که مرحله اول عبارت است از شناسایی وضع موجود بخشهای مختلف اجرایی و میزان نقایص آنها در مقایسه با الزامات و نیازهای استاندارد تعیین کیفیت، به گونه ای که پس از شناسایی بخشها، پیشنهادهای اصلاحی نیز ارائه شود. مرحله دوم شامل

مرحله سوم استقرار ISO، مرحله تکمیل سیستم طراحی شده و مستند کردن آن مطابق استاندارد ISO است.

در مرحله چهارم نقایص احتمالی اصلاح می گردد و نظامنامه کیفیت برای دریافت مدارک بین المللی شکل نهایی به خود می گیرد.

در مرحله پنجم نیز از یکی از مؤسسات معتبر بین المللی گواهینامه ISO دریافت خواهد شد.

بناب، نامزد دریافت جایزه صلح یونسکو

شهر بناب نامزد دریافت جایزه صلح برای شهرها در سال ۲۰۰۱ شد.

این شهر به دلیل اقدامات شهرداری در زمینه امور اجتماعی، فرهنگی، رفاهی، آموزشی، زیست محیطی و جزاینها، برای دریافت این جایزه نامزد شده است.

صمد پاشایی، شهردار بناب، در

بناب، نامزد دریافت جایزه صلح یونسکو

خصوصاً به خبرنگار ما گفت: این جایزه هر سه سال یک بار به شهر از ۵ قاره جهان تعلق می‌گیرد که پتاب به دلیل رشدی که طی سالهای اخیر داشته نامزد دریافت آن شده است. وی افزود: از جمله معیارهای انتخاب پتاب می‌توان به فعالیتهای شهرداری در

کنگره دانشجویان معماری در تبریز

سومین کنگره سراسری دانشجویان معماری و شهرسازی کشور به منظور ارتقای کمی و کیفی سطح معماری در آبانماه سال جاری در تبریز برگزار می‌شود.

برقراری ارتباط مؤثر بین دانشجویان معماری و شهرسازی و گروههای مختلف معماری، تبادل اندیشه و جست و جوی راهکارهای مؤثر برای پیشبرد معماری کشور، از جمله اهداف برگزاری این کنگره است.

دبیر کنگره دانشجویان معماری، در خصوص نحوه برگزاری این کنگره گفت: دانشجویان معماری دانشگاههای سراسر کشور برگزار این کنگره را به عهده دارند و نمایندگان هر دانشگاه

شهر حقیقی، طرحی نو در شهرسازی

طرح «شهر حقیقی» به عنوان شیوه‌ای نو در شهرسازی طی مجموعه سخنرانیهای مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری با حضور کارشناسان مورد بررسی قرار گرفت.

مجید لیک جوی، سخنران موضوع طرح شهر حقیقی، در مقدمه در باره جداسازی صنایع از شهر و ایجاد کمیته انتقال صنایع مزاحم و آلوده کننده اظهار داشت: ایجاد شهرهای صنعتی مانند سلفجگان همواره مشکلات و نارضایتیهای گوناگونی را در پی داشته است که از آن جمله می‌توان به تورم بهای

زمین، مهاجرپذیر کردن شهر و ایجاد اشتغال و اسکان مهاجران، اقدامات فرهنگی و ایجاد مراکز آموزشی، جلب مشارکتهای مردمی و جذب سرمایه‌های عمومی برای اداره شهر، ایجاد زمینه اشتغال برای بانوان، احیای مراکز تاریخی، رعایت اصول بهداشتی در زمینه دفع زباله،

در خصوص مراحل انجام کار تصمیم‌گیری می‌کنند.

در این کنگره مقالات متعددی در خصوص موضوع تأثیر گذاری و تأثیر پذیری فضا، به وسیله دانشجویان و استادان رشته معماری و شهرسازی ارائه خواهد شد.

همچنین در بخش دیگری از این کنگره سابقه‌های به منظور بررسی شیوه‌های نو در طراحی و احیای کاروانسراهای تاریخی و سنتی برگزار می‌شود و علاوه بر آهنگارهای جایزه به پدیدآورندگان طرح‌های برتر، از طرح برنده استفاده خواهد شد.

یکی دیگر از بخشهای کنگره دانشجویان معماری، تشکیل غرفه‌های متعدد برای ارائه آثار و طرحهای معماری و شهرسازی دانشجویان است. همچنین

زمین در شهرهای بزرگ اطراف چنین مراکزی اشاره کرد، که این موضوع خود موجب حومه‌نشینی افشاری از مردم و تضادهای بین شهر و پیرامون آن شد. وی افزود: یکی از راه‌های مورد قبول برای حل مشکلاتی از این دست، طراحی شهری امروزی است که با در نظر گرفتن تقاضای ایران برای ایجاد شهرهای جدید می‌تواند راهگشای مناسبی باشد.

وی همچنین در خصوص شهر حقیقی گفت: در این شهر به جای واحدهای مسکونی بلندمرتبه، فضاهای بلندمرتبه ایجاد می‌شود، به گونه‌ای که تولیدات نه به صورت زنجیر افقی بلکه به صورت زنجیر عمودی قرار می‌گیرند و بدین ترتیب صنعت، بخش کمتری از فضای شهری را به خود اختصاص خواهد داد. لیک جوی افزود: از سوی دیگر در اطراف فضاهای صنعتی، پارکهای ایجاد می‌شود تا بتوان آلودگی حاصل از فعالیتهای این چنینی را کنترل کرد. وی در ادامه توصیف شهر حقیقی بیان داشت: محیط‌های آموزشی و فنی می‌بایست دور تا دور فضاهای صنعتی

ایجاد شبکه فاضلاب، ساماندهی مراکز شهری و دیگر اقدامات از این دست اشاره کرد.

شایان ذکر است مشروحی از فعالیتهای شهرداری پتاب در بخش «گزارش از شهر» ماهنامه به چاپ خواهد رسید.

برخی از شرکتها و صاحبان صنایع مرتبط با معماری نیز اقدام به برپایی غرفه کار جنبی در این نمایشگاه می‌کنند. گفتنی است در این کنگره سه هزار نفر از میهمانان خارجی و داخلی حضور خواهند یافت که از جمله این میهمانان می‌توان به دانشجویان و استادان دانشگاههای آکسفورد و انجمن علمی سائیتی انگلستان، دانشگاه وین و آذربایجان اشاره کرد. همچنین هر یک از دانشگاههای خارجی مهمان یا تشکیل غرفه‌های مجزا، در باره آثار و شیوه‌های معماری کشور خود توضیحات لازم را ارائه خواهند کرد.

شایان ذکر است که پیش از این هم کنگره دانشجویان معماری و شهرسازی در اصفهان و شیراز برگزار گردیده که در آن، غرفه دانشجویان تبریز به عنوان غرفه برتر شناخته شد.

ایجاد شود تا فضای آموزشی فنی و صنعتی در کنار یکدیگر قرار گیرند. لیک جوی با اشاره به سیستم حمل و نقل در شهر حقیقی گفت: در شهر حقیقی خیابانها از شهرها حذف می‌شود و تونلهای برزمنی برای سیستم حمل و نقل راه‌آهن و وسایل حمل و نقل شخصی و عمومی ایجاد می‌گردد که به وسیله مسیرهایی به پارکینگها مرتبط می‌شوند و کلیه هوای برزمنی به وسیله مکنده‌هایی تعبیه شده با هوای محیط شهری ارتباط پیدا می‌کند. بدین طریق در مسیرهای سطح شهر تنها وسایل نقلیه‌ای مانند آمبولانس، خودروهای آتش‌نشانی، خودروهای عمومی، تاکسی و اتوبوس می‌توانند رفت و آمد داشته باشند.

وی همچنین در خصوص ایجاد سیستمهای فاضلاب طرح «شهر حقیقی» گفت: با ایجاد سیستمهای فاضلاب شهری و تصفیه‌خانه‌ها اقدامات لازم برای دفع فاضلاب صورت می‌گیرد و مواد زائد بیمارستانی با ایجاد کارخانه‌های سوخت مواد به انرژی تبدیل خواهد شد.

مقابله با آنها در هر یک از شهرهای مورد مطالعه بر مبنای آنها صورت گرفته است. عبارتند از:

- پیوندهای سامان دهنده کنترول اجتماعی
- فرایندهای مدرن شدن
- موقعیت روانی - زمینی افراد
- سیستم قانون جزا
- جرائم معمول و راهبردهای مرتبط با جرم
- ساز و کارهای کنترول اجتماعی
- استراتژیهای دولتی برای ممانعت از جرم
- امتزاجهای تأدیبی دولتی
- اقدامات اجتماعات محلی برای ممانعت از جرم
- اقدامات تأدیبی محلی

در پایان این بخش نیز روش ارزیابی راهبردهای مرتبط با جرائم در شهرهای مورد مطالعه تشریح گردیده است. در این بخش، بستر فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جرائم در کشورهای مختلف و نحوه برخورد و ارزیابی آنها بررسی و از یکدیگر متمایز گردیده است.

در بخش دوم که شامل فصول دوم تا پنجم است، هر یک از این متغیرها در شهرهای سوگوئا (کلمبیا)، لاگوس (نیجریه)، توکیو (ژاپن) و ورتشو (لیتوان) به طور مجزا بررسی شده است. تشریح وضعیت جغرافیایی، تاریخی، اقتصادی، سیاسی هر شهر و کشور در ابتدای بحث در باره این شهرها مطرح شده است. در ادامه نیز با انکا بر آمارهای موجود، گرایش و روند وقوع جرم و دست‌بندی آنها صورت گرفته و با توجه به خصوصیات اقتصادی، فرهنگی و کالبدی خاص هر شهر، فرضیه‌های مطرح و با شیوای توضیحی شرح و تبیین شده‌اند.

در فصل آخر کتاب به منظور نتیجه‌گیری، ویژگیهای جرم‌خیزی و شرایط خاص اجتماعی و فرهنگی هر یک از این چهار شهر خلاصه شده و به صورت مقایسه‌ای مورد بررسی قرار گرفته‌اند. در بخش‌هایی این فصل نیز با انکا بر داده‌های موجود در هر شهر میزان کارایی

بزرگ در سواحل مختلف جهان صورت گرفته است. در ترجمه فارسی این کتاب منابع تحقیق در چهار شهر یوگوتا، لاگوس، ورتشو و توکیو منعکس شده است.

در مقدمه کتاب مذکور، اهداف تحقیق چنین دسته‌بندی شده است:

- توصیف و مقایسه الگو و توزیع رفتار معمول مجرمانه شهری در سکوهای فرهنگی گوناگون
- توصیف و مقایسه ساختارهای اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی با فرایندهایی که ممکن است متغیر یا مساعد برای گسترش جرائم معمول باشند.
- توصیف و مقایسه راهبردها و برنامه‌هایی که از طرف دولت‌ها یا انجمنهای محلی برای ممانعت از جرائم معمول و کنترول آنها اتخاذ شده است.

- ارزیابی راهبردها و برنامه‌های مذکور، با توجه به امکان‌پذیری، عدالت و کارایی.

آنچه انجام چنین تحقیقی را توجیه می‌کند، علاوه بر اهمیت فرهنگی، سیاسی، هزینه‌های مقابله با جرم، فقدان رهبرانهایی مقایسه‌ای در مورد ملت‌ها، فقدان رهبرانهایی سیاست‌گذارانه و عدم تأکید مطالعات جرم‌شناسی موجود در کشورهای در حال توسعه است. از طرف دیگر بخش اعظم مطالعات در مورد جرم‌شناسی و جرم از لحاظ تاریخی و موضوعات همیشگی اخلاقی بررسی شده‌اند و نگرش اثباتی، حتی در کشورهای توسعه یافته نیز، توجه چندانی را به خود معطوف نداشته است.

کتاب مورد بحث بر اساس فرایند تحقیق، شامل سه بخش است: بخش اول در برگیرنده طرح موضوع و روش‌شناسی مطالعه؛ بخش دوم بررسی چهار نمونه موردی در چهار فصل، و بخش سوم نتیجه‌گیری از مطالعات در چارچوبی مقایسه‌ای است.

در بخش اول یا مقدمه کتاب محققان بنا تدوین الگویی اکتشافی، جرم‌زایه صورت پدیده‌های پیچیده و چند بعدی، متأثر از متغیرهای متفاوتی دانسته‌اند و آنها را به طور جامع توضیح می‌دهند. این متغیرها که وضعیت جرم شهری و نحوه برداشت و

جرائم شهری: گرایشها و روشهای مقابله با آنها / هرنالدو گومز یواندا / فاطمه گیوه جیان / دفتر پژوهشهای فرهنگی / تهران ۱۳۸۰ / ۳۲۰ صفحه.

جرم از پیامدهای منفی ازدیاد جمعیت، تراکم شهرها و صنعتی شدن است که بر رفاه افراد، خانواده‌ها و جوامع تأثیر فراوان دارد. از دیاد جرائم، تنوع آنها و دید آمدن انواع جدیدی از آنها در دنیای شهری امروز، نظمه‌های گوناگون جسمی، روحی و مالی به افراد و جوامع وارد می‌سازد. با اطمینان می‌توان گفت که ۴ تا ۷ درصد تولید ناخالص ملی معمولاً در راه ممانعت یا سرکوب جرم صرف می‌شود و در برخی از کشورها این رقم تا ۲۰ درصد نیز افزایش می‌یابد. با وجود این، مطالعات چندانی در این خصوص، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، صورت نگرفته است. کتاب جرائم شهری حاصل مطالعه چند ساله گروهیهای پژوهشی دانشگاه سازمان ملل است که در فاصله سالهای ۱۹۸۰ تا ۱۹۸۵ در ۸ شهر

و اثر بخشی هر یک از راهیافتها و راهبردهای معمول در شهرهای مذکور مورد ارزیابی قرار گرفته است. ساختار کاملاً علمی کتاب خواننده را در کشف روابط علی بین حرائق و راهبردهای مورد اعمال در جوامع مختلف یاری می کند. مطالعه این کتاب به تمامی دانش پژوهان مسائل علوم انسانی و خاصه به دست اندازگان امور شهری و سیستم قضایی کشور توصیه می گردد.

پیدایش و توسعه آتش نشانی در جهان / فرشید قاسمپو / انتشارات سازمان شهرداریهای کشور - چاپ اول، تهران، ۱۳۸۰ / ۱۲۹ صفحه.

کتاب پیدایش و توسعه آتش نشانی در جهان با هدف آشنایی با روند تکامل آتش نشانی در جهان در ده فصل به صورت خلاصه جمع آوری شده است. در فصل اول تاریخچه کشف آتش مطرح شده است. در فصل دوم ضمن بررسی خطر آتش سوزی در شهرهای بزرگ و وقوع آتش سوزیهای مهیب همچون آتش سوزی سال ۱۶۶۶ لندن، زمینه های شکل گیری اقدامات حفاظتی در مقابل آتش سوزی تشریح گردیده است. بیمه آتش سوزی و اقدامات اولیه شرکت های بیمه در تأسیس

ایستگاههای آتش نشانی در فصل سوم مورد بررسی قرار گرفته است. اقدام مشترک شرکتهای بیمه در تأسیس ایستگاههای آتش نشانی اولین اقدام در جهت شکل گیری آتش نشانی شهری بوده است.

وقوع سوانح و جنگهای اول و دوم جهانی باعث توسعه آتش نشانی گردید. به طوری که در انگلستان زمین جنگ جهانی دوم به منظور هماهنگی در مهار آتش های مهیب ناشی از مبادا شهرها که معمولاً نیاز به کمک رسانی از شهرهای مجاور داشته سیستم آموزش یکنواخت مهار کردن شیوه های آتش نشانی و هماهنگ کردن درجه ها و نشانه ها گسترش یافت. با توسعه این گونه مباحث، به تدریج زمینه های شکل گیری مباحث علم جدیدی به نام علم محافظت در برابر آتش سوزی شکل گرفت. هدفهای اصلی علم محافظت در مقابل آتش سوزی، همانا پیش گیری از حریق و محدود ساختن خسارات بوده است.

وراههای مختلفی در زمینه پیش گیری از آتش سوزی، محافظت ساختمانها و اداره کردن حریق در چارچوب همین علم شکل گرفته و توسعه یافت.

وقوع حوادث طبیعی و حریق های فراگیر به تدریج طرح مباحثی همچون بسنج همه گیر در مقابل سوانح و مسئولیت مشترک را مطرح ساخت و بر این مبنا اقدام به آموزش همگانی و تشکیل دسته های آتش نشانی دلاوطلب گردید.

مباحث اخیر فصول چهارم تا ششم کتاب را در بر می گیرد. در فصول هفتم و هشتم سیر تحول تشکیلات و تجهیزات آتش نشانی شهری بررسی گردیده است. در فصل نهم توسعه آتش نشانیهای جدید در قالب گروه های امداد سوانح به اختصار مطرح شده است و در فصل آخر کتاب نیز ضمن نتیجه گیری از روند تاریخی شکل گیری آتش نشانیها بر اهمیت آنها در خصوص محافظت از تمدن بشری و تلاوم توسعه در جامعه تأکید شده است.

کارشناسان: عمران، اقتصاد، جامعه شناسی، جغرافیا و هنر

کارشناسی ارشد شهرسازی

پژوهش هنر

مکاتبه ای - مصوری

جهاد دانشگاهی دانشکده هنرهای زیبا دانشگاه تهران

تلفن: ۶۱۱۲۸۹۸ - ۰۵۴۴۶۶۳

فکس: ۰۵۴۴۰۰۰

تجهیزات آب نما

طرح - اجراء - فروش

پس از سالها فعالیت در صنعت آب بهترین ۷۳ خدمات عرضه میگردد

لاس ۲۵۴۶۲۲۹ تلفن ۰۵۲۰۹۵۱
محدود یعنی ۰۳۱۱-۱۵۱۵۵۵۰۳۱۱ یعنی ۱۵۶۱۲

تجهیزات آب نما، شیرهای صنعتی، شیرهای
پمپا، شیرهای آب، شیرهای آب سرد

* License Holder: Interior Ministry - Organization of Municipalities
 * Managing Director: Ahmad Khorram
 * Editor - in -Chief : Ali Nozarpour

Contents

Editor's Note	4
Special Report	
Planning and Management of Urban Facilities, the Case of slaughterhouse / M. Islami	5
Idea & Research	
The Homework House: A New Element in Neighborhood / M. Norouzi	12
The System of Library Location in City / E. Shieh	16
Urban Law	
Arranging the Instalments of Municipalities Claims; The Legal Bases / Sh. Eissal	20
Legal Counsellor - The Legal Bureau of Interior Ministry	24
Administrative & Financial Counsellor - The Legal Bureau of Interior Ministry	25
Dialogue	
The Spontaneous Urban Settlement: A New Phenomenon in the Metropolitan Region / Interview with M. Habibi	27
Instruction	
Fire Fighting Standards \ Hand Fire Extinguisher	32
Management Techniques	
Planning Principles	34
Council & Participation	
City Council & the Phenomen of Migration to the Cities / S. Delangizan	35
Another Initiative	
Shiraz, The Forerunner in Privatization of Urban Transportation	37
Pathology of City Council / M. B. Beheshti	39
A Window, A Look	
World's Experiences	
Settling Dawn the Hawkers in Peru / M. H. Michell	43
Some Experiences of Shopping Center Design / A. Garrin	47
The Environmental Policy of Marseille \ Municipality Center Research of Marseille	52
The European Declaration of Urban Rights / A. Douben & Others	56
World's Cities & Municipalities	58
Travel's Souvenir	
Canada, an Industrial Country with Tourist Cities / M. Islami	63
Urban Statistics	71
New Building	
Pedestrian way of Jennat in Mashad City; Another Look / V. R. Ebrahimi	73
News Reports: A. Kalantari	77
Brief News	88
New Publications	92

Address: Second Floor- No. 16 - 5th GANDHI Avenue - Tehran - Iran.
 Tel/Fax (0098-21)-61312610-8772634-35
 E-Mail: SHAHRDARI@ yshoo.com
 ISSN: 1606-7495

انتشارات ماه سازمان شهرداریهای کشور منتشر کرد :

۲۹ شماره ماهنامه شهرداریها

۶ شماره فصلنامه مدیریت شهری

بیش از صد و پنجاه عنوان کتاب و نشریه در زمینه های برنامه ریزی و مدیریت شهری

مناویین کتب موجود

- کتاب سبز شهرداری - جلد اول - شهرسازی ۴۵۰۰ ریال
- کتاب سبز شهرداری - جلد هفتم: مواد زائد جامد شهری ۵۴۰۰ ریال
- کتاب سبز شهرداری - جلد هشتم: تأسیسات خدمات شهری ۵۵۰۰ ریال
- کتاب سبز شهرداری - جلد نهم: فضاهای سبز شهری ۱۵۰۰ ریال
- کتاب سبز شهرداری - جلد دهم: فضاهای فرهنگی - تفریحی و ورزشی ۶۵۰۰ ریال
- کتاب سبز شهرداری - جلد یازدهم: مدیریت شهری ۸۵۰۰ ریال
- کتاب سبز شهرداری - جلد دوازدهم: طراحی فضاها و مبلمان شهری ۹۰۰۰ ریال
- مدیریت مواد زائد جامد شهری - جلد اول: مدیریت دفع و بازیافت مواد زائد جامد شهری در جهان ۹۰۰۰ ریال
- طرح جامع بازیافت و دفع مواد زائد جامد شهری کشور - جلد دوم: مدیریت دفع و بازیافت مواد زائد جامد شهری در ایران ۸۰۰۰ ریال
- بازیافت و دفع مواد زائد جامد شهری - جلد سوم: تدوین شیوه های مناسب دفع بهداشتی و تهیه کمپوست کود آلی ۸۵۰۰ ریال
- گزیده کتابشناسی شهر و شهرسازی ۶۰۰۰ ریال
- شیوه های تحقق طرحهای توسعه شهری - جلد دوم: بررسی تجارب تهیه و اجرای طرحهای توسعه شهری در ایران ۷۵۰۰ ریال
- شیوه های تحقق طرحهای توسعه شهری - جلد سوم: تدوین شیوه های مناسب تهیه طرحهای شهری در ایران ۶۰۰۰ ریال
- روش های پژوهش شهری ۸۰۰۰ ریال
- مبانی آتش نشانی ۸۵۰۰ ریال
- مدیریت بحران در نواحی شهری ۸۵۰۰ ریال
- پیدایش و توسعه آتش نشانی در جهان ۶۵۰۰ ریال
- گزارش نویسی عمل حریق از افعالی تنظیم گزارش کارشناسی حریق ۶۵۰۰ ریال
- استاندارد خاموش کننده های دستی ۸۵۰۰ ریال
- موانع توسعه شهرداریهای کشور سال ۱۳۶۶ ۳۰۰۰ ریال
- بررسی و تحلیل محدودیت ها و امکانات آلی - تجلیز آلی شهرداریها ۹۰۰۰ ریال
- مدیریت اجرایی "امداد شهر مسئول" ۳۶۰۰ ریال
- بررسی تجربه های خصوصی سازی خدمات شهری شهرداریها ۲۵۰۰ ریال
- مشارکت در اداره امور شهرها - جلد اول: بررسی الگوی مشارکت شهروندان در اداره امور شهرها (تجارب جهانی و ایران) ۸۰۰۰ ریال
- انگیز مشارکت شهروندان در اداره امور شهرها - جلد دوم: یافته های تجربی و راهبردها ۹۰۰۰ ریال
- بررسی و تدوین راه حل های افزایش کارایی سامانه اتوبوسرانی شهری کشور - جلد اول: روشهای تعیین هزینه ها و برآمدها و تحلیل ساختار مالی سامانه اتوبوسرانی شهری کشور ۱۱۰۰۰ ریال
- بررسی و تدوین راه حل های افزایش کارایی سامانه اتوبوسرانی شهری کشور - جلد دوم: روش تعیین میزان کرایه جابه جایی مسافر در سامانه اتوبوسرانی شهری کشور ۴۵۰۰ ریال
- بررسی و تدوین راه حل های افزایش کارایی سامانه اتوبوسرانی شهری کشور - جلد چهارم: شاخص های ارزیابی سامانه اتوبوسرانی شهری کشور ۴۰۰۰ ریال
- بررسی و تدوین راه حل های افزایش کارایی سامانه اتوبوسرانی شهری کشور - جلد پنجم: جمع بندی مباحث تحقیق ۲۵۰۰ ریال
- گزارش مجموعه مباحث چهارمین و پنجمین گردهمایی مدیران عامل اتوبوسرانی شهری کشور ۲۰۰۰ ریال
- گزارش مجموعه مباحث سومین گردهمایی مسئولین مراکز اتوبوسرانی شهری کشور ۲۰۰۰ ریال

علاقه مندان علاوه بر مراجعه حضوری می توانند مبلغ نشریات مورد درخواست را به شماره حساب ۹۰۰۲۲ بانک ملی شعبه وزارت کشور - قاهره واریز در تمام شعب بانک ملی - به نام سازمان شهرداریهای کشور واریز و اصل فیش بانکی را به آدرس انتشارات ارسال دارند.
(هزینه ارسال نشریات به عهده انتشارات است.)

29

Shahrdariba

Monthly Journal of Information,
Educational and Research
in Urban Management and Planning
Number 29, Oct. 2001

- Planning and Management of Urban Facilities, the Case of Slaughterhouse
- The Homework House: A New Element in Neighbourhood
- Arranging the Instalments of Municipalities Claims; the Legal Bases
- The Spontaneous Urban Settlement: A New Phenomenon in the Metropolitan Region
 - City Council & the Phenomena of Migration to the Cities
- Pathology of City Council
- The Environmental Policy of Marseille
- The European Declaration of Urban Rights
 - Canada, an Industrial Country with Tourist Cities
 - Planning Principles

